MIRCEA ELIADE

•

PROZĂ FANTASTICĂ

I

DOMNIŞOARA CHRISTINA

Ediţie şi postfaţă
de
Eugen Simion

Editura MOLDOVA

I S B N: 973 9146-26-0
973 9146-27-9 (volumul I)

CUVÂNT ÎNAINTE[1]

Încă din adolescență mi-a plăcut să scriu nuvele, povestiri și chiar „romane" fantastice. Prima proză literară publicată se intitula *Cum am descoperit Piatra Filozofală.* Am evocat în altă parte această întâmplare[2]. În toamna anului 1921, *Ziarul Științelor Populare* anunțase un concurs printre elevii de liceu: o „compoziție literară" cu subiect științific.

M-am apucat să scriu într-o duminică; aveam toată ziua și noaptea libere în fața mea. Îmi amintesc încă începutul și sfârșitul povestirii: mă aflam în laborator (în acel an eram pasionat de chimie și îmi alcătuisem un mic laborator, în pod) și nu știu datorită cărei împrejurări am adormit - dar, evident cititorul nu știa asta; nu i-o spusesem. Apare un personaj ciudat, care-mi vorbește despre Piatra Filozofală, mă asigură că nu e o legendă, că Piatra se poate dobândi dacă cunoști o anumită formulă. Îmi povestește o seamă de operații, cu alchimiști celebri, și-mi propune să refacem împreună experiența. Nu mă convinsese, dar am acceptat. Străinul amestecă diverse substanțe într-un creuzet, îl pune la foc, apoi presară un praf și exclamă: *Privește bine acum! Privește!...* Într-adevăr, substanțele din creuzet se transformau sub ochii mei în aur. Emoționat, fac un gest brusc și răstorn creuzetul, care cade cu zgomot pe podea. În acea clipă mă trezesc. Eram singur în laborator. Dar o clipă am crezut că visul fusese aievea. Pe podea, alături de creuzet, zăcea un bulgăre de aur. De abia când l-am luat în mână mi-am dat seama că era o bucată de pirită, minereu care, aparent, seamănă cu aurul.

Povestirea a câștigat premiul întâi - 100 de lei - și a fost publicată

---

[1] Acest *Cuvânt înainte* a prefațat volumul *În curte la Dionis,* București, Cartea Românească, 1981.

[2] *Amintiri, I, Mansarda,* Madrid, 1966, Colecția Destin, pp. 64 și urm.

în ultimul număr, din 27 decembrie 1921, al *Ziarului Științelor Populare*. Nu era, de altfel, prima încercare literară. Încă din primăvara acelui an începusem să scriu o seamă de povestiri fantastice. Îmi aduc vag aminte de subiectele lor. Una din ele începea cam așa: Azi m-am întâlnit cu Dumnezeu pe drum. Voia să-și facă o nuia. A rupt o ramură și m-a întrebat: „Nu cumva ai un briceag?..." Dar nu mai știu ce s-a întâmplat după aceea. Personajul unei alte povestiri era un modest funcționar într-un mic oraș de provincie. Incult, aproape agramat, într-o zi simte nevoia de a scrie, și scrie, una după alta, câteva cărți. Apoi duce manuscrisele profesorului de literatură de la liceul din localitate. Profesorul le răsfoiește, citește, ici-colo, câte un paragraf, apoi îl întreabă: Dar ce ți-a venit să transcrii cu mâna tot opere celebre: *Viața la țară* a lui Duiliu Zamfirescu, *Madame Bovary*, *Sonata Kreutzer*? Tânărul se jură că habar n-avea de aceste cărți, că lui nu-i place să citească literatură, că a scris toate aceste caiete fără să înțeleagă ce se întâmplă cu el. Profesorul pare sceptic. Îl sfătuiește să mai încerce și altceva: bunăoară o piesă de teatru. După câteva săptămâni, omul se întoarce cu două manuscrise. Erau *Bărbierul din Sevilla* și *Apus de soare*...

Tot în acei ani, 1921-1923, am scris, în câteva caiete, *Călătoria celor cinci cărăbuși în țara furnicilor roșii*, un fel de roman de aventuri în care amestecam entomologia (altă pasiune a adolescenței mele), umorul și fantasticul. Ceea ce mă pasiona mai mult scriindu-l era descrierea diverselor lucruri așa cum le vedeau cărăbușii, străbătându-le pe îndelete sau zburând pe deasupra lor. Era, de fapt o microgeografie imaginară pe care o organizam pe măsură ce o inventam; descopeream o lume onirică și paradoxală, căci era totodată mai mare și mai mică decât lumea noastră de toate zilele.

Nu mi-aduc aminte dacă am apucat să termin povestirea *Călătorie în țara furnicilor roșii*. Curând după aceea am început un roman fantastic, plănuit pe dimensiuni ciclopice: *Memoriile unui soldat de plumb*. Am tot scris la cartea aceasta vreo doi ani, în clasa a V-a și a VI-a, și, când am întrerupt-o definitiv, transcrisesem în mai multe caiete acele părți care mi se păruseră mai reușite și le dădusem câtorva prieteni să le citească. Era un roman de nesăbuite proporții, înglobând nu numai istoria universală, ci întreaga istorie a Cosmosului, de la începuturile galaxiei noastre la alcătuirea Pământului, la originea vieții și la apariția omului.

După câte îmi aduc aminte, începea cam așa: Un cercetaș (adică eu) se afla în trenul care suferise groaznica ciocnire de la Valea

Largă. În clipa ciocnirii, cercetaşul îşi înfundă speriat capul în sacul lui şi, datorită acestui gest instinctiv, n-a fost decât uşor rănit. În sac avea şi un soldat de plumb, unul din numeroşii soldaţi de plumb cu care se jucase copil şi pe care-l purta acum, adolescent, ca un fel de *porte-bonheur*. În clipa aceea nesfârşită a ciocnirii, cercetaşul ascultă, chiar din gura soldatului de plumb, inepuizabila lui poveste. Căci fragmente din plumbul din care fusese alcătuit fuseseră martore la cele mai importante evenimente din istoria omenirii: cucerirea Indiei de către arieni, distrugerea Ninivei, moartea Cleopatrei, răstignirea lui Isus, devastarea Romei de către Alaric, fuga lui Mahomed la Medina, primele două cruciade şi aşa mai departe, până în zilele noastre, când introduceam şi evenimente recente; bunăoară, bătălia de la Mărăşeşti. Dar înainte de istorie, plumbul se aflase - sub formă de gaz - în felurite conflagraţii cosmice care au dus la alcătuirea sistemului solar şi a Pământului şi îşi amintea de milioanele de ani fără viaţă, îşi amintea de apariţia primelor vieţuitoare, de luptele între monştrii epocii terţiare şi aşa, până la apariţia omului şi zămislirea primelor civilizaţii...

Era un fel de frescă ameţitoare, lucrată ca un mozaic, în care voiam să includ tot ce mi se părea că ştiu, tot ce învăţasem, fără a le fi digerat întotdeauna, din lecturile mele dezordonate.

Trebuie însă să adaug că în acelaşi timp scriam multe alte lucruri. În primul rând, o serie de „Convorbiri entomologice" şi articole de popularizare pentru *Ziarul Ştiinţelor Populare,* precum şi impresiile din lungile călătorii pe care le făceam în toată ţara cu prietenii mei cercetaşi. Pe de altă parte, începusem să redactez un foarte amănunţit *Jurnal,* în care notam nu numai lecturile şi întâmplările de fiecare zi, ci şi discuţii cu colegii mei, silindu-mă să reproduc cât mai exact vocabularul fiecăruia. Aceste „documente", cum le numeam, mi-au fost de mare folos când, în ultimii ani de liceu, am început *Romanul adolescentului miop.* Era o întreprindere ambiţioasă, căci îmi propusesem să prezint şi alte aspecte ale adolescenţei decât cele atât de duios evocate de Ionel Teodoreanu. Voiam să scriu o carte „ştiinţific exactă" asupra acestei misterioase perioade de trecere de la copilărie la tinereţe. Eram convins că adolescenţa constituie o experienţă excepţională, ale cărei posibilităţi creatoare sunt rareori înţelese şi încurajate. Şi mi se părea că singurul mijloc de a ilustra aceste posibilităţi era să descriu, cât puteam mai sincer şi mai exact, ce ni se întâmpla nouă, în primul rând mie, dar şi prietenilor şi colegilor mei.

Astfel că, la sfârşitul liceului, înţelesesem că sunt solicitat concomitent de două sau chiar trei „vocaţii": pe deoparte de cercetările obiective (de la ştiinţele naturale trecusem la orientalism, la istoria religiilor şi la filosofie), iar pe de altă parte de imaginaţia literară: fie proza fantastică, fie literatura epică sau de analiză psihologică, aşa cum o practicasem în câteva nuvele şi, mai ales, în *Romanul adolescentului miop*.

Această, i-aş spune, „vocaţie tripartită" a incitat întreaga mea producţie, de la primele cărţi din tinereţe până în prezent. În cei trei ani petrecuţi în India (1928-1931) am publicat multe studii în legătură cu filosofiile şi ştiinţele indiene şi am pregătit teza de doctorat despre yoga (apărută în 1936), dar am scris şi un roman pe jumătate autobiografic (*Isabel şi apele diavolului,* 1930) şi altul mai mult sau mai puţin fantastic, *Lumina ce se stinge* (publicat în 1934). După întoarcerea mea în ţară şi până la plecarea la Londra, în primăvara anului 1940, au apărut alături de lucrările ştiinţifice (*Alchimia asiatică, Yoga, Cosmologie şi alchimie babiloniană*, revista *Zalmoxis*) şi mai multe culegeri de articole *(India, Oceanografie, Fragmentarium* etc.), câteva romane „realiste" (*Maitreyi, Întoarcerea din rai, Huliganii, Nuntă în cer*), dar şi trei cărţi de literatură fantastică (*Domnişoara Christina, Şarpele, Secretul doctorului Honigberger*).

Evident, cursurile pe care, începând din 1945, le-am ţinut la École des Hautes Études (Sorbona) şi, după 1956, la Universitatea din Chicago m-au silit să reduc simţitor activitatea mea literară; mai ales pentru că hotărâsem să scriu literatură (ca şi *Jurnalul*, şi mai târziu, *Autobiografia)* în limba română. De data aceasta, după încheierea romanului-frescă *Noaptea de Sânziene* (apărut întâi în traducere franceză: *Fôret interdite*, Gallimard, 1955), n-am mai scris decât mici romane şi nuvele fantastice (majoritatea reproduse în volumul de faţă).

Ar fi multe de spus în legătură cu această concentrare, aproape exclusivă, asupra prozei fantastice. În *Jurnal*, ca şi în câteva texte[1], am comentat ceea ce aş îndrăzni să numesc concepţia mea despre literatura fantastică. Şi care se deosebeşte, bunăoară, de cea a romancierilor germani, a lui Edgar Allan Poe sau a lui J. L. Borges. Ar fi inutil să încerc a o rezuma aici. Destul să amintesc că e solidară de concepţia mea despre gândirea mistică şi universurile imaginare pe

[1] Cel mai elaborat, reprezentând comunicarea mea la o „decadă" de la Cérizy, din vara 1978, va apare în cursul acestui an.

care le fundează, universuri paralele lumii de toate zilele şi care se disting în primul rând printr-o altă experienţă a timpului şi a spaţiului. Ceea ce nu înseamnă, evident, că prozele fantastice pe care le scriu sunt inspirate de cercetările mele de istorie comparată a religiilor, nici că n-ar putea fi înţelese decât de cititorii familiari cu asemenea studii. Nu-mi aduc aminte să fi folosit vreodată documentele mitologice sau semnificaţia lor simbolică scriind literatură. De fapt, descopeream subiectul romanului sau al nuvelei pe măsură ce scriam. Universurile paralele pe care le dezvăluia povestirea erau rodul imaginaţiei creatoare, nu al erudiţiei, nici al hermeneuticii pe care o stăpânea istoricul religiilor comparate.

Paris, 23 septembrie 1980

MIRCEA ELIADE

DOMNIŞOARA CHRISTINA

...it stood
All beautiful in naked purity,
The perfect semblance of its
bodily frame...

Shelley, *Queen Mab*

I

Înainte de a ajunge în sufragerie, Sanda îl opri, apucându-i braţul. Era cel dintâi gest familiar pe care îl făcea în aceste trei zile de când se aflau împreună la Z.

—Ştii că a mai venit un musafir, un profesor?

Egor îi privi ochii prin semiîntunericul odăii. Sclipeau. „Poate mă încurajează", îşi spuse, şi se apropie, încercând să-i prindă mijlocul. Dar fata se smuci şi, din câţiva paşi, deschise uşa sufrageriei. Egor îşi corectă ţinuta şi rămase în prag. Ardea aceeaşi lampă cu sita albă, orbitoare; o lumină prea tare, artificială, stridentă. Zâmbetul d-nei Moscu părea acum mai obosit. (Zâmbetul pe care Egor se obişnuise să-l ghicească înainte chiar de a-i vedea faţa...)

—...Acesta este d-l Egor Paşchievici, îl prezentă solemn d-na Moscu, întinzând moale braţul spre uşă. Are un nume ciudat, adăugă ea, dar e român pe de-a-ntregul... E pictor şi ne face cinstea de a locui cu noi...

Egor se înclină, încercând să spună câteva cuvinte măgulitoare.

D-na Moscu îşi retrase braţul şi-l îndreptă, cu mai multă emoţie, spre noul-venit. Avea atât de rar prilejul să facă prezentări bogate, solemne...

—Domnul profesor universitar Nazarie, o glorie a ştiinţei româneşti, continuă ea.

Egor se îndreptă cu pas hotărât către profesor şi îi apucă mâna.

—Sunt numai un neînsemnat asistent, stimată doamnă, şopti d-l Nazarie, încercând să-i mai reţină o clipă privirile. Atât de neînsemnat...

Dar d-na Moscu se aşezase extenuată pe scaun. Profesorul rămase uluit lângă ea, cu fraza nesfârşită. Îi era teamă să se întoarcă spre ceilalţi; teamă, nu cumva să pară ridicol sau ofensat. Câteva clipe nu ştiu ce să facă. Dar se hotărî şi se aşeză pe scaunul din stânga d-nei Moscu.

—Scaunul acesta e ocupat, îi şopti Simina. Eu mănânc întotdeauna lângă mama.

D-l Nazarie se ridică brusc şi se lipi de perete. Egor şi Sanda se apropiară de el, zâmbind încurcaţi. Nu trebuie să ţină seama de glumele Siminei. E o fetiţă capricioasă. Şi, de altfel, asta e cea mai mare bucurie a ei: să stea lângă maică-sa, chiar când sunt musafiri.

—Are numai nouă ani, adăugă Sanda.

D-na Moscu îi privise tot timpul zâmbind, parcă s-ar fi rugat să fie iertată că nu ia parte la discuţie. Bănuieşte cât de interesantă poate fi o asemenea discuţie. Bănuieşte cât de interesantă, savantă, instructivă -, dar e prea obosită ca s-o urmărească. Doamna Moscu, firește nu auzise nici un cuvânt; sunetele trecuseră alături de urechile ei, fără rezistenţe, fără urme.

Egor conduse pe d-l Nazarie spre capătul mesei, indicându-i un scaun alături de Sanda. „Ce stranie şi neînţeleasă oboseală", gândi pictorul privind încă o dată faţa doamnei Moscu.

—*Nu ştiu cum să vă mulţumesc, îngână profesorul aşezându-se.* Îmi dau seama că am jignit un copil. Şi este un copil ca un înger...

Întoarse capul şi aruncă Siminei cele mai calde priviri. D-l Nazarie era un bărbat încă destul de tânăr, nu împlinise nici patruzeci de ani, şi privirile îndreptate spre Simina încercau să poarte o dragoste totodată protectoare şi linguşitoare. Obrazul lui curat şi neutru, de bărbat învăţat, se luminase din cale afară. Zâmbea Siminei cu toată gura deschisă. Simina îi susţinu privirea cu o siguranţă ironică, muşcătoare. Câteva clipe îl privi în adâncul ochilor, apoi duse şervetul la gură, îşi şterse un foarte uşor zâmbet şi întoarse încet capul

către maică-sa.

—Sunteți desigur venit pentru săpături? întrebă brusc Egor.

Profesorul era încă intimidat și fu cu atât mai recunoscător lui Egor că îi dădea prilejul să vorbească despre meseria și pasiunea lui.

—Da, domnul meu, răspunse vioi, înghițind aer. Cum îi spuneam și doamnei, am reluat în vara aceasta săpăturile de la Bălănoaia. E un nume care poate nu vă amintește prea multe lucruri, dar stațiunea protoistorică de la Bălănoaia are oarecare însemnătate pentru noi, românii. S-a găsit acolo un *lébes* celebru, un mare bazin ionian, în care, după cum știți, se aducea carnea la ospețe...

Amintirea acestui *lébes*, pe care îl cercetase cu de-amănuntul, a fost o imagine stenică pentru d-l Nazarie. Cu vervă și cu oarecare melancolie, evocă ospețele de atunci. Nu erau ospețe barbare, grotești.

—...Căci, cum îi spuneam și doamnei, toată câmpia aceasta a Dunării de Jos, în special aici, în nordul Giurgiului, a cunoscut odinioară, prin veacul V înainte de Christos, o înfloritoare civilizație greco-traco-scitică...

Vorba îi dăduse curaj. Privi din nou, insistent, spre doamna Moscu, dar nu întâlni decât același zâmbet stins, aceeași față neatentă.

—Bălănoaia, *maman*, îi atrase atenția Sanda, aproape strigând, pe deasupra mesei. D-l profesor face săpături arheologice la Bălănoaia...

D-l Nazarie se intimidă din nou auzindu-și numele, trezindu-se brusc obiectul atenției generale. Încercă să se apere cu mâna, să scuze mai ales tăria glasului cu care Sanda strigase pe maică-sa. D-na Moscu părea că se deșteaptă dintr-o amorțire împletită cu somn. Dar deșteptarea fusese reală; pentru câteva clipe, își recăpătă frăgezimea *obrazului*, *mândria frunții* ei pure și netede.

—Bălănoaia, vorbi ea, acolo a avut moșie un străbun de-al nostru.

—Și tanti Christina, spuse repede Simina.

—Și ea, întări cu vioiciune d-na Moscu.

Sanda privi încruntându-se către sora cea mică. Dar Simina plecă ochii în farfurie, smerită și cuminte. În bătaia puternică a lămpii, buclele ei negre își pierdeau tăria și luciul, asemenea argintului vechi. „Dar ce frunte calmă, ce obraji de păpușă!" se miră Egor. Nu-ți puteai *desprinde* ochii de pe chipul ei. Trăsăturile aveau o perfecțiune precoce, o frumusețe înmărmuritoare. Egor simți că, alături de el, d-l Nazarie o privește cu o egală încântare.

Nu suntem prea vorbăreți astăzi, când am rămas singuri, spuse Sanda adresându-se mai mult lui Egor.

Pictorul înțelese glasul acesta care voia să-l ispitească,

necăjindu-l. Se smulse din torpoarea cu care privise pe Simina şi voi să înceapă o anecdotă galantă, pe care o spunea întotdeauna cu succes în familii. „Suntem tăcuţi, pentru că suntem inteligenţi: ca amicul meu Jean"... ar fi povestit Egor. Dar d-l Nazarie începu înaintea lui:

—Aveţi probabil mulţi invitaţi, toata vara, aici la moşie...

Vorbi câteva minute în şir, pe nerăsuflate, parcă i-ar fi fost teamă să se oprească, să nu-l înghită cumva tăcerea. Vorbi despre săpături, despre sărăcia de la Muzeul de Antichităţi, despre frumuseţea acestor câmpii dunărene. Egor privea câteodată, pe furiş, spre d-na Moscu. Asculta ca vrăjită, dar pictorul îşi dădea prea bine seama că nu aude un cuvânt. Sanda profită de o pauză a d-lui Nazarie şi spuse tare:

—*Maman*, se răceşte friptura...

—Ce lucruri interesante ne spune domnul profesor! şopti d-na Moscu.

Începu apoi să mănânce cu obişnuita ei poftă, cu fruntea puţin plecată deasupra farfuriei, fără să privească pe nimeni.

De altfel, era singura care mânca. Ceilalţi abia se atinseseră de friptură. D-l Nazarie, înfometat de drum, nu izbutise să mănânce mai mult de jumătate. Friptura avea un miros greţos de vită.

Sanda chemă cu un gest scurt, de stăpână, jupâneasa care aştepta cuminte lângă uşă.

—Ţi-am spus să nu mai cumperi carne de berbec, vorbi ea cu o ascunsă mânie.

—N-am mai găsit nici o pasere, domnişoară, se apără femeia. Care au fost le-am tăiat ieri şi alaltăieri. Care n-au murit... Mai era o gâscă, dar am găsit-o şi pe ea moartă, azi-dimineaţă.

—De ce n-ai cumpărat din sat? întrebă Sanda mai mânioasă.

—N-a vrut nimeni să-mi vândă, răspunse prompt jupâneasa. N-a vrut sau n-a avut, adăugă ea cu înţeles.

Sanda roşi, făcu semn femeii să ridice farfuriile. D-na Moscu îşi terminase friptura.

—Ce frumoase lucruri ne-a spus domnul profesor despre Bălănoaia! începu cu un glas puţin cântat. Atâţia idoli în pământ, atâtea scule de aur...

Profesorul se codi.

—Cele de aur se găsesc mai rar, o întrerupse el. Nici n-au prea fost prin acele timpuri. Erau pe aici civilizaţii ţărăneşti, sate înfloritoare, dar sate. Aurul se afla mai mult în porturile greceşti...

—Se găsea şi aur, scule de aur vechi, pe vremuri, continuă d-na Moscu.

—Şi tanti Christina avea, şopti Simina.

—Tu de unde ştii? o întrebă, certând-o, Sanda. De ce nu te-astâmperi?!

—Mama mi-a spus, vorbi Simina dezgheţat. Şi doica.

—Doica ar trebui să nu-ţi mai umple capul cu poveşti, adăugă Sanda aspră. Creşti mare acum, nu mai poţi crede în basme şi năzbâtii...

Sanda îşi privi sora cu un foarte uşor zâmbet, dispreţuitor şi indiferent în acelaşi timp. Îşi întoarse apoi ochii spre Egor şi-l cântări cu gravitate: parcă s-ar fi întrebat dacă crede şi el acelaşi lucru, dacă poate fi şi el tot atât de naiv...

Conversaţia tânjea din nou. D-l Nazarie se plecă spre Egor.

—Ce minunată idee aţi avut să vă întoarceţi la aceste câmpii dunărene, vorbi el. Cred că nimeni n-a încercat încă să picteze asemenea locuri; ţi se par la început deznădăjduite, pustii, bătute prea mult de soare şi apoi îţi dai seama de fecunditatea lor înspăimântătoare, de farmecul lor...

Vorbise cu sinceritate, avântat. Egor îl privi uluit. I se păruse, în primele minute, un biet savant morocănos şi timid. Dar mâinile domnului Nazarie se mişcau cu o graţie desăvârşită; şi cuvintele pe care le spunea aveau o sevă proprie, o prospeţime ciudată. Pare că le pronunţa altfel, mai adânci, mai pline.

—D-l Paşchievici este un mare artist, dar este în acelaşi timp un mare leneş, interveni Sanda. Stă de trei zile cu noi şi nici nu şi-a deschis paleta...

—Aş putea înţelege în mai multe feluri amicala d-stră observaţie, spuse galant Egor. Aş putea crede, bunăoară, că sunteţi nerăbdătoare să mă vedeţi lucrând, ca să puteţi nădăjdui într-o mai repede plecare a mea...

Sanda îi întoarse zâmbetul, încurajându-l. Egor înţelese precis toate acele nuanţe de glumă, de graţie şi capriciu, care trădează nerăbdarea, ispita, chemările. „Sanda este în orice caz superbă", îşi spuse el, deşi nu îi înţelegea deloc purtarea în aceste trei zile. Cât de mult se deosebea de domnişoara frivolă de la Bucureşti, care îl ademenea cu atâta curaj şi îi strânsese cu atâta bucurie mâna când primise să vină la Z, pentru o lună întreagă. Poate se teme de ceva, se teme de invitaţi, se consolase Egor în prima seară.

—...Adevărul este că nu mă simt bun de nimic deocamdată, continuă el întorcând capul către d-l Nazarie. În nici un caz de pictură. Poate începutul acesta de toamnă, care seamănă mai mult cu un miez

de vară, mă oboseşte...

—Eu l-aş scuza mai bine dacă m-ar ruga, spuse Sanda, începând să râdă. Am avut trei zile prea zgomotoase, cu prea mulţi prieteni, asta a fost. De mâine va putea lucra; am rămas singuri...

Egor începu să se joace cu cuţitul. Trebuia să strângă ceva rece şi tare în mână, să-şi strivească nerăbdarea.

—...Şi eu voi trăi nesimţit, adăugă d-l Nazarie. Mă veţi vedea numai aici, între d-stră...

Cu mâna făcu un ocol pripit al mesei. D-na Moscu îi mulţumi, absentă.

—E o mare cinste să vă avem printre noi, începu ea, recăpătându-şi subit un glas mult mai sigur şi mai puternic. Sunteţi o mândrie a ştiinţei româneşti...

Se vedea că îi plac mult cuvintele acestea, pentru că le repetă cu fervoare. Egor privea în jos, strângând, mai moale, cuţitul. Pe sub gene, Sanda îi urmărea gesturile. „Cine ştie ce crede despre mama", îşi spuse, înfuriindu-se deodată.

—Doamnă, întrerupse uluit d-l Nazarie, laudele domniei voastre se adresează fără îndoială învăţătorului meu, marele Vasile Pârvan. El a fost într-adevăr o culme, o mândrie a noastră, un geniu românesc...

Aştepta de mult un asemenea prilej: să vorbească, să spună lucruri depărtate de această masă ciudată, de aceste gazde neînţelese. Vorbi cu însufleţire şi evlavie despre Pârvan. De la el a învăţat meşteşugul săpăturilor. El, premergătorul, a dovedit că cea mai mare mândrie a pământului românesc e preistoria şi protoistoria. Şi farmecul săpăturilor, viaţa de cort, tresărirea în faţa fiecărui obiect găsit.

—...Un pieptene de fier, un cui, un fragment de oală, continua d-l Nazarie, toate lucrurile acestea sărăcăcioase şi neutre, pe care un drumeţ nici nu le-ar ridica din ţărână, au pentru noi mai mult farmec decât cea mai frumoasă carte şi, poate, chiar cea mai frumoasă femeie...

Sanda căută ochii lui Egor zâmbind, aşteptând un zâmbet ironic. Dar pictorul asculta cu respect, cu simpatie.

—Un pieptene de fier îţi descopere câteodată o civilizaţie, adăugă d-l Nazarie, adresându-se din nou către d-na Moscu.

Se opri însă brusc în mijlocul frazei, parcă şi-ar fi pierdut răsuflarea. Privea ţeapăn către d-na Moscu. Îi era teamă să-şi închidă ochii. Ar fi întâlnit, poate, o nălucire mai înspăimântătoare înapoia pleoapelor.

—Cine bea cafea?! întrebă în acea clipă Sanda, ridicându-se de la

masă cu zgomot.

D-l Nazarie începu să-şi simtă năduşeala rece pe umeri, pe piept, de-a lungul braţelor. Ca şi cum ar fi pătruns lent într-o zonă umedă şi îngheţată. „Sunt foarte obosit", îşi spuse el, apucându-şi strâns mâinile una de alta. Se întoarse spre Egor. I se păru destul de neînţeles gestul lui: zâmbea, cu două degete ridicate în sus, parcă ar fi fost într-o clasă...

—Beţi şi d-stră, domnule profesor? îl întrebă Sanda.

—Bucuros, bucuros... răspunse d-l Nazarie.

De-abia când văzu ceştile cu cafea pe masă, înţelese ce l-a întrebat Sanda şi se linişti pe deplin. Tot atunci, mai privi o dată, fără teamă, spre d-na Moscu. Gazda plecase fruntea şi şi-o rezema în palma dreaptă. Nu mai vorbea *nimeni la masă*. Întâlni însă faţa Siminei, întoarsă spre el. Îl privea cu multă mirare, cu neîncredere chiar. Parcă se trudea să descifreze o taină. Era o preocupare adâncă, nemulţumită, dincolo de copilărie.

II

D-l Nazarie deschise cu multă băgare de seamă uşa. Găsi pe săliţă o lampă cu gaz, cu flacăra scăzută. O desprinse din perete şi începu să păşească atent, silindu-se să nu facă zgomot. Podelele de lemn, vopsite vişiniu, trosneau totuşi, chiar şi acolo unde erau acoperite cu covoare. „Ce Dumnezeu ne-au dat camere atât de depărtate!" îşi spuse, puţin enervat, d-l Nazarie. Nu-i era frică, dar avea mult de umblat până la camera lui Egor; trebuia să treacă prin faţa multor uşi, fără să ştie dacă se află cineva în cameră, dacă deranjează pe cineva. Pe de altă parte, camerele acelea - dacă ar fi fost într-adevăr goale - ar fi dat un aer pustiu coridorului; lucru la care d-l Nazarie nici nu voi să se gândească.

Odaia lui Egor se afla tocmai la capăt. Ciocăni de câteva ori, cu bucurie.

—Nădăjduiesc că nu te deranjez prea mult, spuse deschizând uşa. Nu mi-e deloc somn...

—Nici mie, răspunse Egor, ridicându-se de pe canapea.

Era o odaie mare, spaţioasă, cu un balcon care se deschidea în parc. Patul, de lemn vechi, era aşezat într-un colţ. Un dulap, un lavoar, o canapea, un birou elegant, două scaune şi un *chaise-longue* alcătuiau restul mobilei. Odaia era totuşi atât de mare, încât părea

simplu mobilată. Obiectele se aflau prea depărtate unele de altele. Te puteai mişca în voie.

—Îmi face o deosebită plăcere, adăugă Egor. Mă întrebam cu ce să-mi omor insomnia. Nu prea mi-am adus cărţi. Credeam că am să lucrez mult ziua...

Îşi lăsă gândul nespus: „credeam, mai ales, că serile le voi putea petrece cu Sanda"...

—E prima noapte când mă urc atât de devreme în camera mea, continuă Egor. Până acum, rămâneam târziu de tot în parc; erau mulţi invitaţi, mult tineret. Dar cred că o oboseau prea mult pe d-na Moscu... D-voastră nu fumaţi? întrebă îndreptându-se cu tabachera deschisă spre d-l Nazarie.

—Mulţumesc, nu. Dar voiam să te întreb, toate camerele astea de lângă noi sunt nelocuite?

—Aşa cred, răspunse zâmbind Egor. Aici au stat musafirii; un etaj întreg pentru musafiri. Şi jos cred că tot goale sunt camerele. D-na Moscu locuieşte în cealaltă parte a casei, cu domnişoarele...

Rămase pe gânduri. Îşi aprinse ţigara şi se aşeză pe scaun în faţa profesorului. Tăcură amândoi.

—Splendidă noapte! spuse târziu d-l Nazarie, ridicând fruntea spre balcon.

Din întunerec se desprindeau acum contururi mari, încă nesigure, de arbori. Egor întoarse şi el capul. Într-adevăr, splendidă noapte. Dar să spui „noapte bună" oaspeţilor de la 9 jumătate şi să te retragi o dată cu mama, ca o fetiţă cuminte...

—Dacă stai mult timp nemişcat, adăugă d-l Nazarie, şi aspiri lent, fără să te grăbeşti, simţi Dunărea... Eu o simt...

—Trebuie să fie totuşi foarte departe, spuse Egor.

—Vreo treizeci de kilometri. Poate mai puţin. Dar e aceeaşi noapte, asta o simţi repede...

D-l Nazarie se ridică şi se apropie de balcon. Nu, n-are să fie lună decât peste câteva zile, îşi dete seama îndată ce se lovi de întunerec.

—Este şi acelaşi văzduh, adăugă el răsturnându-şi încet capul şi sorbind aerul cu toată gura. D-ta n-ai stat pe lângă Dunăre pesemne. Altminteri, rareori se-ntâmplă să-ţi scape mireasma aceasta. Eu simt Dunărea şi pe Bărăgan.

Celălalt începu să râdă.

—Nu e prea mult spus, pe Bărăgan?

—Nu, nu, explică d-l Nazarie. Căci nu e un miros de apă, nu e un văzduh umed. E mai mult un miros lânced, care aduce cu lutul şi cu

unele plante cu scaieți...

—E destul de vag, îl întrerupse Egor zâmbind.

—Dar îl recunoști repede, oriunde te-ai afla, continuă d-l Nazarie. Uneori ți se pare că au putrezit foarte departe păduri întregi, ca să-ți poată aduce vântul un asemenea miros complex și elementar totodată. Odinioară erau păduri pe aproape. Era Teleormanul.

—Și parcul acesta pare a fi bătrân, spuse Egor întinzând brațul peste balcon.

D-l Nazarie îl privi blând, fără să-și poată ascunde un zâmbet disprețuitor.

—Tot ce vezi d-ta aici, vorbi el, n-are mai mult de o sută de ani. Salcâmi... Arbore de om sărac. Dacă vezi pe ici, pe colo, câte un ulm.

Începu să vorbească pasionat despre păduri și arbori.

—Să nu te miri, spuse deodată, întrerupându-și discursul și punându-și mâna pe umărul lui Egor. A trebuit să învăț toate acestea de la oameni, din cărți, de la învățați, cum s-a putut. Pentru săpături, se-nțelege; trebuia să știu până în ce loc se puteau așeza oamenii mei, sciții, geții și cei care-au mai fost...

—Pe aici probabil nu prea se găsesc urme, spuse Egor, încercând să abată discuția către preistorie.

—S-ar putea găsi și pe aici, vorbi modest d-l Nazarie. Pe undeva tot au fost drumuri, chiar și sate în marginea pădurilor. Prin apropierea văilor, mai ales. .. Dar, oricum, locurile unde au fost *păduri sute de ani de-a rândul sunt locuri vrăjite.* Asta e adevărat...

Se opri și începu să soarbă iar aerul, plecându-și încet întreg trupul peste balcon, în noapte.

—Ce bucurie îmi face de câte ori recunosc Dunărea, chiar prin locurile acestea, continuă el cu un glas mai scăzut. E o altă vrajă, o vrajă ușor de primit, care nu te sperie. Oamenii de lângă fluvii sunt și mai înțelepți, și mai curajoși; aventura a plecat și de aici, nu numai de pe țărmul mărilor... Dar, vezi d-ta, pădurea te sperie, te înnebunește...

Egor începu să râdă. Făcu un pas în odaie. Lumina lămpii îi cuprinse din nou întreaga figură.

—Firește, nu e greu de înțeles, continuă d-l Nazarie. Pădurea te sperie chiar pe d-ta, care ești tânăr luminat, fără superstiții. E o groază de care nu scapă nimeni. Prea multe vieți vegetale și prea seamănă mult arborii bătrâni cu oamenii, cu trupuri omenești mai ales...

—Să nu crezi că m-am depărtat de fereastră pentru că mi-a fost frică, spuse Egor. M-am depărtat pentru că voiam să-mi aprind o țigară. Acum viu din nou lângă d-ta...

—Nu e nevoie. Te cred. Nu-ți poate fi frică chiar de un parc de salcâmi, spuse d-l Nazarie întorcându-se în cameră și așezându-se pe canapea. Dar ce ți-am spus eu e adevărat. Dacă n-ar fi fost Dunărea, oamenii din părțile acestea ar fi înnebunit. Oamenii de acum două-trei mii de ani, se-nțelege...

Egor îl privea cu multă mirare. „E din ce în ce mai interesant profesorul. Încă două ceasuri, și-mi va recita poezii cu capete de morți"...

—Uitam să te întreb, începu din nou d-l Nazarie. Cunoști de mult pe gazda noastră?

—Cunosc numai pe duduia Sanda și încă nu prea de mult, de vreo doi ani. Avem câțiva prieteni comuni. Pe d-na Moscu am cunoscut-o numai când am venit aici, acum câteva zile.

—Mie mi se pare foarte obosită, spuse d-l Nazarie.

Egor clătină din cap. Era totuși amuzantă seriozitatea cu care vorbea profesorul; parcă i-ar fi comunicat o taină, o observație pe care numai el ar fi putut-o face. „Îmi spune asta tocmai mie, care mă trudesc de atâtea zile să-i memorez zâmbetul..."

—Eu am căzut aici oarecum din întâmplare, adăugă d-l Nazarie. Am fost invitat prin prefect; pare a fi un prieten vechi al familiei. Dar am început să mă simt prost; oare nu-i deranjăm noi?! Am impresia că d-na Moscu e destul de bolnavă...

Egor vorbi ca și cum s-ar fi scuzat: nici el n-a voit să rămână mai mult, dându-și seama din prima zi cât de obosită e gazda. Dar ceilalți musafiri nu păreau prea impresionați de slăbiciunea d-nei Moscu. Poate o cunoșteau mai demult și se obișnuiseră cu ea. Sau poate nici boala nu e atât de gravă; câteodată, mai ales dimineața, d-na Moscu urmărește cu vioiciune orice discuție.

—Parcă puterile ei se duc o dată cu ale soarelui, adăugă Egor cu oarecare solemnitate, după o scurtă pauză. Seara e foarte obosită; uneori cade într-o letargie cu atât mai stranie, cu cât își păstrează același zâmbet și chiar aceeași mască.

D-l Nazarie vedea foarte clar ochii ei larg deschiși, cu pupile reci, inteligente; vedea de asemenea zâmbetul care îi lumina toată fața și care te putea păcăli atât de bine. Nu, pictorul se înșală vorbind de masca d-nei Moscu; nu e o mască, e o figură vie, concentrată, foarte atentă chiar; în orice caz, zâmbetul o face prezentă, ca și cum te-ar asculta cu toată ființa, ar fi vrăjită de cuvintele pe care le rostești. La început, o asemenea atenție aproape te intimidează, te face să roșești. Îți dai însă repede seama că n-a ascultat nimic, că poate nici nu ți-a

auzit cuvintele, ți-a urmărit tot timpul gesturile, buzele ți le-a văzut vorbind și știe când să te întrerupă.

—Asta e extraordinar! spuse d-l Nazarie continuându-și gândul. Știe când să te întrerupă, când să-ți spună câte un cuvânt, ca să-ți amintească de ea, să nu te turbure din cale-afară tăcerea ei...

Egor îl asculta cu mai multă mirare ca la început. Încă nu se obișnuise să-l socotească prea inteligent și cu atât mai puțin sensibil. „Are virtuți de artist, își spuse. Și cu toate acestea e atât de timid, atât de necioplit"...

—Nu cumva exagerăm puțin? întrebă el, ridicându-se de pe scaun și începând să se plimbe prin odaie. Poate că nu e decât o extenuare cronică, dacă există cumva un asemenea termen.

—Nu există, spuse d-l Nazarie, dând, fără să vrea, cuvintelor o nuanță ironică. O extenuare cronică, asta ar însemna un fel de moarte oprită pe loc...

Nu-i plăcură ultimele cuvinte și se ridică și el de pe canapea, încercând să se plimbe. Simți aceeași stupidă sudoare rece în spate. Privi încruntat spre canapea, ca și cum ar fi vrut să se convingă de realitatea ei modestă, de indiferența ei fizică. O privi încruntat, furios mai mult pe sine, pe nervii săi cu închipuiri copilărești.

—În orice caz, vorbi Egor la capătul celălalt al camerei, exagerăm și noi; suntem prea sensibili. Nu vezi cum se poartă cu ea copiii, mai ales fetița cea mică?

Se opri lângă ușă, parcă ar fi ascultat ceva. Vreo slugă care încearcă ușile, să vadă dacă sunt încuiate sau caută ceva pe coridor. Cu pas atent, ușor și cu atât mai plicticos cu cât mai mult îl ghicești, decât îl auzi. Acum o foarte ușoară trosnitură de podea; și apoi aștepți, și nu se mai aude nimic, câteva clipe, câteva clipe foarte lungi. Sluga pășește cu răsuflarea ținută, în vârful picioarelor, să nu te trezească din somn. „Țărani idioți, își spuse Egor exasperat că zgomotul pierise; mai bine ar călca de-a binelea, să-l auzi tot timpul".

—Mi s-a părut că umblă cineva pe coridor, vorbi Egor începând iar să se plimbe. Mâine am să pun la ușa mea un anunț: „Rog călcați cu toată talpa pe coridor". Altminteri, te enervează; parcă ai aștepta să te calce hoții... E drept că hoții n-ar pătrunde atât de ușor până aici, adăugă el râzând. Dar oricum, e enervant...

D-l Nazarie se apropiase de balcon. Își apleca din nou capul în întunerec.

—Nopțile au rămas tot atât de calde, spuse Egor. Am fi putut sta în parc, în loc să ne închidem aici...

Observă că profesorul nu-i răspunde şi se trase încet în cameră. „E gânditor, filosofează poate despre Dunăre, îşi spuse Egor înveselit deodată. Dar în fond, ce afirmă el nu e lipsit de oarecare logică; un fluviu, o apă mare, cu malurile largi, primitoare..." Văzu în aceea clipă cât e de frumoasă Dunărea, cât e ea de sigură, de bărbătească. Ar fi vrut să fie departe; să se afle, de pildă, pe puntea unui iaht care suie încet apele fluviului, întins pe un *chaise-longue*, ascultând radio sau înconjurat de oameni tineri. Te plictiseşti repede fără tineret, fără zgomote în jurul tău. Viaţă, prezenţă; fără asta... Întoarse capul, enervat. I se părea că nu e singur în odaie, că îl priveşte cineva insistent; simţise cu precizie sfredelul unei priviri înapoia lui şi asemenea senzaţii îl plictiseau întotdeauna. Şi cu toate acestea era singur. Profesorul întârzia pe balcon. „Puţin cam nepoliticos din partea lui, se miră Egor. Sau poate nu se simte bine şi ar trebui să-i spun ceva, să-l ajut". Făcu câţiva paşi spre balcon. D-l Nazarie îl întâmpină cu un obraz luminat.

—Mă ierţi că am rămas afară, spuse. Mi-era teamă să nu ameţesc; încep să cred că sunt într-adevăr obosit. Locurile astea nu-mi priesc...

—Poate nu-mi priesc nici mie, vorbi râzând Egor. Dar asta n-are nici o importanţă. Important e faptul că nu-ţi pot oferi nimic, decât un coniac. Sper că n-ai să refuzi un coniac.

—Altădată te-aş fi refuzat. Astăzi însă, trebuie să găsesc ceva împotriva cafelei pe care am băut-o din nebăgare de seamă. Dacă îmi pierd noaptea cu insomnie, mâine nu sunt bun de nimic...

Egor deschise trusa de călătorie, scoase la iveală o sticlă de curând începută şi alese din dulap două pahare mari de apă. Turnă cu grijă un deget de coniac, pe fund.

—Nădăjduiesc că asta aduce somn, spuse domnul Nazarie golind dintr-o sorbitură paharul.

Îşi apucă apoi faţa în palme şi începu să şi-o frece, parcă ar fi fost strivită. L-a băut ca pe ţuică, gândi Egor. El începu să-şi soarbă coniacul cu multă desfătare. Alcoolul adusese o altă atmosferă în cameră: cordială, băieţească, stenică. Nu mai simţea nici o privire străină acum. Se aşezase comod pe scaun şi mirosea aburul nevăzut din gura paharului. Un miros bine cunoscut, care îi amintea de atâtea ceasuri luminoase, confortabile, petrecute cu prietenii sau cu anumite femei. „E bine venit alcoolul", îşi spuse el.

—Ia dă-mi o ţigară, se rugă în acea clipă profesorul, încă roşu şi sugrumat. Poate să am mai mult noroc.

Fumă, într-adevăr, cu oarecare izbândă. Egor umplu din nou

paharele. Se simțea mult mai bine dispus, cu poftă de pălăvrăgeală. „Dacă ar fi fost și Sanda, dacă ar fi avut puțină imaginație... Ce bine am fi petrecut stând la taifas pe o noapte ca asta, împreună cu un om amuzant ca profesorul, cu o sticlă de coniac alături. În fond, de asta vine omul la țară; să stea nopțile mult de vorbă, să se asculte mai bine unul pe altul. La București, nu te ascultă nimeni".

—Pe ăsta să-l bei fără grabă, domnule profesor, glumi Egor.

Avea poftă de vorbă, de mărturisiri.

—Am uitat să te întreb cum faci descoperirile arheologice, spuse el.

—Simplu, începu profesorul, foarte simplu...

Dar se opri, sugrumat. Se priviră o clipă în ochi, adânc, fiecare încercând să înțeleagă dacă și celălalt a simțit același lucru, același început de groază și apoi apucară aproape deodată paharele de coniac și le sorbiră dintr-o înghițitură. Profesorul nu-și mai strivi fața în palme. Dimpotrivă, de data aceasta alcoolul îi făcuse bine. Nu cuteză totuși să-l întrebe pe Egor; ghicise din privirile lui că avusese aceeași penibilă impresie, aceeași dezgustătoare groază. Să simți cum cineva se apropie de tine și *se pregătește să te asculte*, cineva pe care nu-l vezi, dar a cărui prezență o simți în bătaia sângelui și o recunoști în sclipirea ochilor vecinului tău...

Amândoi se pregătiră să vorbească despre altceva. Egor căută repede un subiect, un pretext. Ceva foarte departe de camera aceasta, de ceasul de *față*. Câteva clipe, mintea nu putea descoperi nimic. Înțepenise. Și nici măcar nu îi era frică. *Atunci*, simțise ceva care nu se putea asemăna cu *nimic*. Un *dezgust monstruos*, amestecat cu *groază*. Câteva clipe numai. A fost destul să pună mâna pe pahar și să golească deodată un deget de coniac pentru ca totul să se limpezească.

—Ați fost vreodată la Marsilia? întrebă el brusc, apucând sticla și turnând din nou în pahare.

—Am fost, cam demult, răspunse repede profesorul, imediat după război. Lucrurile s-au mai schimbat de atunci...

—Este acolo un bar, chiar lângă hotelul Savoy, continuă volubil Egor, îi spune L'étoile marine. Îmi aduc foarte bine aminte, așa îi spune. Acolo e obiceiul că, dacă îți place coniacul, să începi să cânți...

—Excelentă idee! spuse profesorul. Dar eu n-am voce...

Egor îl privi cu dispreț: „Îi e frică să cânte, îi e rușine". Duse paharul la nări și îl mirosi cu putere. Sorbi o înghițitură, apoi își aplecă puțin capul pe spate și începu, tărăgănat:

Les vieilles de notre pays
Ne sont pas vieilles moroses,
Elle portent des bonnets roses...

III

Domnul Nazarie auzi câteva bătăi în uşă şi se hotărî să se trezească de-a binelea. De o jumătate de ceas se lupta cu somnul. Deschidea ochii, simţea înviorarea dimineţii, lumina crudă din odaie, apoi adormea iar. Un somn uşor, întrerupt, dar cu atât mai balsamic. Parcă ar fi prelungit o beatitudine pe care anevoie ar mai fi putut-o redobândi. Cu cât rezistenţa era mai tenace, cu atât alunecarea în somn era mai balsamică. Încă o clipă, încă una... Parcă în adâncul somnului stăruia necontenit vie certitudinea că fericirea aceasta e efemeră, că în curând se va desprinde din acea dulce plutire şi va fi zvârlit întreg în lumina de afară. Bătăile în uşă îl treziră într-adevăr definitiv.

—Săru ' mâna!...

O femeie aproape bătrână intră în odaie cu laptele.

—E târziu, cred că e foarte târziu, spuse d-l Nazarie.

Femeia zâmbi şi-i ocoli privirile.

Domnul Nazarie îşi frecă fruntea. Îl durea puţin capul şi îşi simţi gura amară. Îl cuprinse deodată părerea de rău că întârziase atâta în pat. Beatitudinea din care se dezlipise atât de greu i se păru acum dezgustătoare. Se simţea, în acelaşi timp, obosit, trist, deznădăjduit, fără nici un motiv; cum se simţea întotdeauna când se deştepta întâia oară într-o odaie streină. Un mare şi neînţeles gol lăuntric; zădărnicia zădărniciilor... Dar îşi aduse aminte de paharele cu coniac pe care le băuse noaptea, şi furia împotriva lui însuşi crescu. Aşa, să bei fără nici un sens, să-ţi macini timpul cu un pierde-vară...

—Dacă vreţi apă caldă, conaşule, spuse femeia.

Nu, în nici un caz apă caldă. Domnul Nazarie simţea nevoia să se pedepsească într-un fel, să se chinuie. Cu ce plăcere se va spăla pe corp cu apa aceea rece...

Femeia închise uşa şi d-l Nazarie sări din pat cu zgomot. Ameţeala şi uşoara durere de cap stăruiau. Îşi umplu ligheanul cu apă rece şi începu să se spele. Întâmplările de astă-noapte ieşeau la iveală

una câte una. Îi venea să râdă. Ce imbecile năluciri, ce frică fără rost! E suficient să priveşti puţin în jurul tău, lumina asta, răcoarea asta de toamnă, laptele ăsta fierbinte, cu aburi curaţi şi blânzi, ca să-ţi dai seama de nevrednicia tuturor închipuirilor. „Şi nici măcar n-am învăţat să fumez, îşi spuse d-l Nazarie în oarecare ironie", îmbrăcându-se. Se aşeză apoi la masă şi sorbi ceaşca cu lapte până la fund, fără să se atingă de dulceaţă şi de unt. Rupse un colţ de pâine prăjită şi se pregăti să-şi termine toaleta, ronţăind. „Masa de aseară n-a fost faimoasă, îşi aminti el. Dacă nu m-aş fi intoxicat cu coniac, aş fi avut azi o foame de lup. Masa n-a fost faimoasă şi asta au observat toţi. Friptura mirosea a oaie, zarzavatul era opărit. Noroc de mămăliga cu brânză şi smântână. Zâmbi privindu-se în oglindă. Am uitat să mă rad. Poate de aceea m-a întrebat de apa caldă. Acum e prea târziu, am să mă rad tot atât de bine şi cu apă rece..."

Fără grabă, îşi scoase din valiză aparatul de ras şi începu să se săpunească. O melodie tristă, lentă îi coborî încet din amintire. Câteva clipe, cântecul pluti inform, zbătându-se, pierzându-se şi înfiripându-se din nou:

Les vieilles de notre pays...

„Asta cânta Egor azi-noapte", îşi aminti el cu plăcere. Îşi aminti şi împrejurarea care îl făcuse pe pictor să cânte. „Simţise şi el *acelaşi lucru*", îşi spuse d-l Nazarie zâmbind. Cu ce uşurinţă zâmbea acum, cât de depărtată şi de ridicolă i se părea acum scena de azi-noapte. Se săpunea cu mai multă voie bună. Şi cu toate acestea, mi s-a părut că m-ascultă cineva. Îmi aduc foarte bine aminte. Şi la masă... Atunci a fost ceva grav, într-adevăr a fost ceva mai grav. Dar e atâta lumină în odaie, atâta certitudine în pereţii albi, în fragmentul de cer clar pe care îl vede în oglindă, în mirosul de săpun pe care îl simte învăluindu-i faţa...

D-l Nazarie îşi fixează lama cu atenţie; fiecare gest îi face plăcere, fiecare lucru pe care îl apucă în mână. Începe să se radă frumos, privindu-se în oglindă, micşorându-şi gura şi încercând să facă lucrul acesta cu graţie, nu cumva buzele rotunjite prea brutal să strice simetria feţei.

*

D-l Nazarie îşi petrecu dimineaţa plimbându-se la întâmplare peste nişte câmpuri. Gândurile nu-i erau deloc la preistorie. De altfel, nimic nu-l făcea să nădăjduiască vreo săpătură cu noroc în aceste şesuri prea întinse, prea monotone. În partea de miazănoapte a conacului, spre sat, începeau movilele, dar d-l Nazarie apucase voit în direcţia potrivnică. Era încă atât de frumos pe aici înaintea arăturilor de toamnă. Nici un nor, nici o umbră pe tot cuprinsul şi totuşi soarele nu era obositor, paseri necunoscute se avântau în văzduh, se auzeau cosaşi şi greieri. O imensă linişte, vie, neîncremenită. Chiar pasul omului se topea în masa aceea muzicală de sunete mici care alcătuiau laolaltă liniştea şi singurătatea câmpiei. „Glorioasa câmpie munteană, sublinie d-l Nazarie. Încă două-trei săptămâni şi vacanţa e definitiv încheiată. Bucureştii, examenele studenţilor, cabinetul de lucru. Cel puţin dacă am izbuti să sfârşim cu bine la Bălănoaia"...

Se întoarse la conac cu puţine minute înainte de ora mesei. Întâlni pe Simina, plimbându-se singură prin parc.

—Bună dimineaţa, duduie! îi spuse el cordial.

—Bună dimineaţa, domnule profesor, răspunse fetiţa zâmbind. Aţi dormit bine?... Are să vă întrebe şi mama acelaşi lucru, dar voiam să vă întreb întâi eu...

Zâmbetul i se transformă pe nesimţite într-un râs scurt, tăcut. Profesorul nu-şi putea lua ochii de pe figura ei neasemuit de frumoasă. Parcă ar fi fost o păpuşă; o frumuseţe atât de perfectă, încât părea artificială. Chiar şi dinţii erau prea strălucitori, părul prea negru, buzele prea roşii.

— Am dormit admirabil, duduiţă, spuse d-l Nazarie apropiindu-se de ea şi încercând să-i treacă mâna prin bucle.

E într-adevăr un copil-minune. Dar, ajuns cu palma deasupra capului fetiţei, îi fu deodată teamă s-o mângâie. Îl intimida zâmbetul ei. Îşi retrase mâna cu stângăcie. Simina nu mai e un copil; nouă ani, aşa i-au spus aseară, dar câtă feminitate în mersul ei, câte farmece în gesturile ei mici şi rotunde.

—Nu l-aţi ţinut pe d-l Egor de la lucru azi-noapte? întrebă şiret Simina, încreţindu-şi foarte uşor fruntea.

Domnul Nazarie nu încearcă să-şi ascundă mirarea. Dimpotrivă, se bucura că are un prilej să laude fetiţa, să se arate păcălit de

şiretenia ei şi astfel să se împrietenească mai bine.

—Dar de unde ştii mata c-am fost la d-l Egor azi-noapte? întrebă el.

—Mi-am închipuit!

Începu să râdă. Profesorul rămăsese în faţa ei, înalt, stânjenit. Simina se reculese repede.

—Întotdeauna când se întâlnesc doi musafiri, spuse ea, se adună într-o cameră. Şi camera domnului Egor e cea mai frumoasă. Acolo vin de obicei musafirii...

Nu-şi spusese gândul întreg. Îşi reluă zâmbetul ei de copil victorios şi se apropie un pas de d-l Nazarie.

—Dar eu cred că nu e bine, adăugă în şoaptă. D-l Egor lucrează. Ar trebui lăsat singur noaptea...

Cu ultimul cuvânt spus, faţa îşi pierduse zâmbetul. Era severă, rece, poruncitoare. D-l Nazarie se simţea mai intimidat acum.

—Fireşte, fireşte, bâlbâi el. S-a întâmplat o dată, asta n-are să se mai întâmple de aici înainte...

Simina îl privi o clipă în ochi, prea fix, aproape obraznic, apoi, fără să mai adauge vreun cuvânt, îşi smuci trupul tot de lângă profesor şi se-ndreptă către parc.

„Probabil că ştie ceva despre care eu nu ştiu nimic, gândi domnul Nazarie. Nu cumva se pregăteşte un complot împotriva lui Egor? Întâlniri noaptea, în parc, plimbări sentimentale - aşa încep de obicei... Simina e, fără îndoială, confidentă".

D-l Nazarie intră în odaie să-şi spele mâinile înainte de masă. „Dar e destul de stupid să laşi o fetiţă să înţeleagă asemenea lucruri, îşi continuă el gândul. Un copil atât de sensibil ca Simina..."

Coborî grăbit şi se îndreptă de-a dreptul spre sufragerie. Auzise clopotul. Fusese de altfel informat de acest obicei al casei: cinci minute după sunarea clopotului masa se serveşte, cu orice număr de persoane. În sufragerie erau adunaţi toţi, afară de Simina.

—Cum a dormit d-l profesor? întrebă doamna Moscu.

Parcă nu arăta atât de obosită în dimineaţa aceasta. Era îmbrăcată într-o rochie fumurie, cu guler roz-pal. Părea într-adevăr mai tânără, mai înviorată. Braţele goale se avântau acum cu mai multă graţie, înclinându-se arcuit, fragede.

—Aţi dormit într-adevăr bine? întrebă şi Sanda, trudindu-se să-şi ascundă mirarea.

Jupâneasa se oprise lângă uşă, ascultând. Privea în jos, cu mâinile la spate, ca şi cum ar fi aşteptat un ordin, dar asculta şi ea cu o egală

curiozitate.

— Am dormit cât se poate de bine, răspunse d-l Nazarie. La început m-am temut de o insomnie, dar domnul Paşchievici a fost atât de drăguţ...

Se întoarse cu faţa spre el. Egor zâmbea, jucându-se cu cuţitaşul de tăiat pâinea. „Aşadar, a povestit tot, gândi d-l Nazarie. A povestit probabil cum ne-am îndopat cu alcool amândoi şi poate alte lucruri hazlii despre mine"...

—Cred că v-a spus domnul Paşchievici... adăugă el.

—Nu prea aveam ce să spun, îl întrerupse Egor.

D-l Nazarie îşi dete de-abia acum seama că Egor n-ar fi putut povesti cu de-amănuntul întâmplările din noaptea trecută. I-ar fi fost ruşine de el. Fără îndoială că acum i se par ridicole nălucirile de azi-noapte, dar tot nu trebuiesc povestite altora. Îl privi în ochi. Egor părea că nu înţelege nimic, că nu-şi aminteşte nimic. „Îi e ruşine, gândi d-l Nazarie; cum mi-a fost şi mie".

Simina intră de-abia atunci în sufragerie. Se grăbi să se aşeze pe scaunul din dreapta d-nei Moscu, după ce mai întâi privi circular pe toţi.

—Unde ai fost, domnişoară? o întrebă Egor.

—Am vrut să văd dacă au venit scrisori...

Sanda începu să zâmbească. Ar fi trebuit totuşi să-i facă observaţii. Evident, nu în faţa musafirilor, dar ar trebui să o certe într-o zi pentru toate minciunile fără rost pe care le spune...

Ridică ochii din farfurie, puţin speriată. Cineva mânca cu atâta poftă, încât zgomotul fălcilor stăpânea întreaga încăpere. Parcă se făcuse deodată o tăcere nefirească în sufragerie şi nu se auzea decât zbaterea fălcilor. Mânca d-na Moscu. Sanda se îngălbeni. De foarte multe ori d-na Moscu îşi uita complet de sine în timpul meselor şi mânca cu poftă, dar niciodată nu atinsese o asemenea voracitate. Nu mai vorbea nimeni. Ascultau cu toţii, stingheriţi.

—*Maman*! o strigă Sanda.

D-na Moscu continua să mănânce, cu bărbia aproape rezemată de piept. Sanda se aplecă peste masă şi o mai strigă încă o dată, fără rezultat. „Are să i se facă rău"! îşi spuse, îngrozită. Egor se prefăcu că nu observă nimic. D-l Nazarie privea înspăimântat, cu coada ochiului. Numai Simina părea liniştită, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat nefiresc.

Îşi aşeză mâna pe braţul d-nei Moscu uşor, şi îi spuse:

—Am visat azi-noapte pe tanti Christina, mamă!

D-na Moscu se opri din mestecat, surprinsă.

—Ştii că şi eu o visez de câteva nopţi întruna? Ce vise ciudate!...

Aşează cuţitul şi furculiţa corect, pe marginea farfuriei şi se întoarse spre musafiri. Domnul Nazarie tresări când presimţi gestul; se temea să privească o faţă care se deşteptase chiar atunci din inconştienţă (căci altfel nu-şi putea explica barbaria cu care mesteca, puţine minute înainte, d-na Moscu). Avu totuşi o adevărată surpriză întâlnind o figură liniştită şi inteligentă. Fără îndoială că d-na Moscu nici nu-şi mai amintea - dacă întâmplător îşi dăduse seama - de scena penibilă de adineauri.

—D-stră o să zâmbiţi, d-le profesor, vorbi ea, dar vă mărturisesc că visele sunt lumea mea cea de a doua.

—Nu zâmbesc deloc, scumpă doamnă, se grăbi să spună domnul Nazarie.

—Mama înţelege însă altceva prin această a doua lume, interveni Sanda, fericită că se trecuse atât de uşor peste un incident penibil. Altceva, în orice caz, decât spune înţelesul cuvintelor.

—M-ar interesa foarte mult să ştiu, vorbi d-l Nazarie. Lucrurile acestea sunt întotdeauna fascinante.

D-na Moscu aprobă, clătinând capul cu fervoare.

—Vom sta o dată de vorbă, şopti ea. Dar nu acum, firește. Se întoarse repede spre Simina. Cum ai visat-o, Simina?

—A venit la mine la pat şi mi-a spus: „Numai tu mă iubeşti, Simino"! Era îmbrăcată cu rochia roz, cu umbreluţă...

—Aşa vine ea întotdeauna, vorbi d-na Moscu emoţionată.

—Spunea de Sanda, adăugă Simina, „Sanda începe să mă uite. E domnişoară mare acum". Aşa mi-a spus. Şi mi s-a părut că plânge. Mi-a cerut mâna să mi-o sărute.

—Aşa face ea, spuse d-na Moscu. Îţi cere mâna sau braţul să ţi-l sărute.

Toţi ascultaseră tăcuţi. Sanda zâmbea batjocoritoare, privind pe furiş spre soru-sa. „Ar trebui s-o dezvăţ o dată de obiceiul ăsta prost", îşi spuse. Apoi izbucni brusc:

—De ce minţi, Simina?! Sunt sigură că n-ai visat pe nimeni, cu atât mai puţin pe tanti Christina.

—Nu mint, vorbi calm Simina. Aşa mi-a spus. Îmi aduc foarte bine aminte ce mi-a spus despre tine: „Sanda începe să mă uite". M-am uitat în ochii ei atunci şi mi s-a părut că plânge...

—Minţi! repetă, mai tare, Sanda. N-ai visat nimic!

Simina o privi surprinsă, drept în ochi, după obiceiul ei. Apoi

gura severă i se rotunji într-un zâmbet ironic.

—Poate că n-am visat, spuse ea încet, şi se întoarse spre maică-sa.

Sanda îşi muşcă buzele. S-a făcut şi obraznică, nu se mai teme nici de musafiri. Îl văzu atunci, parcă pentru prima dată, pe Egor şi un val fierbinte de dragoste o pătrunse. Ce bine că nu e singură, că e alături de cineva care ar putea-o iubi, ar putea-o ajuta.

—Dar de unde cunoaşte micuţa noastră Simina pe mătuşa Christina? întrebă, în mijlocul tăcerii, d-l Nazarie. Bănuiesc că a murit tânără...

D-na Moscu întoarse repede faţa spre profesor. Niciodată nu o văzuse d-l Nazarie atât de însufleţită. Emoţia, nerăbdarea, aducerile-aminte îi şterseră chiar zâmbetul ei nelipsit. Egor o observă cu mirare şi cu un început de teamă - căci ochii îi erau lichizi şi lumina lor avea câteodată densitatea nefirească a unei lupe.

—Nimeni nu cunoaşte pe Christina, vorbi d-na Moscu după o lungă răsuflare. Nici Sanda, nici Simina. Sanda s-a născut în cel dintâi an de război, nouă ani după moartea Christinei... Dar avem un portret în mărime naturală al Christinei; l-a pictat Mirea. Copiii o ştiu după portretul acela...

Se opri brusc, cu fruntea plecată. D-l Nazarie încercă să rupă tăcerea. Ar fi fost într-adevăr penibil să amuţească aşa, cu toţii.

—A murit tânără?... întrebă el.

—Nu avea decât douăzeci de ani, spuse Sanda repede, ca să evite răspunsul d-nei Moscu. Era cu vreo şapte ani mai mare ca mama.

Dar d-na Moscu părea că n-auzise nimic. Continuă, cu un glas mai scăzut, parcă se pregătea să se predea aceleiaşi oboseli obişnuite ei:

—A murit în locul meu, sărăcuţa. Pe mine m-au trimis la Caracal, cu fratele meu, iar ea a rămas la moşie. Asta a fost în 1907. Şi au omorât-o...

—Aci? întrebă d-l Nazarie, accentuând cu teamă cuvântul.

—Venise de la Bălănoaia aici, interveni Sanda. Moşia era pe-atunci întinsă, ştiţi înainte de expropiere... E aşa de greu totuşi de înţeles... Căci o iubeau toţi ţăranii...

Egor începu să se simtă prost. Mai ascultase o dată aceeaşi poveste şi parcă nu întocmai. Anumite amănunte le afla pentru întâia oară acum, altele - mult mai semnificative - fuseseră lăsate la o parte. Căută ochii Sandei şi întâlni aceleaşi priviri preocupate, irizate, alergând de la d-na Moscu la Simina. Parcă s-ar fi temut să nu se adauge ceva.

—Să luăm cafeaua pe verandă, spuse brusc Sanda, ridicându-se de la masă.

—Nu mă îndoiesc că a fost o lovitură grea, crezu de cuviință d-l Nazarie să consoleze pe gazdă.

Dar d-na Moscu dăduse din cap foarte afectuos, parcă i s-ar fi adresat o foarte comună mulțumire, așa cum obișnuiesc toți musafirii să rostească ridicându-se de la masă.

*

Cafeaua se servi pe verandă. Începea o după-amiază sticloasă de septembrie; cerul era neverosimil de albastru și arborii părea că au crescut nemișcați de la începutul lumii.

„Aș putea încerca acum", își spuse Egor. Într-adevăr, trecând prin sufragerie, simțise foarte aproape de el coapsa Sandei. Îi luase atunci brațul, prietenește, și fata se supuse tremurând. Străbătuse până la el emoția și așteptarea bine cunoscută. Trupul fetei se alăturase de al lui câteva clipe, apoi se despărțise brusc - și în acest gest de spaimă Egor întrevăzu cele mai sigure nădejdi. Dar trebuia să încerce mai mult, să-i vorbească. Se apropie de ea, cu ceașca de cafea în mână.

—Ce faci în după-amiaza aceasta, duduie Sanda?... întrebă el.

—*Îți voi cere voie să te însoțesc în parc, să te văd pictând*, spuse fata zâmbind.

Egor începu să râdă. Se pregătea să-i răspundă în glumă, dar întâlni alături obrazul sever al Siminei. Fetița îl privea atent, parcă s-ar fi trudit să înțeleagă ceva care se întâmplă fără știrea ei.

—D-le Egor, se auzi atunci glasul d-nei Moscu, d-ta ai văzut portretul Christinei? Mi s-a spus că e cea mai bună operă a lui Mirea.

—Dacă Mirea poate avea opere bune... adăugă ironic pictorul.

—De ce vorbești așa înainte de a-l fi văzut? îl întrebă nervos Sanda. Sunt sigură că are să-ți placă...

Egor nu înțelesese asprimea glasului ei. Rămăsese cu ceașca de cafea în mână, între cele două surori.

Nu știa ce-ar mai putea răspunde. „Am făcut o gafă, își spuse el. Când vrei să cucerești o fată de boier, nu trebuie să fii intransigent în artă. Criteriile estetice nu sunt întotdeauna cele mai bune"...

—Orice pictor mediocru poate face o capodoperă dacă se poate uita o clipă pe sine, rosti sentențios d-l Nazarie.

—Mirea a fost un pictor foarte mare, vorbi d-na Moscu. Mirea a

fost o culme a artei românești. Țara se poate mândri cu el...

D-l Nazarie roși, stânjenit. Mai ales că d-na Moscu se sculase brusc și-i invitase pe toți, cu un gest înfrânt, să vadă tabloul. Nici Sanda, nici Simina nu erau mai calme. „Tot ce se atinge de domnișoara Christina le este într-adevăr sacru, își spuse Egor. În fond, nu e un sentiment mediocru ăsta. Să iubești și să sfințești o moartă, chiar în icoanele ei cele mai triviale". Își aduse aminte de *Daphne Adeane*. „Am să-i vorbesc de ea Sandei, își propuse el reconfortat. E un lucru frumos ce face Sanda; dragostea și orgoliul ei pentru mătușa Christina e un lucru splendid". Chiar și pe mica Simina o scuza acum, în gând, Egor. Sunt niște făpturi de elită, prea sensibile. M-am purtat ca un dobitoc.

—E cam deranj aici, spuse Sanda, deschizând o ușă masivă, albă. E un salon în care nu prea intrăm...

Toți simțiră de la început aceasta. În odaie mirosea a sulfină și a aer închis. Era parcă mai răcoare, dar o răcoare melancolică și artificială. Egor își căută tovarășul. D-l Nazarie păși încet, încercând parcă să-și ceară scuze cu modestia lui, silindu-se să nu facă zgomot, să nu fie observat. În urma profesorului venea Simina. Venea cea din urmă. Figura îi era luminată de o emoție solemnă, care îi dădea o paliditate feminină, nefirească pe obrazul ei de copil. „Sunt într-adevăr extraordinar de sensibile fetele astea", își spuse Egor.

—Domnișoara Christina! exclamă d-na Moscu. Așa îi spuneau toți pe aici...

D-l Nazarie simți teroarea ca o gheară apăsându-i pieptul. Domnișoara Christina zâmbea din portretul lui Mirea, parcă l-ar fi privit într-adins pe el. Era o fată foarte tânără, îmbrăcată într-o rochie lungă, cu talia subțire și înaltă, cu buclele negre lăsate pe umeri.

—Ce spui, domnule pictor? întrebă Sanda.

Egor rămăsese departe de portret. Se trudea să-și dea seama de unde izvora în sufletul său atâta melancolie și oboseală, în fața acestei fecioare care îl privea în ochi, zâmbindu-i cu familiaritate, parcă l-ar fi ales numai pe el din tot grupul, să-i spună numai lui de nesfârșita ei singurătate. Plutea mult dor și multă jale în ochii domnișoarei Christina. Zadarnic îi zâmbea ea familiar, zadarnic își strângea cu mâna umbreluța albastră și își ridica pe furiș o sprânceană, parcă l-ar fi invitat să râdă și el de pălăria ei prea mare și prea încărcată, pe care, firește , n-o poate suferi, dar a pus-o pentru că așa i-a cerut mama („Nu stă bine unei domnișoare să pozeze decât desăvârșit îmbrăcată!"). Domnișoara Christina suferea în nemișcarea ei. „Să-și fi

dat ea seama că va muri atât de repede?" se întrebă Egor.

—Atunci îți place, adăugă triumfătoare Sanda. Dacă nu spui nimic, înseamnă că-ți place...

—Cu un asemenea model, nu se putea face decât o capodoperă, vorbi liniștit Egor.

Domnișoarei Christina îi sticliră o clipă ochii mai viclean. Egor își puse mâna pe frunte. Ce straniu miros în camera aceasta. Nu cumva o fi chiar camera ei? Cu coada ochiului privi spre celălalt perete. D-na Moscu îi spusese că e un salon, dar se afla acolo, în colț, un pat mare, alb, cu perdeluțe. Ridică încă o dată privirile spre portret. Domnișoara Christina îi urmărise toate mișcările. Egor citea bine în ochii ei; îl văzuse când a descoperit patul și n-a roșit; dimpotrivă, continuă și acum să-i susțină privirea, oarecum provocatoare. „Da, asta e camera mea de fată și acolo e patul meu, patul meu virginal" - parcă îi vorbeau ochii domnișoarei Christina.

—Ce spui, d-le profesor? întrebă din nou Sanda.

D-l Nazarie rămăsese încremenit de cum dăduse cu ochii de portret. La început i s-a părut că vede din nou nălucirea din noaptea trecută, chipul acela de abur care se apropiase atunci, la masă de umerii d-nei Moscu. Teroarea îl împietrise. Dar îl deșteptase din spaimă Simina, care trecu lângă el și îl privise mirată, bănuitoare.

—Mi se pare un lucru extraodinar, vorbi apăsat d-l Nazarie. Se liniștise. O liniște nefirească, un început de nesimțire. Mirosea ciudat în odaie; nu a mort, nici măcar a flori funerare, ci un miros de tinerețe oprită pe loc, oprită și conservată aici, între patru pereți.

O tinerețe de-acum multă vreme. Parcă soarele nu trecuse prin această odaie și timpul nu măcinase nimic. Nimic nu părea premenit, schimbat de când murise domnișoara Christina. Mirosul acesta e parfumul tinereții ei, resturi miraculos păstrate din apa ei de colonie, din aburul trupului ei. D-l Nazarie înțelegea acum toate lucrurile acestea mici și stranii. Se mira singur de ușurința cu care le înțelege și de graba cu care le acceptă.

—...Un lucru într-adevăr extraordinar, adăugă el, privind din nou tabloul.

Dar nu era aceeași nălucire din sala de mâncare. O foarte mare asemănare, firește. Domnișoara Christina seamănă mult cu d-na Moscu, seamănă și cu Simina. Dar chipul ei poate fi privit în liniște. Doar în cele dintâi clipe l-a înspăimântat. I s-a părut atunci că revede nălucirea. I s-a părut, numai; căci *cealaltă* răspândea o teroare deznădăjduită, pe care portretul nu o avea. Oboseala și tristețea odăii

veneau din alte vămi şi vorbeau alt fel sufletului.

—Aş vrea să încerc o dată să pictez acest tablou, vorbi Egor, să-l pictez cum ştiu eu, iar nu să fac o copie...

Sanda se apropie de el şi-i apucă braţul înspăimântată.

—Bine că nu te-a auzit mama, şopti ea.

Egor vorbise destul de tare, dar d-na Moscu, aşezată într-un fotoliu îmbrăcat în pânză albă, nu auzise nimic, ca de obicei. D-na Moscu cerceta cu ochii încăperea. Palpita alt fel, aici, viaţa. Aici îi alerga gândul întotdeauna, deşi nu în acest spaţiu concret, nici în acest timp prezent. Egor o privise în treacăt, când se aşezase pe fotoliu, şi înţelese: d-na Moscu se întoarce mereu aici, în camera aceasta, în întâmplările de-atunci.

—...Bine că nu te-a auzit, căci i-ai fi făcut într-adevăr rău, adăugă, tot în şoaptă, Sanda. Nu lasă aproape pe nimeni să intre aici. Azi a făcut excepţie. Şi-apoi, mai e ceva...

Dar Simina se apropiase prea mult de ei. Se apropia acum şi d-l Nazarie, probabil ca să le spună că ar trebui să se retragă.

—...Dar lui tanti Christina i-ar place să mai fie o dată pictată, spuse Simina. De unde ştii tu că n-ar vrea mama?!...

—Simina, teribil de multe lucruri ştii tu, îi spuse cu înţeles, privind-o în ochi, Sanda.

Apoi îi întoarse spatele şi se apropie de d-na Moscu.

—*Maman*, am rămas de-ajuns. Trebuie să mergem...

—N-aţi vrea să mai mă lăsaţi o clipă? se rugă ea.

Sanda dădu din cap aspru.

—...Cu Simina, se rugă din nou d-na Moscu.

—Mai ales cu ea, zâmbi Sanda.

Îi luă braţul. Egor şi d-l Nazarie veneau din urmă. Evitară la început să se privească, dar, ajunşi pe verandă, nu şi-au putut feri multă vreme ochii unul de altul. Egor aprinse o ţigară, după ce, mai întâi, întinse tabachera profesorului. D-l Nazarie refuzase zâmbind.

—Nu cred că e *acelaşi lucru*, scumpe maestre, spuse d-l Nazarie.

În acea clipă, Sanda se apropie. Se şterseseră de pe faţa ei vigoarea şi severitatea de-adineauri. Sanda era acum din nou domnişoara capricioasă şi disponibilă.

—Suntem gata de lucru, domnule Egor? întrebă ea.

D-l Nazarie se bucură că se poate retrage într-un 'asemenea moment neutru.

IV

Egor n-a lucrat nimic în după-amiaza aceea. Şi-a purtat şevaletul prin mai multe alei şi s-a aşezat în mai multe colţuri ale parcului. În cele din urmă, şi-a ascuns sculele la rădăcina unui ulm. Şi a început să se plimbe cu Sanda.

—Într-o asemenea zi e păcat să lucrezi, i-a spus.

Apoi a întrebat-o câte poeme cu toamna cunoaşte. A întrebat-o mai mult ca s-o necăjească, dar a trebuit s-o asculte mirat - şi nu totdeauna cu voie bună - recitând poem după poem. El ar fi vrut să ajungă mai repede la intimităţi, poate chiar la confesiuni. Aşa se pregătea Egor de dragoste. Era prea miraculoasă toamna de deasupra lor ca să-şi îngăduie vreun curaj vulgar. Totuşi, poemele erau destul de multe. Timpul trecea nesimţit. Trebuia să facă un pas înainte. Se hotărî să-i spună pe nume.

—Sanda, ce crezi de Nazarie?

—Cred că e un viclean, răspunse corect Sanda, ca şi când n-ar fi observat intimitatea lui Egor. Ai băgat de seamă ce repede îşi schimbă faţa? Niciodată nu seamănă cu el însuşi...

Egor începu să râdă. Răspunsul fetei îl desfătase într-adevăr. Şi apoi, în acelaşi timp, abătuse conversaţia pe un plan mai accesibil. Se putea râde, se putea glumi. La capătul aleii, o strânse de mijloc. Ea îi spunea încă, poate ca să-l necăjească, „domnule Egor".

Curând însă, a trebuit să se întoarcă. Era ora ceaiului. Simina îi aştepta în faţa verandei, plimbându-se nepăsătoare cu ochii în pietriş. D-na Moscu, pe verandă, citea un roman francez. D-l Nazarie se scuzase că nu va veni decât seara la masă. Pornise înspre sat, să cerceteze câteva movile.

Au luat ceaiul în linişte, vorbind numai Sanda şi Egor. Simina părea îngândurată. Se ridică cea dintâi, după ce şi-a împăturit şervetelul de ceai şi şi-a adunat firimiturile în farfurie.

—Unde te duci, Simina? întrebă Sanda.

—La doica, răspunse fetiţa fără să se întoarcă.

Sanda o urmări cu ochii până ce dispăru între pomi.

—Nu-mi place deloc prietenia aceasta, se adresă d-nei Moscu. Doica o zăpăceşte cu tot felul de basme...

—Acelaşi lucru i l-am spus şi eu de atâtea ori, se apără d-na Moscu.

—Ce-i spune doica? întrebă Egor.

—Cele mai absurde basme, vorbi obosită şi enervată Sanda.

—E timpul basmelor acum, o întrerupse Egor. Nu are decât nouă ani. Trăieşte şi ea în folclor...

Sanda îl privi plictisită. Ar fi vrut parcă să-i spună mai mult, dar se mulţumi cu câteva cuvinte.

—Sunt un folclor destul de ciudat basmele doicii...

*

Egor s-a putut convinge chiar în acea seară cât de ciudat e folclorul doicii. Plecase să se plimbe primprejurul parcului, să vadă apusul soarelui de pe câmp. Rămăsese rezemat de un salcâm, privind cum se cufundă globul înflăcărat, „departe şi nu foarte departe". Îşi amintise de versul popular cu multă plăcere. „Numai un asemenea vers poate descrie într-adevăr un apus în câmpie, gândi Egor. Şi cum rămâne toată firea împietrită, câteva clipe, după înecarea soarelui! Şi apoi, cât de straniu se însufleţeşte liniştea! Numai dacă n-ar fi atâţia ţânţari", îşi spuse Egor aprinzându-şi o ţigară ca să se apere.

N-avea nici un gust ţigara, în răcoarea aceasta mirosind a praf şi ierburi. O zvârli în drum şi porni agale spre casă. Intră printr-o poartă laterală în parc. La stânga se întindeau curţile, acareturile şi grădinile de zarzavat. Egor se întrebă cine are grija tuturor acestor rosturi gospodăreşti, cine supraveghează şi plăteşte slugile, cine vinde recoltele. Soţul d-nei Moscu murise de câţiva ani; cumnata ei are moşie în altă parte a ţării. Poate vreun administrator, vreun vechil moştenit...

Se aprindeau lămpile. „Acolo sunt bucătăriile şi odăile slugilor", gândi Egor. Un rând întreg de odăi mici, albe cu prispa scundă. Treceau femei, câte un copil sfios privea nedumerit spre casele boiereşti. Un miros proaspăt, de fân, de vite şi lapte. „Are să fie o noapte splendidă", îşi spuse Egor, ridicând fruntea spre cerul străveziu şi înalt.

—Nu vă este frică de câini?

Glasul venise atât de neaşteptat, încât Egor se dăduse un pas înapoi. Lângă el apăruse Simina. „Cum de a mers atât de nesimţit, pe cărare s-a strecurat de-a dreptul în spatele meu?"

—Dar dumitale nu-ţi este frică să te plimbi singură pe aici? o întrebă Egor.

—Am fost la doica, răspunse liniştită Simina.

—De atunci de când ai plecat?

—Doica a avut treabă, am stat lângă ea...

—Şi ţi-a spus basme, nu e aşa?

Simina zâmbi strivitor. Îşi culese cu mâna un mărăcine de pe rochiţă, netezind apoi cutele. Întârzia cu multă ştiinţă răspunsul.

—Asta o ştiţi de la Sanda. Dar e adevărat, Doica îmi spune în fiecare zi un basm nou. A învăţat foarte multe...

—Astăzi a fost un basm foarte lung, dacă ai întârziat până acum, vorbi Egor.

Simina zâmbi iar, cu aceeaşi voită sfială. Întâlnindu-i ochii, Egor avu sentimentul penibil că e atras în cursă, că în faţa lui lucrează o minte şireată şi ascuţită, iar nu mintea unui copil.

—Basmul a fost scurt, răspunse Simina, dar doica a făcut plata oamenilor, căci ea o face întotdeauna...

Pronunţă ultimele cuvinte tărăgănat, atrăgând într-adins atenţia lui Egor asupră-le. Parcă ar fi cunoscut nedumeririle lui de adineauri şi voia, incidental, să i le lămurească. Egor se simţi deodată turburat. Fata îi ghicea gândurile, i le cetea fără ştirea lui. Subliniase cu atâta fineţe anumite cuvinte, apoi tăcuse, privind în jos...

—Un basm scurt, dar foarte frumos , adăugă ea.

Uşor de înţeles că aştepta să fie întrebată, aştepta pe Egor s-o roage să i-l povestească. Egor încercă să reziste ispitei acesteia, care nu ştia de unde vine. Simina tăcuse încurcată, adăstând. Îşi încetinise într-adins pasul.

—Spune-mi-l şi mie, rosti în cele din urmă Egor.

—Este basmul feciorului de cioban, care s-a îndrăgostit de o împărătească moartă, începu calm Simina.

Cuvintele sunaseră atât de stranii pe buzele ei copilăreşti, încât Egor se cutremură.

—Ce basm urât şi absurd! exclamă el deodată, aspru. Are dreptate Sanda.

Simina nu se intimidă de izbucnirea lui Egor. Aşteptă să-şi mistuie mânia, apoi începu cu acelaşi glas.

—Aşa e basmul. Aşa a fost ursita feciorului de cioban...

—Tu ştii ce-i ursita unui om? întrebă Egor.

—Ursita, soarta sau destinul omului, răspunse prompt Simina ca la o lecţie. Fiecare om se naşte lângă o stea, cu norocul lui. Asta e...

—Poate ai dreptate, adăugă Egor zâmbind.

—A fost odată un fecior de cioban, începu repede Simina, fără

să-i mai lase timp s-o întrerupă. Şi când s-a născut el, ursitoarele i-au spus: „Să iubeşti o împărăteasă moartă!" Mama lui a auzit şi a început să plângă. Cealaltă ursitoare, căci erau trei, s-a milostivit de jalea ei şi a adăugat: „Şi te va iubi şi împărăteasa pe tine!"...

—Vrei neapărat să-mi povesteşti basmul până la sfârşit? o întrerupse Egor.

Simina îl privi mirată. O privire inocentă şi totuşi rece, disprețuitoare.

—D-stră mi-aţi spus să vi-l povestesc...

Îl strivi apoi cu o tăcere încăpăţânată. Se aflau în mijlocul aleii principale. Se zăreau, depărtate, lămpile odăilor din curte. Casa mare, de cealaltă parte, crescuse cenuşie în văzduhul spălăcit de seară.

—Nu cunoşti un alt basm, mai frumos? întrebă Egor ca să rupă tăcerea. De pildă, basmul pe care ţi l-a spus doica ieri, sau alaltăieri...

Simina începu să zâmbească. Răsuflă lung, ferindu-se parcă să privească namila din dreapta lor, casa mare. Îşi ţinea capul încordat.

—Basmul de ieri e foarte lung, spuse ea, iar cel de alaltăieri nu e un basm, e o întâmplare adevărată, cu domnişoara Christina...

Egor tresări şi se simţi deodată înspăimântat. Nu din cauza întunericului care se lăsase brusc, mai ales aici, între pomi. Simina parcă se oprise într-adins aici. Ochii îi străluceau, cu pupilele mărite, şi capul avea o stare ţeapănă, nefirească. Egor fusese înspăimântat de glasul cu care pronunţase Simina ultimele cuvinte. Întotdeauna ştia să sublinieze cuvintele, să le dea sensuri voite de ea, să ţi le implânte ca un fier roşu în inimă.

—Tu de ce-i spui „domnişoara Christina"? întrebă mâniat Egor. Până acum îi spuneai „tanti", căci doar ţi-este mătuşă...

—Ea m-a rugat să-i spun aşa, „domnişoară", să nu-i mai spun „tanti", să n-o îmbătrânesc...

Egor se stăpâni cu greu; simţise o cumplită furie împotriva acestei făpturi mici, care îl mintea cu atâta neruşinare, cu atâta diavolească viclenie.

—Când te-a rugat? întrebă el din nou. Cum te poate ruga cineva care a murit de aproape treizeci de ani?!

Glasul îi era aspru, privirea lui cruntă, dar Simina continua să zâmbească. Îi făcea atâta plăcere furia unui bărbat, a unui om atât de mare şi de puternic împotriva ei, care nu împlinise încă zece ani...

—M-a rugat azi-noapte, în vis...

O clipă, Egor, şovăi încurcat. Dar voia să meargă până la capăt, să înţeleagă ce se ascunde în mintea copilului acestuia înfricoşător.

—Totuşi, azi în salon, continuă el, te-am auzit spunând „tanti Christina".

—Nu e adevărat, răspunse calm Simina. *Astăzi* n-am spus „tanti Christina".

Într-adevăr, acum nici Egor nu-şi mai amintea să o fi auzit. Dar îl înspăimânta siguranţa ei, zâmbetul ei victorios. Va vorbi neapărat cu Sanda, cu d-na Moscu chiar. Se simţea oarecum ridicol, în mijlocul aleii, în întunerec, încercând să încurce o fetiţă. Voi să întoarcă brusc capul spre casă şi să facă el primul pas de înapoiere, căci Simina nu se mişcase de multe minute. Atunci fetiţa i se azvârli în braţe înspăimântată, ţipând. Egor se sperie mai mult de ţipătul ei şi o ridică. Simina îi apucase obrajii, ţinându-i faţa alături de faţa ei.

—Mi s-a părut că vine cineva de-acolo, şopti...

Arăta spre marginea cealaltă a parcului. Îl sili pe Egor să privească într-acolo, să privească mult, ca s-o liniştească.

—Nu e nimeni, fetiţo, îi vorbi încrezător Egor. Te-ai speriat singură... Şi cum să nu te sperii când asculţi în fiece zi un basm absurd?...

O ţinea încă în braţe, dezmierdând-o. Ce ciudat, inima nu-i bătea deloc a spaimă. Şi trupul ei era liniştit, cald, cordial. Nici o smucitură de febră, nici o picătură de sudoare. Faţa îi era senină, compusă. Egor înţelese deodată că a fost păcălit, că Simina se prefăcuse înspăimântată şi-i sărise în braţe numai ca să-l împiedice să întoarcă privirile spre casă. Când înţelese asta, o furie împletită cu teroare îl cuprinse. Simina simţise pe dată schimbarea în muşchii lui Egor, în pulsul său...

—Lăsaţi-mă jos, vă rog, şopti. Mi-a trecut acum...

—De ce m-ai minţit, Simina? întrebă cu o furie îngheţată Egor. N-ai văzut nimic, nu e aşa? N-ai văzut nimic, cel puţin în partea *aceasta*...

Arătă cu braţul marginea parcului. Dar braţul îi tremura încă şi-l retrase repede. Nu destul de repede ca să nu-l observe Simina. Fetiţa îl privi surâzătoare, fără să-i răspundă.

—...Poate ai văzut ceva în *cealaltă* parte, continuă Egor.

Nu privea totuşi spre casă. Spusese „cealaltă" fără să se întoarcă, să arate cu braţul întins, aşa cum făcuse spre marginea parcului. Era cu atât mai necăjit, cu cât Simina părea că îi ghiceşte chiar şi cele mai ascunse spaime şi îndoieli.

—Ceva pe care nu voiai să-l văd eu, adăugă Egor.

Îi era frică de-a binelea. Simina sta în faţa lui, cu mâinile la spate,

strivindu-şi buzele ca să nu râdă. Batjocura aceasta nu risipea totuşi, în inima lui Egor, nelămurita teroare care îl cuprinsese.

—Puteţi să vă întoarceţi fără teamă, spuse Simina, invitându-l cu mâna să privească şi în cealaltă parte. Dumneavoastră sunteţi bărbat, nu vă puteţi speria... Ca mine, adăugă ea, plecând ochii în pietriş.

Porni apoi, brusc, spre casă. Egor o urmă, cu dinţii încleştaţi, răsuflând repede şi fierbinte.

—Ştii că am să te spun, Simino! o ameninţă el.

—Mă aşteptam la asta, domnule Egor, vorbi Simina fără să se întoarcă. Vă rog să mă iertaţi dacă, speriindu-mă, v-am sărit în braţe. Mama n-o să-mi ierte uşor impolitetea asta. Aveţi dreptate să mă spuneţi...

Egor îi apucă braţul şi o smuci spre el. Fata se abandonă fără nici o rezistenţă.

—Ştii foarte bine că e vorba despre *altceva*, şopti el apropiindu-se şi pronunţând cuvintele solemn.

Dar i-ar fi fost greu să spună despre ce e vorba. Nu ştia decât un lucru: că Simina nu se speriase şi că *îl silise să privească în* cealaltă parte a parcului, ca să nu vadă *ceva* ce a văzut ea... Dar ea de ce nu s-a speriat?

—E adevărat, m-am speriat degeaba, vorbi Simina.

Au ajuns în faţa verandei. Egor se suia, altădată, în odaia lui ca să-şi spele mâinile înainte de masă. Astăzi renunţă la un lucru atât de complicat. Intră în cămara de lângă sufragerie, unde îşi spălau mâinile copiii. D-l Nazarie parcă îl aştepta, în prag.

—Dacă n-ai ce face după-masă, vino să ne plimbăm puţin, îi spuse el apropiindu-se. Am să-ţi spun câteva fapte interesante, ce am aflat în sat...

—Şi eu am să-ţi spun d-tale un lucru tot atât de interesant, adăugă Egor zâmbind.

Fireşte, îi trecuseră acum ca prin farmec teroarea şi mânia din parc. Îi părea chiar rău că-şi pierduse calmul faţă de un copil. „Simina ascunde lucruri mai grave, gândea el, trebuie să mă port cu multă grijă". Dar nu asemenea gânduri cuminţi îl liniştiseră, ci lumina pe care o găsise în casă, în prezenţa oamenilor vii şi sănătoşi de acolo.

Se aşezară la masă. Egor privea la răstimpuri spre Simina. Întâlnea întotdeauna aceiaşi ochi inocenţi, aceeaşi bine ascunsă siguranţă. „Crede că n-am să spun ,că n-am s-o trădez", gândea Egor. Îşi pregătea bine surpriza. Sanda stătea lângă el, parcă oarecum obosită.

—Nu m-am simțit prea bine astăzi, se scuză ea.

D-l Nazarie vorbi despre observațiile lui, despre movile și greutatea săpăturilor la întâmplare. Nu avea însă verva și entuziasmul de altădată. Vorbea mai mult ca să-și arate cum și-a petrecut ziua și ca să împiedice tăcerea să se aștearnă definitiv.

—Știți că Simina mi-a povestit un basm pe care i l-a spus chiar astăzi doica? începu Egor.

Sanda roși brusc și se întoarse spre soru-sa.

—De-abia târziu am aflat că doica nici n-a fost în după-amiaza asta aici, că a plecat la Giurgiu după cumpărături, vorbi Sanda. Simina, ai să fii aspru pedepsită!...

Egor nu mai știa pe cine să privească. D-na Moscu se deștepta ușor din toropeala ei obișnuită.

—Cum rămâne cu basmul nostru de azi, domnișoară Simina? întrebă răutăcios Egor.

Își dădu în acea clipă seama ce mare voluptate este să te răzbuni pe un copil, să-l chinui când îl ai în puterea ta. Simina îl privi totuși cu atâta dispreț, încât mânia lui Egor se aprinse din nou.

—E un basm pe care îl știu de mult, răspunse ea politicos.

—Atunci de ce-ai mințit fără rost? întrebă Sanda.

—Răspunde fără teamă, fetița mea, interveni d-na Moscu. Nu-ți fie teamă de pedeapsă. Dacă ai greșit, vorbește cu curaj.

—Nu mi-e teamă de pedeapsă, vorbi calmă Simina, dar nu pot răspunde...

Privi în ochii Sandei cu aceeași exasperantă seninătate și siguranță. Soru-sa izbucni:

—Deocamdată, ai să te culci fără desert și ai să te ridici chiar acum de la masă. Sofia te va conduce în camera ta...

Simina păru că-și pierde o clipă cumpătul; devenise palidă, își strânse buzele, căută ajutorul d-nei Moscu. Dar d-na Moscu ridică zâmbind din umeri. Atunci Simina se sculă, recăpătându-și zâmbetul ei disprețuitor și, după ce spuse „bună seara", sărută obrazul d-nei Moscu și plecă spre odaia ei.

—Îmi pare foarte rău de domnișoara noastră, spuse d-l Nazarie. Este atât de bună și de mică... Poate n-ar fi meritat o asemenea pedeapsă.

—Îmi pare și mie rău, căci o cunosc cât e de sensibilă, vorbi Sanda, dar trebuie să o dezvățăm de obiceiul acesta de a minți fără rost...

D-na Moscu o aprobă clătinând din cap. Totuși, scena îi făcuse

destul de rău, căci abia dacă mai spuse un cuvânt până la sfârşitul mesei.

—Te-ai convins acum ce fel de basme ascultă, adăugă Sanda către Egor.

Pictorul scutură din umeri, ca şi cum s-ar fi îngrozit. Se întrebă totuşi dacă Sanda înţelege tot ce se petrece cu soru-sa.

—Ceea ce e mai grav, spuse Egor, e că am impresia că nu ascultă toate basmele. Multe le inventează chiar ea...

Îşi dădu seama chiar în clipa când rosti aceste cuvinte că a făcut o gafă. Sanda îl privi înmărmurită, severă.

V

Rămaşi singuri, Egor şi d-l Nazarie porniră spre poartă. Merseră multă vreme fără ca vreunul din ei să scoată un cuvânt. Deodată, domnul Nazarie se hotărî.

—Te-ai supăra mult dacă te-aş întreba un lucru foarte intim? Bunăoară, dacă eşti într-adevăr îndrăgostit de Sanda?...

Egor ezită să răspundă. Era mai puţin surprins de întrebarea indiscretă a profesorului, cât încurcat de răspunsul pe care trebuia să-l dea. Sincer vorbind, nu ştia nici el dacă e *într-adevăr* îndrăgostit de Sanda aşa cum accentuase, întrebând, d-l Nazarie. Îi plăcea mult fata. O aventură, o dragoste chiar, asta căuta cu bucurie. Sanda se împletea mult cu arta lui, cu ambiţiile sale nemărturisite. Ar fi fost foarte greu să răspundă sincer.

—Văd că şovăieşti, continuă d-l Nazarie. N-aş vrea să judec altfel tăcerea d-tale, să cred că te-au mâhnit cuvintele mele oarecum brutale... Dar dacă nu eşti sincer îndrăgostit de d-ra Moscu, te-aş sfătui să pleci cât de curând de-aici. Atunci aş pleca şi eu, aş pleca, poate, chiar mâine, înaintea d-tale...

Egor se opri din mers, ca să-şi dea mai bine seama de cuvintele profesorului.

—S-a întâmplat ceva atât de grav? întrebă el cu jumătate de glas.

—Deocamdată, nimic. Dar nu-mi place casa asta, nu-mi place defel. E un loc blestemat. Am simţit asta din prima seară. Nu e nimic sănătos aici. Nici măcar parcul acesta artificial, parc din salcâmi şi ulmi puşi de mâna omului...

Egor începu să râdă.

—Până acum nu-i nimic grav, spuse el. Pot chiar să-mi aprind o

țigară în liniște...

D-l Nazarie îl privi cum și-o aprinde, mirat.

—Chiar țigara aceasta ar putea să-ți atragă luarea-aminte, continuă el. Ai uitat scena penibilă de azi noapte?

—Aproape o uitasem. S-a întâmplat însă astăzi un lucru care mi-a amintit-o. Am să-ți spun îndată...

—Văd că ești îndrăgostit și nu vrei să pleci. Eu nu te învinuiesc de nimic. Dar mi-e teamă că va fi foarte greu, foarte greu... Cel puțin crezi în Dumnezeu, te rogi la Maica Domnului, îți faci cruce noaptea, înainte de culcare?

—Niciodată.

—Cu atât mai rău. Ar trebui să înveți măcar asta...

—Dar, în definitiv, ce-ai aflat d-ta atât de grav în sat?

—Mai nimic. Simt însă cum m-apasă casa asta, și eu nu mă înșel niciodată. Nu-mi fac un merit din așa ceva, dar nu mă-nșel. Am trăit multă vreme singur, aproape de pământ, asta înainte de a începe săpăturile. Sunt aproape, aproape fiu de țăran. Tata era sergent de jandarmi într-un sat de lângă Ciulnița. Nu te uita la mine că nu mai am păr în cap și sunt belfer universitar. Eu simt lucrurile acestea foarte bine. Sunt și eu un fel de poet; n-am scris versuri decât în liceu, dar am rămas poet...

Egor asculta uluit volubilitatea aceasta nervoasă și incoerentă a domnului Nazarie. Profesorul se afunda singur într-o mare de cuvinte, de amintiri și de sentimente, din care nu izbutea să mai iasă. La început, cuvintele sale erau hotărâte și cumpănite. Pe nesimțite însă, un început de delir îi înfierbânta vorbele. Și glasul era mai sugrumat, răsuflarea mai precipitată. „De ce-mi spune el mie toate astea? Ca să-și scuze plecarea, ca să și-o pregătească?"

—Domnule profesor, îl întrerupse Egor calm, d-tale ți-e frică de *ceva*...

Accentuase fără voie cuvântul, așa cum făcuse, puține ceasuri *mainte*, vorbind Siminei. Și accentuând, simți el însuși un fior strein, ulvaud, străbătându-l de-a lungul șirei spinării.

Da, da, bâlbâi d-l Nazarie. Mi-este și frică. Dar asta n-are nici o importanță

Eu cred că are, spuse Egor mai mult pentru sine. Suntem *oameni* în toată *lu*ca și ne pierdem cumpătul...Vreau să-ți spun de la *în*ceput că n am de gând să plec.

Îi plăcu glasul lui, dur și sigur, cu care pronunțase ultima frază. Hotărârea luată îi dădu curaj și o mare încredere în sine. Îi făcea

plăcere să asculte. „În fond, nu suntem copii"...

—Nu știu în ce măsură sunt îndrăgostit de domnișoara Moscu, adăugă el cu același glas bărbătesc, dar am venit aici să stau o lună încheiată și voi sta. Chiar numai pentru a-mi pune nervii la încercare...

Începu să râdă, fără prea mult succes. Lucrurile pe care le spusese erau solemne.

—Bravo, tinere, vorbi d-l Nazarie înfierbântat. N-aș vrea să crezi, totuși, că mi-este atât de frică, încât să nu mai pot judeca. Și, judecând bine lucrurile, eu nu te-aș sfătui să rămâi. Adaug: nu m-aș sfătui nici pe mine, căci rămân și eu.

—Ar fi fost penibil să plecați așa, deodată...

—N-aș fi fost primul musafir care pleacă după două zile, spuse d-l Nazarie privind în pământ. Am aflat lucruri triste și ciudate, tinere, m sat...

—Nu-mi mai spune „tinere", îl întrerupse pictorul, spune-mi Egor.

—Așa îți voi spune, se supuse d-l Nazarie zâmbind. (Zâmbea pentru întâia oară în noaptea aceea.) Știi, începu el privind încă o dată de jur împrejur, să se convingă că nu-l ascultă nimeni, nu-i lucru curat cu domnișoara Christina. Domnișoara asta frumoasă nu prea și-a cinstit familia. Oamenii povestesc o groază de lucruri...

—Așa sunt țăranii, spuse Egor sentențios.

—Eu îi cunosc mai bine, continuă d-l Nazarie. Nu se născocește așa de ușor o legendă, cu atâtea amănunte odioase. Căci sunt într-adevăr amănunte odioase... Puteai să-ți închipui că fecioara asta de boieri punea pe vechil să bată pe țărani cu biciul, în fața ei, să-i bată până la sânge? Și ea le smulgea cămașa... și câte altele... Trăia de altfel cu vechilul, știa tot satul asta. Și omul ăla ajunsese ca o fiară, de o cruzime bolnăvicioasă, neînchipuită....

D-l Nazarie se opri. Îi era peste putință să povestească tot ce auzise, tot ce-i șoptiseră oamenii la cârciumă și apoi pe drum, petrecându-l spre curte. Îndeosebi amănuntul acela cu puii de găină, cărora domnișoara le sucea de vii gâtul, îi era peste putință să-l repete. Chiar dacă n-ar fi putut crede tot, erau amănunte sălbatece, care îi înghețaseră sângele în vine.

—Cine ar fi crezut!... spuse Egor gânditor. După chipul ei, nu bănuiai în nici un caz un asemenea suflet. Dar poate nu e totul adevărat. Au trecut de-atunci treizeci de ani, au mai uitat oamenii și le-au mai amestecat cu legende...

—Poate... În orice caz, amintirea domnişoarei Christina a rămas vie în sat. De numele ei se sperie copiii şi astăzi. Şi apoi, moartea ei, moartea ei îţi dă de gândit. Căci n-au ucis-o ţăranii, ci vechilul cu care trăia de câţiva ani (te-ntrebi ce diavol se zbătea în ea, să apuce calea destrăbălării şi a cruzimii de la 16-17 ani). Şi vechilul a ucis-o din gelozie. Începuseră răscoalele şi...

Domnul Nazarie se opri încurcat. Nu îndrăznea să povestească mai departe. I se părea într-adevăr prea drăcească, prea inumană fapta domnişoarei.

—Nu se mai poate spune? şopti Egor.

—Ba da, se poate... Dar e înfiorător. Oamenii spun că veniseră ţăranii de pe alte moşii şi ea i-a chemat câte doi, câte doi, în iatac, să le împartă averea. Spunea că vrea să-şi împartă toată averea, cu acte, numai să n-o omoare... De fapt, se lăsa siluită pe rând de toţi. Ea îi îndemna, chiar ea. Îi primea goală, pe covor doi câte doi. Până a venit vechilul şi a împuşcat-o. A povestit la tot satul cum a împuşcat-o, dar apoi a fost omorât şi el, când a venit armata; o parte din oameni au fost împuşcaţi, alţii, după cum ştii, au înfundat ocna... Nu s-a aflat. Dar familia, rudele, prietenii de-atunci au ştiut repede.

—De necrezut, şopti Egor.

Îşi aprinse o altă ţigară. Era nervos, emoţionat.

—O asemenea femeie într-o casă lasă urme, continuă domnul Nazarie. De-aia mă simţeam eu apăsat, neliniştit, abătut... Şi când te gândeşti că nici nu i-au mai găsit corpul să i-l îngroape, adăugă domnul Nazarie după o scurtă pauză, în care parcă se întrebase dacă trebuie să mărturisească şi acest amănunt.

—I l-au zvârlit undeva, în vreun puţ părăsit, spuse Egor, sau poate, cine ştie, i-au dat foc...

—Poate... şopti d-l Nazarie pe gânduri. Deşi ţăranii nu prea ard cadavrele...

Se opri şi privi de jur împrejurul lui cu încordare, cu teamă. Arborii parcului rămăseseră departe. Câmpul se deschidea aici, brăzdat pe alocuri, înecat într-o depărtare sumbră. Nu era un orizont în nici o parte; numai o împletire absurdă de umbre.

—Nu e locul cel mai nimerit ca să vorbim despre „cadavre", spuse Egor.

D-l Nazarie îşi vârî mâinile în buzunare, nervos. Parcă nici nu auzise observaţia lui Egor. Urmărea un gând sau poate şovăia să-şi completeze destăinuirile. Înghiţea aerul după obiceiul lui, cu gura larg deschisă, cu fruntea răsturnată. Ce bine se simţea însă, în noaptea

aceasta răcoroasă, fără arbori în jurul lui, fără lună deasupra...

—E, în orice caz, ciudată dispariția domnișoarei Christina, începu d-l Nazarie. Oamenii spun că s-a făcut strigoi...

Vorbise foarte firesc, fără nici o tremurare în glas. Privea încă în sus, spre cer. Egor se stăpâni, încercând să zâmbească.

—Sper că nu crezi și d-ta același lucru, vorbi el cu oarecare ironie în glas.

—Nu mi-am pus niciodată asemenea probleme, răspunse d-l Nazarie. Nu știu dacă trebuie sau nu să cred într-o grozăvie ca asta... de fapt, nici nu interesează...

Egor se grăbi să-l ajute.

—Și eu gândesc același lucru, spuse el.

Își dădea seama că minte, că spune cu totul altceva decât ar fi vrut să spună, dar simțea că, într-un asemenea ceas, trebuie să creadă același lucru ca d-l Nazarie.

—... Nu este însă mai puțin adevărat că toate întâmplările acestea au schimbat și casa, și familia Moscu, adăugă d-l Nazarie. Nu mă mai simt bine acolo... Poate că tot ce ți-am spus acum sunt numai scornirile satului, dar eu simt același lucru, pe mine mă apasă ceva, acolo...

Întinse brațul spre parc. I se păru în acea clipă că vede atâtea lucruri înspăimântătoare, încât începu din nou să vorbească, mai repede, mai precipitat, răsuflând din piept.

„Îl cuprinde frica", își dete seama Egor. Se mira de luciditatea lui; stă atât de aproape de d-l Nazarie, de un om pe care îl cuprinde iar groaza și-l privește cu destulă seninătate, îl poate analiza chiar. Nu cuteza totuși să privească spre parc. Brațul întins, o clipă, al d-lui Nazarie îl înfiorase mai mult decât toate cuvintele lui înspăimântate. Poate că vede și el ceva acolo, gândea Egor; poate că vede același lucru ca și Simina...Și cu toate acestea, era încă lucid; doar o foarte ușoară neliniște îi înfiora sufletul.

—N-ar trebui să-ți fie frică! spuse deodată, întrerupând efuziunea d-lui Nazarie. Nu te mai uita într-acolo, spre casă...

D-l Nazarie nu voia sau nu putea să-l asculte. Rămăsese cu ochii ațintiți spre parc. Privea cu toată făptura crispată, aștepta...

—Și cu toate acestea vine ceva de-acolo, spuse el.

Întoarse capul și Egor. Umbra parcului îi apăru deodată, depărtată, deasă. Nu era nimic într-acolo. Nu se vedea nimic; numai o sclipire mizeră spre stânga, unde se aflau casele.

—Nu vine nimeni, rosti el îmbărbătat.

În acea clipă, auzi un urlet care îi îngheță sângele în vine. Un urlet de câine înnebunit; lugubru, infernal. Geamătele se auziră apoi foarte aproape. Şi un zgomot surd, de fiară alergată, cu răsuflarea aprinsă. Din întunerec, li se zvârli între picioare un câine mare, sur, cu urechile pleoştite, tremurând şi chelălăind. Se trânti la picioare gudurându-se, lipindu-şi capul de gleznele lor, lingându-le mâinile, suspinând. La răstimpuri, se ridica din țărână şi începea să urle. Acelaşi urlet de groază, neînțeles.

—S-a speriat şi el, şopti Egor, mângâindu-l. S-a speriat şi el, săracul...

Dar îi făcea bine să-l simtă aici, alături de picioarele lui - un animal cald, viu, puternic. Îi făcea bine, în câmpul acesta deschis din toate părțile - şi închis iarăşi, departe de roata aburie a marginilor.

VI

Egor visa în acea noapte unul din obişnuitele lui visuri, neinteresante şi foarte puțin dramatice. Prieteni din studenție, rude, călători fără rost, dialoguri fără nici o logică. De astă dată, se visa undeva într-un oraş din Franța, într-o cameră streină, ascultând - rezemat de uşă - convorbirea între un profesor de-al lui şi alt tânăr, necunoscut.

Se vorbea despre o expoziție recentă de pictură şi despre lăzi.

—Îmi plac lăzile încărcate, pline de lucruri ascunse, stranii, exotice, începu tânărul necunoscut. Întotdeauna le privesc cu emoție, aşa cum stau ele închise, în prăvălii sau pe cheiuri, purtând cine ştie ce povoară sau comoară între pereții lor de lemn...

De la cele dintâi cuvinte, Egor înțelese. Necunoscutul care vorbea era, de fapt, prietenul lui, Radu Prajan, mort demult, mort într-un accident stupid de stradă. L-a recunoscut după glas şi după emoția cu care vorbea despre lăzi. Aşa vorbea Prajan şi în viață; îi plăceau uleiurile, vopselele, pentru mirosurile lor complicate şi tari, mirosuri „tehnice", „sintetice", pentru mirosurile acelea care îi aminteau de cutii, de lăzi, de tot ce e adus de undeva de departe, dintr-un port exotic sau dintr-o fabrică... Ce schimbat era, totuşi, acum, Radu Prajan... Dacă n-ar fi fost glasul lui şi cuvintele lui, Egor nu l-ar fi putut recunoaşte. Părul îi crescuse acum lung, atât de lung, încât uneori i se părea că are plete pe umeri. La fiecare mişcare a capului, îi fluturau în dreptul obrazului, aproape acoperindu-i urechile. Vorbea

necontenit cu profesorul, fără să-l bage în seamă pe Egor. Nerăbdarea lui Egor creştea cu fiecare vorbă spusă. „E totuşi mort, gândea el, Prajan e mort de mult. Poate de aceea se sfieşte să se întoarcă spre mine, să mă recunoască. Şi părul acesta lung, de femeie, tot ca să nu fie recunoscut şi l-a lăsat".

Dar chiar în acea clipă, brusc, cu un gest speriat, Prajan se întoarse spre Egor şi se apropie de el dintr-un singur pas.

—Pentru că veni vorba despre tine, spuse el repede, păzeşte-te bine, căci eşti într-o mare primejdie...

—Da, înţeleg, şopti Egor. Ştiu ce vrei să-mi spui...

Erau ochii lui Prajan acum. Figura lui începea să semene cu cea dinainte, cu cea adevărată. Numai părul prea mare, nefiresc şi dezgustător de lung pentru un bărbat...

—Şi eu mă păzesc, adăugă Prajan scuturându-şi pletele. Iată, nimeni nu-mi poate face nimic sub pelerina aceasta...

Într-adevăr, Prajan era acum departe, parcă mai ridicat, căci Egor mălţă mâna spre el fără să-l poată ajunge. Îl vedea în preajma lui, dar îl *simţea* totuşi depărtat, înalt, inaccesibil. Şi în acea clipă înţelese de asemenea că Prajan s-a depărtat de frică, alungat parcă de o putere nevăzută. Alături de Prajan erau acum şi profesorul, şi încă vreo câţiva necunoscuţi - toţi înspăimântaţi de ceva care se petrecea sub ochii lor, ceva care se petrecea poate chiar în spatele lui Egor, căci Egor nu vedea nimic, ci îi privea doar uluit de groaza lor, de brusca lor îndepărtare. În jurul lui Egor obiectele se abureau, se ştergeau. Începea şi pe el să-l cuprindă frica. Întoarse capul şi întâlni alături trupul domnişoarei Christina. Îi zâmbea, ca în tabloul lui Mirea. Dar parcă era altfel îmbrăcată; într-o rochie albastră, cu franjuri, cu dantele multe. Avea mănuşi negre, lungi, care îi făceau mai albe braţele.

—Plecaţi! porunci domnişoara Christina, încrutându-se şi ridicând încet braţul către Prajan.

Egor simţi o cumplită ameţeală la auzul glasului ei. Se deosebea de toate celelalte glasuri auzite în vis. Parcă venea *din afară*, din altă lume - şi Egor se clătină ca şi cum s-ar fi pregătit să se trezească. Domnişoara Christina îi apucă însă braţul şi îi şopti aproape de ureche:

—Încet, dragul meu, nu te speria. Eşti la tine în odaie, la *noi*, dragostea mea...

Într-adevăr, decorul se schimbase brusc. Porunca domnişoarei Christina alungase umbrele, alungase obrazul schimbat al lui Prajan,

topise pereții camerei streine. Egor privi de jur împrejur uluit. Căută ușa de care se rezemase cu câteva minute înainte. Totul dispăruse fără înțeles. Se afla în odaia lui; recunoștea cu uimire fiecare obiect. O lumină ciudată, care nu era nici de zi, nici lumină de lampă.

—De când te aștept, șopti din nou domnișoara Christina, de când aștept un bărbat ca tine, un bărbat frumos și tânăr...

Se apropiase atât de mult, încât Egor simți un insuportabil parfum de violete învăluindu-l. Voi să se dea un pas înapoi, însă Christina îl apucă de braț, reținându-l.

—Nu fugi de mine, Egor, nu-ți fie teamă că sunt moartă...

Dar lui Egor nu-i era teamă că stă de vorbă cu o moartă, ci îl stânjenea apropierea ei prea caldă, parfumul prea puternic de violete, răsuflarea ei atât de *feminină*. Domnișoara Christina era emoționată, era nerăbdătoare - căci răsufla ca o femeie turburată în preajma unui bărbat.

—Ce frumos ești, ce palid, adăugă Christina.

Se aplecă spre el atât de insistent, încât Egor nu avea unde să se mai retragă. Își afundă capul în pernă, atât. Căci, de-abia acum își dete seama că el doarme în patul său și că domnișoara Christina se apleacă peste el, încercând să-l sărute. Aștepta cu groază să simtă buzele ei pe gură, sau pe obraz. Dar Christina se mulțumi să-și apropie mult fața de fruntea lui, atât.

—Nu, pe tine *nu vreau*, șopti ea, nu te sărut așa... Mi-e teamă de mine, Egor...

Se retrase deodată, oprindu-se câțiva pași de pat, și-l privi lung. Părea că se luptă cu sine, că încearcă să-și stăpânească o pornire oarbă, puternică. Își mușca buzele. Egor începea să se mire că stă atât de liniștit alături de o moartă. Ce bine că toate lucrurile acestea se întâmplă în vis, gândi el...

—Dar să nu crezi tot ce ți-a spus Nazarie, continuă domnișoara Christina apropiindu-se din nou de pat. Nu e adevărat, n-am făcut ceea ce spun oamenii despre mine... N-am fost un monstru, Egor. De ceilalți nu-mi pasă ce cred; dar nu vreau să crezi și tu aceleași lucruri absurde. Nu e adevărat, mă-nțelegi tu, dragul meu?! Nu e adevărat...

Ce clar răsunau cuvintele ei în odaie. „Numai să nu audă cineva, să creadă că am dormit noaptea asta cu o femeie", gândi Egor. Dar în acea clipă își aminti din nou că totul se petrece în vis și se liniști, zâmbind.

—Ce frumos ești când zâmbești, spuse Christina așezându-se pe marginea patului.

Își scoase alene o mănușă și o zvârli peste capul lui Egor, pe măsuța de alături. Mirosea acum mai puternic a violete. Ce gust prost să te parfumezi într-un asemenea hal... Simți deodată o mână caldă mângâindu-l pe obraz. Tot sângele i se scursese din vine; căci senzația acelei mâini calde - și totuși de o căldură nefirească, inumană - era îngrozitoare. Egor voi să strige de teroare, dar nu mai găsi nici o forță, glasul i se stinse în gâtlej.

—Nu te speria, dragostea mea, șopti atunci Christina. Nu-ți voi face nimic. *Ție* nu-ți voi face nimic. Pe tine te voi iubi numai...

Vorbea încet, rar, uneori cu multă melancolie în glas. Îl privea nesățioasă, înfometată. Și totuși, în ochii ei sticloși se cobora câteodată o umbră de infinită tristețe.

—... Te voi iubi cum niciodată n-a fost iubit vreun muritor, adăugă Christina.

Îl privi câteva clipe zâmbind. Apoi glasul ei se auzi din nou, mai melodios, mai ritmat:

Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde,
Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde...

Încă de la prima frază, Egor simți o neînțeleasă turburare copleșindu-l. Cuvintele acestea le mai auzise de atâtea ori. Acum își aducea prea bine aminte: Eminescu, *Luceafărul*. Și mai înainte tot din Eminescu citase domnișoara Christina. „Poetul ei favorit de-atunci", își spuse Egor.

—Să nu te temi, Egor, dragostea mea, spuse încă o dată Christina ridicându-se de pe pat. Orice s-ar întâmpla, de mine să nu-ți fie teamă. Cu tine mă voi purta altfel, altfel... Sângele tău mi-e prea scump, dragul meu... De aici, din lumea mea, eu voi veni în fiecare noapte la tine; la început *în somn*, Egor, și pe urmă în brațele tale, dragostea mea... Să nu-ți fie teamă, Egor, să crezi în mine...

În acea clipă, Egor se deșteptă brusc. Își amintea cu o extraordinară preciziune fiecare amănunt al visului. Nu mai era înspăimântat. Toată ființa lui era răvășită ca după un mare efort. Ceea ce l-a mirat întâi a fost parfumul puternic de violete. Își frecă ochii, își trecu de mai multe ori palma pe frunte, dar parfumul stăruia, amețindu-l. Zări deodată, alături de el mănușa neagră a domnișoarei Christina. „Nu m-am deșteptat din vis, își spuse el înspăimântat.

Trebuie să încerc ceva, să mă deştept. Am să înnebunesc dacă nu mă deştept". Se mira el însuşi de luciditatea cu care cugeta. Aştepta cu o extraordinară nădejde să se trezească. Dar îşi simţi mâna pe frunte; se surprinse pipăindu-se. Nu dormea deci; nu visa. Îşi muşcă puternic buza de jos. Simţi durerea. Ar fi vrut în acea clipă să sară jos din pat şi să aprindă lumina. Dar zări, la doi paşi de el, în picioare, nemişcată, silueta bine cunoscută a domnişoarei Christina. Năluca îl ţintui pe loc în pat. Egor îşi strânse încet pumnii, apropiindu-i de corp. Îi simţea. Nici o îndoială; nu mai dormea. Îi era frică să închidă ochii, dar privi câteva clipe în jos, apoi privi din nou spre domnişoara Christina. Ea era tot acolo, privindu-l sticlos, zâmbindu-i, învăluindu-l în mirosul ei de violete. Începu să se mişte. „Doamne-Dumnezeule, carele eşti în ceruri, Doamne-Dumnezeule!"... Cuvintele acestea răsăriseră brusc în mintea lui Egor, din cine ştie ce rugăciune de copil, şi le repeta cu răsuflarea tăiată. Domnişoara Christina se opri şi zâmbetul ei deveni parcă acum mai trist, mai deznădăjduit. Egor îşi dete seama că ea ştie că se roagă; ea ghicise tot. „*Ea ştie că m-am deşteptat* şi nu pleacă"...

Christina mai făcu un pas. Foşnetul rochiei de mătase se auzea cu o extraordinară claritate. Nu se pierdea nici o nuanţă, nici un detaliu. Paşii domnişoarei Christina se implântau în tăcerea odăii cu o perfectă siguranţă. Paşi de femeie, moi, dar vii, emoţionaţi. Când se apropie de pat, Egor îi simţi din nou trupul şi simţi aceeaşi senzaţie de căldură artificială, dezgustătoare. Carnea toată i se strânse, ca într-un spasm. Domnişoara Christina, privindu-l mereu în ochi, ca şi cum ar fi vrut să-l convingă dincolo de orice îndoială de prezenţa ei concretă, vie, trecu pe lângă el şi-şi luă mănuşa de lângă măsuţă. Din nou braţul gol, mirosul de violete. Şi apoi, tresărirea mănuşii care îmbracă mâna, care se întinde uşor, elegant, către cot... Domnişoara Christina continuă să-l privească tot timpul cât şi-a petrecut mănuşa. Apoi, cu acelaşi pas feminin, graţios, se apropie de fereastră. Egor nu avu curajul s-o urmărească. Rămăsese cu pumnii strânşi aproape de corp, ţeapăn, acoperit de sudoare rece, singur în întunerec. Se simţea pentru cea dintâi oară în viaţa lui cumplit de singur, blestemat. Nimeni şi nimic din cealaltă lume nu putea ajunge până la el, să-l ajute, să-l scape...

Multă vreme n-a mai auzit nimic. Îşi dete seama că încerca să se păcălească singur, pentru că el *ştiuse* clipa precisă când domnişoara Christina plecase din odaie. Simţise cum dispare din spaţiu prezenţa ei terifiantă; simţise asta după sângele lui, după răsuflarea lui. Continuase totuşi să aştepte, fără să aibă destul curaj să întoarcă capul

spre fereastră. Uşa de la balcon era deschisă. Poate a rămas încă acolo, poate n-a plecat, ci e numai ascunsă. Ştia totuşi că se teme degeaba, că domnişoara Christina nu mai e în odaie şi nici în balcon.

Se hotărî brusc. Sări din pat şi aprinse lampa electrică de buzunar. Căută înfricoşat chibriturile. Aprinse lampa cea mare. Lumina prea puternică sperie un mare fluture de noapte, care începu să zboare deznădăjduit, lovindu-se de pereţi. Egor luă lampa de buzunar şi ieşi pe balcon. Noaptea era pe sfârşite. Undeva, pe foarte aproape, se presimţeau zorile.Erau aburi reci, un văzduh încremenit. Nu tresărea nici un arbore. De nicăieri, nici un zgomot. Îi fu deodată frică de singurătatea lui şi se cutremură. De-abia atunci simţi cu adevărat cât îi este de frig. Stinse lampa şi intră în odaie. Îl lovi un miros puternic de violete.

Fluturele continuă să se zbată, lovindu-se cu zgomote surde de pereţi, atingând uneori sticla lampei. Egor îşi aprinse o ţigară. O fumă însetat, fără gânduri. Apoi se ridică din nou şi închise uşa de la balcon. Somnul nu i se lipi de pleoape, decât când începu să se lumineze bine de ziuă şi cocoşii cântaseră pentru ultima oară.

VII

Femeia bătea zadarnic în uşă. Era închisă cu cheia şi musafirul nu se trezea s-o descuie. „Doarme greu, parcă ar fi făcut chef azi-noapte", gândi femeia, zâmbind sfios. Dar se răcea laptele. Aruncă o privire asupra tăvii încărcate, aşezată pe măsuţa de alături. Poate l-o scula domnul profesor...

Găsi pe d-l Nazarie îmbrăcat, gata de plecare. În prag, rămăsese câteva clipe ruşinată; îi era greu să-i spună de ce-a venit, să-l roage să deştepte pe d-l Egor.

—Nu cumva eşti din satul ăsta? o întrebă domnul Nazarie, văzând că femeia aşteaptă sfioasă.

—Eu îs din Ardeal, spuse mândru femeia. Dar d-l Egor nu vrea să se scoale. Am bătut în uşă şi nu m-aude...

—Aşa sunt artiştii, dorm greu, vorbi mai mult pentru sine d-l Nazarie.

Dar era neliniştit. Aproape alergă spre odaia lui Egor. Şi bătu cu atâta putere în uşă, încât Egor se deşteptă înspăimântat.

—Eu sunt, se scuză profesorul, eu, Nazarie...

Auzi cum se învârteşte cheia. Auzi apoi paşii lui Egor, care

alergau spre pat. Intră în odaie la un interval decent. Femeia venea în urma lui, cu tava.

—Dormeai adânc după câte se pare, spuse domnul Nazarie.

—Am să dorm, de acum încolo, foarte adânc, dimineţile, vorbi Egor, zâmbind.

Tăcu apoi, privind cum femeia aşează încet tava pe măsuţă. Aşteptă să plece, apoi întrebă brusc pe Nazarie.

—Spune-mi, te rog, a ce miroase în odaie?

—Violete, răspunse liniştit profesorul.

I se păru că Egor tresare şi faţa i se face deodată palidă. Încercă să zâmbească.

—Vasăzică, e adevărat, spuse el.

Domnul Nazarie se apropie mai mult de pat.

—... E adevărat, continuă Egor. N-a fost vis, a fost chiar domnişoara Christina...

Fără grabă, fără emoţie, îi povesti întâmplările din noaptea trecută. Se minuna şi el de precizia cu care îşi amintea toate amănuntele. Vorbea grav, oprindu-se des ca să-nghită. Îşi simţea gâtul uscat. Îi era sete.

*

Înainte de prânz, Egor află că Sanda este bolnavă. Nu va putea veni astăzi la masă. Îşi ceru voie să o vadă numai pentru câteva minute. Cu acest prilej, îşi va putea scuza şi plecarea. Îi va fi uşor să-i spună că nu mai îndrăzneşte să rămână, acum, când şi ea şi d-na Moscu sunt bolnave.

—Dar ce s-a întâmplat? întrebă el, încercând să pară degajat, intrând în odaia Sandei.

Fata îl privi tristă, luptându-se multă vreme cu un zâmbet care nu voia să înflorească. Îi arătă din ochi un scaun. Era singură şi Egor se simţi oarecum intimidat. Stăpânea în odaie un miros feminin, prea intim, prea cald. Mirosea a sânge.

—Nu mă simt deloc bine, şopti Sanda. Ieri seară am avut ameţeli, dureri de cap şi, iată, acum nu mă pot ridica din pat...

Îl privi în adâncul ochilor, cu dragoste şi cu spaimă în acelaşi timp. Nările îi tremurau. Tâmplele îi erau foarte palide.

—... Nu mai am deloc putere în mine, adăugă ea. Uite, obosesc vorbind...

Egor se apropie alarmat de pat şi îi apucă mâna.

—Dar nu trebuie să te oboseşti, începu el căutând un ton voios şi stenic. Probabil că ai răcit, ai o migrenă care te-a extenuat. Mă gândeam tocmai...

Voia să spună: „mă gândeam tocmai că noi, musafirii, te obosim din cale-afară, şi că ar trebui să plecăm". Dar fata începu deodată să plângă, plecându-şi capul.

—Să nu mă laşi, Egor, şopti ea înfierbântat, să nu mă laşi singură. Numai tu mă poţi scăpa în casa asta...

Îl tutuia pentru întâia oară. Egor simţi un val cald de sânge lovindu-i obrajii. Nelinişte, fericire, ruşine de laşitatea lui?

—Nu-ţi fie teamă, Sanda, şopti el, apropiindu-şi capul. Nu se va întâmpla nimic. Eu sunt aici, lângă tine şi nu ţi se va întâmpla nimic...

—Ah, de ce nu pot să-ţi spun...

În acea clipă Egor fu gata să-i povestească tot ce ştia el, tot ce-l înspăimântase pe el. Dar auzi paşi pe coridor şi sări în mijlocul odăii. Era agitat, neliniştit. Cuvintele Sandei îi dăduseră totuşi o nesfârşită încredere în sine. Proteja, apăra.

D-na Moscu intră în odaie ca din întâmplare. Nu i se părea deloc ciudat s-o găsească pe Sanda bolnavă, sub pătură, şi pe Egor acolo, în faţa ei.

—Nu te scoli? o întrebă.

—Azi nu mă scol deloc, spuse Sanda, încercând să vorbească liniştit şi zâmbind. Vreau să mă odihnesc...

—Au obosit-o musafirii, spuse Egor mai mult în glumă.

—Nu e adevărat, vorbi d-na Moscu. Întotdeauna ne face mare plăcere să avem oameni de seamă la masa noastră . Unde e Simina? întrebă, după o scurtă pauză.

Egor şi Sanda se priviră scurt, roşind amândoi, ca de o taină urâtă pe care şi-ar fi amintit-o fără voia lor.

—N-am văzut-o, vorbi Sanda.

—Mă duc s-o caut eu.

Egor avea astfel un motiv să se retragă şi să se reîntoarcă mai târziu, când va fi plecat d-na Moscu. Porni cu pas hotărât; căutătura îi era mai aspră, fruntea îngândurată. Îi era ruşine de laşitatea lui. Voise să plece şi nu avusese nici măcar curajul să-i spună d-lui Nazarie. Se gândise chiar să-şi ticluiască o telegramă de chemare, aşa cum îşi amintea că cetise, demult, într-o carte. Glasul şi cuvintele Sandei deşteptară în sufletul lui o furie încăpăţânată de risc, de a înfunta primejdia. Şi un început de aventură, stranie, drăcească - de care îi era

teamă, dar care îl atrăgea totuşi, ca un fruct necunoscut, otrăvit.

Întrebă în sufragerie. Nimeni nu văzuse pe Simina. Coborî treptele verandei şi se-ndreptă spre odăile din fund. Cu prilejul acesta va vedea şi pe întunecata doică. Se întâlni cu jupâneasa şi o întrebă.

—Duduiţa a plecat spre grajdul ăl vechi...

Îi arătă, departe, un şopron pe jumătate ruinat. Egor se îndreptă spre grajd calm, cu mâinile în buzunare, fumând. Nu voia să dea proporţii de expediţie întâlnirii sale cu Simina. Ce cuib de vrăjitoare, gândi în clipa când intră în grajd. Era o încăpere lungă, veche, neîngrijită, cu tavanul crăpat pe alocuri. Aproape întunerec. Zări pe Simina tocmai la celălalt capăt, într-o caleaşcă demodată. Când îl văzu, fetiţa azvârli repede o cârpă pe care o avusese până atunci în mână şi se ridică. Îl aştepta şi Egor simţi din privirile ei că lupta nu va fi uşoară.

—Ce te-ai ascuns aici, Simina? o întrebă, prefăcându-se voios şi pus pe glumă.

—Mă jucam, domnule Egor, răspunse fetiţa fără să clipească.

—Ce ciudat joc! se miră Egor apropiindu-se. În cea mai veche trăsură, plină de praf...

Puse mâna pe un felinar, dar nu găsi deloc praf. Înţelese atunci gestul Siminei, cârpa pe care o aruncase la intrarea lui.

—E o trăsură foarte veche, dar e curată, adăugă el. Văd că ţii la ea, o îngrijeşti, o cureţi...

—Nu, se apără Simina, mă jucam numai. Şi mi-era teamă să nu mă murdăresc.

—Dar de ce te fereai, de ce-ai aruncat cârpa? o întrebă repede Egor ca s-o încurce.

—Nu vă puteam da mâna cu o cârpă de praf, răspunse liniştită Simina. Se opri o clipă, zâmbind. Credeam că o să-mi întindeţi mâna, adăugă ea cochetă, privindu-l din nou în ochi.

Egor roşi. Făcuse de la început o gafă.

—A cui a fost trăsura aceasta? întrebă el.

—A domnişoarei Christina, răspunse Simina.

Se priviră în ochi, aspru. „Ea *ştie*, înţelese Egor, ştie ce s-a întâmplat azi-noapte".

—Tanti Christina, vorbi Egor ca şi cum n-ar fi observat nimic, săraca bătrână! Ce caleaşcă veche şi ieşită din modă, ca şi biata tanti... Pe pernele acestea îşi plimba bătrânele ei oase, când ieşea să respire puţin aer curat...

Începu să râdă.

—... În caleașca asta boierească se plimba pe moșie, continuă el, și vântul o făcea să tremure de frig, și-i flutura părul ei alb... Sau era numai cărunt? o întrebă brusc, întorcându-se spre Simina.

Fata îl ascultase cu un zâmbet de nesfârșită milă și ironic. Când Egor se întoarse spre ea, Simina îi susținu privirile, încercând să-și ascundă zâmbetul; ca și când i-ar fi fost rușine de rușinea lui.

—Știți foarte bine că domnișoara Christina, vorbi ea apăsând cuvântul, că domnișoara Christina n-a fost niciodată bătrână...

—Nici tu, nici eu nu știu nimic despre ea, o întrerupse brutal Egor.

—De ce vorbiți așa, domnule Egor? se miră candid Simina. Doar ați văzut-o...

Ochii îi sticliră drăcește, și zâmbetul biruitor îi lumină fața întreagă. „Mă atrage în cursă, gândi Egor. Dar dacă mai spune ceva, o strâng de gât și o amenință că o omor, până mi-o mărturisi tot ce știe".

—I-ați văzut portretul,' adăugă Simina după o bine calculată pauză. Domnișoara Christina a murit foarte tânără. Mai tânără ca Sanda. Și mai tânără, și mai frumoasă, continuă ea.

Egor rămase câteva clipe încurcat; nu știa ce-ar mai trebui să spună, cum s-o silească pe Simina să se trădeze, ca s-o poată *întreba.*

—Nu e așa că vă place Sanda? întrebă brusc Simina.

—Îmi place și-am să mă-nsor cu ea, răspunse Egor. Și dumneata ai să vii la București, ai să fii mica mea cumnată și am să te cresc eu! Ai să vezi atunci cum au să-ți piară nălucirile acestea din cap!...

—Niciodată nu înțeleg de ce vă supărați pe mine, se apără sfios Simina.

Amenințarea sau poate tonul ridicat și bărbătesc al lui Egor o intimidase. Se uită cu oarecare teamă în jurul ei, așteptând parcă un semn în ajutor. Deodată se liniști și începu să zâmbească. Privea fix un colț al șopronului. Ochii ei erau mai sticloși acum, mai depărtați.

—Degeaba te uiți, vorbi iarăși Egor. Degeaba aștepți... Mătușă-ta e de mult moartă, mâncată de viermi și amestecată cu pământ. M-auzi, Simino?

O apucă de umeri și aproape îi țipă cuvintele la urechea ei. Îi fu și lui frică de glasul spart, de cuvintele pe care le strigase. Fetița se cutremură. Se făcuse parcă mai palidă și-și strângea buzele. Dar cum îi dete drumul din strânsoare, își reveni. Privi din nou peste umărul lui Egor, privi fascinată, fericită.

—Ce tare m-ați scuturat, se plânse ea ducându-și mâna la frunte. Mă doare și capul... Cu copiii e bine să fii puternic, adăugă mai încet,

ca pentru sine.

—Vreau să te trezesc, vrăjitoare mică ce eşti, se aprinse din nou Egor. Vreau să-ţi iasă nălucirile din cap, spre binele tău, pentru scăparea ta...

—Ştiţi foarte bine că nu sunt năluciri, vorbi Simina de data aceasta, provocator. Sări din trăsură şi trecu prin faţa lui Egor cu nesfârşită demnitate.

—Nu te grăbi, mergem împreună, îi spuse Egor. Venisem să te caut. D-na Moscu m-a trimis să te caut... Nu ştiam că am să te găsesc curăţând de praf o caleaşcă de o sută de ani...

—E din 1900, de la Viena, spuse Simina fără să se întoarcă, calmă, continuându-şi drumul prin grajd. 1900-1935, tocmai treizeci şi cinci de ani...

Ajunseră la poartă. Egor o deschise larg şi lăsă fetiţa să-i treacă înainte.

—M-a trimis să te caut pentru că Sanda e bolnavă, continuă el. Ştii că Sanda e bolnavă?

Îi surprinse un zâmbet mic, răzbunător.

—Nu are nimic grav, adăugă el repede. O doare numai capul şi stă în pat...

Fetiţa nu-i răspunse. Mergeau alături, prin curtea mare, sub soarele rece de toamnă.

—*À propos*, vorbi Egor înainte de a ajunge în casă, voiam să-ţi spun ceva care te interesează.

Îi apucă braţul şi-şi plecă grumazul mult spre ea, ca să-i poată şopti aproape de ureche:

—... Voiam să-ţi spun că dacă i se întâmplă ceva Sandei, dacă... înţelegi?... atunci s-a sfârşit şi cu tine. Asta nu rămâne între noi, firește. Poţi s-o spui mai departe, dar nu d-nei Moscu. Ea, săraca d-na Moscu, nu are nici o vină...

—Am să-i spun asta Sandei, nu mamei, vorbi răspicat Simina. Am să-i spun că nu înţeleg ce aveţi cu mine!...

Încercă să-şi smulgă braţul. Dar mâna lui Egor se înfipse mai adânc în carne. Simţea o adevărată bucurie înfigându-şi degetele în carnea ei moale, crudă, drăcească. Fata îşi muşcă buzele de durere, dar nici o lacrimă nu-i umezi ochii ei reci, metalici. Rezistenţa asta îl făcu pe Egor să-şi piardă cumpătul.

—Şi am să te chinui, Simino, n-am să te omor aşa repede, şuieră el. Am să te sugrum numai după ce-ţi voi fi scos ochii şi îţi voi fi smuls dinţii unul câte unul... Cu fierul roşu am să te chinui. Spune

asta mai departe, spune cui ştii tu... Să vedem dacă...

În acea clipă simţi o durere atât de violentă în braţul ei drept, încât dete drumul fetei. Trupul întreg i se golise de vlagă. Braţele îi atârnau moi, lipite de şolduri. Şi parcă nu-şi dădea seama unde se află, pe ce lume se află...

Văzu cum Simina se scutură, îşi presează pliurile rochiţei şi îşi freacă braţul în care degetele lui îşi lăsaseră urmele.O văzu de asemenea cum îşi piaptănă cu palma părul, îşi aranjează buclele şi-şi prinde o copcă ascunsă, care îi sărise pe drum. Simina făcu toate acestea fără să-l privească. Nici măcar nu se grăbea; parcă el nici n-ar mai fi existat. Porni spre casă cu pasul zvelt, dezgheţat, şi totuşi de o nobilă graţie. Egor o privi uluit, până ce mica ei făptură se pierdu în umbra verandei.

VIII

După masă, d-l Nazarie şi cu Egor fură invitaţi în odaia Sandei. O găsiră şi mai istovită, cu pleoapele viorii; braţele păreau foarte albe, aşa cum se odihneau sleite pe un şal cald, de lână. Sanda zâmbi şi le făcu semn să se aşeze. Dar d-na Moscu, în picioare, lângă pat, cu cartea în mână, continua să citească:

Viens donc, ange du mal, dont la voix me convie,
Car il est des instants où si je te voyais
Je pourrai pour ton sang t'abandonner ma vie
Et mon âme...si j'y croyais!

Cetise foarte frumos ultimele versuri, aproape cu lacrimi. Închise cartea cu un oftat.

—Ce a fost? întrebă nedumerit d-l Nazarie.

—Prefaţa la *Antony*, nemuritoarea dramă a lui Alexandre Dumas-Père, explică grav doamna Moscu.

„În orice caz, o lectură care nu îşi are rostul *acum*" - ar fi vrut să spună Egor. Nu-i plăcuse deloc versul: *Je pourrai pour ton sang t'abandonner ma vie...* Era o ironie prea crudă, aproape sălbatecă. Şi apoi, oftatul acela al d-nei Moscu. Părere de rău? resemnare? neputinţă?

—Îi citesc necontenit de o jumătate de oră, vorbi cu orgoliu d-na Moscu. Îmi place şi mie să citesc cu glas tare, aşa cum făceam pe

vremuri... Ştiam atunci mii de versuri pe dinafară...

Zâmbea. Egor o privi uluit. Era aproape de nerecunoscut acum; gesturile ei viguroase, sigure. Stătea de atâta timp în picioare, la căpătâiul Sandei, şi încă nu ostenise... Parcă reînviase printr-o minune; reînviase din tinereţea Sandei.

—...Ştiam şi din Eminescu, adăugă mai însufleţită d-na Moscu, din opera celui mai mare poet român, Mihai Eminescu...

Egor căută ochii Sandei. Ardeau de o spaimă înăbuşită. Fata îl privi numai o clipă. Apoi, parcă s-ar fi temut să nu se trădeze, şopti:

—*Maman*, ai cetit destul... Să nu te oboseşti... Stai şi d-ta jos...

D-na Moscu nu o auzi. Îşi duse mâinile la tâmple, luptând cu amintirile, silindu-se să reconstituiască versurile acelea celebre...

—...Versurile acelea celebre, vorbi ea, mai mult pentru sine, versurile nemuritoare...

Sanda nu se dădu bătută. Eminescu se afla, alături de ceilalţi poeţi favoriţi, pe etajeră, dar nu voia sub nici un motiv să-l lase în mâinile maică-si. Se temea de bolnăvicioasa ei pasiune pentru anumite poeme din Eminescu. Pe vremuri, îi mărturisise că, deşi era numai o fetiţă de opt-nouă ani, Christina îi declama ei, în nopţile de vară, versuri din Eminescu. „Îşi va aduce din nou aminte, *acum*", se gândi cu groază Sanda.

...Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde-n casă şi în gând
Şi viaţa-mi luminează!..

De la cel dintâi vers, Sanda îşi plecă fruntea, deprimată. O imensă oboseală i se strecură deodată în tot trupul. Un vârtej mocnit îi deşerta vinele de sânge. Îi era teamă că va leşina din clipă-n clipă.

—....*Eu sunt luceafărul de sus,*
Iar tu să-mi fii mireasă!

continuă biruitoare d-na Moscu.

„De unde i-a venit deodată forţa aceasta fizică, strălucirea aceasta a făpturii, glasul întreg şi melodios?" se întreba nedumerit d-l Nazarie. D-na Moscu părea că-şi aminteşte strofă cu strofă, după scurte ezitări, după încântătoare dibuiri. „Sunt totuşi strofe pe care le sare", observă Egor. El asculta amuţit, aproape fără nici o împotrivire, cu ochii la Sanda, urmărind zvâcnirile trupului ei sub şalul care o

acoperea. „Ar trebui să fac ceva, îşi spuse. Ar trebui să mă ridic şi să m-apropii de ea, să o mângâi - orice ar gândi mamă-sa". Deşi, după extazul cu care rostea versurile, descoperindu-le treptat - se vedea bine că d-na Moscu nu mai aude nimic şi nu mai zăreşte pe nimeni în preajmă-i :

—...Căci eu sunt vie, tu eşti mort...

Glasul d-nei Moscu se întrerupse brusc, înecat. Ea se clătina ameţită în mijlocul odăii unde o purtase emoţia. Îşi duse iarăşi amândouă palmele la frunte. De data aceasta, un gest de risipire şi deznădejde.

—Nu ştiu ce am, şopti ea. Am obosit...

D-l Nazarie o aşează pe scaun. Să fi fost oare numai o iluzie toată însufleţirea ei, glasul acela plin şi robust de femeie cu sânge mult?

—Ai văzut, *maman*, dacă nu m-asculţi, şopti, stins, Sanda.

Egor se apropiase de pat. Începuse să-l sperie paloarea fetei, ochii aceia adânciţi nefiresc în orbite, pielea prea rece şi trădând totuşi o febră mocnită în adâncuri.

—Am să mă duc chiar acum după un doctor, spuse el încruntat. Dumneata nu eşti bine deloc...

Sanda îi mulţumi cu un zâmbet pe care voi să-l susţină cât mai mult. Dar în nici un caz nu trebuia să-l lase să cheme un doctor. În nici un caz *acum*, în dezlănţuirea aceasta neaşteptată de întâmplări şi boli vechi.

—Nu te grăbi să pleci de lângă mine, spuse Sanda, n-am nevoie de nici un doctor... În câteva ceasuri îmi revin şi mâine ne plimbăm prin parc...

În acea clipă, d-na Moscu se ridică din nou în picioare, cu o nouă fervoare.

—Acum mi-amintesc, spuse ea, mi-amintesc cele mai frumoase versuri din *Luceafărul*:

Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde
Şi ochii mari şi grei mă dor,
Privirea ta mă arde...

Sanda apucă mâna lui Egor. Tremura. Se uita fix, înspăimântată, în ochii lui. „*Ştie şi ea*", gândi Egor. Se miră, o clipă în urmă, de

propria lui tărie şi seninătate. Acum nu-i mai era frică; alături de Sanda, cu mâna ei îngheţată pierdută în pumnii lui fierbinţi, crispaţi, Simţea însă tot ce *ştia*, tot ce vedea Sanda dincolo de umerii lui, înapoia lui. Nu voia să se întoarcă, nu cumva să rupă firul acelor priviri îngrozite şi paralizate. D-na Moscu tăcuse şi tăcerea ei se adăugă, mai gravă, liniştii neobişnuite din odaie. Egor auzea cum bate inima fetei. Auzea, în acelaşi timp, răsuflarea grea a d-lui Nazarie. *Simte* şi el, poate chiar vede. Inutil să-i mai ascund ceva de-aici înainte.

—Mamă! exclamă deodată Sanda cu [illegible] sforţare.

Egor ştiu tot ce voise să spună Sanda prin acest deznădăjduit strigăt. Încercarea ei de a smulge pe d-na Moscu din convorbirea aceea atât de oribilă - neauzită, neîngăduită, neumană „Mamă, ne vede lumea!" părea că spun privirile Sandei. D-na Moscu se întoarse spre d-l Nazarie.

—De ce aţi tăcut deodată, d-le profesor? întrebă ea mirată.

—Nici nu prea am vorbit astăzi, stimată doamnă, se scuză d-l Nazarie. V-am ascultat recitând... Mă minunam de memoria dumneavoastră...

Doamna Moscu îl privi în ochi, parcă ar fi încercat să se convingă că nu glumeşte.

—Nefericită memorie, cu cartea în mână, spuse ea obosită, aşezând pe *Antony* deasupra celorlalte volume de pe etajeră. Noroc că am încă destule cărţi... Iată, i-am adus aici Sandei pentru mai multe zile de lectură...

Îi arătă, cu mâna, un teanc întreg. D-l Nazarie îşi aruncă ochii: *Jean Sbogar, René, Ivanhoe, Les fleurs du mal, Lŕ-bas.*

—Din biblioteca Christinei, adăugă ea. Cărţile care i-au plăcut ei mai mult. Şi mie, bineînţeles...

Zâmbi foarte obosită şi se îndreptă spre patul Sandei.

—Dar voi de ce aţi tăcut? întrebă, cu o mai neînţeleasă mirare. De ce aţi tăcut şi voi?

Sanda o mustră din ochi. D-na Moscu se aşeză pe pat, lângă ea. Îi luă mâna, pe care Egor o lăsase cu puţine clipe mai înainte.

—Ce îngheţată eşti, ce rece! exclamă, cutremurându-se. Trebuie să-ţi dau un ceai... De altfel, e timpul să te scoli. Se apropie apusul soarelui. Vin ţânţarii...

„Aiurează", gândi cu oarecare nelinişte Egor. Se uita la Sanda, să ghicească din ochii ei un sfat, un îndemn. Era şi el pironit, fascinat de începutul acesta neaşteptat de delir.

—Poate e mai bine ca noi să plecăm, se auzi atunci glasul uscat al d-lui Nazarie.

—N-aveți nici o grijă, sunteți cu mine, îl liniști d-na Moscu. Nu vă pot face nimic. Zboară pe deasupra și atât...

—Ar fi trebuit să luați chinină, șopti Sanda. Mama vorbește de țânțari. Sunt foarte periculoși acum, la apusul soarelui...

—Au început să vină, într-adevăr, se auzi din nou glasul uscat al d-lui Nazarie. Și ce ciudat se adună roiuri în dreptul ferestrei!... Îi auzi cum zboară, Egor?!

Îi auzea și Egor; roiuri întregi, dese, așa cum nu i se mai întâmplase să întâlnească vreodată. De unde năvăliseră atât de mulți?

—Semn de secetă, spuse din nou d-l Nazarie. Ar trebui să închid fereastra...

Dar nu se mișca. Rămăsese tot în mijlocul odăii, fascinat, cu ochii către roiurile de afară.

—Nu e nevoie, vorbi d-na Moscu. Nu e încă apusul soarelui. Și-apoi, să n-aveți vreo teamă cât sunteți cu mine...

Egor simți un fior trecându-i prin șira spinării. Glasul acesta sec, neutru, aproape de nerecunoscut îl înspăimânta. Glasul care venea de undeva din vis, din alte vămi.

—Dar ar fi bine să luați chinină, măcar o jumătate de pastilă pe zi, șopti, de data aceasta foarte încet, Sanda.

Îi tremura și ei glasul. Dar cel puțin acum nu mai *vede* nimic, nu mai simte pe nimeni, își dete seama Egor. Îl căută pe profesor. Nu se mișcase din mijlocul odăii. Urmărea vreun zbor nevăzut, căci privirile lui lunecau mult deasupra roiurilor. Și nici măcar nu se apăra de țânțarii care pătrundeau, câte puțini, în cameră. „E un miros aici care îi atrage, își spuse Egor. Prea sunt mulți și prea vin de-a dreptul aici. Poate mirosul acela care m-a lovit și pe mine azi-dimineață, își aminti el, mirosul de sânge".

Doamna Moscu îi învălui pe toți într-o privire caldă, protectoare și intimă în același timp.

—Haideți, copii, vorbi, se apropie apusul, s-o sculăm și pe ea.

Glasul îi era voios și totuși absent. Venea de departe, din bucurii foarte streine, reci.

—Scoală-te, Sanda, vorbi din nou d-na Moscu, se face seară în curând. Ești înghețată...

Egor își strânse pumnii, înfigându-și unghiile în carne cu încăpățânare. „Trebuie să rămân treaz. Să nu mă pierd". Încercă s-o oprească pe Sanda, dar fata îl respinse încet, cu dragoste și se coborî

din pat. Nu mai tremura acum. Îşi căută papucii de casă cu multă luare-aminte.

—Trebuie neapărat să merg şi eu, *maman*? o întrebă, foarte supusă.

—Nu vezi?! E timpul, vorbi d-na Moscu.

Egor o prinse în braţe şi-i şopti, aproape de ureche:

—Rămâi aici. Ce vrei să faci?!

Fata îi mângîie obrazul cu mâna, tristă.

—Nu e nimic, Egor, şopti. Asta o fac pentru mama, ştii...

În acea clipă Egor simţi un vârf ascuţit de ac străpungându-i pielea la încheietură. Fără să-şi dea seama, lovi cu palma. Un ţânţar rămase strivit; o pată de sânge, alături. „A muşcat cu sete, bestia", îşi spuse Egor.

Ridicând capul, Sanda întâlni pata aceea de sânge. Se repezi la Egor şi-i luă mâna.

—Ascunde-te, îi vorbi repede, pleacă, să nu te vadă mama... Îi face rău...

Egor îşi frecă mâna de haine, până ce sângele dispăru cu desăvârşire.

—Pleacă, te rog eu! vorbi din nou Sanda. Du-te şi-ţi ia pastila de chinină...

Glasul ei rugător îl îndârji şi mai mult; delirul acesta, ale cărui margini nu le ştia încă, toate cuvintele acestea, al căror înţeles nu-l putea pătrunde.

—Nu plec până nu-mi spui unde vrei să te duci, o ameninţă Egor.

—Fii fără teamă, dragostea mea, vorbi Sanda.

Egor se cutremură. Îşi amintea acum foarte precis, amănunt cu amănunt îşi amintea din nou întâmplările din noaptea trecută.

—Nu te bucuri că-ţi spun aşa? îl întrebă din nou tristă, Sanda.

Egor o privi în ochi, încercând s-o străpungă, s-o stăpânească, întreagă, cu voinţa lui, s-o păstreze. Simţea însă cum îi scapă, cum îi alunecă din braţe viaţa aceasta caldă şi îmbietoare.

—Nu-mi spui *tu*, Sanda, lucrul ăsta, nu mi-l spui tu! exclamă Egor.

Sanda începu să plângă încet, fără spasm. „Aşadar, e adevărat", gândi Egor...

D-na Moscu se apropiase de ei; parcă n-ar fi înţeles nimic din cuvintele lor prea familiar şoptite, din plânsul fetei.

—Dacă rămâneţi, au să vă sugă şi pe voi, le vorbi. Şi s-a făcut aşa de frig... Au să vă sugă. Cum s-a întâmplat cu găinile, cu gâştele, cu

vitele noastre... Ce-au rămas din ele, ce-au mai rămas...

Egor întoarse capul şi-i spuse răspicat:

—Îmi pare foarte rău, d-nă Moscu, dar Sanda trebuie să rămână aici, în pat, până chem doctorul.

Glasul fusese atât de neobişnuit de puternic, încât d-na Moscu şovăi, privind când la Egor, când la Nazarie. Nu prea înţelegea - se vedea bine asta - ce caută ei aici, alături de patul fetei.

—Poate să ai dreptate, vorbi după câteva clipe d-na Moscu. Sunteţi amândoi oameni de ştiinţă, vă pricepeţi mai bine ca mine!... Dar să închideţi repede ferestrele. Asta trebuie să faceţi întâi, să-nchideţi toate ferestrele...

Egor tremura încă de curajul brutal cu care vorbise. Cu amândouă mâinile încerca să ţină pe loc trupul Sandei. Fata zvâcnea, se împotrivea.

—Trebuie neapărat să mă duc, se apăra ea somnoroasă. O fac pentru mama, ţi-am spus. N-a mai rămas nimic altceva prin curte... şi paserile, şi vitele, şi câinii!...

Se apropiase şi d-l Nazarie, palid, frângându-şi mâinile. În jurul lui roiau ţânţarii. Se auzeau ca un zvon împletit, barbar şi foarte depărtat. Melodie apăsătoare, asemenea febrei.

—Dă-mi drumul, Egor, se rugă din nou Sanda pierdută. Are să fie mai rău altminteri... Nu mai mă fac bine altminteri...

Egor începu să tremure. Ce Dumnezeu s-a făcut atât de frig deodată! Auzea cum clănţăne dinţii d-lui Nazarie. Îl vedea lângă el, împietrit, alb la faţă, tremurând. Nu se apăra de ţânţari. Scutura la răstimpuri fruntea, să-i gonească.

—Închide d-ta fereastra, porunci Egor.

Profesorul se apropie cu teamă de perdele. Mai departe nu îndrăzni să păşească. Se purta şi el ca într-un somn nefiresc, de boală. Şi totuşi, ce limpede înţelegea tot ce se petrece în jurul lui! Ce clare îi apăreau acuma toate întâmplările; carnea aceea de berbec, greţoasă, din prima seară şi vorbele fără înţeles ale jupânesei, paserile care mureau... Şi câinele acela care li se târa la picioare, urletele lui îngheţate, răsuflarea lui de animal fugărit de nevăzut...

—De ce nu-nchizi fereastra?! se auzi din nou, poruncitor, glasul lui Egor.

Ce frig neobişnuit, artificial. Ce goluri de aer în încăperea aceasta unde plutise, până mai adineauri, mirosul de sânge al fetei...

D-l Nazarie se apropie mai mult de fereastră. Îi era teamă să privească afară. O teamă stupidă, nervoasă, pe care nu şi-o putea

stăpâni. Brațul îi tremură când apucă mânerul ferestrei. I se păru, în cea dintâi clipă, că o femeie îl privește din afară, atent, urmărindu-i fiecare gest, așteptând parcă să se întâmple ceva, un gest grav, hotărâtor. Era încă destulă lumină afară.

Partea aceasta a cerului era, totuși, mai stinsă, mai fluidă. Era alt spațiu, alt văzduh. Căci, închizând o clipă ochii și deschizându-i brusc, d-l Nazarie văzu cu mirare pe Simina, la câțiva metri de fereastră, între flori, privindu-l. Încercă să-i zâmbească. Fetița înclină capul cu nesfârșită grație. Dar în aceeași clipă se trădă. Înălțase ochii prea sus, mult deasupra ferestrei. „Nu se aștepta să mă vadă pe mine, își dete seama d-l Nazarie. Aștepta pe *altcineva* și nu aici, la fereastră, ci în altă parte"... Simina înțelese repede că se trădase. Roși brusc și făcu câțiva pași spre casă, ridicând mâinile către d-l Nazarie. Dar profesorul închise fereastra grav, tăcut, cu privirile plecate. Frigul din odaie i se păru mai apăsător. Rămase multă vreme nehotărât, sleit, lângă fereastră. Zvonul țânțarilor îl auzea acum foarte aproape de el, cuprinzându-l încet, din toate părțile, istovindu-l. Începea să-și dea seama că visează și îi fu frică. Dacă nu se va mai trezi niciodată din somnul acesta neînțeles, din lumea aceasta a febrelor?...

IX

Egor s-a întors de la gară aproape de ora 10 noaptea.

Anevoie izbutise să telefoneze la Giurgiu după un doctor. În medicul de plasă, care locuia într-un sat vecin, nu avea încredere.

Conacul părea acum mai slab luminat. Găsi pe d-na Moscu, pe d-l Nazarie și Simina, așteptându-l în sufragerie. Masa era pusă. O femeie îmbătrânită, legată cu un tulpan vișiniu, robotea prin odaie. Nu vorbea nimeni. D-l Nazarie privea, palid, în gol - ca un prizonier în repaos.

—Știți, vom mânca foarte prost astă-seară, spuse d-na Moscu. Sufragița a plecat în sat și nu s-a mai întors. N-are să se mai întoarcă... Ne servește astă-seară doica...

Așadar, ea este doica, își spuse Egor. O privi cu mai multă atenție. Ce femeie fără vârstă, ce mers straniu; parcă s-ar fi trudit o viață întreagă să calce ca o șchioapă și acum ar încerca să meargă firesc. Se lovea câteodată de mobile, fără să simtă. Capul îi era aproape în întregime acoperit de tulpan. I se vedea nasul lat, stâlcit și alb. I se vedea gura, ca o rană degerată; albăstrie, scămoasă. Doica ținea necontenit ochii plecați în pământ.

—...Vom avea, în orice caz, mămăliguță cu lapte și brânză, adăugă d-na Moscu.

Se așezară la masă. D-l Nazarie, nerăbdător și uluit ca cineva deșteptat brusc din somn.

—Cum i-a fost Sandei? întrebă Egor.

Nu răspunse nimeni. D-na Moscu începuse să mănânce și fără îndoială nu auzise întrebarea. Simina căuta solnița de sare, cuminte, cuviincioasă. D-l Nazarie părea foarte concentrat.

—I s-a mai întâmplat ceva? îl întrebă, după câteva lungi clipe de tăcere, Egor.

—Nu. Când am plecat noi, dormea, răspunse profesorul. Așa, cel puțin, nădăjduiesc eu... Sau poate era numai leșinată. ..

Ridică deodată ochii din farfurie și-l privi aspru pe Egor.

—Cred că ar fi fost mai bine dacă te întorceai cu doctorul, adăugă el.

—Va veni mâine dimineață, cu primul tren, îl liniști Egor. Trebuie să anunțăm de pe acum vizitiul, să pregătească trăsura pentru mâine în zori...

D-na Moscu îl asculta intrigată, ca și cum n-ar fi înțeles despre cine se vorbește.

—Teamă mi-este că nu vom mai avea în curând nici vizitiu, șopti ea cu destul calm. Omul și-a cerut azi simbria... Doică, să nu-l plătești până nu aduce de la gară musafirii de mâine...

—Vine numai doctorul, spuse Egor.

—Poate mai vine cineva, vorbi din nou cu fervoare d-na Moscu. Suntem doar în plin sezon. Septembrie. În alți ani, pe timpul ăsta, nu mai încăpeau musafirii. Era mult tineret, fete și domni de vârsta Sandei...

Cuvintele ei, cu oarecare melancolie șoptite, făcură mai deznădăjduită singurătatea din această cameră.

—...Au fost și anul acesta destui oaspeți, încercă Egor să rupă tăcerea.

—Au plecat așa de repede, continuă d-na Moscu. Dar trebuie să mai vină cineva... Poate din rudele noastre.

Simina zâmbi. Ea știa că de foarte multă vreme nici o rudă nu mai vine pe la Z.

—N-ar fi chiar acum timpul cel mai nimerit pentru vizite, spuse Egor. Sanda este destul de serios bolnavă...

D-na Moscu păru că-și amintește de-abia atunci că fiică-sa nu se află la masă, alături de ei, ci că zace istovită în pat. O căută cu ochii

de jur împrejur şi se convinse că nu se înşală. Sanda nu era aici.

—Trebuie să mă duc s-o văd, spuse, ridicându-se deodată de la masă.

Simina rămase liniştită pe scaun. Părea că nu ţine seamă că sunt încă musafiri la masă, căci începu să se joace cu cuţitul, tăind felii foarte subţiri de mămăligă pe farfurie.

—De ce o înveţi atâtea basme urâte, doică? întrebă Egor întorcând capul.

Doica se opri în mijlocul odăii, mirată de glasul acesta strein care o strigase pe neaşteptate, măgulită în acelaşi timp că un boier tânăr şi frumos îi vorbeşte. De foarte multă vreme nu mai vorbise decât cu slugile. Nu intra niciodată în casele boiereşti cât timp erau musafirii.

—N-am învăţat-o, domnişorule, nici un basm, vorbi ea fără sfială, căci nici eu nu ştiu. Domnişoara mă învaţă pe mine...

Avea un glas mat, făcut parcă din mai multe bucăţi. Egor îşi aminti brusc de o piesă de teatru celebră acum vreo cincisprezece ani, de glasul unei babe de-acolo, vânzătoare de găini. Dar vocea doicii nu semăna cu nimic. Şi nici ochii ei, de un albastru putred, pe care îi ţinea necontenit în jos, ficşi şi umezi. Ochii unei oarbe, s-ar fi spus, dacă doica şi-ar fi purtat capul ridicat şi ţeapăn.

—...Domnişoara noastră, care ştie toate cărţile, adăugă doica rânjind.

„Ea vrea să zâmbească, acum", îşi dete seama cu înfiorare Egor. Şi îl îngrozeau de asemenea ochii aceia de la care aşteptai parcă altfel de priviri. Nu strălucirea lor înfundată, dospită, care trăda o dezgustătoare poftă de femeie. Egor se simţi despuiat şi lins de privirile lihnite ale doicii. Roşi brusc şi întoarse capul. Scârba şi ruşinea îl făcură să uite aproape întrebarea pe care o pusese bătrânei. Îl trezi însă râsul Siminei. Fetiţa îşi rezemase ceafa de speteaza scaunului şi râdea înecându-se, arătându-şi toţi dinţii în lumina prea puternică a lămpii.

—E o mincinoasă! izbuti ea să spună printre râsete.

Era un râs care umili sângeros pe cei doi bărbaţi. Doica zâmbea şi ea, înapoia scaunelor. „Îşi bat joc de noi, gândi Egor. Mai ales Simina. A simţit şi ea ce înseamnă privirile doicii. Şi asta ştie, şi asta înţelege!"...

Simina se prefăcea că luptă să-şi stăpânească râsul, punându-şi şervetelul la gură, ciupindu-se. Dar se uita necontenit spre doică, pe furiş, şi izbucnea mereu, sufocându-se, lăcrămând. În cele din urmă, luă cuţitul de pe masă şi începu să taie cu el aerul, în gesturi scurte,

repezi. Parcă ar fi încercat să facă ceva, să-şi îndrepte atenţia în altă parte, ca să se poată linişti.

—Nu te mai juca cu cuţitul, vorbi atunci d-l Nazarie, că fuge îngerul de lângă d-ta!...

Vorbise pe neaşteptate, dar glasul lui fusese aspru, grav, ca după o lungă chibzuinţă. Simina îşi pierdu deodată veselia. Îşi strânse umerii, parcă ar fi cuprins-o frigul. Şi obrazul îi era neobişnuit de palid acum. Ochii îi străluceau, totuşi, de mânie, de ură neputincioasă. „A lovit bine profesorul, gândi Egor însufleţit. Dacă i-ar sta în putinţă, vrăjitoarea asta mică ne-ar arde de vii acum"... O privea în ochi şi nu se putea împotrivi fascinaţiei puterilor pe care le descărcase umilirea Siminei.

D-l Nazarie observă că doica priveşte mirată spre uşă. Întoarse capul şi văzu pe d-na Moscu, încruntată, gânditoare, şovăind.

—Curios! exclamă d-na Moscu. Sanda nu mai e în odaia ei... Mă întreb unde ar fi putut să se ducă!...

Egor şi d-l Nazarie săriră în acelaşi timp de pe scaune şi alergară spre odaia Sandei fără să fi spus un cuvânt.

—Numai dacă am avea o lampă bună, şopti Egor în fugă, o lampă electrică de buzunar...

Nu se putea gândi la nimic în acele clipe în afară de această lampă electrică, atât de practică, pe care nu o avea la el.

În odaia Sandei era întunerec. Egor aprinse un chibrit şi căută lampa. Fitilul era uscat, rece. Mâinile îi tremurau puţin. Tremura şi flacăra gălbuie, învelită în fum.

—N-ar fi trebuit s-o lăsăm singură, spuse d-l Nazarie. Nu mai ştiu ce să mai cred!...

Profesorul exclamase cu multă sinceritate, dar Egor nu-i răspunsese nimic. Pusese sticla şi înălţă acum fitilul cu atenţie. Când flacăra se întregi, Egor ridică lampa şi vru să iasă din odaie. I se păru, totuşi, că vede ceva nelămurit în pat. Făcu un pas, ţinând flacăra mult deasupra patului. Găsi pe Sanda întinsă pe pat, aproape îmbrăcată, cu ochii deschişi, privindu-l.

—Ce s-a întâmplat? întrebă ea greu.

Obrajii i se îmbujoraseră; şi răsuflarea îi era accelerată, parcă s-ar fi trezit dintr-o mare spaimă sau s-ar fi oprit chiar atunci dintr-o alergare.

—Unde ai fost?! o întrebă la rândul lui Egor.

—Aici!

Era uşor de înţeles că mintea. Se roşise şi mai mult vorbind şi

pumnii şi-i strângea femeieşte.

—Nu e adevărat, spuse răstit Egor. D-na Moscu a fost acum câteva minute aici şi nu te-a găsit.

—Dormeam, vorbi Sanda, voi m-aţi trezit...

Glasul îi tremura. Şi privirile îi erau foarte umede, rugătoare. Cerşeau mai mult în ochii lui Egor. Dar se îndreptară o dată şi către domnul Nazarie, care rămăsese la o distanţă discretă de patul ei, încruntat.

—Nu vezi că eşti încă îmbrăcată, vorbi din nou Egor, că n-ai avut timp să-ţi scoţi nici măcar pantofii!...

Smulse pătura de pe trupul fetei. Nu mai încăpea nici o îndoială. Sanda se aruncase în pat şi se acoperise cu foarte puţine minute înainte. Dar pe unde venise şi de unde? „Odaia aceasta mă apasă de câte ori intru", simţi Egor.

—Unde ai fost, Sanda? o întrebă el din nou, apropiindu-şi faţa de capul fetei. Spune-mi mie unde ai fost, spune-mi, iubita mea! Vreau să te scap! Înţelegi că vreau să te scap?

Rostise ultimele cuvinte cu desperare. Lampa îi tremura în mâna dreaptă. Sanda se înspăimântă şi se trase lângă perete, cu degetele agăţându-se de gură.

—Să nu te-apropii Egor! ţipă ea. Mi-e frică de tine!..Ce vrei?

Îi fu frică şi d-lui Nazarie. Căci lumina bătea piezişă în obrazul lui Egor şi ochii sticleau, arşi de mânie.

—Ce vreţi de la mine?! exclamă încă o dată Sanda.

Egor aşează uşor lampa pe măsuţă, apoi se aplecă mai mult spre fată, îi apucă umerii şi începu s-o scuture. Întâlni aceeaşi rezistenţă ca la apusul soarelui. „O fură şi pe ea, o farmecă şi pe ea"...

—Trezeşte-te Sanda, vorbi el cu duioşie, în curând va veni doctorul. De ce nu vrei să-mi spui unde ai fost?

Sanda tremura încă; de frig, de boală. Îşi muşca buzele, îşi frământa mâinile.

—Mă iubeşti, Sanda, spune, mă iubeşti? întrebă din nou Egor.

Fata începu să se zvârcolească. Voi să-şi afunde capul în perne, dar Egor i-l prinse în mâini şi-o sili să-l privească, în timp ce îi repeta aceeaşi întrebare, exasperantă.

—Mi-e frică! Închideţi uşa! ţipă deodată Sanda tremurând.

—Nu e nimeni la uşă, o linişti Egor. Şi poţi vedea şi tu că e închisă...

Se dete la o parte ca fata să privească nestânjenită înaintea ei, spre uşă. Sanda ridică o clipă ochii, apoi îşi ascunse capul în palme. Începu

să plângă, înecându-se, ca un lung şi întrerupt oftat. Egor se aşează pe pat, aproape de ea.

Îl privi o clipă în ochi, ca şi când ar fi fost gata să-i destăinuie o taină, dar îşi cuprinse din nou capul în palme, istovită.

—Unde ai fost? o întrebă şoptit Egor.

—Nu pot să spun, plânse fata, nu pot să spun!...

Se strângea în jurul trupului lui Egor, se lipea de el înspăimântată, delirând. Căldura lui era bună şi tăria cărnii lui un sprijin. Dar deodată se dezlipi, ca străpunsă de-a curmezişul, şi se retrase îngrozită spre perete.

—Nu vreau să mor, Egor! ţipă ea cu nebănuite puteri. Nu vreau să mă omoare şi pe mine!...

Amândoi bărbaţii întinseră braţele, ca s-o cuprindă, leşinată.

X

Când se apropiară de uşă, ca să se despartă, d-l Nazarie se întoarse către Egor şi-i spuse:

—Am impresia că visez întruna de azi-dimineaţă...

—Aş vrea să ai dreptate, vorbi Egor. Dar sunt *aproape* sigur că nu visăm... Din nenorocire, adăugă el, mai grav.

Îşi urară noapte bună şi se despărţiră. Egor încuie uşa cu cheia, apoi se apropie de fereastră şi o închise. Se mişca în odaie cu multă atenţie, controlându-şi fiecare gest. Parcă s-ar fi pregătit să se culce sub ochiul nevăzut al unei fiinţe ascunse. Nu-i mai era, acum, frică. Dar îşi simţea carnea ostenită, sângele bolnav ca după febră. Îşi ingădui că va petrece o bună parte din noapte treaz. Ceasul va bătea curând două; încă o oră şi se va putea culca în linişte. Căci în apropierea zorilor, nu se mai temea de nici un fel de vis.

Îndată ce-şi îmbrăcă pijamaua însă, nu mai putu rezista. Clătină de câteva ori din cap, îşi lovi trupul cu palmele - fără să poată alunga lenea aceea somnoroasă care îi pătrunsese brusc în vine. Adormi cu lumina aprinsă cu mâinile afară din plapumă. Capul i se pleca oblic pe perna albă. Undeva, din dunga tavanului, îşi desprindeau zborul câţiva ţânţari nevăzuţi.

Se trezi deodată într-un mare salon cu pereţii auriţi, cu policandre uriaşe, de care atârnau vârfurile săgeţilor de cristal. „Da, acum începe visul", îşi spuse Egor şi încercă să se zbată, să fugă din el. Dar îl cuprinse mirarea văzând în jurul lui atâta lume necunoscută şi atât de

elegant îmbrăcată. Mai ales femeile, în rochii foarte lungi şi cu talii strânse.

—*Vous ętes à croquer!...* auzi el alături glasul unui bărbat.

Şi apoi, râsuri de femei. „Unde am mai auzit eu aceleaşi cuvinte? se întrebă nedumerit Egor. Sau poate le-am cetit undeva, demult..." Dar îşi aminti că tot ce vede este numai un vis şi se linişti. „Cel puţin, dacă aş putea să mă trezesc repede"...

O foarte ciudată şi totuşi bine cunoscută muzică îl învălui pe neaşteptate. O melodie veche, de o melancolică veselie, care se revărsa o dată cu amintiri turburi, care ţineau mai mult de copilărie şi de vise decât de întâmplări. Începu să păşească atent printre perechile acelea elegante. Îşi dete seama că lumea, împrejurul lui, dansează. se feri din calea perechilor, strecurându-se pe lângă pereţi. „Da, suntem pe la 1900, îşi spuse el. Cât de mult trebuie să se mire oamenii aceştia de mine aşa cum sunt îmbrăcat. Se privi cu oarecare sfială. Îi fu greu să se recunoască; hainele îi erau streine, nu se mai văzuse niciodată în ele. În aceeaşi clipă însă, i se părură neînţelese mirările lui. Se vorbea franţuzeşte alături. Un glas melodios de femeie tânără, care se ştie ascultată şi de bărbaţii nevăzuţi. „*Ştie* că eu sunt aici", gândi cu încântare Egor. Făcu câţiva paşi spre oglindă, să poată vedea chipul femeii. Îl privi şi ea. Buzele foarte roşii şi o umbră uşoară deasupra gurii. Nu o cunoştea. Poate femeia voia să-i fie prezentat, căci îi zâmbise. Dar îl privea întreg grupul ciudat. Nu cunoştea pe nimeni în acest salon în care intrase fără voia lui. Trecu mai departe, într-o altă odaie. Mese cu postav verde. „Aici se joacă cărţi, îşi spuse repede Egor. Nu mă interesează". Se miră, totuşi, că nu aude aproape nici unul din cuvintele pe care oamenii aceştia şi le spuneau.

Se întoarse din nou în sala de dans. Parcă se făcuse mai cald acum. Femeile îşi făceau vânt cu evantaliuri mari, mătăsoase. Simţi că cineva îl priveşte scrutător dintr-un colţ. Se întoarse. Bărbatul i se păru cunoscut. Dar nu-şi putea aminti numele. Apoi, deodată, se făcu lumină: Radu Prajan. Ce-o fi căutând el aici? Şi ce schimbat e, ce absurd travesti... Prietenul îl privea atent, fără să clipească. Se vedea bine că nu prea e deloc la locul lui în această adunare de oameni bogaţi, în toiul petrecerii. Nu vorbea nimeni cu el. Egor se îndreptă spre divanul lângă care sta aşezat Prajan. Înţelesese tot ce-i spuneau privirile lui; să se grăbească, să vină cât poate de repede lângă el, foarte aproape de el...

Şi ce greu, totuşi, se poate cineva mişca într-o sală de bal. Răsăreau mereu alte perechi în calea lui Egor. Îşi făcea loc cu coatele,

la început cerând politicos iertare, mai apoi - exasperat de atâtea piedici - lovind, călcând cucoanele, întinzând braţele. Cei câţiva metri care îl despărţeau de Prajan i se păreau acum absurd de lungi. Se lupta de mult să ajungă până la el şi Prajan rămăsese tot atât departe, privindu-l necurmat în ochi, aşteptându-l. Şi ce limpede înţelegea chemările lui...

Simţi deodată un braţ de femeie cuprinzându-l de mijloc. Perechile din jurul lui se aburiră în acea clipă. Întoarse capul spre Prajan. Îi zărea numai ochii. Se ridicase foarte sus şi acum travestiul apărea mai ridicol, mai absurd.

—Haide, uită-te la mine, dragostea mea!

Domnişoara Christina îi vorbise foarte aproape de ureche. Simţise răsuflarea ei caldă, ispititoare, şi recunoscuse mirosul apăsător de violete. Regăsise, de asemenea, groaza şi dezgustul de altă dată.

—Nu-ţi prea plac petrecerile noastre, Egor, adăugă domnişoara Christina.

Fiecare cuvânt îl ameţea. Cu fiecare sunet se trezea în alt spaţiu, în alt aer.

—Suntem la noi acasă, dragostea mea! vorbi din nou Christina.

Îi luase acum mâna, iar cu braţul celălalt îi arăta pereţii camerei prin care treceau. Egor recunoscu sufrageria. Nimic nu era schimbat; poate mobila părea mai proaspătă; mai puţin tristă.

—Vrei să vii la mine? îl întrebă deodată Christina.

Voi să-l urce cu forţa pe scări, dar Egor se împotrivi. Se retrase lângă fereastră. Făcu un efort şi vorbi:

—Tu eşti moartă. Tu *ştii* că eşti moartă...

Domnişoara Christina zâmbi trist şi se apropie din nou de Egor. Era acum mai palidă. Poate o scălda lumina lunii. (O lună apărută brusc, neaşteptată, reflectă Egor.)

—Dar te iubesc, Egor, şopti. Şi pentru tine vin de-atât de departe...

Egor o privi cu ură. Dacă ar fi avut atâta putere să strige, să se deştepte... Christina parcă îi citea toate gândurile, căci zâmbi mai trist, mai deznădăjduit.

—Tu eşti totdeauna aici, vorbi Egor, tu nu vii de nicăieri...

—N-ai să înţelegi niciodată, dragostea mea! şopti Christina. Căci pe tine nu vreau să te pierd, nu-mi trebuie sângele tău... Vreau să mă laşi câteodată să te iubesc!...

Vorbise cu atâta patimă, cu atâta foame de dragoste, încât Egor se înspăimântă. Încercă să fugă. Alerga parcă pe un coridor fără sfârşit,

necunoscut, sinistru. Se crezu, după câteva clipe, singur. Răsufla adânc, speriat, ostenit. Începu să păşească la întâmplare, ameţit, fără să ştie unde se află. Gândurile îi erau risipite, voinţa oarbă. Coridorul se întindea ca o galerie de mină. Simţi deodată, lovindu-l din faţă, un miros vag de violete. Egor şovăi o clipă, apoi se hotărî brusc şi deschise cea dintâi uşă pe care o întâlni. Îi bătea cu putere sângele la tâmple. Rămase cu capul rezemat de uşă, ascultând; oare se vor auzi din nou paşii domnişoarei Christina? Tăcerea se prelungea în clipe foarte lungi. Obosit, Egor întoarse capul. Era chiar odaia lui. Intrase fără să ştie în odaia lui. Toate lucrurile erau acolo; şi cutia de ţigări pe măsuţă, şi paharul în care se evaporau ultimele picături de coniac. Şi, totuşi, ce ciudată lumină adunau laolaltă toate aceste lucruri risipite în cameră... Parcă ar fi fost privite prin oglindă.

Egor se trânti în pat. „Dacă aş putea adormi repede", îşi spuse el. Dar întâlni şi aici parfumul de violete. De data aceasta nu mai avea nici o putere să se împotrivească, să fugă. Domnişoara Christina se afla chiar alături de el, ca şi cum l-ar fi aşteptat de mult pe marginea patului.

—De ce fugi, Egor?! îl întrebă ea, privindu-l fix în ochi. De ce nu mă laşi să te iubesc? Sau poate iubeşti cu adevărat pe Sanda?...

Tăcu şi continuă să-l privească - tristă, nerăbdătoare, ameninţătoare. Egor o putea anevoie înţelege. Anevoie putea ceti în obrazul ei atât de viu şi totuşi atât de îngheţat. Şi ochii erau prea mari, prea ficşi, ca două inele de cristal.

—Dacă ţi-e dragă Sanda, adăugă Christina, nu-ţi va mai fi... Nu va mai trăi mult, biata de ea...

Egor se înălţă pe jumătate din pat. Ar fi vrut să întindă braţele spre ea, s-o ameninţe, dar nu găsi decât puterea de a-i înfrunta privirile.

—Dar tu eşti moartă, Christina! strigă el. Tu nu mai poţi iubi!...

Christina începu să râdă. O auzea pentru întâia dată râzând. Întocmai aşa cum şi-o închipuise el cu câteva zile mai înainte, privindu-i portretul; un râs de fată, sincer, pur.

—Nu mă judeca aşa repede, dragostea mea! exclamă Christina. Eu vin din altă parte... Dar sunt încă femeie, Egor! Şi dacă au fost fete care s-au îndrăgostit de luceferi, de ce nu te-ai putea şi tu îndrăgosti de mine?!...

Aşteptă câteva clipe, aşteptă să răspundă Egor.

—Nu pot, spuse el în cele din urmă. Mi-e frică de tine!...

Îi fu ruşine, atunci, de mărturisirea aceasta laşă. Ar fi trebuit să

reziste, să-i spună necontenit că ea e moartă, iar el e viu... Christina întinse braţul, să-l mângâie... Egor simţi din nou mângâierea aceea fără seamăn, care îi îngheţa sângele în vine.

—Mă vei lua o dată în braţele tale calde, vorbi încet Christina.

Vocea era intimă, şoptită. Şi trupul ei se apropiase mult.

—Mă vei iubi atunci, Egor, adăugă ea. Să nu te mai gândeşti la Sanda, n-o vei mai întâlni...

Se opri din nou, continuând să-l mângâie.

—Ce frumos eşti! Ce cald şi mare eşti!... Nu mi-e frică de tine; oriunde m-ar duce dragostea asta, nu mi-e frică... De ce şovăieşti tocmai tu, Egor, care eşti bărbat?!...

Egor încercă încă o dată să se desprindă din vraja Christinei, să rupă visul. Mirosul de violete îl ameţea, apropierea trupului Christinei îl istovea. Nu izbuti decât să se îndepărteze puţin de ea, spre perete.

—Iubesc pe Sanda, şopti el, şi mă rog la Domnul-Dumnezeul meu şi la Sfânta Fecioară Născătoare de Dumnezeu!...

Începuse şoptind, dar ultimele cuvinte le spuse cu destulă tărie. Christina sări de pe marginea patului şi-şi duse mâinile la ochi. Rămase aşa multă vreme, departe de el.

—Aş fi putut să-ţi îngheţ gândul şi să-ţi usuc limba, spuse ea. Aş putea oricând să te am în puterea mea, Egor!... Mi-e uşor să te farmec, să fac tot ce vreau din tine... M-ai urma şi tu, ca ceilalţi... Şi sunt foarte mulţi, Egor... Nu mi-e teamă de rugăciunile tale... Tu nu eşti decât un om viu. Eu vin din altă parte. N-ai să poţi înţelege, nimeni nu poate înţelege... Dar pe tine nu voiam să te ucid, dragostea mea, cu tine voiam să mă logodesc... Curând, ai să mă vezi şi *altfel*. Şi ai să mă iubeşti, atunci, Egor... Azi-noapte nu ţi-a fost prea mult teamă de mine... Şi nici *acum* n-are să-ţi fie teamă, dragostea mea. Ai să te deştepţi acum, când vreau eu, ai să te deştepţi...

... Târziu Egor îşi dete seama că stă de multă vreme cu ochii deschişi, fără gânduri, fără memorie. Îşi aduse deodată aminte de Christina. „M-am trezit la porunca ei", înţelese Egor. Ştia unde o lăsase în vis: în mijlocul camerei, dreaptă, privindu-l cu ochii ei sticloşi. Întoarse brusc capul. Domnişoara Christina nu mai era acolo. „Am visat, aşadar, am visat numai"... Sângele îi năvăli din toate părţile spre inimă. O încântare obosită îi cuprinse după o clipă carnea; parcă ar fi biruit într-o luptă grea şi muşchii se pregăteau de odihnă.

Totuşi, în odaie stăruia parfumul de violete. Iar după câteva clipe, Egor începu să simtă ceva, nevăzut şi necunoscut, în preajma lui. Nu

era prezența domnișoarei Christina. Se simțea privit de *altcineva*, a cărui groază nu o mai încercase. Frica i se lămurea acum cu totul altfel; ca și cum s-ar fi trezit deodată într-un trup strein, dezgustat și de carnea, și de sângele, și de sudoarea rece pe care o simțea și care nu mai era totuși *a lui*. Apăsarea acestui trup strein era peste putință de suferit. Îl gâtuia, îi sorbea aerul, istovindu-l. *Cineva* îl privea de-alături, de foarte aproape de el, și privirile acestea nu erau ale domnișoarei Christina.

Niciodată nu-și va aminti cât a durat gâtuirea aceasta lentă, dezgustul care îi răvășise întreaga ființă. Uneori, împletindu-se cu spaima *celuilalt*, cu prezența aceea nelămurită, simțea pătrunzându-i adânc în nări parfumul de violete. Amintirea domnișoarei Christina îi părea, acum, mult mai puțin înspăimântătoare. În delirul înghețat al *celuilalt*, prezența domnișoarei Christina era infinit mai blândă, mângâietoare.

Brusc, fără să nădăjduiască, se simți liberat. Putea în sfârșit să respire în voie, adânc. Cel care fusese *altcineva* dispăruse fără urmă. Parfumul de violete creștea acum cu noi puteri, cald, feminin, îmbrățișându-l. Dar nu-l mai speria. Egor deschise larg ochii, căutând în întunerecul de lângă el. Când se apropiase Christina, cu ce pași nesimțiți venise ea atât de aproape de pat? Îi zâmbea acum. Îl privea ca mai înainte - ca-n vis - zâmbindu-i. Fața îi era parcă luminoasă pe dinăuntru, căci Egor zărea linia frântă a zâmbetului, nările ei subțiri, genele ușor plecate. „Vezi că nu-ți mai este teamă de mine, acum?! păreau că vorbesc ochii Christinei. Există și lucruri mai înspăimântătoare decât apropierea mea de tine, Egor. Eu ți-am adus aici teroarea *celuilalt*, mai rău și mai drăcesc decât mine"...

„Ea mă silește să-i citesc gândurile, ea îmi ordonă ce să gândesc, înțelese Egor. Dar de ce nu vorbește, de ce nu se apropie de mine? N-aș mai putea să mă apăr acum...

Al cui fusese gândul acesta care îi pătrunsese în minte aproape fără știrea lui? Gândise el, într-adevăr, că nu se va mai putea apăra sau domnișoara Christina îi poruncise să gândească astfel, pregătindu-l pentru întâmplări noi?!...

Christina continua să zâmbească. „Vezi că nu-ți mai este teamă de mine? păreau că vorbesc ochii ei. Treptele spaimei sunt mult mai adânci, dragostea mea. Te vei agăța de mine, mă vei strânge în brațe, vei găsi la pieptul meu singura nădejde, singura mângâiere, Egor!"... Ce limpede auzea Egor toate cuvintele acestea, pe care buzele Christinei nu le rostea, dar pe care le purtau privirile ei...

„Mă vei iubi, păreau că spun ochii ei. Ai văzut ce uşor mi-a fost să te sugrum de groază. *Cineva* a fost lângă tine şi a fost de-ajuns ca să te pierzi. *Cineva* pe care nu-l cunoşti, dar pe care nu-l vei uita niciodată. Şi ca el sunt sute şi mii şi toţi ascultă de porunca mea, Egor, iubitule... Cum te vei arunca în braţele mele! Ce caldă va fi coapsa mea pentru tine, iubitule!"...

Gând după gând, fără grabă, firesc, limpede, Egor se asculta gândind. Domnişoara Christina ştia fără îndoială tot ce se petrece în sufletul lui, căci, văzându-l fără vlagă şi cumineţit, făcu un pas spre el. Apoi încă unul, până ajunse foarte aproape. Şi *nu mai era* în vis. Egor simţea cu precizie trupul acela nefiresc mişcându-se în spaţiu, împingând aerul în jurul lui, încălzindu-l. „O dată am să vin la tine în pat, goală, se trezi gândind Egor. Şi-am să te rog să mă strângi mult în braţe, atunci dragostea mea!... Învaţă-te cu mine alături, Egor. Iată, aceasta este mâna mea, şi ea te mângâie fără să te sperie; ea îţi aduce bucurie, mâna aceasta; o simţi acum, o simţi pe obrazul tău, lipită?"

Dar Egor nu mai simţea nimic. Când mâna domnişoarei Christina îi atinsese obrazul, sângele i se risipi, răsuflarea i se scurse întreagă în coşul pieptului. Cu faţa albă, cu fruntea îngheţată, zăcea moale în pat.

XI

Doctorul fu reţinut la masă. Când d-l Nazarie intră în sufragerie, d na Moscu se ridică de pe scaun şi-i prezintă, cu solemnitate pe tânărul pleşuv, îmbrăcat în haine de vânătoare.

—Domnul doctor Panaitescu, un foarte distins om de ştiinţă şi apostol neobosit, spuse ea. Apoi, întorcându-se către doctor, adăugă, întinzând braţul: Domnul profesor universitar Nazarie, o glorie a ştiinţei româneşti...

D-l Nazarie plecă ochii în pământ. Era obosit, nervos; i se părea că visează. Strânse mâna doctorului şi se aşeză pe scaun. Îl lovi paliditatea lui Egor, ochii lui înecaţi în cearcăne. Începu să se mustre pentru nepăsarea lui; plecase dis-de-dimineaţă la câmp, către movilele din partea de miazănoapte a satului, fără să-şi vadă tovarăşul. Îl găsea acum schimbat, zdrobit. Îi căută ochii, să înţeleagă dintr-o privire ce s ar fi putut întâmpla. Egor îşi aplecase fruntea, gânditor sau poate numai întristat.

—D-l profesor face săpături arheologice în satul nostru, continuă

d-na Moscu. Este o mare cinste pentru noi să-l avem oaspete.

—Ați găsit ceva interesant până acum, d-le profesor? întrebă doctorul.

—Oh, suntem de-abia la început, șopti d-l Nazarie.

Simina îl aștepta să continue; să vorbească mult și repede, fericit că i se dă sprijinul. Dar d-l Nazarie nu avea deloc poftă de vorbă astăzi. Întrebă, privind scrutător către medic:

—Cum vi se pare domnișoara Sanda?

Doctorul ridică din umeri, apoi se controlă repede. Își mângâie ușor fruntea, săltându-și mâna spre creștet, înfiorat parcă el însuși de craniul acela lucios și uscat pe care îl întâlneau degetele.

—Greu de spus, șovăi el. În orice caz, nu e prea grav. O anemie excesivă și, s-ar putea, un început de gripă, o gripă destul de ciudată, de altfel... Întâi m-am temut să nu aibă friguri...

Vorbea împiedicându-se de fiecare cuvânt, întârziind după fiecare propoziție. „Poate nici nu-i este gândul la bolnav", reflectă d-l Nazarie, privindu-i, fără să vrea, costumul de vânătoare. Medicul îi surprinse privirile și roși brusc.

—Vă miră poate bluza asta, spuse el apucându-și un nasture și răsucindu-l. E un costum destul de comod... Și-apoi, am văzut că zilele sunt atât de frumoase și mi-am spus că n-ar fi rău... Știți, nu sunt un vânător pasionat, dar îmi place câteodată să ies la câmp cu pușca... Noi, intelectualii, suntem condamnați, vă închipuiți prea bine, rareori dacă putem... Dar n-am câine de vânătoare și așa e mai greu, singur, se-nțelege...

Începu apoi să mănânce, stânjenit. D-l Nazarie plecase de mult ochii în farfurie.

—Și când vă duceți la vânătoare, d-le doctor? întrebă grațios Simina.

Doctorul făcu un gest vag cu mâna. Era totuși foarte mulțumit că cineva vorbise despre vânătoare. Nu se mai simțea izolat, ridicol, compromis - la masa aceasta cu atâți oameni ciudați.

—Voiți să mă luați și pe mine? întrebă din nou, mai aprinsă Simina. N-am fost niciodată... Și aș vrea atât de mult să vânez și eu o dată sau măcar să văd...

—Bucuros, bucuros, de ce nu? făgădui doctorul.

Egor ridică privirile și le îndreptă încet spre d-na Moscu, apoi spre Simina.

—Nu e deloc frumos pentru o fetiță ca dumneata să meargă la vânătoare, spuse el aspru. Să vadă cum mor animale nevinovate, să

vadă atâta sânge...

O privi în ochi rostind ultimele cuvinte, dar Simina nu părea deloc turburată. Plecă ochii în jos, ca o fetiță binecrescută când e mustrată de mai-marele ei. Dar nici o clipă nu lăsă pe Egor să creadă că a înțeles și altceva din cuvintele lui, ceva neînțeles pentru ceilalți.

—Într-adevăr, poate nu e cel mai nemerit spectacol pentru un copil, vorbi și doctorul, împăciuitor. Mai târziu, când vei crește dumneata mare...

Simina zâmbi. D-l Nazarie recunoscu zâmbetul ei de totdeauna, victorios, disprețuitor și totuși discret. Începea să-i fie teamă de ea acum. Îl intimidau, alteori îl paralizau privirile ei atât de grave și de strivitoare. Prin ce minune împotriva firii se desprindea ironia aceasta rece din ovalul îngeresc al feței?

—Mă bucur că domnișoara noastră se va face în curând bine și-l va sili pe Egor să picteze, vorbi deodată d-l Nazarie ca să abată discuția.

Egor se întoarse spre el, luminat la față. Îi tremurau totuși foarte ușor buzele. Și era neobișnuit de palid. „Cum de nu observă nimeni, se miră d-l Nazarie, schimbarea aceasta?". Zări însă, chiar în acea clipă ochii reci și tari ai Siminei și roși; parcă l-ar fi auzit, parcă i-ar fi cetit gândurile. „Simina observă, ea singură înțelege", își spuse d-l Nazarie turburat.

—În câteva zile, fără îndoială, va fi din nou bine, nu e așa, doctore?! vorbi Egor.

Doctorul clătină din cap; vag și totuși binevoitor.

—Dar vânătoarea?! părea că-și amintește brusc d-na Moscu. Nu ne-ați spus nimic despre vânătoare. De-abia aștept să mănânc vânat. Ce carne cu gusturi noi, ce carne bună!...

Ochii i se aprinseră pentru câteva clipe. Și brațul întins deasupra mesei se înfioră, parcă el ar fi cules întâi tot sucul acelui vânat necunoscut.

Egor observă de-abia atunci că doica intrase în sufragerie și aștepta atentă lângă ușă. Femeia care servea la masă era nou venită. „Poate că o supraveghează", își spuse Egor ca să se liniștească. Nu-i plăcea deloc apropierea doicii. Avea senzația penibilă și nelămurită că-și bate joc de el, că se-nțelege din ochi cu Simina, că amândouă știu tot ce se întâmplă în visurile lui...

—Preastimată amfitrioană, începu cu demnitate doctorul, vânatul nu este, fără îndoială, arta mea cea mai tare. Nădăjduiesc totuși...

În acea clipă doica se apropie de scaunul d-nei Moscu și-i spuse:

—Vă cheamă domnişoara mare...

—Şi de ce n-ai spus asta de la început? întrebă mâniat Egor, ridicându-se de pe scaun.

Doica nu-i răspunse nimic. Se mulţumi să privească spre Simina, strivindu-şi buzele. D-na Moscu se ridică zăpăcită. Egor plecase din sufragerie înainte ca ea să poată spune un singur cuvânt.

*

Sanda îi aştepta în pat, cu capul rezemat de câteva perne, cuminte. Tresări văzând că intră întâi Egor.

—Ce s-a întâmplat? întrebă el neliniştit.

Fata îl privi lung, cu nesfârşită dragoste. Părea că îi este teamă de fericirea aceasta prea mare, cu care nu mai ştia ce să facă, pe care o primise prea târziu.

—Nu s-a întâmplat nimic, Egor, şopti ea. Voiam s-o văd pe mama... Să-mi citească ceva, adăugă repede.

Egor se turbură. „Ce absurd minte, ce necumpătat se-ncurcă singură... Azi-dimineaţă o oboseau lecturile. Şi acum o cheamă pe maică-sa de la masă ca s-o asculte cetindu-i versuri"...

—D-na Moscu nu are ce căuta aici, spuse Egor aspru, nu are ce căuta cel puţin în ceasul acesta...

Se apropie de uşă şi întoarse cheia. Sângele îi îmbujoră obrajii, dar hotărârea era luată. Cu orice risc, trebuia să afle...

—Te rog să-mi spui acum, adăugă el blând.

Sanda îl privea îngrozită. O străbăteau atâtea gânduri şi atâtea simţiri, încât nu-şi mai dădu seama ce se întâmplă cu ea. Îşi ascunse faţa în palme. Simţi, după o clipă, mâna lui Egor pe frunte.

—Spune-mi, draga mea, şopti el.

Aşteptă apoi. Sanda continua să rămână cu faţa ascunsă în palme. Sânul i se zbătea, îi tremurau umerii.

—...Căci am şi eu de spus multe lucruri, adăugă Egor. Doctorul mi-a destăinuit taina bolii tale...

Sanda tresări din nou, cu tot trupul. Ridică fruntea şi privi pe Egor în ochi, încercând să înţeleagă.

—Dar înainte de asta, continuă el, voiam să te întreb un lucru. *O vezi des pe Christina?* Te întreb, pentru că eu o văd...

Ar fi ameţit dacă Egor nu se repezea brusc asupra ei, apucându-i mâinile, strângându-i-le. O durea acolo unde îşi înfipse el degetele; o

durere năprasnică, vie.

—...O văd şi eu, vorbi din nou Egor, aşa cum o vedeţi toţi. Dar nebunia asta nu va mai dura mult, Sanda. Am să străpung inima strigoiului. Cu un ţepuş de lemn am să i-o străpung!...

Vorbise atât de tare, încât se înfioră el însuşi ascultându-se. Cuvintele îi ieşiseră fără voia lui de pe buze. Gândul îi venise atunci, gândul de a vorbi o dată limpede şi brutal Sandei.

—Eu mă gândeam mai mult la tine, dragostea mea, începu ea deodată, cu glas stins. Mă gândeam că tu nu eşti întru nimic vinovat, că tu trebuie să scapi de-aici, să pleci cât se poate de repede...

—Ieri mă rugai totuşi să rămân, îi spuse Egor.

—Asta a fost vina mea, continuă Sanda. Dacă aş fi bănuit... dar te iubeam, Egor, te iubesc!....

Începu să plângă. Egor îşi liberă mâinile, ca s-o poată mângâia pe păr, pe obraz.

—Şi eu te iubesc, Sanda, şi pentru binele tău am făcut-o...

—Să nu faci nimic, Egor, îl întrerupse Sanda. Va fi mai rău de noi... De tine, mai ales... La tine mă gândeam. Dacă s-ar putea să pleci de-aici, să te duci departe, de aceea o chemam pe mama; să-i spun că tu, în lipsa ei, ai fost... obraznic cu mine... Să-i spun că eu nu te mai pot primi în odaie: *şi să te dea afară*...

Începu să plângă mai zguduit. Egor o ascultase calm, mângâind-o cu acelaşi gest frăţesc. Se aşteptase să afle lucruri mai grave, mai nebuneşti. „Aşa i-a poruncit Christina, să mă gonească. Şi ea crede că face asta pentru binele meu, ca să mă salveze pe mine"...

În acea clipă cineva mişcă clanţa. Sanda tresări. Faţa i se înroşise brusc. „Pudoare; asta înseamnă că nu e încă pierdută, întru totul fermecată", gândi Egor.

—De ce aţi încuiat uşa? se auzi glasul d-nei Moscu.

Egor se ridică şi se apropie de uşă. Îşi pregăti cuvintele cu multă băgare de seamă.

—Sanda m-a rugat să închid cu cheia, stimată d-nă Moscu. Vrea să rămână singură câtva timp... Îi e teamă de oricine din familie... Adormise puţin şi i s-a părut că vede pe mătuşa Christina, pe mătuşa ei *moartă*...

D-na Moscu nu a spus nici un cuvânt. A rămas mai departe la uşă, trudindu-se să înţeleagă. Egor se întoarse lângă pat, apucă mâna Sandei şi îi şopti, foarte aproape de ureche:

—Ei vor crede că ne-am închis aici pentru că ne iubim. Vor crede ce le va trece prin cap. Dar asta te compromite pe tine, te sileşte să mă

accepți ca logodnic... *Trebuie* să ne logodim acum, Sanda...

D-na Moscu zgâlțâi din nou clanța.

—Dar asta nu se poate! se auzi glasul ei, puțin schimbat. Ce faceți acolo?!

Sanda ar fi vrut să se ridice din pat și să deschidă, dar Egor o covârși cu amândouă brațele.

—Domnule Pașchievici! se auzi glasul Siminei.

Egor se apropie iarăși de ușă.

—Sanda e logodnica mea acum, spuse el liniștit. M-a rugat s-o apăr!... Și ea nu-mi dă voie să vă deschid. Ea vrea să rămână numai cu mine...

—Ce fel de logodnă, închiși cu cheia în dormitor!? vorbi tare Simina.

Sanda începu să plângă, strivindu-și capul între perne. Egor se stăpâni cu greu.

—Suntem gata să plecăm chiar în ceasul acesta, d-nă Moscu, spuse el. Căci Sanda nu mai are nimic acum...

Auzi cum se depărtează pașii pe coridor. Egor se întoarse spre pat. Își cuprinse tâmplele în palme. „Ce-am făcut?! ce-am făcut?!" De unde găsise el deodată atâta putere și nebunie ca să se hotărască?

—Îți pare rău, Sanda? o întrebă el, mângâind-o pe frunte, îți pare rău că ești logodnica mea fără voie?!

Fata se opri din plâns, îl privi speriată, apoi își atârnă brațele de grumazul lui. Era cel dintâi gest de îndrăgostită. Egor se simți din nou tare, puternic, fericit.

—Îți pare într-adevăr rău?! o mai întrebă el încă o dată, tremurându-i glasul.

—Numai dacă n-aș muri până atunci!... șopti Sanda, înfiorându-se.

XII

Câteva ceasuri în urmă, Egor întâlni în sufragerie pe d-l Nazarie. Părea foarte turburat, cu privirile uluite și gesturi nerăbdătoare, precipitate.

—Ce s-a întâmplat? îl întrebă în șoaptă. D-na Moscu s-a închis în odaia ei, d-ta te-ai închis în odaia Sandei, fetița mică a dispărut... Ce s-a întâmplat?

—Nici eu nu știu prea bine ce s-a întâmplat, răspunse Egor

obosit. Știu că m-am logodit cu Sanda. O iubesc, vreau s-o iau de-aici cât mai repede...

Vorbise emoționat, neliniștit. D-l Nazarie își frângea mâinile.

—Mi-e teamă de ea, de viața ei, adăugă Egor în șoaptă. Nebunii ăștia sunt în stare s-o strângă de gât...

D-l Nazarie știa foarte bine că Egor minte, că nu de nebunia d-nei Moscu se teme el. Clătină totuși din cap, cu convingere.

—Ai făcut foarte bine că te-ai logodit, spuse el. Asta pune capăt tuturor neînțelegerilor. N-are să mai poată spune nimeni nimic...

Egor nu-și putu stăpâni un gest de nerăbdare și teamă.

—Eu mă logodesc, dar ea leșină, vorbi el sugrumat. Sanda zace leșinată de o jumătate de ceas... Și nu-i pot face nimic. Ce i-aș putea face?!...

Începu să se plimbe prin sufragerie, fumând.

—Ar trebui să fugim de aici cât mai repede, cât mai e timp. Dar trebuie să o vadă doctorul... Unde e doctorul?...

—A plecat la vânătoare, răspunse sfios d-l Nazarie. A plecat îndată după masă. N-am știut nimic nici eu. Am aflat de la jupâneasă... Dar a spus că se întoarce pe seară...

Egor se așează pe un scaun, sfârșindu-și gânditor țigara.

—Am închis-o cu cheia, spuse el brusc, căutându-se în buzunar. Iată, asta e cheia de la odaia ei...

O arătă biruitor. „Îi strălucesc și lui ciudat ochii, gândi d-l Nazarie. Cine știe ce prostie o fi făcut"...

—Numai dacă n-ar intra cineva pe fereastră, adăugă Egor privind în gol. Mai ales acum, când se apropie apusul soarelui...

—Și ce vrei să faci? întrebă d-l Nazarie.

Egor zâmbi ca pentru sine. Parcă șovăia să-și destăinuiască gândul întreg.

—Mă duc s-o caut pe Simina, vorbi el în cele din urmă. Bănuiesc eu cam unde trebuie să fie ascunsă vrăjitoarea...

—Nădăjduiesc că n-ai să te lupți cu un copil, spuse d-l Nazarie, că n-ai să-i faci nimic, vreau să spun...

Egor se ridică brusc de pe scaun și luă brațul profesorului. Îi dădu grav, cu solemnitate, cheia de la odaia Sandei.

—Știi care e odaia ei? întrebă. Te rog să o păzești până mă întorc. Să te-ncui cu cheia pe dinăuntru... Mi-e teamă de *ei*, adăugă Egor. Când mă gândesc că am lăsat-o atâta vreme singură...

Au ieșit din sufragerie, îndreptându-se spre camera Sandei. Casa părea pustie. Nu întâlneau pe nimeni, de nicăieri nu se auzea nici un

zgomot. O fereastră avea încă transparentele trase, ca într-o nămiază de vară. Tăcerea era mai tristă acolo, în umbră.

—Mă aştepţi aici, şi nu-mi deschizi decât mie, orice s-ar întâmpla, şopti Egor descuind uşa.

D-l Nazarie intră emoţionat. Nu s-a petrecut nimic grav în odaia asta, îşi dete el seama aruncându-şi ochii în toate părţile. Sanda părea că doarme adânc, cu răsuflarea risipită, neauzită.

*

Egor alergase de-a dreptul la grajdul vechi. Înăuntru începuse să se facă întuneric. Ochiurile ferestrelor erau mai stinse acum. Egor se îndreptă spre rădvanul domnişoarei Christina. Privi cu atenţie în toate colţurile, fără să întâlnească trupul mic al Siminei. „S-a ascuns în altă parte ", gândi el. Începu să cerceteze trăsura; era veche, roasă de ploi, cu pernele scorojite. Rămase câteva clipe nehotărât cu gândul la Simina, întrebându-se unde ar putea s-o caute.

Când ieşi din grajd, soarele se îneca departe, pe hotarul câmpurilor. „În curând se va face întunerec, îşi spuse cu teamă Egor. Vor roi ţânţarii"...

Nu ştia încotro s-o apuce. Porni cu pas legănat, gânditor, spre odăile slugilor. Nu vedea pe nimeni. Locul arăta deşert şi atâta singurătate părea mai înfricoşătoare între atâtea ziduri şi atâtea unelte. Piciorul omului călcase de curând pe aci. Se vedeau urme de focuri, cenuşă şi vreascuri arse; se vedeau, de asemenea, cârpe uscate, oale de pământ uitate, bălegar şi grăunţe. Şi, totuşi, era atâta tăcere, încât locul părea părăsit. Nu se auzea nici un câine, nu se auzea nici o pasere.

Egor ajunse la gura pivniţei; intrase în prima zi a venirii lui, aici. Coborâse cu un grup de musafiri; Sanda le arătase treptele de piatră din timpul lui Tudor Vladimirescu şi încăperea zidită din fund, unde se ascunsese un strămoş al lor rămânând trei săptămâni sub pământ; un argat credincios îi aducea, noaptea, o oală cu lapte şi o pâine albă. Sanda le arătase şi spărtura prin care se strecura argatul. Ce mult a trecut de-atunci, din acea zi de toamnă caldă şi limpede, când Sandei îi sticleau viclean ochii şi se auzeau atâtea glasuri tinereşti pe treptele pivniţei.... I se părea că îl despart săptămâni întregi de timpul acela fericit; şi totuşi, nu trecuseră decât câteva zile.

Îşi aprinse o ţigară şi porni mai departe, îndreptându-se spre

bucătării. I se păru, totuşi, că aude paşi sfioşi în urma lui. Întoarse capul. Nu era nimeni. Zgomotele fuseseră însă limpezi, precise. Şi nu semănau cu zgomotele de noapte, erau paşi vii. Aşteptă câteva clipe. Cu luare-aminte, silindu-se să facă foarte puţin zgomot, apăru în gura pivniţei silueta Siminei. Când dădu cu ochii de Egor, fetiţa tresări. Duse totuşi mâinele la spate, cuminte, şi se îndreptă spre el.

—Nu mă pricep la etichete, vorbi ea privindu-l în ochi. M-a trimis mama să-i aduc din pivniţă o sticlă de borviz şi nu m-am putut descurca. Sunt atâtea sticle cu etichete... Şi nici nu bănuiam că e atât de întunerec acolo...

—Dar de când te trimite pe tine d-na Moscu să-i aduci sticle de borviz? întrebă Egor. Sunt atâtea slugi în curte...

Simina ridică din umeri zâmbind.

—Nu ştiu ce s-a întâmplat, dar n-a mai rămas decât doica... Ceilalţi spun că s-au dus să culeagă via...

Arătă cu braţul gol spre miazănoapte, pe deasupra salcâmilor.

—Mai era şi o jupânească nouă, adăugă ea, dar s-a îmbolnăvit... E atât de greu să faci treabă singură...

Egor se apropie de ea şi o mângâie pe păr. Avea un păr moale, parfumat, cald. Simina se lăsă alintată, coborându-şi genele.

—O să-mi pară foarte rău de tine, Simina, că te lăsăm aici singură, să faci treabă, vorbi Egor. Mâine dimineaţă plecăm, Sanda şi cu mine...

Fetiţa se retrase încet, stăpânindu-se, sub mângâierea lui Egor. Ridică mirată ochii spre el.

—Sanda e bolnavă, spuse, şi domnul doctor n-are s-o lase...

—N-a fost exact bolnavă, o întrerupse Egor, era mai mult speriată. I se părea că vede pe mătuşa ei moartă...

—Nu e adevărat! spuse repede Simina.

Egor începu să râdă. Îşi zvârli departe ţigara şi-şi netezi părul pe frunte. Gesturi multe, pripite; parcă s-ar fi trudit să dovedească Siminei cât de absurdă a fost întreruperea ei.

—În definitiv, asta n-are nici o importanţă, adăugă Egor. Mâine plecăm...

Simina începu să zâmbească.

—Mama mă aşteaptă, desigur, să-i aduc sticla cu borviz, spuse ea gânditoare. Voiţi să fiţi atât de bun să mă ajutaţi?!

„Îmi întinde o cursă", gândi Egor. Un fior îl străbătuse când Simina îi arătase gura pivniţei. Dar fata îl privea atât de dispreţuitoare, încât îi fu ruşine de frica lui.

—Bucuros, spuse Egor îndreptându-se spre pivniță.

Invitația Siminei îi încurca, totuși, toate bănuielile. „Nu se ascunde de mine și recunoaște fără teamă unde a fost". Poate că într-adevăr intrase în pivniță să caute o sticlă de borviz...

—Știi unde sunt sticlele? o întrebă, coborând treptele de piatră.

Auzi răsuflarea agitată a Siminei, care cobora în urma lui. „Dacă este atât de emoționată, atunci am căzut în cursă", gândi Egor.

—Sunt mai departe, mai departe, răspunse Simina.

Egor sfârșise treptele. Simți sub talpă nisipul umed al pivniței.

—Stai să-mi aprind un chibrit, spuse Egor.

Simina îi apucă brațul. Gestul fusese brusc, poruncitor.

—Se vede încă destul de bine, vorbi ea. Sau poate ți-e frică?!

Începuse să râdă. Egor simți de-a lungul șirei spinării aceiași fiori de groază care îl străbătuseră ultima noapte. Râsul nu mai seamănă cu râsul obișnuit al Siminei. Și glasul ei era schimbat, poruncitor, senzual, feminin. Egor își strânse pumnii. „Am fost un imbecil", gândi el. Aprinse totuși chibritul și privi aspru, amenințător, spre Simina. Fetița izbucni din nou în râs.

—Viteazul nostru Egor! spuse ea cu un infinit dispreț.

Suflă apoi în chibrit și porni înainte, arătând drumul.

—Simina, când voi ieși afară am să te trag de urechi!

—De ce n-o faci acuma?! îi răspunse Simina, oprindu-se și ducându-și mâinile la spate. Îndrăznește!...

Egor începu să tremure. O febră ciudată îi cuprinse mădularele. „Probabil că așa începe, așa începe orice nebunie"...

—Dacă ți-e frică, n-ai decât să te întorci! vorbi din nou Simina.

Ce necunoscut era glasul acesta, ce strein pe buzele ei mici și roșii! Egor simțea otrava în sânge; o poftă nebunească, bestială, risipindu-i-se în trup. Închise ochii, încercând să-și amintească chipul Sandei. Nu văzu decât un val de aburi roșii. Nu auzi decât glasul fermecat al Siminei.

—Haide, nu-ți fie teamă, vorbi din nou fetița.

Egor o urmă. Intră în a treia încăpere. Se distingeau anevoie dulapuri vechi și putrede rezemate de pereți. Un ochi de geam, cu gratii, licărea încă: lumină murdară, obosită. Într-un colț, saci și coșuri rupte.

—Ce ai? îl întrebă Simina apropiindu-se de el.

Îi luă mâna. Egor și-o lăsă, răsuflând greu. I se împăienjeneau ochii. Se trezi deodată într-un vis demult visat, încercând zadarnic să-și aducă aminte când ieșise din el, când începuse o altă viață. „Ce

bine e așa, ce bine e alături de Simina!"...

—Stai jos! îi porunci fetița.

Așa trebuia să facă de la început, să se trântească pe saci, să se odihnească. Mădularele îi ardeau, mâinile îi tremurau. Simți trupul Siminei alături de el.

—E *aici?* întrebă Egor, aproape fără voia lui.

—Nu. E încă prea devreme, șopti fetița.

—Dar *ea* stă aici, nu e așa? întrebă, ca în vis, Egor. Simina șovăi o clipă. În cele din urmă zâmbi; nu avea de ce să se mai teamă. Egor nu se mai putea împotrivi. Și mintea lui era rătăcită acum.

—Stă aici, lângă noi! șopti Simina foarte aproape de urechea lui.

Egor începu să tremure mai puternic, zgâlțâit de friguri.

—Ție nu ți-e frică? întrebă el din nou.

Simina râse și se înălță să-i mângâie părul.

—E bine cu ea; nu mi-e frică. Și nici ție nu-ți va mai fi frică!...

—Simina, să nu mă lași singur! țipă Egor, cuprinzând-o în brațe.

O strânse tare, orbește.

—Liniștește-te! șopti Simina.

Apoi, după o clipă, își apropie gura de urechea lui.

—La noapte să nu încui ușa; va veni de-adevărat! Va veni la tine, goală...

Începu să râdă, dar Egor nu-i mai auzea râsul ei turburat. I se risipeau toate în fața ochilor, în minte, în amintire.

—Ce prost ești tu, Egor! vorbi din nou Simina. Și ce slab ești!... Dacă aș pleca, ai muri de frică!...

—Să nu mă lași, Simina! horcăi, mai stins, Egor. Iartă-mă Simina! Să nu mă lași singur!...

Începu să-i sărute mâinile. Broboane reci de sudoare îi alunecau pe frunte. Răsuflarea i se adâncea, împiedicată și fierbinte.

—Nu așa, Egor, nu așa! șopti Simina. Să mă săruți unde vreau eu!...

Îi cuprinse repede gura, înfingându-și dinții în buze. Egor simți o neînchipuită, cerească și sfântă dezmierdare în carnea lui întreagă. Își plecă fruntea pe spate, abandonându-se sărutării aceleia de sânge și miere. Fetița îi strivise buzele, rănindu-i-le. Trupul ei necopt se păstrase rece, zvelt, proaspăt. Când simțise sângele, Simina îl culese însetată. Dar sări repede în picioare.

—Nu-mi place, Egor. Nu știi să săruți!... Ești un prost!...

—Da, Simina, șopti năuc Egor.

—Sărută-mi pantoful!

Îi întinse piciorul. Egor cuprinse în mâinile lui tremurânde pulpa fetiței și începu s-o sărute.

—Pantoful!

Ce bucurie în umilința aceasta neînchipuită, în otrava aceasta caldă! Egor îi sărută pantoful.

—Ești un prost! Aș vrea să te bat!... Și n-am aici nimic, n-am nici un bici aici!...

Egor începu să plângă cu capul întins pe sac.

—Nu mai plânge, că mă enervezi! țipă Simina. Scoate-ți haina!

Egor se dezbrăcă încet, fără gânduri, cu fața murdară de lacrimi, de praf; cu câteva pete de sânge în jurul gurii. Mirosul sângelui exasperase pe Simina. Se apropie de pieptul gol al bărbatului și începu să zgârie, să muște. Cu cât răzbea mai adânc durerea în carne, cu atât era mai dulce unghia sau gura Siminei. „Și totuși, ar trebui să mă deștept din vis, își mai spuse o dată Egor. E timpul să mă deștept; am să înnebunesc altminteri. Nu mai pot suporta, nu mai pot!"...

—De ce nu gemi? întrebă Simina. De ce nu te aperi?

Zgârieturile ei erau acum înfuriate, năprasnice. Dar Egor nu avea de ce să geamă. Umilința îi picura desfătări pe care niciodată nu bănuise că pot fi sorbite de un muritor.

—Ești un fricos! vorbi din Simina. Ești tot atât de prost ca ceilalți!... Nu înțeleg cum s-a îndrăgostit *ea* de tine!...

Se opri deodată, brusc. Parcă i-ar fi fost și ei frică. Ascultă.

—Vine *cineva*, Simina? întrebă Egor somnoros.

—Nu; dar trebuie să ne întoarcem. Poate a murit Sanda...

Egor se deșteptă, îngrozit, cu mâinile la tâmple. O durere groaznică îi sfredelea creierii. Își dădea seama unde se află, își amintea precis toate întâmplările, dar nu-și amintea cum ajunsese el aici și cum primise, cum răbdase...

O cumplită silă de sine, scârbă de trupul Siminei, de viață. Dar nu avea deloc putere. Nu avea nici măcar puterea să o privească în ochi.

—Nu uita ce ți-am spus, adăugă Simina scuturându-și rochia. Să nu încui ușa cu cheia...

„Nici măcar nu se ostenește să mă amenințe, gândi Egor. Știe că nu voi avea curajul s-o spun, s-o trădez"...

Simina îl așteptă să se ridice de pe saci și să-și pună haina. Nu-l ajuta. Îl privea depărtată, disprețuitoare, cu un zâmbet obosit și amar.

XIII

D-l Nazarie număra cu nerăbdare minutele. În odaia Sandei începea să se facă întunerec. Se apropiase de fereastră, mirat el însuşi de prezenţa lui aici, alături de o bolnavă în letargie. Se apropiase de fereastră ca să poată rămâne încă în lumină: căci de aici se vedea cerul de opal şi câteva ramuri înalte erau încă însângerate. Afară, încercând zadarnic să străpungă geamul, se adunau ca totdeauna, ţânţarii. D-l Nazarie îi privea cu o nelămurită sfială. Erau roiuri prăfuite, strângându-se şi răsfirându-se pe o muzică neauzită, şi zborul lor zădărnicit de sticla ferestrei îi făcea parcă mai ameninţători. „Dacă ar năvăli toţi deodată în odaie"... Gândul domnului Nazarie se frânse. Întoarse brusc capul spre patul Sandei. Tăcerea îl apăsa, îl neliniştea. „Ce somn nesfârşit, îşi spuse el. Şi nici măcar nu răsuflă... Dacă a murit cumva şi eu nu ştiu?!"

Îşi strânse mâinile. Simţi pumnii umezi; degetele reci şi podul palmelor fierbinţi. Febră, spaimă. „Dar n-a putut muri alături de mine, aş fi auzit când moare... Oamenii nu mor aşa, deodată, în somn. Gem şi luptă; se împotrivesc. Moartea vine îmbrăcată în negru, cu înalta ei coasă de argint... Dar nu se poate aşa, deodată"...

D-l Nazarie îşi cuprinse tâmplele în palme. Sanda zăcea, şi obrazul i se putea încă zări în umbra odăii. „Dacă s-ar întoarce doctorul, se mângâia d-l Nazarie. Dacă aş avea curajul să mă apropii de pat, să-i pun mâna pe obraz, să simt"... Dar poate va fi prea rece obrazul sau i se va părea lui prea rece... Ar putea încă să fugă. Are încă destulă putere să fugă...

Făcu un pas spre uşă. Ce somn straniu, nestrăbătut de vise! Nici măcar nu geme de suferinţă; nici un deget nu se mişcă în trupul acela depărtat. Sânul nu tresare. Sau poate s-au mişcat buzele, l-au chemat de atâtea ori, fără ca el să audă?... „Dacă plec acum, va fi mai întunerec pe coridor. Şi poate va fi *altcineva* acolo, la uşă chiar, aşteptându-mă. Aşa se întâmplă întotdeauna, stau lângă uşă, cu urechea lipită de lemn, cu răsuflarea sugrumată şi te ascultă ceas după ceas, te pândesc. Să vadă ce vei face tu... Aşa se întâmplă. Cineva stă lângă tine, nevăzut şi nesimţit, şi te priveşte, îţi citeşte gândurile, aşteaptă. *Să vadă ce vei face tu*"...

„Egor a plecat demult. A plecat şi m-a încuiat cu cheia, aici, lângă Sanda"... D-l Nazarie se aplecă, în genunchi, lângă uşă. Puse şi el

urechea pe lemn. Nu se auzea nimic. Dar liniştea îl înfiora şi mai mult, singurătatea aceasta îngheţată. De ce nu păşeşte nimeni pe coridor, de ce nu cade nimic în casă şi nu se aude lătrând nici un câine pe câmp? Parcă s-ar fi născut deodată casa întreagă, din pustiu - sau s-ar fi pogorât dintr-un vis uitat. Căci văzduhul era îmbătrânit, strein, rece. Egor a rămas pe undeva, afară - sau poate a plecat cu adevărat...

Întunerecul se adunase acum din belşug. Ochii d-lui Nazarie priveau cu mirare cum se coboară val după val de întunerec, cum pătrunde pe fereastră, strivindu-i transparenţa, stingând luciul sticlei. Ar trebui să aprind lumina. Dar lumina înviorează umbrele, flacăra chibritului tremură. „Mai bine să rămân aşa. Linişte, linişte. Să ascult şi eu pe ceilalţi. Să nu mă mişc".

I se păru că de undeva se aude o răsuflare adâncă; o singură răsuflare, care nu se mai sfârşea. D-l Nazarie îşi astupă urechile. „Să nu-mi pierd mintea, să nu mi-o pierd... Unu, doi, trei, patru... Maica Domnului, Născătoare de Dumnezeu"!... Răsuflarea se auzea totuşi, mai puternică, venind parcă din inima lui, dintre tâmplele lui, căci răzbea biruitoare, cu toate că îşi apăsa aspru degetele. Nu cuteza să privească spre Sanda. Se trase lângă perete. „Poate nu mă vede, aşa. Are să se sperie, zărindu-mă deodată lângă ea, sau poate n-are să mă vadă, şi n-are să ştie că e moartă, n-are să-şi dea seama"...

Se auzi deodată chemat.

—D-le profesor!

Glasul venea din altă parte. Răsuflarea lungă şi grea bătea acum cu pumnii grei în uşă.

—Deschideţi uşa, d-le profesor!...

Glasul venea de foarte departe. Îl auzea totuşi, schimbat, surd, ca dintr-un fund nepătruns, din pământ. Îşi scoase brusc degetele din urechi. Loviturile în uşă se înteţeau. Se apropie.

—D-le profesor!...

Pipăi şi întâlni cheia. Ce ciudat! Cine a pus-o acolo, pe dinăuntru, fără ştirea lui?...

Intră Simina. O văzu în faţa lui, îmbrăcată în alb. Rămăsese în prag, aşteptând.

—A murit? întrebă ea.

—Nu ştiu...

Fetiţa se apropie de pat şi-şi plecă urechea pe pieptul Sandei. Ascultă multă vreme, atentă.

—Unde eşti? întrebă din nou ea.

—Aici, lângă uşă, răspunse cuminte d-l Nazarie. Nu mă vezi?...

Simina nu-i răspunse. Se apropie de fereastră, parcă s-ar fi aşteptat să întâlnească acolo un chip cunoscut, cu fruntea lipită de geam, trudindu-se să privească înăuntru, aşteptând... D-l Nazarie zări silueta albă a Siminei lipindu-se de fereastră şi începu să tremure.

—Unde e Egor? întrebă el speriat.

—Nu ştiu. A rămas în curte. Aşteaptă doctorul... De ce-ai închis uşa cu cheia? Sau, poate, te-ai logodit şi d-ta cu Sanda...

D-l Nazarie plecă fruntea, ruşinat. Nu îndrăznea să plece. Era încă prea întunerec pe coridor şi Egor se afla departe, în curte.

—Ce face *ea*? întrebă din nou d-l Nazarie.

—Trăieşte... Îi bate inima...

Simina vorbise în şoaptă. Dar începu apoi să râdă. Făcu câţiva paşi.

—D-tale ţi-e frică?!

—Nu, domnişoară, vorbi uscat d-l Nazarie.

—Dar nu te-ai apropiat de ea, ţi-a fost teamă... Unde eşti? întrebă din nou, aspru. Eu nu te găsesc...

—Sunt aici, lângă uşă...

—Vino spre mine...

D-l Nazarie ascultă supus ordinul. Fetiţa îi prinse braţul şi-i apucă în mâinile ei reci şi mici mâna.

—D-le profesor, îi şopti ea, nu ştiu ce se întâmplă cu mama... Trebuie s-o păzim... Te rog să-l cauţi pe Egor, să vă duceţi amândoi sus, în camera ei...

D-l Nazarie începu să tremure. Glasul fetiţei era schimbat, de nerecunoscut; venea parcă din amintire, din cine ştie ce vis...

—Am să-l caut, şopti el retrăgându-şi mâna. Dar mi-e teamă să trec prin coridor. Să nu mă lovesc de mobile. Nu e nici un chibrit în odaia asta?

—Nu este, răspunse sec Simina.

D-l Nazarie plecă şovăind. Simina aşteptă să i se stingă paşii, apoi închise uşa, răsuci cheia şi se apropie de fereastră. Stătu câteva clipe pe gânduri. Se sui pe un scaun, ca să poată ajunge la mâner, şi deschise fereastra. Afară, întunerecul se despica departe, la mijloc de cer, deasupra ulmului. O lună crudă, palidă, moartă.

*

D-l Nazarie îl găsi pe Egor rezemat de balconul verandei. Privea în gol, foarte aproape de pământ; nu îndrăznea să-şi ridice ochii prea sus.

—Sanda nu s-a deşteptat încă! şopti d-l Nazarie. A venit Simina în odaia ei. E acolo...

I se păru că Egor nu-l aude şi-i apucă braţul.

—Ce s-a întâmplat cu d-ta? Unde ai fost până acum...

—Am căutat-o, răspunse vag Egor. Am căutat-o pretutindeni...

Oftă, ştergându-şi obrazul. D-l Nazarie îi observă, la lumina piezişă a lămpii din verandă, petele de sânge din jurul buzelor. Băgă de-abia atunci de seamă că Egor e cu hainele în dezordine şi părul îi atârnă pe frunte.

—Ce s-a întâmplat cu d-ta? întrebă el încă o dată, neliniştit. Ce ai la gură?...

—M-am zgâriat... M-am zgâriat între salcâmi, răspunse absent Egor înălţând braţul şi îndreptându-l moale spre parc. Acolo!...

Domnul Nazarie îl privi, înspăimântându-se. Cine aprinsese lampa cu petrol din verandă, în casa asta pustie? Nu se auzeau paşi, nici un glas nu răzbea până la ei.

—Cine a aprins lampa? întrebă el în şoaptă.

—Nu ştiu. Aşa am găsit-o şi eu, aprinsă... Poate doica...

—Ar trebui să plecăm, şopti din nou d-l Nazarie. Să vină doctorul şi să plecăm cu el...

—E prea târziu acum, răspunse după o lungă aşteptare Egor. Nu mai are nici un sens acum...

Îşi sprijini fruntea în palme.

—Dacă aş şti ce s-a întâmplat, dacă aş putea înţelege ce s-a întâmplat, şopti el din nou...

Ridică fruntea spre luna crudă, de deasupra ulmului.

—Mă gândeam să chemăm un preot, spuse d-l Nazarie. Mă apasă casa, oamenii din ea...

Egor începu să păşească spre rondul cel mare. Creşteau flori albe, parfumate, pe rond. Şi aerul era mai curat acolo, parcă păstrat într-o mereu înnoită răcoare.

—Dar s-a întâmplat ceva cu d-ta, adăugă domnul Nazarie apropiindu-se de Egor.

N-ar fi vrut să-l lase să se depărteze prea mult de casă. Îi era teamă de întunerecul de aici, de umbrele salcâmilor.

—Mi se pare uneori că visez, vorbi d-l Nazarie mai mult pentru sine.

—Şi mie mi se pare, şopti Egor. Aş vrea să-mi dau seama ce s-a întâmplat... Am căutat-o pe Simina, pretutindeni am căutat-o... Şi d-ta o întâlneşti fără s-o cauţi...

Se opri din mers ostenit.

—Te-am rugat să rămâi în odaia Sandei, s-o păzeşti, adăugă. Mi-e teamă de ea, aşa cum stă acum, singură...

—Simina mi-a spus să avem grijă de d-na Moscu, se scuză d-l Nazarie sfios. Căci şi ei i se poate întâmpla ceva...

Egor părea că-şi revine din somnul fermecat în care îl găsise d-l Nazarie.

—Dar nici nu ştiu unde ar putea fi acum d-na Moscu, vorbi el. Ar trebui să chemăm pe cineva, să ne ajute...

D-l Nazarie încercă din nou să-l reţină. Egor se afunda prea departe pe alee, printre salcâmi. Şi nu se pot vorbi asemenea lucruri aici, în întunerec.

—Cum de te-ai zgâriat atât de rău? întrebă d-l Nazarie. Ce s-a întâmplat?

Egor porni mai departe, fără să-i răspundă. Parcă îl chema ceva, acolo, peste flori. Tufe de liliac şi roşcovi sălbateci creşteau acolo în voie, amestecându-şi rădăcinile. Mirosea a noapte sub frunzele lor vii şi viclene. Nenumărate suflete moarte, care nu mai vorbeau de mult, care-şi împărtăşeau doar unul altuia veştile şi batjocura tremurându-şi frunzele.

—În curând va veni şi doctorul, spuse d-l Nazarie ca să rupă tăcerea.

Nu-i plăcea aici. Ar trebui să se întoarcă. Ar trebui să-l lase singur pe Egor şi să se întoarcă pe verandă, unde arde lampa cu petrol. Doctorul va veni şi el curând.

—Nu înţeleg ce ai de gând să faci, vorbi el din nou, mai aspru. Eu mă întorc. Îl aştept pe doctor şi apoi plec. Aici ar trebui să vină un preot... Au să înnebunească toţi altminteri...

Ce curajos, ce limpede vorbise. Îşi mărturisea şi sieşi gânduri pe care nu le recunoscuse până atunci. Un preot, o slujbă, oameni mulţi, lumini multe...

—Mă doare capul, răspunse târziu Egor. Aş vrea să mă plimb puţin singur, aş vrea să răsuflu puţin pe aici...

Oftă adânc, ridicându-şi capul spre vârfurile salcâmilor. Luna era acum mai apropiată, mai argintie şi cerul se limpezea în jurul ei, lăsându-i drum să treacă.

*

Târziu, d-l Nazarie văzu pe doctor înapoindu-se cu câteva paseri în mână. Îl aştepta pe verandă, emoţionat. Nu va mai fi singur de acum. Şi doctorul e un tânăr reconfortant, nesuperstiţios.

—M-aţi auzit împuşcând? întrebă doctorul cu glas uscat. Am vânat prin jurul parcului. Aşa cred, cel puţin. Dar m-am rătăcit... Nu sunt un ochitor faimos, adăugă el arătând paserile moarte. Numai dacă ar fi ceva de capul lor...

Urcă treptele verandei şi se trânti într-un jeţ de paie.

—Dar nu e nimeni pe aici? întrebă el din nou. Grozav aş bea un pahar cu apă...

—Cred că nu mai e nimeni, vorbi liniştit d-l Nazarie. Oamenii sunt plecaţi la vie.. Dar nu e greu de găsit apă...

Intrară amândoi în sufragerie, d-l Nazarie ţinând în mâna dreaptă lampa. Doctorul îşi turnă două pahare cu apă.

—Domnul Paşchievici, începu el înveselit deodată, parcă aşa îl cheamă, domnul Paşchievici... am impresia că face amor la lună...

Râse încurcat şi-şi presă fruntea cu palmele, parcă şi-ar fi pipăit nişte răni nevăzute. Dar se reculese repede. Îşi dădu seama că nu poate râde în casa unei bolnave.

—Cum îi merge domnişoarei noastre? întrebă el, silindu-se să pară atent.

—E încă leşinată, răspunse d-l Nazarie. A leşinat un ceas după plecarea d-tale... Dacă n-o fi murit până acum...

D-l Nazarie vorbise atât de liniştit, de solemn, încât doctorul împietri alături de el, cu pupilele oprite pe loc.

—Nădăjduiesc că e o glumă, spuse el încercând să zâmbească. Dar noi, medicii, suntem de obicei oameni fără umor... Trebuie s-o văd imediat!...

Trecu în odaia de-alături, foarte preocupat, şi se spălă pe mâini. Era nervos, încruntat.

—Mă-ntreb cum se poate lăsa o casă goală într-un asemenea moment, adăugă el.

Porniră amândoi spre odaia Sandei. D-l Nazarie ţinea lampa şi o

ținea în mâna dreaptă, sus, mult deasupra umărului.

—Mi s-a spus că oamenii aceștia sunt totuși destul de bogați, șopti doctorul pe coridor.

D-l Nazarie nu mai vorbea. Parcă s-au schimbat din nou locurile de aici. Altfel mirosea acum coridorul; un aer mai proaspăt, înviorat, cald. Nu-l mai apăsa pustietatea. Se auzeau glasuri tinerești, multe și foarte apropiate.

—Aici, spuse d-l Nazarie arătând ușa de la odaia Sandei.

Doctorul ciocăni, ținându-și răsuflarea. Intrară. În odaie ardea o lampă cu sita puternică, ascunsă sub un enorm *abat-jour* de culoarea piersicilor. D-na Moscu se ridică de pe scaun, zâmbind afectuos musafirilor. Simina aștepta la marginea patului, cuminte, cu privirile plecate.

—Cum îi merge domnișoarei noastre?! întrebă în șoaptă doctorul.

—A dormit foarte bine, răspunse d-na Moscu, a dormit toată după-amiaza. De-abia am putut-o deștepta...

Zâmbi cu nesfârșită dragoste Sandei, care își rezemase capul de câteva perne. Fata părea foarte obosită, dar calmă, resemnată. Doctorul îi luă mâna, căutându-i pulsul. Se încruntă, mirat; apoi mirarea deveni neliniștită, speriată.

—Mi se pare foarte ciudat, șopti el.

Căută ochii d-lui Nazarie, dar profesorul nu avea curajul să-l privească. Privea vag, în mijlocul camerei, fără obiecte. „Ce frică absurdă mi-a fost, ce absurde visuri am visat aici numai cu câteva ceasuri în urmă"... Totul părea schimbat acum. Totul părea familiar, cald, firesc.

—...Și totuși, e ceva de neînțeles, vorbi din nou doctorul. Am impresia că febra e în creștere... I-ați luat temperatura?

—Mă simt mult mai bine acum, șopti Sanda.

D-l Nazarie tresări. Ce glas stins, înlăcrămat... Simțise până în adâncul ființei sale apropierea morții. Era un glas care se pregătea pentru tăcerea cea mare.

—A fost foarte emoționată astăzi, interveni d-na Moscu. Închipuiți-vă că, pe neașteptate, s-a logodit.

Începu să râdă, privind când spre Sanda, când spre cei doi bărbați.

—S-a logodit în patul ăsta cu domnul Pașchievici! exclamă ea. Închipuiți-vă.

Nu părea deloc supărată de această stranie logodnă. Când auzi numele lui Egor, doctorul privi din nou spre d-l Nazarie. De data aceasta îi întâlni ochii. „Nu mai înțeleg nimic, gândea doctorul.

Paşchievici ăsta e nebun"...

—E o logodnică nerăbdătoare, vorbi din nou d-na Moscu. Logodnicul ei, d-l Paşchievici, i-a făgăduit că vor pleca de-aici foarte curând, să facă nunta la Bucureşti.

—Nu e adevărat, mamă, se apără, şi mai stins Sanda. Cum vrei d-ta, fac cum vrei d-ta...

Simina începu să zâmbească. Doctorul o privi fără să-i înţeleagă seriozitatea obrazului, ochiul ei dur, zâmbetul ei strivitor. Ce copil precoce...

—Dar e timpul să mergem la masă, vorbi d-na Moscu. Simina, spune-i doicii să servească masa...

*

Când s-au întors în sufragerie, doica îi aştepta la uşă.

—Nu avem decât lapte şi brânză, vorbi ea, apropiindu-se de d-na Moscu.

—Ar trebui să mai găsim şi altceva, spuse d-na Moscu. Vezi, trebuie să mai fie ceva prin cămară, dulceaţă, fructe, pesmeţi.

Doctorul auzi şi se îmbujoră brusc. Se simţi ridicol, compromis şi jignit. Rămăsese la masă fără să fi fost invitat... Căută ochii d-lui Nazarie, ca un sprijin. Nu întâlni decât acelaşi zâmbet depărtat şi amar al Siminei. D-l Nazarie ieşise pe verandă să-l aducă pe Egor. Îl zări venind pe aleea principală, agale, fără să se grăbească. Îi ieşi înainte, parcă ar fi trebuit să-l trezească.

—Sanda e bine, am fost şi am văzut-o cu doctorul, îi spuse el repede. Am şi vorbit cu ea. Este însă foarte slăbită, dar nu mai e în primejdie...

Cercetă repede faţa şi hainele lui Egor. Părea că-şi revenise, căci părul îi era pieptănat, hainele curate. Şi faţa lui era acum mai concentrată, mai bărbătească.

—Mi-a fost şi mie foarte rău, dar mi-a trecut acum, vorbi Egor. După masă însă, trebuie să rămânem împreună... Să ne sfătuim...

Intrând în sufragerie, Egor dădu ochii cu Simina. Fetiţa îl privea cuminte, liniştită, aşa cum se cuvine să privească un copil bine crescut un musafir. „Ce Dumnezeu s-a petrecut *acolo*, gândi înfiorat Egor. Ce s-a întâmplat cu adevărat şi ce-a fost vis?!"...

—Felicitările noastre pentru logodnă, domnule Paşchievici! spuse ironic d-na Moscu.

Egor se înclină. Își mușcă buzele, reținându-se. Întâlni însă umflătura rănită a buzei de jos și se înfioră. Privi din nou spre Simina. Fetița părea că nu observase nimic. Aștepta semnalul să se așeze pe scaun. Doica întârzia cu masa...

D-l Nazarie vorbea în șoaptă cu doctorul, în pragul verandei. Deși își dădea seama de grava nepolitețe pe care o săvârșește, Egor lăsă pe d-na Moscu singură cu Simina și se apropie de ei. Vorbeau despre Sanda. Văzând că se apropie Egor, doctorul tăcu stânjenit.

—Mă întrebam cum de v-ați întors singur, spuse el în cele din urmă. Unde ați lăsat pe doamna... sau poate era domnișoară?!...

Zâmbi fără grație, Egor îl privi clipind din ochi, silindu-se să înțeleagă.

—... Pe domnișoara cu care vă plimbați acum un ceas în parc, lămuri încurcat doctorul. Mă întorceam de la vânătoare și v-am zărit, fără voia mea de altfel...Zâmbi din nou, privind când pe profesor, când pe Egor.

—E adevărat că m-am plimbat multă vreme în parc, dar m-am plimbat *singur*... vorbi încet Egor.

—Poate am făcut o indiscreție... se scuză doctorul.

—Deloc , îl întrerupse Egor. Dar vă asigur că mă plimbam singur. De altfel, zece kilometri de jur împrejur nu veți întâlni nici un alt conac. Și pe familia Moscu ați cunoscut-o, cred, în întregime...

Doctorul îl asculta năuc, roșu. I se păruse, la început, că e o nouă glumă - așa cum făcuse și d-l Nazarie cu moartea Sandei. Apoi începu să se teamă că Egor își bate joc de el.

—În orice caz, eu am văzut-o foarte bine, vorbi el înțepat. De departe, mă mira chiar îmbrăcămintea atât de luxoasă și de elegantă, prea elegantă, aș spune, pentru o plimbare prin parc...

D-l Nazarie se înfioră și închise ochii. Și Egor asculta acum mai atent, mai turburat cuvintele doctorului.

—Poate că asta m-a și făcut să observ atât de indiscret o pereche... Îmbrăcămintea...

Atunci Simina apăru deodată în mijlocul lor.

—Se răcește laptele, spuse ea foarte politicos, invitându-i la masă.

Cei trei bărbați intrară în sufragerie, uitându-se mirați unul la altul.

XIV

Doctorul se simțea foarte obosit și el s-a retras cel dintâi în camera pe care i-o pregătise doica. Îl ostenise mult vânătoarea. Îl tulburase mai ales masa, oamenii aceia nervoși, bolnavi, care nu-și vorbeau decât prin cuvinte nelalocul lor. Și ce rușinat mâncase cele două farfurii cu lapte cald, și cea mai mare bucată de brânză - pentru că numai lui și d-nei Moscu le fusese într-adevăr foame... Cea mai nefericită masă din viața lui; tocmai la o moșie, la niște oameni atât de bogați... Și totuși, îndată după masă, d-na Moscu îi înmânase un plic cu o mie de lei. Îl plătea boierește...

Nu-i plăcea nimic în camera aceasta a lui, din care parcă tocmai atunci se mutase cineva, cineva care o locuise vreme îndelungată și-și întipărise sufletul lui pretutindeni. Mobila era aranjată parcă de o mână anumită, iubind o anumită ordine, care lui nu-i plăcea. Mirosea în odaie a flori demult culese și ofilite undeva, poate deasupra dulapului, poate în lada din fața sobei. Un singur tablou, șters și pătat de muște, deasupra patului. Tablou iubit fără îndoială de cineva, căci nu avea un aer de tristețe, nici de singurătate, așa cum atârna acolo, făcând parcă parte din căldura patului. „Aici a locuit cineva până mai acum câteva zile și mi-au dat mie camera pentru că e mobilată și are toată rufăria la îndemână", gândi doctorul.

Se dezbrăcă în grabă, stinse lampa și se trânti în pat. Va fi o noapte scurtă, căci mâine în zori îl va scula femeia, să poată prinde primul tren spre Giurgiu. Ce oameni ciudați, musafirii. Și cu toate acestea, foarte binevoitori; se vor deștepta și ei mâine dimineață, să mă ducă la gară. Nici n-au voit să-și ia rămas bun. Le face plăcere să mă conducă. Hm!...

I se păru că va adormi foarte repede. În fața lui, la geam, veghea luna.

*

—Trebuie să ne rugăm împreună, spuse d-l Nazarie, încercând să pară liniștit. Asta ne va ajuta...

Vorbind, parcă se molipsea și el de groaza pe care o simțea în ochii lui Egor.

—D-ta *crezi* într-adevăr în tot ce-a spus doctorul? întrebă din nou d-l Nazarie. S-ar putea să existe o asemenea oroare?...

Altă dată, demult, pe câmp - tot într-o noapte ca asta - mai întrebase cineva acelaşi lucru. Era mai frig atunci, căci începeau vânturile, dar nu era tăcerea aceasta fără seamăn, împietrită. Acum, nici paşii lor în odaia cu lampa aprinsă nu izbuteau să sfarme pustietatea. Zgomotele se pierdeau ca într-o pâslă, vrăjite.

—Trebuie să ne rugăm, vorbi iarăşi d-l Nazarie, să prindem curaj...

Egor îşi turnă încă un pahar de coniac, fără să răspundă. Zâmbea, dar mâna îi tremură aşezând sticla pe masă.

—Mi-e teamă de Sanda, spuse el târziu. Poate că nici n-ar trebui să dormim în noaptea asta... Ar fi trebuit s-o păzim, eu cel puţin...

D-l Nazarie se apropie de fereastră. Era deschisă. Se revărsa bogată noaptea de afară, întunericul.

—Nu-nchizi? întrebă el. Vrei să dormi aşa?

Egor încercă să râdă.

—Nu mi-e teamă de fereastra deschisă, vorbi el uscat. Nu se-ntâmplă nimic acolo...

Arătă cu un gest scurt grădina, luna, cerul.

—Nici măcar de lumina lunii nu mi-e teamă, adăugă el. Va muri curând, de altfel... După miezul nopţii apune luna...

D-l Nazarie simţea din glasul lui cât de cumplit îl mistuia groaza. Egor vorbea aproape în neştire. Sau poate s-a îmbătat? Aşa curând...

—Dacă vrei, dorm şi eu cu d-ta, în noaptea asta, aici, vorbi d-l Nazarie.

Egor începu iar să râdă. Se trânti pe canapea, cu ţigara aprinsă între degete. Glasul lui era mai gros acum; încerca să-l facă vulgar, trivial.

—Asta nu se poate, spuse el. Trebuie să mă ţin de cuvânt. Cu orice risc, dar trebuie... N-am să închid ochii toată noaptea...

„Oare ăsta e gândul *meu*, gândul meu *adevărat*? se întrebă Egor cu groază. Dacă îmi porunceşte ea ce să vorbesc şi ce să fac?!"... Simţi cum se învârtesc deodată toate lucrurile în odaie şi-şi prinse capul în palme. Cu ochii pe jumătate închişi, d-l Nazarie începuse să se roage. Se auzeau la răstimpuri scurte frânturi din cuvintele lui, fără sens, repezite la întâmplare.

—Dacă mi-aş putea aduce aminte de tot ce s-a întâmplat, spuse târziu Egor, vorbind mai mult pentru sine.

Se auzi deodată un zgomot surd, depărtat şi amândoi bărbaţii se

priviră lung, mai palizi. Parcă s-ar fi lovit cineva de perete, parcă s-ar fi cutremurat o masă de lemn, undeva, la capătul coridorului. D-l Nazarie își aminti atunci, cu o absurdă precizie, cuvintele cântecului *Les vieilles de notre pays*... Se uita în adâncul ochilor lui Egor. „Nu mi s-a părut; a auzit și el același lucru"...

—S-a întors vreun om de la vie și ne caută, spuse Egor pronunțând rar, cu îndârjire.

—Da, sunt pași de om, vorbi d-l Nazarie.

Ascultă din nou. Pașii se apropiau, greoi, călcând la întâmplare. Parcă ar fi purtat pe cineva în spate omul care călca atât de amețit în întunerec.

—Nu cumva s-o fi întâmplat ceva Sandei? se întrebă înspăimântat Egor.

Sări în picioare, se apropie de ușă și o deschise. Rămase apoi în prag cu pumnii strânși. După câteva clipe, apăru doctorul, în cămașă de noapte, încălțat în bocanci de vânătoare. Tremura de frig. În mâna dreaptă, amenințător, ține puşca.

—Nu v-am deranjat? bâlbâi el intrând în odaie și închizând repede ușa. Nu mi-era somn, și am crezut că...

Se așeză istovit pe marginea patului. Bocancii cădeau greu pe podea, cu sunet surd.

—Nu-mi era somn, adăugă el și mi-am spus...

Se simți deodată ridicol, așa cum se așezase pe marginea patului, îmbrăcat numai în cămașa de noapte, cu puşca în mână, silindu-se parcă s-o facă mai mică, s-o ascundă.

—Nu știam prea bine unde e odaia d-voastră, vorbi din nou doctorul, tremurând. Și am luat puşca asta, să nu mă lovesc de mobile... E atât de întunerec pe coridor...

—Cel puțin e încărcată? întrebă ironic Egor.

—Am vânat cu ea toată ziua, spuse doctorul. E puşcă bună...

Tăcu brusc, privind când la unul când la altul.

—Vă rog discutați înainte, vorbi, văzând că ceilalți îl privesc cu aceeași nedumerire. Sper că nu v-am deranjat.

—Deloc, interveni d-l Nazarie. Ne pregăteam tocmai de culcare...

—Dormiți în aceeași odaie?! îi întrebă speriat și totuși cu o vădită invidie doctorul.

—Nu. Asta e odaia domnului Paşchievici. E și odaia cea mai frumoasă, cu balcon, vorbi d-l Nazarie.

—Aveți un pat foarte bun, un pat excelent, șopti doctorul.

Privea cu atenție, palid, nervos lucrătura patului. Privi apoi,

uşinat, în ochii celorlalţi. Egor îi turnă un pahar cu coniac.

—Să nu răciţi, îi spuse el blând, întinzându-i paharul.

Lacom, doctorul îl apucă şi îl deşertă dintr-o singură înghiţitură. Îi făcea bine arsura. Îl deştepta. Strânse mai încrezător ţeava puştii. În odaia asta e atâta lumină, atâta siguranţă... Aici patul nu tremură, nici o mobilă nu se mişcă, nu tresare podeau sub raza lunii. Aici luna nu coboară de-a dreptul pe fereastră şi nici fluturi de noapte nu sunt prea mulţi...

—Ciudat, cum mi-a trecut somnul...

Doctorul începea să se reculeagă. Îi trecuse somnul, îi pierise oboseala. Dar dacă ar fi închis ochii, ar fi simţit din nou aceeaşi uşoară zguduire a patului, aceeaşi bolnăvicioasă tremurare a pernelor - era sigur că ar fi simţit din nou delirul din camera lui. Acea clătinare nefirească a patului, groaza cu care s-a deşteptat brusc, parcă ar fi surprins în somn o mână uriaşă strecurată sub aşternut, zguduindu-l...

—Nădăjduiesc că nu v-am deranjat, vorbi el din nou, continuând să ţină strâns ţeava puştii.

Ce s-ar fi făcut fără armă, cum ar fi străbătut singur, în întunerec, coridorul nesfârşit şi pustiu, până aici?...

—Nu suntem nici noi prea vorbăreţi în noaptea asta, spuse Egor. Ne face plăcere să vă avem cu noi.

—Cam cât să fie ceasul? întrebă doctorul.

—Unsprezece şi un sfert, preciză Egor zâmbind.

—Şi trebuie să mă scol atât de dimineaţă, gemu doctorul. E departe gara?!...

—Şase kilometri. Dar nu voiţi să plecaţi de acum?!...

Doctorul nu răspunse. Privea din nou patul, cu mirare. Apoi se ridică şi începu să se plimbe prin cameră.

—Să vă spun drept, mi-a trecut somnul, vorbi el privind în jos. Şi nu-mi place deloc odaia pe care mi-au dat-o... E atât de izolată... Şi e foarte veche; trosnesc toate mobilele... te deşteaptă din somn...

Egor căută ochii profesorului, dar d-l Nazarie se feri să-l privească.

—Dacă vreţi, vă puteţi culca în odaia mea, se adresă el către doctor.

—Şi dumneavoastră dormiţi aici?

—Nu, rămân cu dumneata... Sunt două paturi la mine...

Doctorului îi sticliră ochii de bucurie. Se apropie brusc de d-l Nazarie.

—Şi avem şi puşca cu noi, să nu vă fie frică, spuse el repede.

Dormim cu puşca alături... Numai dacă aş putea adormi, adăugă pe un glas mai scăzut, căci mi-a pierit somnul...

*

În prag, Egor îl întrebă.

—Sincer, ce credeţi despre domnişoara Moscu?!

Doctorul clipi din ochi.

—Cred că nu mai are mult, vorbi el fără să-şi dea seama.

—E logodnica mea, îl întrerupse Egor aspru, privindu-l în ochi.

—Într-adevăr... Într-adevăr, e ciudat, şopti doctorul. S-ar putea totuşi...

Egor rămase multă vreme lângă uşă, ascultând cum se depărtează paşii. Prin ce miracol se liniştise deodată? Era calm, era lucid; se simţea puternic, neînfricat. Îşi băgă mâinile în buzunare şi începu să se plimbe prin odaie, gânditor. Aproape douăsprezece, îşi aminti el. Dar n-are nici o importanţă ora, nici o importanţă n-au superstiţiile acestea vechi, străvechi... Numai puterea lui de nădejde şi de credinţă, numai marea lui dragoste pentru Sanda îl păstrau treaz şi puternic.

Nu se mai auzeau zgomote, nu se mai auzeau paşi. Luna apunea undeva, în spatele parcului. Egor se simţi singur şi asta îl întărea acum, îi da curaj. „Numai dacă n-aş visa, îşi spuse el încruntându-se. Sau, poate, cine ştie? numai dacă aş putea să mă trezesc mai repede din somn"... Îşi lovi braţele unul de altul. Nu dormea. Iată, aici arde lampa, aici intră întunerecul pe fereastră, aici e scaunul, şi masa, şi sticla aproape deşartă de coniac. Toate lucrurile sunt ca de obicei, toate lucrurile sunt în camera lui. Întocmai ca în timpul zilei, întocmai ca în vis...

Se plimbă iarăşi, cu paşi largi, ritmici. „Trebuie să mă trezesc o dată, îşi spuse el. Dacă dorm cu adevărat, nu se poate să nu mă trezesc. Voi auzi glasul *ei*, voi simţi parfumul de violete - şi mă voi trezi".

Dar nu auzea nimic. În nările lui pătrundea acelaşi aer rece, aspru, ce năvălea pe fereastră - şi întâmpina uneori mirosul de coniac o uşoară amintire de tabac. Totul se petrecea în odaia lui.

Trecu de câteva ori pe lângă uşă, fără să se hotărască s-o încuie. E mai bine aşa, deschisă. Aşa cum mi s-a spus, în vis. Dacă dragostea mea e mai puternică, dacă... Ar fi vrut să continue gândul: dacă mă va ajuta Dumnezeu şi Maica Domnului... Dar nu putu să gândească până

la sfârşit nădejdea şi tăriile lui. Mintea i se întunecă o clipă. I se părea că luptă ca să se deştepte din vis. Întinse braţele; le simţi în faţa lui, braţele arcuite, uşor înfiorate. Nu visa. Astăzi se vor întâmpla *altfel* de lapte...

Se hotărî: *nu va încuia uşa*. Va închide numai fereastra. Se face frig, de altminteri. Se face într-adevăr prea frig...

Cu ce linişte se aşază la masă, ce senin îşi sprijină bărbia în palme, privind spre uşă, încruntat şi totuşi cu lumină tinerească în ochi...

XV

Timpul trecea foarte încet. Egor îşi dete târziu seama că ţigara i s-a stins pe marginea rece a scrumierei, ţigara pe care o aprinsese demult, poate fără ştirea lui. Ce făcuse în tot acest răstimp, unde îi alunecaseră gândurile?... Lampa fumega uşor, înfiorată parcă de o răsuflare streină, nesimţită de el. Şi totuşi, nu mai era nimeni în odaie, nu venise încă nimeni. Odaia rămăsese ca la început - întreagă, necremenită, pustie. Egor se regăsi cu mirare, aşezat la masa lui, placid, fără memorie. Nici măcar nu se simţea neliniştit. O nesfârşită indiferenţă îi stăpânea mintea; nu l-ar mai fi zguduit nici un miracol. Parcă s-ar fi trezit deodată într-un somn neobişnuit, în care visele sunt visele visate de mai mulţi oameni laolaltă, inşi pe care nu-i vezi, dar pe care îi ghiceşti alături de tine...

Se ridică, totuşi, de pe scaun şi se apropie de lampă, micşorându-i fitilul. Îşi dădu seama că în odaie se făcuse foarte frig, dar nu simţea frigul *în el*: îl constata numai în jurul lui, ca pe un lucru aflat acolo. Se îndreptă spre fereastră. O găsi închisă şi-şi lipi o clipă fruntea de geam, privind afară, în noapte. Atunci i se păru că aude, foarte departe, un geamăt. A fost geamăt sau a trosnit vreun lemn uscat, sub pas de om? Se întoarse de la fereastră şi ascultă, cu capul puţin ridicat. „*Să nu încui uşa la noapte*" - îşi amintea cu precizie cuvintele acestea ale Siminei. Ca şi cum ea n-ar fi putut veni şi altminteri, prin vis, printre geamuri... Fără îndoială, gemuse cineva departe, în somn. Poate d-l Nazarie sau mai degrabă doctorul.

Egor se aşeză iarăşi la masă. „Inutil să mă păcălesc singur; zadarnic îmi spun că a fost numai un geamăt, ca să nu mai aud paşii ei. Zadarnic." Nu mai trosneau surd podelele şi nici laviţele de lemn nu tresăreau. Se auzea acum precis zvonul paşilor uşori, grăbiţi, de-a

lungul coridorului. „Numai dacă aş putea să mă trezesc", gândi înfiorat Egor. Îşi dete apoi seama că încearcă iarăşi să se înşele singur, spunându-şi că tot ce se întâmplă se întâmplă în somn, nădăjduind că *visează*.

Îi păru deodată rău că nu făcuse nimic până atunci, că nu se pregătise, mulţumindu-se să aştepte. Simţi, istovit, cum aleargă timpul; fără nădejde, fără întoarcere, se mistuiau clipele, una într-alta, grele, goale, fără sens. Paşii se auzeau de o veşnicie. Sunetele străbăteau anevoie până la el, stinse şi surde. Un târşit uşor de pantof în faţa uşii şi apoi câteva clipe de tăcere. „Cineva aştepta afară, aştepta şovăitor sau poate uşa e într-adevăr încuiată? nădăjdui tremurând Egor. Poate am închis-o în vis. Şi ea nu va îndrăzni să intre"...

Auzi atunci câteva bătăi scurte şi repezi, bătăi de femeie emoţionată. Egor se ridică de pe scaun, dar rămase cu amândouă mâinile înţepenite pe masă. Era foarte palid şi ochii îi ardeau vrăjiţi în orbite. Avea ochii vineţi, aspri, bolnavi. Bătăile se auziră din nou, mai nerăbdătoare.

—Intră! gemu Egor.

Îşi simţi gâtul uscat, pieptul fără aer. Uşa se deschise încet, şi în prag apăru domnişoara Christina. Privirile ei se opriră de-a dreptul în ochii lui Egor. Îl ţintui aşa câteva clipe. Apoi obrazul ei se lumină într-un zâmbet fără seamăn. Întoarse lin braţul spre uşă şi răsuci cheia.

*

Cu ochi deschişi în întunerec, privind în sus, d-l Nazarie răsufla încet, fără zgomot, ca să poată asculta ce se întâmplă cu tovarăşul său de cameră. Doctorul se sculase oare din somn, şi căuta ceva pe masă, pipăind în beznă, lovind obiectele şi apoi apucându-le strâns în pumni, ca să nu tremure? Sunetele erau strangulate, oprite pe loc de o mână nevăzută. Izbucneau cu o sonoritate rănită, bolnavă, dar se înecau repede în pâslă, şi tăcerea părea mai nefirească în urma lor, mai ameninţătoare.

D-l Nazarie asculta, cu gura strânsă, neîndrăznind să se mişte, necutezând să-şi şteargă broboanele reci de pe frunte.Când transpirase aşa, cu tot trupul înecat în sudoarea îngheţată? Poate că doctorul s-a speriat în somn şi acum umblă prin odaie fără să se poată trezi. Şi în

clipa când se va trezi, cu ce groază va urla el în întunerecul care îl apasă din toate părțile!...

Atunci auzi, chiar lângă el, o gheară zgâriind peretele, alunecând încet și lung de-a lungul zidului, ca și cum l-ar fi încercat, trudindu-se să-l pătrundă. Domnul Nazarie sări în mijlocul odăii; gura îi era încleștată, mâinele reci. Se lovi de un trup țeapăn. Doctorul gemu înfiorat când d-l Nazarie îi apucă brațul.

—Ce făceai aici? îl întrebă sugrumat d-l Nazarie.

—Mi s-a părut că umblă cineva, șopti doctorul. Mi s-a părut că zgârie cineva zidul pe dinafară... Ai auzit și dumneata ceva?...

—Poate e vreo pasere în odaia cealaltă, vorbi d-l Nazarie.

Dar era sigur că nu fusese o pasere. Gheara alunecase pe zid cu prea multă tărie, țeapănă.

—Căutai ceva pe masă? întrebă din nou d-l Nazarie. M-ai speriat...

—N-am umblat eu, mărturisi doctorul. Astea sunt spirite, sunt duhuri rele...

Delira. Îi tremurau mâinile. Ar fi voit să caute pușca, pe care o rezemase de pat, dar îi era teamă să se depărteze de d-l Nazarie. Îl apucase de braț și-l ținea.

—Ai vreun chibrit? întrebă cu greutate d-l Nazarie.

—Cutia e pe masă...

Se apropiară amândoi, ferindu-se să nu se lovească de scaun. D-l Nazarie pipăi atent, până găsi cutia cu chibrituri. Când aprinse unul, mâna îi tremura.

—Poate ne-am speriat degeaba, șopti el.

—Nu, eu sunt sigur, sunt sigur...

Doctorul bolborosea fără înțeles. Cu mâna stângă își apucase cămașa în dreptul inimii, strângând-o; parcă împietrise acolo, într-un spasm.

—Ar trebui să plecăm, spuse doctorul târziu, încercând să se controleze. Eu nu mai pot rămâne în odaia asta...

—Nu mai e mult până la ziuă, îl liniști d-l Nazarie. E mai bine să așteptăm...

Se priviră, fiecare îngrozit de spaima celuilalt.

—Am putea să ne rugăm până atunci, adăugă d-l Nazarie.

—Eu mă rog întruna, șopti doctorul, dar nu face nimic, am auzit mereu aceleași zgomote.

Lampa ardea cu flacără scăzută. Liniștea era atât de deplină, încât răsuflarea lor părea bolnavă, sforăitoare.

—Nu auzi nimic *acum?* întrebă deodată doctorul.

D-l Nazarie privi repede de jur împrejur. Nu erau aceleaşi sunete acum, nu veneau din cameră, nici de alături. Era un pas care se rotea afară, cineva care călca uşor şi atent pe pietriş. Se apropie de fereastră. Nu se vedea nimic la început. Lampa era încă prea aproape, lumina ei pală turbura sticla geamului.

—Şi totuşi, se aude foarte bine, şopti din nou doctorul, apropiindu-se şi el de fereastră.

Ochiul se obişnuia repede cu întunerecul. Într-adevăr, prin mijlocul aleii păşea cineva, cu multă grijă, cineva care călca amuţit, ca în somn.

—E Simina! spuse turburat d-l Nazarie. Poate vine să ne cheme. I s-o fi întâmplat ceva bolnavei...

Fetiţa se îndepărta însă, spre inima parcului, spre rondul cel mare. Doctorul o urmări cu ochii, mut.

—Ce Dumnezeu face ea noaptea singură în parc? vorbi sugrumat d-l Nazarie. Mi-e teamă să nu se întâmple ceva...

Rămase câteva clipe la fereastră, silindu-se să străbată cât mai departe întunericul, până unde ajunsese Simina. Apoi se întoarse brusc. Se întoarse şi-şi căută ghetele.

—Trebuia să vedem unde se duce, spuse el neliniştit, să aflăm ce s-a întâmplat.

Se îmbrăca în grabă. Doctorul îl privea sălbăticit, parcă s-ar fi trudit să-l înţeleagă ce face.

—D-ta nu vii? îl întrebă d-l Nazarie.

Doctorul clătină din cap. Îşi încălţă bocancii şi-şi îmbrăcă pardesiul pe deasupra cămăşii de noapte.

—Cum de nu ne-a văzut? se miră el. Noi eram la fereastră, în lumină, şi ea a trecut chiar prin dreptul geamului nostru...

D-l Nazarie închise ochii, îngrozit.

—Să nu-şi fi dat oare seama? întrebă el în şoaptă. Să fie cu adevărat somnambulă?... Trebuie s-o prindem cât mai e vreme...

*

Răsucirea de fier a cheii a fost cel din urmă sunet viu pe care îl auzi Egor. Paşii Christinei aveau altfel de zvon. Străbăteau până la el, întregi sonori - dar parcă erau paşi de pe alt tărâm, îngânaţi de o şoaptă melodică, izvorâţi parcă din delir.

Christina înaintă până în mijlocul odăii, cu ochii țintă la Egor. „Dacă aș putea să-nchid ochii", gândi Egor. „Nu-i închide, dragostea mea! se trezi el deodată gândind cuvintele pe care Christina nu le putea rosti. Nu-ți fie teamă de mine!"...

Simțea cu precizie gândurile Christinei răsărindu-i în minte; le putea deosebi acum, fără nici o greutate, de gândurile și spaimele lui. Era totuși mult mai puțin înspăimântat decât se temuse; îl apăsa apropierea Christinei, aerul pe care îl înghițea era tot mai fierbinte, mai rarefiat, dar izbutea cu toate acestea să rămână în picioare, fără să-i tremure mâinile, fără să i se rătăcească mintea. O putea vedea întreagă pe Christina și nici o tresărire a feței sale de ceară nu-i scăpa. Mirosul de violete se răspândise acum în toată odaia. Pieptul Christinei se zbătea acum parcă mai adânc; era înfiorată și ea de apropierea bărbatului, înfrigurată parcă de așteptarea cărnii lui. „De ce nu stingi lumina, dragule? auzi Egor gândul Christinei în minte. Dar izbuti să reziste. Aștepta să se întâmple ceva năprasnic, să vadă pe Christina suflând în lampă sau apropiindu-se prea mult de el. Dar Christina adăsta, emoționată, privindu-l în ochi, alunecându-și uneori privirile pe brațele lui dârze, pe mâinile lui încleștate deasupra mesei. Egor făcu un uriaș efort și se așeză pe scaun. „Și cu toate acestea voiai o dată să mă pictezi, auzi el gândul Christinei, voiai să mă pictezi cum știi tu"...

Christina zâmbi încurcată și se apropie de pat. Se așeză cu foarte multă băgare de seamă, aproape fără zgomot. Începu să-și scoată mănușile. Avea gesturi lungi, moi, de o stranie grație. Inima lui Egor se opri o clipă, înecată în sânge. „De ce nu mă ajuți?! se miră, îmbujorată, domnișoara Christina. Ce amant timid ești tu, Egor... Cât de urâcios ești acum, așa cum stai departe de mine... Nu vrei să mă vezi goală? N-am făcut asta încă pentru nimeni, dragostea mea! Dar ochii tăi mă ispitesc, m-au scos din minți, Egor! Lor ce le-aș putea da decât zăpada trupului meu? Tu știi, tu știi cât sunt de frumoasă, tu știi prea bine asta!"...

Egor încercă să închidă ochii; pleoapele nu-l ascultau, privirile îi rămaseră legate de trupul Christinei. Fata începuse să se dezbrace. Își scoase cu infinită eleganță pălăria și o așeză pe măsuță, alături de mănușile de mătase neagră; gesturile ei calme și regale nu puteau ascunde totuși o neînțeleasă teamă. „Tu n-ai să înțelegi niciodată ce-am făcut eu pentru tine, Egor!... Tu nu poți înțelege curajul meu... Dacă ai bănui ce blestem mă apasă... Dragostea cu un muritor!" Zâmbi tristă; o istovită melancolie îi înlăcrăma parcă ochii. Dar

prezența lui Egor o învioră. Apropierea trupului său bărbătesc îi alunga parcă și tristețea și teama. Se ridică în picioare și-și desprinse gulerul de mătase. Gâtul îi apăru strălucitor de alb, catifelat, fraged. Bustul ei se contura acum involt și biruitor pe fundalul palid al peretelui. Erau sâni de fecioară, tari și rotunzi, crescuți însă în voie și ridicați foarte sus de împletitura corsetului.

„Acum are să se dezbrace", se înfioră Egor. Laolaltă cu groaza și dezgustul care îl copleșeau ca un delir, simți și împunsătura unei voluptăți bolnave, a unei dezmierdări otrăvite, care îl umilea și îl înnebunea în același timp. Sângele începu să-i bată fierbinte în urechi, în tâmple. Parfumul de violete îl lovea acum cu mai nedesluşită tărie, amenințându-l. Se strecura, pe deasupra patului, un necuprins zvon de foșnete feminine, de mătase care alunecă foarte aproape de piele - și venea, caldă, mireasma sânilor descătușați. „Eu sunt Luceafărul de sus"... auzi Egor cuvintele nerostite ale Christinei. Zâmbea, cu aceeași melancolie. ...„Și vreau să-ți fiu mireasă!" continuă ea. Fața îi era transfigurată de dor, de neliniște, de foamea trupului lui. Nici măcar ochii nu mai erau ca înainte. Ardeau și ei cu altă flacără acum; mai turburi, mai moi, mai fierbinți. „Nu mă lăsa singură, dragostea mea, auzi Egor chemarea ei din urmă. Mi-e frig să mă dezbrac singură... Mângâie-mă, ține-mă aproape de tine, ia-mă în brațele tale, Egor"...

O privi și ochii i se întunecară. Domnișoara Christina își scotea bluza, desfăcându-și încet, cu sfială, șireturile de mătase care îi țineau strâns, aproape ferecat, mijlocul. Mâinile lui începură să tremure. „Se va apropia acum mai mult, mă va cuprinde în brațele astea goale"... Și totuși, din bezna dezgustului, se implânta tot mai adânc otrava atât de dulce a așteptării; dezmierdări cum nici în vis...

„Nu mai vreau să fiu în vis, îi continuă domnișoara Christina gândul. Nu mai vreau să fiu rece și nemuritoare, Egor, dragostea mea!"...

*

Sanda aștepta, rezemată de fereastră, cu capul aplecat afară, în noapte. Nu va mai trece mult timp și totul se va sfârși... Totul va fi iar ca la început. Ca în somn. Luna s-a coborât acum prea adânc; bezna e deplină. Nimeni nu o mai poate zări, așa cum stă rezemată de fereastră, așteptând. Nici un țipăt nu se va mai auzi. Dorm chiar și fluturii acum și țânțarii...

O trezire câțiva pași alături, foarte aproape de ea. Întoarse capul, resemnată. Va veni întâi ea, apoi toți ceilalți, umbră după umbră...

—Tu ce cauți aici în toiul nopții? o întrebă d-na Moscu.

Maică-sa intrase pe nesimțite în odaie. Se întorcea de undeva, poate din parc, căci era îmbrăcată, cu șalul strâns în jurul gâtului.

—Așteptam, șopti Sanda.

—Nu mai vine acum, vorbi turburată d-na Moscu. Poți să te culci...

Sanda observă că maică-sa ascunde un ghem negricios și viu în mâna stângă. Altădată, o asemenea întâmplare ar fi înfiorat-o, ar fi umilit-o până la dezgust. Acum privea cu mirare vietatea mică pe care maică-sa o păstra cu atâta grijă în pumni.

—Unde ai prins-o? întrebă Sanda foarte ostenită, mai mult șuierând cuvintele.

—În cuib, șopti doamna Moscu. Nu poate să zboare...

—... Și așa crud?! se înfioră pe neașteptate Sanda.

Își cuprinse tâmplele în mâini. Cum au năvălit-o deodată toate durerile, și atâtea spaime uitate, și delirul amestecat cu greață din cea dintâi noapte... Se scuturâ. Fereastra larg deschisă lăsase tot frigul nopții să intre în odaie.

—Culcă-te! îi vorbi metalic d-na Moscu. Să nu răcești!

Sanda se apropie tremurând de pat. O durea cumplit capul, îi ardeau tâmplele.

—Dar să nu-nchizi fereastra, șopti ea d-nei Moscu. Poate mai vine...

*

D-l Nazarie și doctorul se opriră mirați în mijlocul aleii. Simina era foarte aproape de ei, cu spatele, privind atentă un lucru nevăzut dintre pomi.

—Cum Dumnezeu a rămas tot aci? șopti doctorul. Au trecut de-atunci atâtea minute...

Simina privea dârză întunerecul din fața ei, fără să se întoarcă, fără să audă. Parcă i-ar fi așteptat să coboare din casă, s-o vadă bine - ca s-o poată urmări.

—Nu-și dă seama, șopti d-l Nazarie turburat. Poate nici nu știe unde se află...

Simina porni chiar atunci, concentrată, cu pasul sigur. Porni de-a

dreptul printre salcâmi, fără să caute potecă, fără să se teamă de ramurile moarte care îi ațineau calea.

—Să nu ne rătăcim, îngână doctorul.

D-l Nazarie nu-i răspunse. Începea să se trezească dintr-o groază care durase prea mult și se trezea amețit, bolnav. I se părea că se încumetă într-o urmărire fără rost, că e atras în cursă și că va cădea repede, va aluneca din clipă în clipă undeva, într-un fund cu iarbă udă și întunerec.

—Eu n-o mai văd, șopti din nou doctorul, oprindu-se între pomi.

„Cum Dumnezeu nu aude crengile trosnind, nici pașii noștri?" se întreba doctorul?

—E acolo, răspunse uscat d-l Nazarie.

I-o arătă cu mâna, departe, o umbră albă alături de un stufiș. Probabil că de-acolo începea o nouă alee, căci văzduhul se limpezea, umbrele pomilor se rotunjeau, alinate.

Doctorul făcu câțiva pași, atent să nu se lovească de ramurile joase, care atârnau răsucite, pleșuve, apăsate parcă de o greutate nevăzută. Privi înfiorat umbra pe care i-o arătase d-l Nazarie.

—Eu am ochi buni, șopti el foarte încet. Nu e domnișoara Simina, *acolo*...

D-l Nazarie își dădu în acea clipă seama că umbra de lângă tufiș se leagănă încet, amețită și brațele ei se înalță chemând parcă pe cineva de departe, pe cineva nevăzut. Nu era, într-adevăr, fără răsuflare; nu era om viu acela. Seamănă cu nălucirile lui de altădată, într-atât era de aeriană, de nefirească în gesturile ei de cârpă.

—Haide înapoi, auzi el glasul uscat al doctorului.

Atunci trecu prin fața lor Simina și îi privi înspăimântată. D-l Nazarie ghici mai mult după ochii ei larg deschiși, din gura ei strânsă că Simina încearcă acum să repare greșeala de a-i fi adus aici. Nu se aștepta, probabil, să întâlnească pe șanțul celeilalte alei pe *altcineva*. Venise acum înapoi, uluită și încerca să-i atragă în partea potrivnică a parcului. Trecuse prin fața lor și apoi pornise îngândurată, cu pasul repede, îndreptându-se spre poarta de la miazănoapte. Doctorul voi s-o urmeze. D-l Nazarie îi apucă strâns brațul.

—Să vedem mai întâi ce e *acolo*, vorbi el hotărât.

Pășind încet, unul lângă altul, se apropiau de alee. Umbra dispăru câteva clipe. Parcă se îndreptase și ea spre celălalt capăt, o dată cu Simina sau, poate, o ascundea acum vreun arbore. Cu cât înaintau, cu atât d-l Nazarie avea precis impresia că mai trăise o dată aceeași întâmplare, că mai urmărise o dată, demult, o umbră cu gesturi moi de

cârpă, printre arborii încremeniți.

—Nu se mai vede nimic, șopti doctorul. Eu nu mai văd nimic...

D-l Nazarie începea însă să vadă. La câțiva pași de el, apăruse din nou Simina. Rezemată de un pom, lipită de trunchi, privea îngrozită apropierea celor doi bărbați. Fetița caută ochii d-lui Nazarie și încercă încă o dată să-l stăpânească, să-i poruncească, sfărâmându-i voința. Dar d-l Nazarie porni hotărât înainte, trecu pe lângă ea și ajunse la șanțul aleii.

—Rămâi așa, nemișcat! șopti el doctorului.

În fața lor, pe alee, aștepta un rădvan demult scos din uz, o caleașcă boierească veche, fără sclipire, cu doi cai somnoroși. Vizitiul adormise pe capră; nu i se vedeau decât haina albă, roasă de ploi, și șapca de piele jupuită. Dormea parcă de foarte multă vreme acolo, pe capră - dormea fără grabă , fără tresăriri. Și caii parcă alunecaseră în același somn de moarte, căci nu se mișcau, nu răsuflau, asemenea unor statui întunecate, așteptau în fața rădvanului vechi, așteptau în nesimțire.

Doctorul holbase înnebunit ochii și începu să tremure. Apucă brațul d-lui Nazarie cu amândouă mâinile.

—Vezi și d-ta? întrebă el, șuierând cuvintele.

D-l Nazarie clătină din cap.

—Sunt vii?! întrebă din nou doctorul. Sau poate ni se pare nouă?

În acea clipă umbra care dispăruse de mult de la marginea aleii apăru. Era un bătrân foarte ostenit, cu fața suptă. Era îmbrăcat ca un argat de curte boierească pe vremuri. Trecu prin fața lor ca și cum nu i-ar fi văzut. Privea mai mult în pământ. Dar d-l Nazarie simți că bătrânul *știe* de prezența lor acolo, atât de aproape de el. Îi întâlnise o singură clipă privirile; erau ochi sticloși, osteniți, bolnavi. Doctorul își acoperi fața cu palma. Ar fi vrut să fugă, dar mâna mică și rece a Siminei i se agață de braț, amuțindu-l.

XVI

Domnișoara Christina rămăsese foarte aproape de el, cu sânii goi, cu părul despletit, așteptându-l. „Egor mă umilești! îi auzi el gândurile. Stinge lampa, apropie-te!". Egor încercă zadarnic să se împotrivească. Simțea în creier porunca domnișoarei Christina, simțea în sânge chemările ei otrăvite. „Dacă mă sărută, sunt pierdut", gândi el. Dar simțea în același timp cum îl cuprinde delirul, cum dorește

carnea aceea atât de vie şi atât de sălbatecă în trăsăturile ei. Trupul domnişoarei Christina îl aştepta atât de înfometat, încât Egor se clătină ameţit, îndreptându-se către pat. Simţea cu o drăcească luciditate cum se pierde, cum îl îneacă greaţa şi voluptatea. Încă un pas, încă un pas...

În faţa lui, în faţa buzelor lui se deschidea gura Christinei. Când se apropiase atât de mult? Întinse braţele şi cuprinse umerii de zăpadă ai fetei. Carnea era atât de rece şi atât de fierbinte în acelaşi timp, încât Egor se prăbuşi în pat; era peste putinţă de îndurat focul acela neasemuit cu nici o flacără, senzaţia aceea că apucă în mâini ceva cu neputinţă de apucat.. Simţi deodată gura Christinei căutându-i buzele. Gura ei era atât de fierbinte, încât Egor nu simţi, în cea dintâi clipă, decât o copleşitoare durere în tot trupul. Apoi dulceaţa otrăvită i se prelinse în sânge. Nu se mai putea împotrivi. Răsuflarea lui trecu în răsuflarea Christinei şi buzele lui se lăsară supte, incendiate de gura ei, dulce ca o boală neînchipuită. Dezmierdarea era atât de sălbatică, încât Egor lăcrăma, şi simţi cum i se despart oasele ţestei, cum i se moaie oasele şi carnea toată i se înfioră într-un spasm suprem.

Christina îşi ridică fruntea şi-l privi printre gene. „Ce frumos eşti tu, Egor!"... Îl mângâie, îi apropie încet obrazul de sânii ei mici şi tremurători. Lui Egor i se păru că aude de undeva un glas surd, melodios, recitând aproape de ureche:

Arald, nu vrei pe sânu-mi tu fruntea ta s-o culci?
Tu zeu cu ochii negri... O! ce frumoşi ochi ai...
Las' să-ţi înlănţui gâtul cu părul meu bălai...
Viaţa, tinereţea mi-ai prefăcut-o în rai -
Las' să mă uit în ochii-ţi ucizător de dulci!

Nu fusese, parcă, glasul ei din vis; nu era nici glasul ei neauzit, izbândit de-a dreptul prin gânduri. Cineva rostise lângă ei frântura din poem. Versurile i se păreau cunoscute lui Egor, i se păreau demult cetite, într-o toamnă din liceu, într-o noapte de mare singurătate. „Egor, tu ce ochi ai?" îl întrebă Christina. Îi întoarse capul cu mâinile ei mici şi-l privi adânc, înfiorată. „Tu, zeu cu ochii negri!... Ai ochi vineţi, neînfricaţi. .. Câte femei s-au oglindit în ei, Egor?!... Cum aş topi gheaţa ochilor tăi cu gura mea, iubite! De ce nu m-ai aşteptat, de ce n-ai vrut să mă iubeşti numai pe mine?!"...

Egor tremura, dar nu mai era un spasm de teroare, ci nerăbdarea trupului lui întreg, mistuirea lui delirantă în aşteptarea marii

dezmierdări. Carnea lui se risipea înnebunită, căci voluptatea îl sugruma, îl umilea. Gura Christinei avea gustul fructelor din vis, gustul tuturor beţiilor neîngăduite, blestemate. Nici în cele mai drăceşti închipuiri de dragoste nu picurase atâta otravă, atâta rouă. În braţele Christinei, Egor simţea cele mai nelegiuite bucurii, o dată cu o cerească risipire, împărtăşire în tot şi în toate. Incest, crimă, nebunie - amantă, soră înger... Totul se aduna şi se mistuia alături de carnea aceasta incendiată şi totuşi fără viaţă...

—Christina, visez? şopti el palid, cu pupilele turburi.

Fata îi zâmbi. Roua buzelor ei nu se clintea; gura rămase înfiorată de acelaşi zâmbet. Şi totuşi, Egor auzi lămurit răspunsul.

„... Şi tot astfel dacă închid un ochi văd mâna mea mai mică decât cu amândoi... În faptă, lumea-i visul sufletului nostru..."

„Da, da, treceau gândurile prin mintea lui Egor, ea are dreptate. *Acum visez.* Şi nu mă sileşte nimeni să mă trezesc".

„Vorbeşte-mi Egor! auzi el chemarea în gând. Glasul tău mă doare, mă ucide... Dar nu mai pot fără glasul tău!"...

—Ce vrei să-ţi spun, Christina? întrebă Egor istovit.

De ce-l ţinea acum la sânul ei şi-l silea să vorbească, silindu-l în acelaşi timp să aştepte, să întârzie îmbrăţişarea lor întreagă? De ce îl chemase cu atâta nerăbdare şi se dezbrăcase în faţa lui şi acum, numai pe jumătate goală, uitase şi de lumina care la început o făcuse să sufere, şi de timiditatea lui, şi de ispitirile ei?

—Ce vrei să-ţi spun? repetă el privind-o în ochi. Eşti moartă sau eşti numai în vis?

Obrazul Christinei se întristă până la deznădejde. Nu lăcrăma, dar ochii ei îşi pierdură brusc sticlirea şi se turburară. Zâmbetul ei înflori anevoie şi buzele nu mai purtau acum parfumul acela otrăvit care răvăşise carnea bărbatului din braţele ei.

„De ce-ntrebi mereu, Egor, dragostea mea?" îi auzi el gândurile. „De ce vrei să ştii dacă sunt într-adevăr moartă şi tu eşti muritor?... Dacă ai putea rămâne lângă mine, dacă ai putea fi numai al meu, ce neauzită minune s-ar împlini!"...

—Dar acum te iubesc, gemu Egor. N-am vrut să te iubesc la început, mi-a fost frică de tine! Dar acum te iubesc! Ce mi-ai dat să beau, Christina? Ce mătrăgună rodeşte din buzele tale?!...

Delirul îl cuprindea brusc; parcă şi sângele, şi mintea, şi vorba i-au fost deodată otrăvite. Începu să vorbească în neştire, apropiindu-şi tot mai mult fruntea de sânii Christinei, şoptind şi sărutând, căutând înfiorat carnea de zăpadă în care voia să se mistuie.

Christina zâmbi. „Aşa, iubitul meu, vorbeşte-mi de patimă, spune-mi mereu că îţi place trupul meu, uită-te mult în ochii mei, pierde-te!"...

—Aş vrea să te sărut! şopti turburat Egor.

Simţi atunci încă o dată jarul buzelor ei, beatitudinea aceea încremenită. I se păru că se pierde, că leşină şi închise ochii. Auzi iarăşi gândul Christinei. „Dezbracă-mă, Egor! Dezbracă-mă tu!"... Începu să-şi afunde mâinile în mătăsurile ei înveninate. Degetele îi ardeau, ca şi cum ar fi fost strivite între gheţuri. Sângele i se zbătea spre inimă. Pofta pe care o simţea acum Egor îl zvârlea orbeşte, înnebunit, într-o voluptate împletită cu dezgust. Un imbold drăcesc de a se pierde, de a se risipi într-un singur spasm. Sub degetele lui palide, trupul Christinei începu să tremure. Şi totuşi, nu auzea nici un oftat, nici o răsuflare pe buzele ei desfăcute şi umede. Carnea Christinei trăia cu desăvârşire altfel; închisă în ea, fără aburi, fără şoapte.

„Cine te-a învăţat să dezmierzi, zburătorule?! îl întrebă gândul Christinei. De ce mă ard mâinile tale, de ce mă ucide sărutarea ta?!" Egor îi desfăcu corsetul şi îşi coborî degetele de-a lungul spinării ei tăcute. Deodată încremeni şi începu să tremure. I se păru că se deşteaptă pe marginea unei bălţi putrezite, aproape să cadă. Christina îl privi lung, întrebător, dar Egor nu ridică ochii spre ea. Degetele lui întâlniseră o rană umedă şi caldă; *singurul loc cald* pe trupul nefiresc al Christinei. Palma îi alunecase ameţită pe pielea ei de mare necunoscută - şi împietrise zgârcindu-se, prinsă în sânge. Rana era încă proaspătă şi atât de vie, încât Egor avu impresia că se despicase numai cu puţine clipe înainte. Sângele gâlgâia. Şi, totuşi, cum de nu pătrundea prin corset, cum de nu se înroşea rochia?!...

Se ridică deodată în picioare, buimăcit, cu palmele la tâmple. O groază scârbită îi răvăşea din nou fiinţa întreagă. „Ce bine că totul s-a petrecut în vis, îşi spunea el, şi m-am deşteptat *înainte*"... Dar în acea clipă, văzu trupul pe jumătate dezgolit al domnişoarei Christina răsturnat în pat, umilit - şi îi auzi gândul: „E rana mea, Egor! Pe acolo a trecut glonţul, pe acolo m-a împuşcat bruta!"... Ochii ei erau din nou sticloşi. Trupul ei era parcă mai alb, mai depărtat, dar vraja pierise. Egor îşi privi ameţit mâna. O uşoară pată de sânge stăruia încă pe degete. Gemu, sălbăticit de groază şi se repezi în colţul celălalt al odăii, în dosul mesei. „Eşti şi tu ca toţi ceilalţi, Egor, dragostea mea! Ţi-e frică de sânge!... Ţi-e frică de chiar viaţa ta, de destinul tău de muritor!... Pentru un ceas de iubire, eu n-am şovăit în faţa celui mai aspru blestem. Şi tu şovăi în faţa unei picături de sânge, Egor,

muritorule"...

Christina se ridică din pat, mândră, tristă, nemângâiată. Egor o văzu cu groază apropiindu-se de el.

—Ești moartă! Ești moartă! urlă el, începând să delireze.

Christina făcu câțiva pași, calmă, continuând să zâmbească. „Mă vei căuta o viață întreagă, Egor, fără să mă găsești! Vei pieri de dorul meu... Și vei muri tânăr, ducând în mormânt șuvița asta de păr!... Ia-o, păstreaz-o!" Se apropie mai mult. Egor simți din nou în nări mireasma trupului ei ciudat. Dar nu putea întinde mâna. Nu mai putea îndura încă o dată atingerea cărnii ei tăcute. Când Christina înălță brațul întinzându-i șuvița de păr, Egor scuturâ înnebunit masa. Lampa căzu jos, sticla se sparse cu un zgomot surd, răbufnind într-o vâlvătaie galbenă. Un miros puternic de petrol se răspândi în odaie. Trupul pe jumătate gol al Christinei arăta mai înspăimântător la lumina flăcărilor născute din covor, din podea. Capul îi era aproape în umbră. „Încep să mă deștept! își spuse cu bucurie Egor. Acum trebuie să mă deștept." Dar nu înțelegea de ce stă în picioare, zgârcit, cu mâinile apucate de lemnul mesei, nu înțelegea mai ales flăcările care se întindeau pe grinzi, înconjurându-i patul, mistuind albiturile. „Domnișoara Christina a fost aici, a fost în somn", își spunea el, silindu-se să pătrundă înțelesul atâtor întâmplări nefirești. I se păru, în acea clipă, că domnișoara Christina se depărtează de el, privindu-l disprețuitoare, cu o mână prinzându-și părul căzut pe umeri, cu alta adunându-și mătăsurile la piept. O singură clipă o mai văzu astfel. Apoi, fără să înțeleagă prin ce taină, odaia rămase pustie.

Se simți singur, printre flăcări.

XVII

D-l Nazarie, doctorul și Simina rămaseră multă vreme alături, privind rădvanul cu cai adormiți. Timpul încremenise. Parcă nici frunzele nu se mai clătinau pe crengi, și nici o pasere nu zbura în noapte. Mintea era ea însăși amuțită. Domnul Nazarie privea, fără gânduri, fără voință. De când se apropiase de ei Simina, nu se mai putea hotărî să facă un pas. Rămăsese alături de doctor, vlăguit de gânduri. Simina singură răsufla greu, turburată, în așteptare.

—Trebuie să plecați, le spuse ea târziu. Are să se întoarcă foarte curând... Are să se supere pe mine dacă v-o vedea aici...

Șoapta Siminei venise parcă de departe. Se trudeau s-o audă.

—Are să se supere, repetă Simina.

D-l Nazarie începu să-şi frece ochii. Privi îngândurat pe tovarăşii lui, privi iarăşi spre rădvan. Caii aşteptau, cu capetele plecate, deznădăjduiţi.

—... Ce somn lung am dormit, spuse el ca pentru sine.

Simina zâmbi. Îi apucă braţul.

—... N-am dormit, şopti ea, am stat aici şi am aşteptat-o ...

—Da, aşa a fost, încuviinţă doctorul.

Se vedea bine că nu-şi dă seama ce vorbeşte. Rostise cuvintele aproape fără să le audă. Era înţepenit şi nici o simţire nu mai ajungea, de la marginile trupului, până la el.

—... O să vă cheme şi pe voi, vorbi din nou Simina, dar altă dată. Acum e la Egor, s-a dus la el...

D-l Nazarie se cutremură. Dar nu avea nici o putere, nici un gând. Vraja Siminei era aromitoare; nu-l lăsa nici măcar să se turbure, să se sperie.

—... Acela e un moş de-al nostru, vizitiul Christinei, şopti Simina arătând cu braţul spre mijlocul aleii. Să nu-ţi fie frică de el... E bun...

—Nu mi-e frică, spuse cuminte d-l Nazarie.

În acea clipă simţi un junghi îngheţat străbătându-i prin spate, spre inimă. Parcă se trezea, în durere, în spaimă. Se făcuse deodată frig şi începu să tremure. Din capătul aleii venea cu pasul grăbit domnişoara Christina. Trecu pe lângă ei privindu-i în ochi, ameninţătoare; parcă ar fi vrut să-i îngheţe, într-atât de sticloase îi erau privirile. D-l Nazarie se clătină, înjunghiat. Nu mai era, acum, nălucirea de aburi şi spaimă, nici prezenţa apăsătoare a unui suflet nevăzut. Christina îi ţintuia aspră, din spaţiu - nu din vis. O vedea cu o delirantă precizie, foarte aproape de el. Îl uluia mai ales pasul ei feminin, precipitat şi mâhnit. Domnişoara Christina se sui în rădvan strângându-şi cu amândouă mâinile mătăsurile în jurul gâtului. Rochia îi era răvăşită, bluza descheiată. O mănuşă de mătase neagră, lungă şi fină alunecă pe scara trăsurii şi căzu apoi nevăzută în mijlocul aleii.

Simina se repezise cea dintâi spre rădvan când se apropiase domnişoara Christina. Privea înspăimântată, cu ochii turburi, sticloşi. Obrazul ei palid semăna cu faţa de sidef a Christinei. Mâinile se îndreptară spre ea, îngheţate. Nu scoase nici un cuvânt. Aştepta poate un semn, o încurajare. Domnişoara Christina îi zâmbi foarte trist, foarte obosită - privind-o în ochi, mărturisindu-i parcă dintr-o singură privire toate întâmplările - apoi rădvanul porni, fără zgomot, legănat ca un abur greu deasupra aleii. Câteva clipe în urmă, nu se mai zări.

Simina plecă ochii în pământ, abătută, gânditoare. D-l Nazarie răsufla cu greutate. Doctorul rămăsese tot atât de încremenit. Privea atent, aproape fascinat un punct negru la câțiva metri depărtare în fața sa, pe alee.

—Și-a uitat mănușa! exclamă el târziu, sugrumat.

Simina tresări, neliniștită. Întoarse capul, ca și cum ar fi voit ea să alerge întâi spre acea pată neagră din mijlocul drumului. Dar doctorul pornise înainte Se aplecă tremurând și apucă într-adevăr o mănușă neagră, de mătase, mirosind vag a violete. O ținea țeapăn în palmă, neînțelegând fiorul de gheață și de jăratec care îl pătrunsese.

—De ce pui mâna? întrebă Simina apropiindu-se.

Privea acum și d-l Nazarie, privea fără inteligență, năuc, sluțit parcă de neînțelegere și spaimă. Încercă să atingă și el cu mâna acea mătase rămasă din vis. Dar mănușa se măcinase pe nesimțite în palma doctorului, ca mistuită de un jăratec ascuns. Era o cenușă putredă, prăfuită, care se scutură tristă în mijlocul aleii, chiar acolo unde alunecase din rădvan. Doctorul o lăsă să se risipească aplecându-și palma, somnoros.

*

Focul se răspândea repede în odaie. Ardeau acum dulapul cu haine, patul și perdelele. Egor rămase totuși multă vreme nehotărât, sprijinindu-se cu mâinile de masă, sufocat de fum. „Ar trebui să fac ceva", gândea el ca în vis. Zări într-un colț cana cu apă; o apucă, sărind peste covorul ars, și începu să stropească la întâmplare. Se simțea lipsit cu totul de vlagă. Apa pe care o găsi în odaie nu-i ajunse nici măcar să stingă duşumeaua de lângă uşă, unde se afla el. Încercă atunci să deschidă uşa ca să strige după ajutor. Uşa era închisă. „*N-am închis-o eu*", își aminti el cutremurându-se. Groaza care îl cuprinse din nou îi mări puterile. Căută bâjbâind cheia în broască. Fierul era fierbinte, afumat; cheia descuia greu, pe lemnul uşii ajunseseră câteva limbi de foc, trecând la întâmplare, și pătaseră cu funingine lacul gros, galben, învechit.

Egor alergă pe coridor. Strigând. Întunerecul era încă deplin. Pe uşa deschisă, nu răzbeau decât nori subțiri de fum, înroșiți de vâlvătaia dinăuntru. Egor striga mai ales pe d-l Nazarie. Singurătatea și tăcerea pe care o întâmpină până la sfârșitul coridorului nu o putea înțelege. Dacă ar fi recunoscut uşa profesorului, ar fi bătut cu piciorul

în ea să-l deştepte. Dar în întunerec nu izbutea să lămurească unde se află. Coborî până jos în curte, fără să întâlnească pe nimeni. Rămase câtva timp în faţa casei, năuc, silindu-se să înţeleagă ce se întâmplă cu el, nădăjduind încă într-o deşteptare bruscă, nădăjduind că visează. Îşi privea mâinile prin întunerec. Nu vedea nimic. Ajungea până la el însă un miros fad de flori moarte, de cearceafuri vechi. Când ridică ochii, văzu o vâlvătaie puternică izbucnind prin fereastra camerei sale. Focul se întindea repede spre pod. Au să ardă de vii! se sperie Egor. Începu iar să strige. Dar i se păru că aude paşi pe alee, în spatele lui, şi fără să se întoarcă, înspăimântat, porni în fugă spre casele boiereşti, unde dormea familia Moscu. De-abia acum îşi aminti de primejdia în care se află Sanda.

„Numai să nu fie prea târziu! îşi spunea el. Dacă aş putea ajunge în camera ei fără să mă simtă cineva"...

Strigase de atâtea ori şi nu se trezise nimeni; nu-l lătrase nici măcar un câine. Aceeaşi curte pustie, cu umbra parcului apăsând-o din toate părţile. Oamenii sunt plecaţi toţi la vie, aşa îi spusese Simina. Dar cum de nu-l aude Simina sau doica sau d-na Moscu? Privi înapoi; văzduhul începea să se înroşească. Tufele de liliac şi salcâmii din apropiere aveau umbre tremurătoare, înecate într-o lumină obosită, sângerie. Va arde toată casa, îşi spuse el cu indiferenţă. Nazarie a fugit, firește; a fugit împreună cu doctorul, ca să-l lase singur, să piară el singur. Le-a fost frică...

Păşea încet, cu o inutilă băgare de seamă, în jurul caselor boiereşti. În curând se vor deştepta cu toţii, se vor aduna oamenii de la vie, din sat. Focul ardea departe, fără zgomot. E încă timp, e încă timp s-o scap, s-o iau în braţe şi să fug cu ea...

Atunci îşi dete seama că Sanda îl priveşte foarte aproape de el, rezemată de fereastră, aşteptându-l parcă de mult să vină. Era în cămaşă de noapte, foarte palidă, cu obrazul sprijinit în mână, ca şi cum ar fi obosit aşteptând, cuprinzând-o somnul. Egor tresări întâlnind chipul ei palid şi absent. „Ea *ştie* ce s-a întâmplat"... Făcu câţiva paşi spre fereastră.

—Ai venit?! întrebă stins Sanda. Mama spunea că n-ai să mai vii astă-noapte... E târziu!...

Îl privi drept în ochi, dar fără nici o emoţie. Nici măcar nu se mirase că îl vede apărând deodată în faţa ei, în mijlocul nopţii.

—Pune-ţi o haină pe tine şi vino jos, repede! îi spuse Egor.

Sanda continuă să-l privească. Începu să tremure. Parcă ar fi simţit de-abia atunci frigul nopţii, aburii reci care îi înţepeniseră

umerii, brațele, gâtul.

—... Dar eu n-am să pot, șopti Sanda scuturându-se. Pe mine să nu mă siliți. Nu pot!... Mi-e milă...

Egor o privi înspăimântat. Înțelese că Sanda nu-i vorbește lui, ci unei fărpturi nevăzute, dinapoia lui poate, pe care Sanda o aștepta la fereastră și de care se temea. Se apropie mai mult de zid. Ce păcat că nu se poate sui de-a dreptul în camera ei, s-o silească să se îmbrace, s-o ia în brațe și s-o coboare cu sila...

—... Am văzut unul adineauri, adăugă Sanda mai stins, l-a prins mama din cuib... Eu n-am să pot, mi-e milă. Nu-mi place... Nici o picătură de sânge...

—Cui vorbești tu, Sanda? o întrebă Egor. Pe cine aștepți tu aici, în mijlocul nopții?...

Fata amuți, privindu-l adânc în ochi, fără să înțeleagă.

—Am venit să te scap! exclamă Egor cu mâinile ridicate, agățate de zid.

—Așa mi-a spus și mama, șopti Sanda, tremurând. Dar mi-e frică... Să viu acum?! Să sar jos?!...

Egor încremeni. I se păru că Sanda se înălță în vârful picioarelor și încercă să se suie pe fereastră. Era poate prea slabă, căci se trudea anevoie să-și urce tot trupul pe scândura înaltă a ferestrei. Gestul se repetă, fără nervozitate, dar cu încăpățânare; ca și cum ar fi răspuns unui ordin cu neputință de refuzat.

—Ce vrei să faci?! urlă el îngrozit. Rămâi acolo! Nu te mișca!...

Sanda părea că nu auzise cuvintele sau nu le pătrunsese înțelesul. Izbutise acum să se urce cu picioarele pe pervazul ferestrei. Aștepta un semn sau poate numai curajul de a se prăvăli. Nu erau decât vreo patru metri de la pământ. Așa cum se clătina însă Sanda, cu capul mainte, alunecarea putea fi fatală. Egor o striga mereu, îngrozit. Întindea brațele spre ea, ca să-l vadă, să-l recunoască.

—Nu-ți fie teamă, auzi el deodată un glas uscat, foarte aproape. Vre să ne cadă în brațe... Nu e prea sus!...

Întoarse încet capul. Lângă el, cu figura răvășită, transpirată, era d-l Nazarie. Nu-l privea. Urmărea cu ochii gesturile somnoroase ale Sandei.

Îi era parcă frică s-o scape din ochi, nu cumva să alunece fără știrea lor.

—Dacă vrei, te poți duce s-o prinzi, în odaia ei, adăugă d-l Nazarie în șoaptă. Eu rămân aici. Cu doctorul...

Într-adevăr, la câțiva pași în urmă, între trandafiri, era doctorul.

Se rezema în puşcă. Părea obişnuit cu tot ce se întâmplă în jurul lui. Avea o siguranţă nefirească, în atenţia lui sobră, împietrită.

—Cine a dat foc? întrebă din nou d-l Nazarie, apropiindu-se de zid.

—Eu. Am trântit lampa cu gaz, şopti Egor. Am trântit-o în somn, fără să ştiu... mi se părea că venise Christina...

D-l Nazarie se apropie mai mult de Egor şi-i apucă braţul.

—Am văzut-o şi eu, vorbi el liniştit. Am văzut-o în mijlocul parcului...

În acea clipă braţele Sandei bătură moale în văzduh, ca două aripi frânte. Fata se prăbuşi înfiorată, fără strigăt. Căzu pe pieptul lui Egor, strivindu-l de pământ. În alunecare, cămaşa îi dezgoli trupul şi Egor îşi dete seama, ameţit de lovitură, că ţine în braţele sale, deasupra sa, o fată goală, adormită şi rece. Mâinile Sandei atârnau moi. Trupul ei nu se zbătea, speriat de prăbuşire.

—Nădăjduiesc că nu te-ai lovit prea rău, spuse d-l Nazarie, ajutându-l pe Egor să se ridice.

Plecă apoi urechea pe sânii fetei.

—Nu te teme, adăugă el, inima încă îi bate...

XVIII

Casa ardea acum cu flăcări înalte. Parcul era luminat peste creştetul salcâmilor. Câteva ciori trezite din somn zburară deasupra grajdului. Se deşteptau acum şi câinii, se auzeau lătrături surde, foarte depărtate.

—S-o ducem în casă, spuse Egor acoperind cu haina sa umerii aproape goi ai Sandei. Va trece mult până să-şi vină în fire...

Durerea pe care o simţise lovindu-se, strivit de căderea Sandei, îi făcuse bine; îl deşteptase parcă în viaţa de toate zilele.

—Ne-au ars toate lucrurile, şopti doctorul cu ochii la foc.

Se trudea să-şi aducă aminte, în acea clipă, ce făcuse cu mia de lei pe care i-o dăduse doamna Moscu. O are în buzunarul pardesiului sau a lăsat-o oare pe masă, alături de ceas şi cutia cu cartuşe?

—Are să ardă tot, până în temelie, vorbi d-l Nazarie posomorât. Dar poate e mai bine aşa... Poate se sfârşeşte blestemul...

Atunci se auziră cele dintâi glasuri omeneşti, în partea cealaltă a curţii.

—Vin oamenii de la vie, din sat, spuse repede Egor. S-o ducem

întâi pe Sanda...

O luă în braţe şi porni cu ea spre intrarea de din dos a caselor boiereşti. Fata moţăia. Obrazul îi era puţin mânjit; poate funingine sau poate noroiul de care era plin Egor. Prin ce minune nu şi-a rupt nici un picior, nu şi-a sucit nici o mână în cădere? se miră Egor. Dacă s-ar fi întâmplat ceva grav, s-ar fi trezit de-a dreptul, fără îndoială, sau poate, spaima a înecat-o din nou în leşin...

—Care e acolo? întrebă d-l Nazarie.

Se mişcară nişte umbre pe lângă odăile slugilor. Veneau oamenii în grabă, aproape alergând.

—Noi suntem, boierule, vorbi unul din întuneric, ai lui nea Marin, din vie...

—E prăpăd, spuse un altul, apropiindu-se. Până-or veni şi ceilalţi, din sat, ard toate...

—Las' să ardă, răspunse aspru d-l Nazarie. Să piară strigoiul!...

Oamenii înlemniră. Se priveau unii pe alţii, încurcaţi, somnoroşi.

—L-aţi văzut şi d-stră? întrebă cel dintâi. A fost chiar el, boieroaica?!...

—Domnişoara Christina, spuse calm Egor, ea a fost!... Ea a răsturnat lampa...

Porni apoi mai departe, cu Sanda în braţe, spre uşă; începu să se teamă de trupul acesta amorţit pe care îl ducea, de inima ei tânără, a cărei bătaie nu o mai putea auzi.

D-l Nazarie rămase în urmă, ca să povestească oamenilor întâmplarea.

—... E mai bine aşa, şopti el. Acum se va sfârşi şi cu Christina...

Oamenii se adunau mereu, sărind gardul prin fundul curţii sau trecând de-a dreptul prin parc. Veneau şi din cealaltă parte, dinspre sat, adunându-se în faţa focului, înlemniţi, privind de departe, fără să facă nimic, crucindu-se. Câţiva din cei care văzuseră pe Egor alergară spre foc şi răspândiră vestea.

—Ne-au pierit şi nouă vitele, îi auzi d-l Nazarie. Ne-a pierit tot în toamna asta...

—...Şi copiii care mor se fac strigoi, auzi din nou d-l Nazarie.

Îi vorbeau lui. Nu îndrăzneau să se apropie prea mult de casă, să intre înlăuntru, să întrebe. Nu îndrăzneau nici măcar să dea o mână de ajutor la stingerea focului. Se auzeau acum trosnind grinzile de jos, şi se surpau uneori, cu fum mult, tavanele şubrede.

D-l Nazarie se trezi deodată singur în faţa atâtor oameni necunoscuţi, ţărani deşteptaţi din somn, suflând încă greu de pasul cu

care alergaseră la curte. Nu ştia cum să le vorbească de data aceasta. Nu ştia ce să le ceară şi începu să se teamă de numărul lor, de prezenţa lor tot mai gravă şi parcă tot mai ameninţătoare. Limbile focului se ridicau atât de sus acum şi umbrele oamenilor erau atât de vaste , de tremurătoare, încât d-l Nazarie îşi aduse deodată aminte de răscoale. Numai că oamenii de acum aşteptau tăcuţi, aspri, gânditori - şi nu cereau nimic, nu cereau viaţa nimănui. Sau poate, cereau moartea adevărată a domnişoarei Christina, pe care vechilul nu o ucisese decât pe jumătate atunci, demult, în marea urgie de la 1907...

D-l Nazarie intră repede în casă, pe urmele lui Egor. Prin ferestre se reflecta acum destulă lumină ca să se poată strecura fără primejdie pe coridor. Întâlni pe Egor în pragul camerei Sandei.

—Nu ştiu dacă am făcut bine aducând-o din nou aici, spuse el. Cred că doarme... Dar s-ar putea deştepta din clipă în clipă şi ar putea încerca din nou...

—Va trebui s-o păzim, vorbi d-l Nazarie. Va veni şi doctorul... Să-l chemăm...

—Numai că eu aş avea puţină treabă cu oamenii... spuse Egor gânditor. Şi aş avea nevoie, în acelaşi timp, şi de d-voastră...

Nu ştia ce să hotărască. Intră din nou în odaie. Sanda părea leşinată.

—De ce n-a venit şi doctorul? întrebă puţin enervat Egor. Nici nu-mi dau bine seama ce are, de ce doarme atât de greu...

—Parcă doctorul se mai pricepe acum la ceva...şopti d-l Nazarie gânditor.

*

Când începură să se prăbuşească zidurile, ţăranii se dădură cu câţiva paşi înapoi, fără să-şi desprindă privirile de foc. Parcă ardea o casă părăsită, atât erau de nepăsători şi de împietrită statura. Călcau în picioare rondurile cu flori, striveau din nebăgare de seamă trandafirii. Nu vorbea aproape nimeni. Priveau ca şi cum ar fi aşteptat să se împlinească o veche făgăduială, prea mult dorită şi amânată ca să mai poată acum să-i bucure.

—Ia, faceţi loc, se auzi deodată glasul lui Egor.

Era parcă mai înalt acum, mai slăbit. Jocul flăcărilor îi adâncea şi mai mult ochii în orbite. Îşi făcea loc cu coatele printre oamenii tăcuţi.

—Cine ştie să întoarcă farmecele, să descânte de strigoi? întrebă

el rotind de jur împrejur o căutătură aspră.

Oamenii şovăiră, ferindu-şi privirile.

—...Apoi numai babele... vorbi unul, apropiindu-şi tremurător pleoapele.

Egor nu înţelese dacă omul surâde sau îşi cruceşte viclean ochii. Era cel mai isteţ dintre toţi, cel mai îndrăzneţ.

—Dar cine dintre voi are vreo toporişcă sau vreun cuţit? întrebă din nou Egor. Am avea o treabă de sfârşit împreună...

Cuvintele căzură în plin. Oamenii tresăriră, însufleţiţi, turburaţi. Fără fier, fără lovire, mistuirea în flăcări a caselor blestemate nu-i emoţiona.

—Haideţi cu mine, le spuse Egor celor care ieşiseră mai întâi dintre rânduri.

D-l Nazarie apăru lângă el, palid, şi-i apucă braţul.

—Ce vrei să faci?! îl întrebă, clănţănindu-şi dinţii.

Când văzuse pe Egor părăsind încruntat odaia Sandei, mâniat parcă de leşinul neînţeles al fetei, întrebând nervos de iatacul d-nei Moscu, d-l Nazarie începu să se teamă. Dacă cumva a înnebunit? se gândi el cu groază. Ochii lui Egor ardeau cu o flacără atât de sălbăticită, încât profesorul nu îndrăznea să-i privească.

—Ce vrei să faci cu toporul?! întrebă el din nou, scuturând braţul lui Egor.

—Am nevoie de fier, vorbi Egor, de fier mult şi rece împotriva vrăjilor...

Cuvintele erau bine şi limpede rostite. Totuşi, Egor îşi duse mâna la frunte, parcă ar fi vrut să alunge de-acolo o amintire prea crudă, un blestem prea proaspăt. Înainta cu pasul mare, urmat de gloata oamenilor pe care îi chemase.

—Cu cine a rămas Sanda? întrebă el după câteva clipe.

—E cu doctorul şi cu două femei din sat, răspunse sfios d-l Nazarie.

Nu-i plăcea pasul hotărât şi dârz al lui Egor, chemarea lui zvârlită pe deasupra capetelor împietrite ale ţăranilor. Oamenii se treziră prea brusc la auzul cuvintelor lui. În faţa focului, fierul pe care îl ceruse Egor avea o ursită magică, răzbunătoare. Să îndemni din senin oamenii să-şi caute cuţitele şi să te urmeze în casele boiereşti...

—Vrei să vină toţi, după noi, în casă? întrebă nelămurit d-l Nazarie.

Câţiva ţărani se opriră şovăitori în prag. Dar Egor le făcu semn să purceadă înainte, după el.

care alergaseră la curte. Nu ştia cum să le vorbească de data aceasta. Nu ştia ce să le ceară şi începu să se teamă de numărul lor, de prezenţa lor tot mai gravă şi parcă tot mai ameninţătoare. Limbile focului se ridicau atât de sus acum şi umbrele oamenilor erau atât de vaste , de tremurătoare, încât d-l Nazarie îşi aduse deodată aminte de răscoale. Numai că oamenii de acum aşteptau tăcuţi, aspri, gânditori - şi nu cereau nimic, nu cereau viaţa nimănui. Sau poate, cereau moartea adevărată a domnişoarei Christina, pe care vechilul nu o ucisese decât pe jumătate atunci, demult, în marea urgie de la 1907...

D-l Nazarie intră repede în casă, pe urmele lui Egor. Prin ferestre se reflecta acum destulă lumină ca să se poată strecura fără primejdie pe coridor. Întâlni pe Egor în pragul camerei Sandei.

—Nu ştiu dacă am făcut bine aducând-o din nou aici, spuse el. Cred că doarme... Dar s-ar putea deştepta din clipă în clipă şi ar putea încerca din nou...

—Va trebui s-o păzim, vorbi d-l Nazarie. Va veni şi doctorul... Să-l chemăm...

—Numai că eu aş avea puţină treabă cu oamenii... spuse Egor gânditor. Şi aş avea nevoie, în acelaşi timp, şi de d-voastră...

Nu ştia ce să hotărască. Intră din nou în odaie. Sanda părea leşinată.

—De ce n-a venit şi doctorul? întrebă puţin enervat Egor. Nici nu-mi dau bine seama ce are, de ce doarme atât de greu...

—Parcă doctorul se mai pricepe acum la ceva...şopti d-l Nazarie gânditor.

*

Când începură să se prăbuşească zidurile, ţăranii se dădură cu câţiva paşi înapoi, fără să-şi desprindă privirile de foc. Parcă ardea o casă părăsită, atât erau de nepăsători şi de împietrită statura. Călcau în picioare rondurile cu flori, striveau din nebăgare de seamă trandafirii. Nu vorbea aproape nimeni. Priveau ca şi cum ar fi aşteptat să se împlinească o veche făgăduială, prea mult dorită şi amânată ca să mai poată acum să-i bucure.

—Ia, faceţi loc, se auzi deodată glasul lui Egor.

Era parcă mai înalt acum, mai slăbit. Jocul flăcărilor îi adâncea şi mai mult ochii în orbite. Îşi făcea loc cu coatele printre oamenii tăcuţi.

—Cine ştie să întoarcă farmecele, să descânte de strigoi? întrebă

el rotind de jur împrejur o căutătură aspră.

Oamenii şovăiră, ferindu-şi privirile.

—...Apoi numai babele... vorbi unul, apropiindu-şi tremurător pleoapele.

Egor nu înţelese dacă omul surâde sau îşi cruceşte viclean ochii. Era cel mai isteţ dintre toţi, cel mai îndrăzneţ.

—Dar cine dintre voi are vreo toporişcă sau vreun cuţit? întrebă din nou Egor. Am avea o treabă de sfârşit împreună...

Cuvintele căzură în plin. Oamenii tresăriră, însufleţiţi, turburaţi. Fără fier, fără lovire, mistuirea în flăcări a caselor blestemate nu-i emoţiona.

—Haideţi cu mine, le spuse Egor celor care ieşiseră mai întâi dintre rânduri.

D-l Nazarie apăru lângă el, palid, şi-i apucă braţul.

—Ce vrei să faci?! îl întrebă, clănţănindu-şi dinţii.

Când văzuse pe Egor părăsind încruntat odaia Sandei, mâniat parcă de leşinul neînţeles al fetei, întrebând nervos de iatacul d-nei Moscu, d-l Nazarie începu să se teamă. Dacă cumva a înnebunit? se gândi el cu groază. Ochii lui Egor ardeau cu o flacără atât de sălbăticită, încât profesorul nu îndrăznea să-i privească.

—Ce vrei să faci cu toporul?! întrebă el din nou, scuturând braţul lui Egor.

—Am nevoie de fier, vorbi Egor, de fier mult şi rece împotriva vrăjilor...

Cuvintele erau bine şi limpede rostite. Totuşi, Egor îşi duse mâna la frunte, parcă ar fi vrut să alunge de-acolo o amintire prea crudă, un blestem prea proaspăt. Înainta cu pasul mare, urmat de gloata oamenilor pe care îi chemase.

—Cu cine a rămas Sanda? întrebă el după câteva clipe.

—E cu doctorul şi cu două femei din sat, răspunse sfios d-l Nazarie.

Nu-i plăcea pasul hotărât şi dârz al lui Egor, chemarea lui zvârlită pe deasupra capetelor împietrite ale ţăranilor. Oamenii se treziră prea brusc la auzul cuvintelor lui. În faţa focului, fierul pe care îl ceruse Egor avea o ursită magică, răzbunătoare. Să îndemni din senin oamenii să-şi caute cuţitele şi să te urmeze în casele boiereşti...

—Vrei să vină toţi, după noi, în casă? întrebă nelămurit d-l Nazarie.

Câţiva ţărani se opriră şovăitori în prag. Dar Egor le făcu semn să purceadă înainte, după el.

—Faceți repede câteva făclii, din ce veți găsi, îi îndemnă el.

În casă era întunerec. Cineva venise cu o cracă aprinsă de salcâm, luată de la foc, dar flacăra se stinse repede și odaia se umplu de un fum aspru, înecăcios. Egor era nerăbdător. Nu mai avea nici timp, nici poftă să caute lampa cu gaz. Ardea într-un singur loc lumina - în odaia Sandei -, dar nu mai voia să treacă pe acolo. Zări perdelele de pânză de la ferestrele coridorului.

—Nu se pot face niște făclii din astea? întrebă el, arătându-le oamenilor.

Cel care își tremura necontenit pleoapele se apropie de fereastră și smulse o perdea, trântind-o cu lemn cu tot. Zgomotul fusese parcă cea dintâi împlinire dintr-o desfătare pe care o făgăduise chemarea lui Egor. Oamenii începură să răsufle mai greu, îndârjiți pe nesimțite, fără să știe împotriva cui.

—Să nu dai foc casei cu asta, spuse Egor aspru, văzând că tovarășul lui necunoscut aprinde perdeaua.

—O statornicesc eu bine, n-ai dumneata grijă, boierule, răspunse omul.

Strânse perdeaua în jurul unui ciomag și-i lăsă numai capătul să ardă. Un altul, de alături, rupse încă o fâșie și îi dădu foc cu aceeași grijă. Coridorul era acum plin de fum și luminat anevoie de flacăra șovăitoare a pânzei. Egor porni cel dintâi, înainte. Parcă răzbeau într-o pivniță, atât de umed și de înecăcios era aerul.

Doctorul alergă din nou alături de Egor. Voi să-i spună ceva, dar se înecă în fum și începu să tușească. Treceau pe lângă multe uși și Egor le privea cu atenție, încruntat, șovăind parcă s-ar fi trudit să-și aducă aminte. Către capăt se lovi în piept cu doica. Era înspăimântată, cu ochii turburi și plânși.

—Ce căutai aici? o întrebă aspru Egor.

—Păzeam pe cucoana, șopti uscat femeia. Ați venit să dați foc la toată curtea?!

Întrebarea răsunase răutăcioasă și, cu toată spaima pe care o trădau privirile doicii, fața sa era batjocoritoare.

—Unde e d-na Moscu? întrebă liniștit Egor.

Doica arătă cu brațul întins ușa.

—În odaia domnișoarei...

Amuți. Răsuflarea oamenilor ajungea până la ea acum, turburând-o, amețind-o.

—În odaia Christinei, nu e așa? vorbi Egor.

Femeia clătină din cap. Egor se întoarse către oameni și le spuse:

-P-asta s-o țineți între voi, e aproape nebună și ea... Dar să n-o loviți...

Intră cel dintâi în odaia Christinei, fără să bată. Ardeau înăuntru o candelă sinistră și o lampă de gaz. D-na Moscu îl aștepta foarte mândră, în mijlocul camerei, dreaptă, cu privirile senine. Egor rămase câteva clipe turburat de apariția aceasta neașteptată, de fruntea albă a d-nei Moscu, de figura ei solemnă.

-Ați venit după pământ? întrebă d-na Moscu. Nu mai avem pământ...

Părea că nu-l vede pe Egor. Părea că vorbește de-a dreptul oamenilor din spatele lui, obrajilor înăspriți și îndârjiți, ochilor tulburați de iatacul acesta boieresc în care nu mai dormea de atâta vreme nimeni.

—... Aș fi putut chema jandarmii, continuă d-na Moscu, aș fi putut pune argații să vă bată la tălpi. Căpitanul Darie, de la Giurgiu, mi e prieten, l-aș fi putut aduce aici, cu regimentul... Dar n-am vrut să vars sânge. Dacă ați venit după pământ, vă spun: nu mai avem. Ni l-au luat...

Egor își dădea seama că d-na Moscu delirează, că se crede în plină răzmeriță, și încercă s-o întrerupă, nu cumva să-și piardă firea vreun țăran. Alături ardeau casele, aici veniseră oameni cu fier mult și pe toți îi sugruma fumul, îi îneca mirosul de cârpe pârlite. D-na Moscu, totuși continua să vorbească.

—... Ați răsculat satul întreg și-ați pus foc la casă... Ați uitat că am și eu copii...

Egor simți atunci ațintiți asupra lui o pereche de ochi reci, metalici, ucigători. Înălță privirile și întâlni portretul domnișoarei Christina. Nu-i mai zâmbea acum. Închisese puțin pleoapele și-l străpungea adânc, întrebător, mustrător. Egor se cutremură și-și mușcă buzele. Se repezi deodată la d-na Moscu și o dădu la o parte din drum, trântind-o în patul Christinei. D-na Moscu începu să tremure.

—... Vreți să mă omorâți? șopti ea, stins.

Egor apucase toporișca din mâna vecinului și se apropie de tablou. Înălță foarte sus brațul, apoi îl repezi în grumazul înfășurat în dantelă al domnișoarei Christina. I se păru că ochii clipesc, sânul tresare. I se păru de asemenea că mâna îi atârnă moartă, fără simțire, din cot. Dar n-a fost decât o părere. Căci, peste o clipă, toporișca se ridică din nou și sfâșie obrazul înflorit al Christinei.

Auzea țipetele sugrumate ale d-nei Moscu și durerea ei îi înfierbânta mai sălbatec sângele.

—Opreşte-te, ai să spargi peretele! îi strigă d-l Nazarie din spatele lui.

Se întoarse. Fruntea îi era acoperită cu broboane, înnegrită de funingine. Buzele îi tremurau. Oamenii îl priveau năuciţi, turburaţi, lihniţi. Anevoie se stăpâneau, căci rânjetul tabloului pe jumătate sfâşiat îi ataţa şi pe ei, iar braţele repezite cu fierul în portretul domnişoarei Christina le treziseră şi lor pofta de a nimici, de a călca în picioare, de a întuneca iatacul boieresc cu răzbunarea lor mocnită.

—De ce ai omorât-o?! se auzi deodată ţipătul d-nei Moscu. Are să vă sugrume pe toţi!...

Egor se apropie de d-l Nazarie, tremurând...

—Ia-o de aici, vorbi el arătând cu braţul spre patul unde zăcea d-na Moscu. Ia-o şi păzeşte-o bine...

D-na Moscu se zvârcolea. Doi flăcăi împreună cu d-l Nazarie o scoaseră pe uşă, tocmai în clipa când candela se stingea, fumegând.

—...E strigoiul, boieroaica!... şopti cineva de lângă fereastră.

Egor simţi încă o dată febra care îl purta şi îl cobora din vis cu atâta putere. Îşi cuprinse fruntea în palme. Toporişca alunecă pe covor, aproape fără zgomot. Cineva i-o ridică, tremurând.

—Aici e iatacul domnişoarei Christina! strigă deodată Egor, cu glas sălbăticit. Cui îi e frică să plece, iar cui nu-i e frică să rămână cu mine!... Şi să spargă!...

Se repezi cel dintâi, cu pumnii, cu genunchii, în măsuţa de lângă pat. Apucă apoi fâşiile tabloului şi le trase cu furie până jos. Câteva clipe, oamenii năvăliră în toate colţurile, sfărâmând, spărgând, lovind cu topoarele în mobilă, în fereastră, în ziduri...

—Aveţi grijă să nu ia ceva foc! strigă Egor, înnebunit.

Nu i se mai auzea glasul. Tăcuţi, suflând greu, înecându-se în fum şi în moloz, cu ochii aproape închişi, lovindu-se unul de altul, oamenii spulberau iatacul domnişoarei Christina.

—Să nu ia ceva foc! mai strigă Egor.

Îşi făcu loc, cu braţul deasupra ochilor, ferindu-se să fie lovit, strecurându-se. Coridorul era plin de oameni.

XIX

Se opri în faţa unei ferestre, să privească focul. Flăcările ameninţau să se întindă şi la coperişul caselor vechi.

Oamenii se adunau neîncetat. „Au început să vină şi din satele

vecine", își spuse Egor. Era încă foarte turburat. Se auzeau loviturile de topor din odaia Christinei. Pe coridor, se îndesau oamenii; străbătea pretutindeni răsuflarea lor adâncă, mirosul cămeşilor lor, zvâcnirea amețită a sângelui. „Numai de n-ar începe jaful"... se cutremură Egor gândind.

Îi fu greu să ajungă până în odaia Sandei. Fata zăcea încă amorțită, cu obrazul palid şi ochii închişi. Erau multe femei în jurul patului. Îl văzu pe doctor într-un colț, concentrat, strângând în amândouă mâinile țeava puştii. Lângă perna Sandei, o bătrână descânta.

...şi văzui un zbârc roş,
Voia sângele să i-l beie,
Zilele să i le ieie.
Ba nici zilele n-ai să i le iei,
Nici sângele n-ai să i-l bei,
Că eu cu acul oi descânta,
Cu mătura oi mătura,
În trestie l-oi băga,
Şi-n Dunăre l-oi arunca
Şi Sanda de-acu o rămânea
Curată!...

Sanda parcă se auzi chemată din adâncul somnului ei, căci se răsuci în pat, zbătându-se. Bătrâna îi apucă mâna şi i-o strivi de muchea rece a unui cuțit. Fata începu să geamă. Egor îşi prinse tâmplele în palme şi închise ochii. De unde veneau zgomotele acelea surde şi nelămurite, de surpare depărtată? Parcă gemeau temeliile casei, parcă țipau aripi mari de lemn, despicate. Un zvon turburc, somnoros, ca un vuiet neîntrerupt, îneca văzduhul. În odaie aerul era mai apăsător. Somnul Sandei era atât de apropiat de moarte, încât Egor se repezi spre doctor şi-l scutură, înfiorat.

—De ce nu se deşteaptă?! întrebă el.

Doctorul îl privi lung, mirat, dojenitor. Parcă nu-i venea să creadă că Egor nu înțelege un lucru atât de simplu, atât de grav.

—N-a murit încă strigoiul, şopti el foarte solemn.

În clipa aceea, d-l Nazarie se apropie de Egor.

—Vino afară, că oamenii şi-au pierdut capul... Vor să dărâme tot!...

Într-adevăr, din coridor se auzeau mai pline loviturile şi surparea. La răstimpuri, un geam spart îşi înalța țipătul printre zgomotele surde,

grele, înfundate.

—Trebuie să le spui ceva! vorbi din nou d-l Nazarie, au pustiit câteva odăii!... Ai să fii tras la răspundere mâine dimineață!...

Egor își prinse iar tâmplele în palme și închise ochii. Începea să i se turbure gândurile, să i se risipească voința.

—E mai bine așa, spuse el târziu, e mai bine să dărâme tot!...

D-l Nazarie îl scutură, înspăimântat și el de slăbiciunea lui Egor.

—Ești nebun! urlă, nu-ți dai seama ce faci! E zestrea Sandei aici!...

Egor păru că își vine în fire. Încruntat, cu pumnii strânși, se repezi între oameni.

—Înapoi toți! începu să strige. Înapoi, că vin jandarmii...

Își făcu loc cu greutate până aproape de iatacul Christinei. Nu se mai cunoștea nimic. Ferestrele fuseseră pretutindeni sparte, zidul găurit, mobila strivită.

—Înapoi! Înapoi! urla Egor deznădăjduit. Au venit jandarmii! A venit regimentul!...

*

Jaful se potolea, încet, obosit. Nimeni nu ascultase porunca lui Egor. Se răspândise însă zvonul că moare domnișoara Sanda și oamenii începură să dea înapoi, sfioși. În curtea plină, coborau pâlcuri-pâlcuri - prăfuiți de var, mânjiți de funingine, cu părul căzut în ochi. Cei de afară rămaseseră tăcuți, înfiorați.

—Vino cu mine! îi spuse Egor d-lui Nazarie.

Părea din nou nervos, nerăbdător; glasul îi era uscat.

—De ce nu se mai termină noaptea asta?! exclamă el ridicând fruntea spre cer. Nici nu mai știu de când n-am mai văzut lumină de zi...

Departe nevăzute încă, se apropiau zorile. Văzduhul era rece, limpede, împietrit. Stelele pieriseră sub bătaia flăcărilor. Egor luase de la un țăran o lampă cu gaz și o purta cu grijă, nu cumva să se stingă pe drum. Înainta hotărât, gânditor. Văzându-l că se-ndreaptă spre grajduri, d-l Nazarie se înspăimântă.

—Ce vrei să faci? îl întrebă, sugrumat.

Îi era teamă, depărtându-se atât de mult de oameni, de lumina focului. Îi era teamă, căci leșinul lung al Sandei îi amintea necontenit de puterea vrăjilor.

Egor nu-i răspunse. Grăbea pasul spre grajdul vechi. Era foarte întunerec aici şi lampa rotunjea o lumină tremurătoare, sfioasă. Departe, se vedea pojarul înalt deasupra caselor boiereşti. Când Egor deschise poarta grajdului şi făcu primul pas înăuntru, d-l Nazarie începu să înţeleagă. Îl cuprinse, mai rece, frica. Nu cuteză să ridice ochii. Egor se-ndreptă de-a dreptul spre fundul grajdului. Rădvanul domnişoarei Christina era la locul lui, nemişcat.

—*Acesta e?* întrebă Egor, înălţând lampa ca să poată vedea mai bine d-l Nazarie.

Profesorul clătină din cap, palid. Era aceeaşi caleaşcă veche, adomită; întocmai aşa cum o văzuse, câteva ceasuri în urmă, pe aleea principală, aşteptând pasul uşor al domnişoarei Christina.

—... Şi totuşi uşa a fost închisă, şopti Egor zâmbind.

Avea un zâmbet rătăcit şi glasul îi era nesigur, turburat. D-l Nazarie privea în jos.

—Să plecăm de aici, spuse el. Cine ştie ce se-ntâmplă în casă...

Dar Egor părea că se gândeşte în cu totul altă parte. Ca şi cum nu l-ar fi auzit, el continua să privească la lumina murdară a lămpii pernele de piele veche şi jupuită ale rădvanului. A fost, aşadar, *adevărat;* domnişoara Christina a venit, *adevărată*... Parcă îi zărea din nou trupul ei nefiresc pe pernele trăsurii. Ce ciudat, se simte încă în aer parfumul de violete!...

—Haide, Egor! vorbi d-l Nazarie nerăbdător..

Se vor adeveri, aşadar, toate, până la urmă, gândea Egor. Plecă fruntea, obosit. Îşi aminti de prima lui întâlnire cu rădvanul domnişoarei Christina.

—Ce ciudat, vorbi el deodată, ce ciudat că nimeni n-a văzut încă pe Simina!...

Porniră spre uşă. D-l Nazarie se grăbea, temându-se să-şi întoarcă privirile.

—Într-adevăr, n-am mai văzut-o de atunci, de când a luat casa foc, spuse el. S-o fi ascuns pe undeva...

—Ştiu eu unde s-o găsesc, şopti zâmbind Egor. Ştiu eu unde se ascunde vrăjitoarea...

Şi, cu toate acestea, ce nefirească deznădejde îi frângea inima; ca şi cum s-ar fi trezit deodată singur, blestemat, fără putinţă de a mai ieşi din cercul de foc al vrăjii, de a-şi putea îndupleca ursita...

*

Doctorul ieşise din camera Sandei. Rămăseseră acolo numai femeile şi d-na Moscu, pe care o purtaseră în braţe câţiva ţărani cuviincioşi. Doctorul aştepta în curte, alături de mulţime, sfârşitul focului. Nu mai gândea nimic şi nici nu-şi amintea măcar de când se trezise în istovirea aceasta plăcută, în calda lui vacuitate. Se miră văzând că Egor apare din nou între oameni şi le cere din nou să-l urmeze. Nu-l auzi vorbind; îi văzu numai braţele ridicate, obrazul întunecat. Un grup de ţărani porni după Egor, fără grabă, strânşi unul într-altul, cu privirile plecate. Doctorul îi urmă. În frunte, cineva purta o faclă. Egor avea încă lampa cu gaz, pe care o ţinea aproape de piept, cu mâna stângă. În mâna dreaptă, strângea un drug subţire de fier.

—Lăsaţi-mă pe mine să cobor întâi, vorbi el ajungând la gura pivniţei. Aşteptaţi aici şi când m-oţi auzi strigând, săriţi şi voi...

D-l Nazarie voi să-l oprească. Ochii lui erau arşi de nesomn, de febră. Degetele îi tremurau, aşa cum se înfipseseră în braţul lui Egor.

—Eşti nebun să te cobori singur?! urlă el.

Egor îl privi rătăcit. De unde avusese puterea să comande totuşi oamenilor cu atâta dârzenie? se miră d-l Nazarie. Căci ochii lui Egor trădau o imensă oboseală şi delirul se ghicea în pupilele turburi, în buzele înţepenite şi uscate.

—Pe d-ta te iau, îi spuse el profesorului. Dar trebuie să ai o bucată de fier în mână... Să ne apărăm, adăugă el în şoaptă.

Începură să coboare treptele pivniţei. Oamenii rămăseseră afară, cu răsuflarea încetinită, adunaţi laolaltă, simţindu-se încă teferi şi vii pentru că se simţeau strânşi unul lângă altul. Înainte de a se pierde în gura neagră a pivniţei, Egor mai aruncă o ultimă privire afară. Cerul parcă începuse să se aburească, departe.

—Se face curând, ziuă, spuse Egor întorcând capul spre d-l Nazarie.

Zâmbea. Coborî destul de repede treptele reci, păstrându-şi emoţionat lampa aproape de piept.

D-l Nazarie îl urma de aproape. Când simţi nisipul umed sub tălpi, tresări şi încercă să pătrundă întunerecul. Nu se zărea nimic, decât peretele de lângă care alunecau ei luminaţi numai de bătaia tremurătoare a lămpii. Egor înainta fără şovăire, de-a dreptul spre fundul pivniţei. Cu cât pătrundeau mai departe, cu atât se pierdea

zvonul incendiului şi răbufneala zidurilor.

Tăcerea stăpânea din nou aici, sub pământ.

—Ţi-e frică? întrebă deodată Egor pe d-l Nazarie, luminându-i faţa.

Profesorul clipi des, orbit. Ce se întâmplă cu el, ce gânduri nebuneşti răsar în mintea lui Egor?

—Nu mi-e frică, vorbi d-l Nazarie, căci am la mine şi fier, şi o cruce... Şi apoi, în curând se face ziuă... Nu se mai poate întâmpla nimic atunci...

Egor nu răspunse. Porni mai departe, încruntat, săltându-şi în mâna dreaptă drugul de fier. Intrau acum în a doua încăpere. Egor recunoştea cu înfiorare drumul. Printr-o ferestruică, răzbea de sus o foarte uşoară umbră sângerie. „Trecem din nou prin dreptul focului", gândi d-l Nazarie. Se auzeau totuşi prea puţine zgomote de afară. Bolta grea şi zidurile reci sugrumau zvonurile, împietreau glasurile.

—Vezi ceva înainte, *acolo?!* întrebă în şoaptă Egor oprindu-se şi arătând cu lampa întinsă un colţ de întunerec.

—Nu se vede nimic, răspunse d-l Nazarie.

—Şi, cu toate acestea, *acolo* e, vorbi din nou Egor, mai îndârjit.

Porni cu pasul mare, hotărât. Lumina începu să tremure. Şi aerul era aici mai apăsător, mai umed. Zidurile păreau de scrum şi deasupra capetelor cobora foarte aproape, strivindu-i, bolta îmbătrânită.

Găsiră pe Simina întinsă cu tot trupul pe pământul moale şi zgâriat. Nici nu auzi paşii celor doi bărbaţi şi lumina lămpii părea că n-o deşteaptă din jalea ei împietrită. Egor începu să tremure, apropiindu-se de trupul mic şi sfâşiat al Siminei.

—*Ea* e aici, nu e aşa? şopti, scuturând umărul Siminei.

Fetiţa întoarse capul şi-l privi fără uimire, ca şi cum l-ar fi recunoscut. Nu-i răspunse. Rămase tot atât de aproape de pământul pe care îl scormonise zadarnic cu unghiile, de care îşi lipise cu atâta încordare urechea, aşteptând. Mâinile îi erau însângerate, pulpele murdare, rochia pătată cu câteva frunze pe care le strivise în alergare, în desele ei alunecări din noapte.

—Degeaba o mai aşteptaţi, Simina, vorbi din nou Egor, aspru, Christina a murit odată, demult, şi acum are să moară de-a binelea!...

Se repezi cu furie spre fetiţă, o ridică brutal de pe pământ şi o scuturâ în braţe.

—Deşteaptă-te! Christina se duce acum în ladul ei şi stârvul i-l vor arde focurile ladului!...

O ciudată turburare îl cuprinse rostind cuvintele acestea. Fetiţa îi

atârna moale în braţe. Ochii ei păreau de sticlă, şi-l priveau rătăciţi. Îşi muşcase buzele până la sânge. Egor începu să se frământe. „Trebuie să mă hotărăsc acum, repede, îşi spune el înfiorat. Trebuie să mă hotărăsc, ca să-i mântui pe toţi"...

—Ţine-o în braţe şi fă-ţi cruce! spuse el d-lui Nazarie dându-i trupul vlăguit al Siminei.

D-l Nazarie îşi făcu o cruce mare, apoi începu să murmure o rugăciune neştiută. Egor se apropie de locul pe care zăcuse Simina, îl privi scrutător, parcă s-ar fi trudit să-l pătrundă, să-i ghicească întunecata comoară pe care o păstra împotriva firii. Apucă apoi puternic drugul de fier şi-l apăsă cu toată greutatea. Broboane reci de sudoare îi acopereau fruntea.

—*Aici* e inima ei, Simina?! o întrebă, fără să întoarcă capul.

Fetiţa îl privi aiurită. Începu să se zbată în braţele profesorului. Egor scoase fierul, care pătrunsese numai pe jumătate, şi-l înfipse alături, cu o mai îndârjită furie.

—*Aici* este? întrebă el din nou, sugrumat.

Simina se înfioră. Trupul i se înţepenise brusc, în braţele d-lui Nazarie, şi pupilele i se răsturnară spre frunte. Egor simţi că îi tremură braţul cu care apăsa. „Am nemerit acum", gândi el sălbăticit. Îşi lăsă toată greutatea pe drug, urlând, strângând pleoapele. Simţea cum fierul pătrunde în carne şi cum palpită drugul despicând. Tremura, căci străpungerea aceasta înecată îl cufunda alene în delir, într-o înspăimântată nebunie. Auzi ca în vis strigătele Siminei. I se păru că d-l Nazarie se-ndreaptă spre el, ca să-l oprească, şi atunci se îndârji şi mai mult, căzu în genunchi, apăsă cu ultimele puteri, deşi fierul îi rănea mâinile, îi lovea oasele pumnilor. Mai adânc, mai departe, până în inima ei, până în miezul vieţii ei vrăjite!...

Deodată, o dureroasă încântare îl cuprinse. Recunoscu cu uimire zidurile camerei lui, zări patul pe care sta trântit şi sticla cu coniac pe măsuţă. Mirosea din nou a violete. Şi auzi, ca într-un cântec, cuvintele de demult:

...Şi ochii mari şi grei mă dor,
Privirea ta mă arde...

Unde pieriseră, deodată, Simina şi d-l Nazarie, şi zidurile de scrum ale pivniţei?!... Auzi un glas foarte depărtat şi trist strigându-l.

—Egor!... Egor!...

Întoarse ochii. Nu era nimeni. Rămăsese singur, pentru totdeauna

singur. Niciodată nu o va mai întâlni, niciodată nu-l va mai turbura parfumul ei de violete şi gura ei însângerată nu-i va mai sorbi răsuflarea...

Se prăvăli. Întunerecul era din nou des şi rece. Se simţi îngropat de viu într-o scorbură necunoscută, fără ca cineva să ştie de el, fără să mai nădăjduiască vreodată mântuirea...

Din alte spaţii se apropiau, totuşi, paşi de om şi un miez de lumină. Cineva îl întrebă, apropiindu-şi mult faţa de el.

—Îl cunoşti pe Radu Prajan? Uite-l!

Întoarse capul înspăimântat. Ce nou şi absurd travesti! Radu Prajan semăna acum cu d-l Nazarie şi nu îndrăznea să se apropie de el, nu îndrăznea nici măcar să-i vorbească, ci îl privea doar în ochi, chemându-l cu privirile lui, implorându-l să vină, ca să-i mărturisească marea primejdie care îl aşteaptă. În braţe ţinea pe Simina, cu părul căzut în ochi, cu buzele albe.

—Iată, a murit şi ea! păreau că spun privirile lui Radu Prajan.

Dar poate nu era adevărat, poate spunea astfel ca să nu fie recunoscut. Îi era şi lui teamă, lui Prajan, o spaimă fără scăpare, căci îl privea îngheţat, fără să clipească...

*

Se trezi cu mulţi oameni alături. Purtau făclii, şi topoare, şi ţepuşe de lemn. În faţa lui, pe pământul umed, zări capătul drugului. Aşadar, *e adevărat!* gândi el. Zâmbi trist. Totul fusese adevărat. El însuşi, chiar el, o omorâse; şi acum, din ce parte să mai aştepte vreo nădejde, cui să se roage şi ce minune îi va mai aduce aproape de el coapsa caldă a Christinei?!...

—Vă cheamă sus, auzi el un glas necunoscut. Moare domnişoara Sanda...

Îşi plecă bărbia, fără să răspundă. Nici un gând. Numai singurătatea, ursita lui singurătate.

—A murit! şopti un alt glas lângă el.

Se simţi ridicat pe braţe. Glasul îl mai auzi o dată foarte aproape de ureche.

—A murit domnişoara Sanda!... Să veniţi sus, că e prăpăd!...

Cine vorbise atât de aproape, în marea lui singurătate, în noaptea aceasta unde nu mai putea pătrunde nimeni şi nici un zvon?!...

Îl duceau pe braţe. În jurul lui, odăile se schimbau vrăjite. Trecu

la început printr-o mare sală de bal, cu policandre aurite, de care atârnau vârfurile săgeților de cristal. Întâlni perechi elegante - oprite parcă în acea clipă din dans - care îl priveau nelămurit, mirate. Domni cu haine negre, femei cu evantaliuri de mătase... Apoi, o sală ciudată, cu multe mese verzi, și oameni necunoscuți jucând cărți, fără să-și vorbească. Toți îl priveau mirați, așa cum era purtat pe brațe de niște bărbați nevăzuți. Iată, acum urcă treptele către o sufragerie cu veche mobilă de lemn. Acum începe coridorul... Și totuși, coridorul se aburește brusc și din aburul albăstrui se înalță, undeva, foarte aproape, o limbă uriașă de foc. Egor închise ochii. „Așadar, *e adevărat*", își aminti el.

—A luat acum foc și casa ailaltă! auzi el un glas.

Egor încercă să întoarcă privirile, să caute omul care vorbise atât de aproape de el. Nu întâlni decât o aripă de foc, fără început și fără sfârșit. Închise ochii.

—Cum s-a prăpădit neamul boieresc!...

Era același glas, necunoscut, venit parcă peste vămile somnului.

[1936][1]

[1] Anul apariției în volum.

ŞARPELE

Tu şerpe bălaur,
Cu solză de aur,
Cu nouă limbe împungătoare,
Cu nouă cozi izbătoare,
Să te duci la ea,
Unde-o vei afla...
Şi tu să n-o laşi
Până ce ea,
Mândra mea,
Cu mine s-a întâlni
Şi îmi va vorbi.

Descântec de dragoste

I

Liza se pregătea să aplaude, presimţind sfârşitul romanţei. Nădăjduia că gestul zgomotos, şi cuvintele pe care va trebui să le spună, şi comentariile celorlalţi o vor ajuta să-şi reţină lacrimile. Căci refrenul o emoţiona stupid, aproape sălbatec; în special primele rânduri:

În părul meu, odată blond,
E o şuviţă argintie...

De unde năvăleau deodată atâtea amintiri, atâtea nostalgii? I se părea că mai auzise undeva aceleaşi cuvinte, de foarte mult timp, când era mică şi mătuşa Leana îi recita poezii la modă înainte de război:

E o şuviţă argintie...

Ştiuse parcă, înainte ca să le audă, cuvintele ce trebuiau să vină. Aştepta sfârşitul, căruia vocea de bariton timid îi da o mirată tristeţe:

...Eu n-am avut copilărie!...

Întocmai cum presimţise ea, fără ca să-şi poată stăpâni emoţia şi neliniştea. Cuvintele acestea îi amintiră deodată chipul zâmbitor al Leanei, grădina cu duzi din Bulevardul Pache şi tristeţile de atunci. I se păru că e foarte nefericită, că tinereţea ei e un dezastru şi că nu o înţelege nimeni, că nu o va înţelege nimeni, niciodată. I se păru atât de deşartă căsătoria ei cu un funcţionar superior - după atâta aşteptare!... - atât de triste toate întâmplările... I-ar fi plăcut să se afle acum undeva singură, ascultând romanţa şi putând să plângă fără sfială.

—Să-mi scrii cuvintele! auzi glasul Dorinei de la celălalt capăt al mesei. Sunt superbe!...

—Cuvintele sunt vechi, răspunse d-l Stamate parcă mai timid. Numai melodia e nouă... Îmi place, pentru că e o melodie tristă...

Se întoarse către Liza, fără ca ea să-l vadă. Părea destul de surprins de succesul pe care îl avusese glasul lui. Nu primise să cânte decât după multe insistenţe. Cunoştea prea puţin pe gazdă, pe ceilalţi invitaţi. Şi totuşi, ce oameni cumsecade; în special gazdele. O primire atât de grandioasă, aici, la Fierbinţi, un biet sat la treizeci de kilometri de capitală...

—Puţin vin cu sifon, dacă nu te superi, se rugă Stere, întinzând paharul gol peste masă.

Liza îl privi dezgustată. „Să faci un asemenea gest, după o romanţă... Şi ăsta e bărbatul meu..."

—De cine sunt cuvintele? întrebă din nou Dorina. Nu le-am întâlnit până acum...

Vorbea tare, de la capătul mesei, ca să fie auzită şi de căpitanul Manuilă. Îşi dedea foarte bine seama de ce a fost aranjată petrecerea aceasta, cu atâţia invitaţi, aici la ţară, în casa cumnatului ei. „Vor să mă mărite"... Îi venea să zâmbească. De câte ori se uita la căpitanul Manuilă şi-l vedea mâncând corect, controlându-se neîncetat, nu

cumva să-şi pună coatele pe masă, i se părea că se pregăteşte să joace o farsă: ea se va preface că este o tânără care se logodeşte, iar căpitanul Manuilă va juca rolul logodnicului... Cum, aşa, deodată? cu un om pe care nu-l cunoşti?!...

—Nu cred că sunt de Bacovia, adăugă ea, tot atât de tare. Şi nici de Arghezi...

„Numele acestea vor ului puţin pe domnul căpitan", gândea Dorina.

—...N-aş putea să spun de cine sunt, se scuză Stamate. Ştiu că sunt foarte vechi...

Căpitanul Manuilă continua să asculte pe gazdă, fără să ridice ochii.

—...În condiţiile astea, n-aş putea nici eu închiria apartamentul, domnule căpitan, spuse d-na Solomon. Vedeţi d-stră, lumea vorbeşte aşa şi pe dincolo despre proprietari.

D-na Solomon trase un fum din ţigară, lung, cu atenţie, apropiindu-şi genele. Este exasperant băiatul ăsta cu tăcerea lui. Şi n-are nici un subiect de conversaţie. Oare să se fi îndrăgostit atât de repede?

Căpitanul nici nu îndrăznea să-şi îndrepte privirile spre capătul mesei, de unde Dorina zvârlea întruna întrebări. I se dăduse a înţelege, mainte de a ajunge la Fierbinţi, în timp ce rămăsese singur cu Stere în maşină, că hotărârea trebuie luată repede. Părinţii fetei nu pot aştepta prea mult. Dorina şi-a trecut licenţa în toamnă. Nu că ar avea nevoie să profeseze - căci el doară ştie situaţia -, dar aşa a voit ea, i-a plăcut să-nveţe. Şi-acum sunt mai multe partide. Şi părinţii vor să aranjeze intr-un fel. Dorina spunea că visul ei este să petrecă luna de miere ca o vacanţă, şi în străinătate...

—Cine mai vrea o cafea? întrebă d-l Solomon, ridicând mâna în sus.

D-na Solomon tresări, fericită că are un motiv să-şi părăsească taciturnul ei tovarăş de masă.

—Mă ierţi, te rog, un moment!... Să văd de cafele!...

Căpitanul Manuilă roşi, înclinând exagerat capul, ca şi când ar fi voit să spună: „Vai, doamnă; desigur! D-stră, ca gazdă"... Dădu cu ochii de Dorina, care părea că-l priveşte visătoare, şi zâmbi. Începea să capete curaj.

—Văd că vă place poezia, domnişoară, vorbi el pe neaşteptate.

Se făcu deodată tăcere. Dorina se îmbujoră brusc şi începu să-şi mişnere mărgelele din jurul gâtului. Auzind că începe discuţia despre

poezie, Stamate se plecă atent deasupra mesei, curios să asculte.

—Îmi plac doar anumiţi poeţi, vorbi Dorina. Şi mai mult moderni...

—Am băgat de seamă, zâmbi căpitanul Manuilă. Versurile de-adineauri nu le-aţi recunoscut, deşi nu sunt atât de vechi. Sunt din Radu Rosetti...

Liza privi cu mirare pe căpitan. Aşadar, nu e chiar atât de prost... Şi are dreptate: sunt versurile lui Radu Rosetti. Leana avea volumele lui de poezii şi cărţile acelea şi le mai reaminteşte şi acum, atâţia ani după moartea Leanei. Le ţinea pe policioara din salon, în casa veche din Bulevardul Pache; au rămas acolo până ce a murit şi Leana, tot de tuberculoză, aşa cum muriseră şi celelalte mătuşi. Liza era pe atunci în cele dintâi clase de liceu. Îşi aminteşte cu ce jind privea atunci policioara încărcată cu cărţi. Era acolo şi *Ion*, apărut de curând, şi după moartea Leanei se bucurase chiar în ascuns că va putea lua cele două volume şi le va păstra pentru totdeauna; nimeni nu se va mai gândi să le ceară înapoi.

Şi, deodată, poruncitor, glasul mamei: „Să nu iei nimic, că au microbi!"... Cărţile apoi le-au ars, aşa i-au spus, împreună cu coşul de rufe în care se afla colecţia *Universului literar*...

—Ce poet, domnule, şi Radu Rosetti! exclamă Stere. L-am cunoscut în timpul războiului...

Liza plecă fruntea. „Are numai nouă ani mai mult ca mine şi pare atât de bătrân, atât de strein"...

Şi se-mbătrâneşte singur, fără să i-o ceară nimeni, parcă numai ca să-i facă ei în necaz, să-i amintească aspru că el a cunoscut altă viaţă, că e dintr-o altă generaţie...

D-l Solomon, văzând discuţia începută, se ridică şi plecă din odaie. Trecu în săliţă şi, după ce închise uşa, privi cu atenţie sticlele şi sifoanele din căldările cu gheaţă. Deschise apoi uşa de la dormitor. D-na Solomon era în faţa oglinzii, privindu-se fumând. Cu mâna stângă îşi aranja părul.

—Ştii că am terminat vinul, spuse d-l Solomon.

D-na Solomon ridică din umeri. Se depărtă de oglindă cu paşi moi şi se aşeză pe marginea patului.

—Bine că s-a terminat masa, vorbi ea plictisită.

—Dar a ieşit totul excelent, adăugă d-l Solomon. Şi-a fost berechet. Tu spuneai că n-are să ajungă puii... Şi ai văzut c-a mai rămas... *Ŕ propos*, i-ai spus femeii să-i acopere bine? Cu căldurile astea... Şi-au să trebuiască diseară.

Îşi aprinse şi el o ţigară şi se aşeză pe pat, lângă nevastă-sa.

—Nu ştiu cum a rămas hotărât, mergem şi noi la mânăstire?

—Cum vrei tu, răspunse d-na Solomon. Dar să ştii că eu nu dorm acolo, cu ploşniţe şi cu ţânţari...

—Nu sunt decât ţânţari, zâmbi d-l Solomon.

—Parcă tu simţi vreodată!...

Tăcură amândoi, câteva clipe, fumând cu ochii în tavan.

—Tu ce crezi de căpitanul ăsta? întrebă d-l Solomon.

—Mă-ntrebam şi eu de unde l-aţi mai găsit...

—Să ştii că nu-i prost, întrerupse d-l Solomon. După ce-ai plecat tu, a început o discuţie foarte serioasă... Dar am impresia că s-a intimidat. Ori se pare că l-a luat Stere cam repede...

—Şi ălalaltul cine e? întrebă d-na Solomon ridicându-se.

—Stamate, un prieten de-al căpitanului, mi se pare că-i inginer agronom...

D-l Solomon ascultă o clipă încruntat, încercând să ghicească ce se petrece alături, apoi întrebă cu alt glas:

—S-or fi făcut cafelele?

Din sufragerie se auzeau voci, râsete. Câţiva paşi greoi, apoi uşa se deschise şi apăru bătrâna d-na Solomon. Intră cu multă grijă, temându-se parcă să nu facă zgomot.

—Aicea eraţi? întrebă ea, fără să se mire.

Se apropie încet de pat, călcând cu aceeaşi băgare de seamă, şi se aşeză chinuit, oftând.

—Cum vi se pare? întrebă din nou, ridicând privirile.

—Numai de s-o hotărî... vorbi d-l Solomon.

—Asta ziceam şi eu...

D-l Solomon se întoarse către nevastă-sa.

—Aglo, eu aş zice să te mai duci tu prin sufragerie. Vezi, poate vor să treacă în grădină... Nici nu mai e prea cald acum...

D-na Solomon se opri în trecăt în faţa oglinzii, ca să-şi aranjeze din nou coafura.

—Tu ce zici? o întrebă bătrâna.

D-na Solomon ridică din umeri şi plecă.

—De, ştiu şi eu...

După ce se închise uşa, bătrâna privi din nou spre d-l Solomon.

—Ei nu-i prea place...

—Aşa e ea, n-o ştii? Când stăm singuri cuci aici, oftează după musafiri şi când are musafiri, cade obosită. Dar mie îmi place căpitanul. Are şi şcoală...

—Şi ălalaltul e drăguţ, vorbi d-na Solomon.

De alături se auziră zgomote; scaune depărtate de masă, râsete, mulţumiri. D-l Solomon se grăbi să iasă din odaie.

—Mamă, spuse el din prag, vezi, ocupă-te d-ta pentru diseară. Ştii, la mânăstire trebuie să venim bine pregătiţi...

II

În grădină era încă destul de cald şi Stere îşi scoase haina, atârnându-şi-o de ramura unui vişin. Rămase în cămaşă. I se vedea ceafa rotundă, netedă, albă. Riri trecu în acea clipă pe lângă el, cu tava încărcată cu pahare aburite. Stere o opri.

—Mie fără dulceaţă, mulţumesc, spuse el apucând două pahare deodată, cu amândouă mâinile.

Rezemată de vişin, Liza îl văzu cum înghite apa, pe nerăsuflate, aplecându-şi capul mult pe spate, ca şi cum ar fi voit s-o primească de-a dreptul în gâtlej. Liza îl privi aproape fără mirare. Avu din nou, în acea clipă, sentimentul că şi-a ratat viaţa, că a fost păcălită - fără voia ei, înainte ca ea să prindă de veste. Ar fi vrut un singur lucru: să povestească cuiva, să se împrietenească cu cineva, cu cineva necunoscut, căruia să-i spună an cu an viaţa ei întreagă.

Întoarse capul. Alături, pe iarbă, era Vladimir, fratele Ririei, şi cu cei doi musafiri. I se păru că e ceva schimbat în gesturile lui Vladimir. Vorbea parcă altfel, mai solemn, mai responsabil. Îl privi câteva clipe fără să înţeleagă. Apoi zări deodată ţigara pe care băiatul o ţinea atent între degete. Fumul se înălţa albăstrui în aerul cald al grădinii; o şuviţă stingheră, tremurând, pierzându-se repede în lumină.

—Tu ce ai, te doare capul?

Stere venise lângă ea, blajin, şi-i apucase braţul.

—N-am nimic, zâmbi Liza.

—Ei, parcă eu nu ştiu! exclamă Stere destul de tare. Ai auzit romanţa aia. Aşa ai rămas tu: o sentimentală!...

Stamate ridică ochii şi se îmbujoră brusc. Stere îl mângâie cu o privire prietenească, recunoscătoare.

—N-ai vrea să ne cânţi şi ceva mai vesel, domnule inginer?! întrebă el, apropiindu-se de grup şi trăgând braţul Lizei.

Stamate voi să se ridice, dar Stere îi puse mâna pe umăr.

—Nu te deranja, te rog, doar suntem între prieteni...

—Mă gândeam că poate doamna, bâigui Stamate.

—Ea a rămas ce-a fost: o sentimentală și o romantică, zâmbi Stere. D-aia te-ntrebam: poate ne mai cântai ceva, mai vesel...

Stamate încercă din nou să se ridice. Se simțea prost, așa cum stătea pe iarbă, cu genunchii strânși, apropiați de coate, și privind în jos, silindu-se să zâmbească, silindu-se să-și ascundă încurcătura și lipsa de vervă printr-o mimică exagerată.

—Lasă, domnule, nu te deranja, vorbi Stere apăsându-i încă o dată mâna pe umăr. Sau poate cânți mai bine din picioare.

—Nu cred că se poate cânta în grădină, spuse Liza. Nu e mediul.

Vladimir zvârli iritat țigara peste gard. Îl întrerupsese tocmai când se simțea mai încălzit în discuție, când îi pierise timiditatea din timpul mesei.

—Cum o să cânte cineva în căldura asta? exclamă el ironic. Mai bine vă așezați și voi pe iarbă și mai stăm de vorbă până se înserează... Domnul căpitan știe o sumă de lucruri interesante. Spunea că a citit acum de curând o carte..

—Vai, lăsați!... se scuză căpitanul.

—După câte văd eu, ești savant, nu glumă! îl necăji cu admirație Stere.

—Să vezi, Liza, despre existența lui Isus! exclamă Vladimir.

Liza se prefăcu mirată și interesată de această veste.

—Cine poate să știe vreodată ceva sigur despre Isus! spuse Stere placid.

—Sunt documente, îndrăzni căpitanul Manuilă.

—Dar parcă documentele astea nu le-au făcut tot popii? întrebă ironic Stere. Eu repet ce-am spus de atâtea ori: că religia e bună pentru țărani, pentru oamenii de jos, care altminteri ar fi niște anarhici... Sau mai poți spune și altceva: că Isus a fost un ideal de moralitate, de abnegație și așa mai departe. Ca ideal, nimic de spus; dimpotrivă, noi ar trebui să-l luăm de model...

—Dar ce discutați cu atâta aprindere? întrebă deodată Dorina apropiindu-se de grup.

Căpitanul se ridică politicos în picioare, urmat de Stamate. Stere nu avu timp să intervină.

—Vorbeam despre existența lui Isus, spuse Liza. Domnul căpitan a citit de curând o carte și tocmai voia să ne spună...

—Nu e *Fiul omului* a lui Emil Ludwig? întrebă Dorina.

—Care Ludwig e ăsta? întrerupse Stere. Nu e ăla cu viața lui Napoleon? Lizule, avem și noi cartea asta...

Căpitanul Manuilă se întoarse cu delicatețe spre Dorina și

răspunse, fără ca să-l poată auzi toți:

—Nu, domnișoară, era vorba de o carte mai puțin celebră. De altfel, nici nu e atât de nouă; a apărut acum vreo zece ani. Îi spune *Le Mystčre de Jésus* de P.I. Couchoud...

—Să mi-o împrumuți și mie, se rugă Vladimir.

—Cu plăcere, domnule Săveanu, vorbi căpitanul corect.

Liza începuse să-l privească cu mai multă simpatie. Nu părea deloc prost. Și apoi, dăduse prilej lui Stere să se reabiliteze. Ceea ce spusese el despre existența lui Isus părea destul de interesant. Deși s-ar fi putut exprima cu mai multă îngrijire; ar fi putut vorbi și de mistica creștină, de catedrale...

Vladimir voia să se depărteze cu căpitanul, Stamate și Dorina, să facă un grup aparte, ca să poată discuta în voie, dar Riri îl apucă de braț și-l luă deoparte.

—Du-te în casă, îi șopti ea, te cheamă Aglaia.

Vladimir alergă spre intrarea principală cu pasul lui sportiv, care îi dedea întotdeauna un sentiment stenic, amintindu-i parcă încă o dată că nu are decât 19 ani, că e student la Litere și are toată viața înaintea lui.

Găsi pe d-na Solomon în sufragerie, răscolind sertarele ca să caute șervețele de masă curate.

—M-ai chemat? întrebă el răsuflând adânc.

—Voiam să te întreb dacă putem lua patefonul la mânăstire, lămuri d-na Solomon.

Vladimir tăcu câteva clipe, ca și cum ar fi încercat să se gândească. Îi venea greu să răspundă; întrebarea căzuse atât de neașteptată, atât de străină de gândurile pe care i le răscolise discuția de-adineauri...

—Nu știu dacă o să mai fie timp de dansat, vorbi el distrat. O să ajungem acolo pe seară, o să trebuiască să le arătăm lacul, pădurea și celelalte... Apoi o să ne așezăm la masă...

—Atunci ai adus patefonul degeaba, spuse d-na Solomon plictisită.

—Credeam că o să se danseze aici, se scuză Vladimir.

—Văd că acum s-au așezat la vorbă, răspunse d-na Solomon, arătând cu capul spre grădină. Nici n-au să mai vrea să intre înăuntru...

—E mult mai comod afară, încercă s-o îmbuneze Vladimir. Și cred că e mai convenabil și pentru voi; scăpați mai devreme de musafiri...

Vladimir râse, ca să-şi sublinieze gluma. Dar se simţea şi el puţin vinovat. Când, cu o săptămână înainte, îi telefonase d-na Solomon la Bucureşti, invitându-l la Fierbinţi împreună cu Riri, el propusese să vină cu patefonul, ca să antreneze musafirii. Ştia despre ce e vorba şi, cunoscând-o bine pe Dorina, îi era teamă de o masă glacială şi de o după-amiază plicticoasă. Având patefonul, tinerii puteau începe să danseze imediat după dejun - şi gheaţa era ruptă. Ştia mai ales câtă plăcere face dansul d-nei Solomon, care stetea o bună parte din an departe de Bucureşti, singură cu soţul ei, într-o margine de sat.

—Ţie cum ţi se pare căpitanul? o întrebă el după câteva clipe, văzând că Aglaia nu-i răspundea. Ştii că s-a dezgheţat acuma, la urmă...

—Faceţi cum vreţi, eu nu m-amestec, vorbi tăios d-na Solomon.

„De ce Dumnezeu o fi atât de îmbufnată astăzi? se întrebă mirat Vladimir. Poate pentru că nu i-a făcut nimeni curte." Îşi aminti că Aglaia nu se amuză decât dacă se ocupă cineva de ea, insistent, galant şi curtenitor - cineva, dar nu d-l Solomon. Din nefericire, astăzi nu era nici un cavaler. Căpitanul ar fi trebuit să se ocupe de Dorina. Iar prietenul lui, inginerul, pare a fi foarte timid. Dacă s-ar fi dansat...

—Poate că ar trebui să aranjăm ceva aici, îndrăzni din nou Vladimir. Acum nu e nici cinci. Noi plecăm de-abia pe la şapte jumătate... Dacă am dansa, poate le dăm prilejul să se cunoască mai bine...

—Până acum nici n-au avut timp să-şi vorbească, spuse d-na Solomon. Staţi cu toţii pe capul lor...

Tăcură amândoi. Vladimir căuta un motiv agreabil ca să se poată întoarce în curte.

—Cine e prietenul lui? vorbi din nou d-na Solomon.

—Astăzi l-am cunoscut şi eu. Spune că e inginer agronom. Lui Stere i-a năzărit să-l pună să cânte în curte...

—Aşa e el întotdeauna, vorbi d-na Solomon.

Vladimir simţi că trebuie să abată discuţia. Aglaia putea în orice clipă să alunece în chestiunile familiale şi-ar fi fost silit s-o asculte fără să îndrăznească să apere pe cineva.

—Ce-ar fi dacă le-am propune să viziteze satul? întrebă el brusc.

Aglaia îl privi mirată şi batjocoritoare.

Era gata să-i spună: „Parcă ai fi Jorj!" - când uşa se deschise şi intră d-l Solomon.

—Întreba Liza de tine, spuse el, făcându-şi vânt cu batista. Apoi, către Vladimir: Păcat că n-ai fost şi tu!... Să vezi, domnule, ce frumos

explică!... Să ştiţi că e băiat cu carte şi are viitor... Se apropie de nevastă-sa: Mergem şi noi la mânăstire, le-am făgăduit... Am uitat să-ţi spun, adăugă el după câteva clipe, sunt acolo şi Zamfireştii. Ei au venit de azi-dimineaţă direct de la Bucureşti. S-au oprit însă la pădure...

D-na Solomon deveni deodată curioasă.

—De unde ştii?

—A venit omul de la judecătorie. Îl trimiseseră în sat după sifoane...

Vladimir profită că d-na Solomon se antrenase la vorbă şi se întoarse în curte. Erau toţi strânşi sub vişin. Căpitanul Manuilă părea acum mult mai familiar, mult mai intim. Vorbea cu Dorina şi cu Liza. Riri şi cu Stere erau lângă Stamate.

—Să-mi spuneţi şi mie ce-aţi discutat, începu Vladimir, silindu-se să-şi ascundă necazul.

Simţise, cum se apropiase de grup, că îl uitaseră pe el, că toţi aceşti oameni vorbiseră fără să ţină seama de ideile lui, de acele observaţii inteligente pe care le făcuse pe când se afla pe iarbă, numai el şi cu cei doi musafiri. Îşi simţea orgoliul rănit; în fond, el adusese discuţia asupra unor lucruri serioase, el se sacrificase stând de vorbă cu nişte necunoscuţi, îndrăznind să abată conversaţia de la subiectele vulgare la probleme şi la cărţi. Dacă n-ar fi fost el, căpitanul n-ar fi avut curajul să vorbească despre lucruri atât de serioase...

—Am vorbit o sumă de erezii, tinere, încercă să-i răspundă căpitanul Manuilă.

Vladimir îi fu recunoscător şi îi zâmbi, apropiindu-se.

Dar Dorina îl întrerupse:

—Vreau să-mi răspunzi la ce te gândeşti de obicei când te uiţi în gol, vorbi ea, reluând conversaţia dinainte.

—Eu nu ştiu niciodată la ce mă gândesc când rămân cu ochii în gol, spuse Liza.

Căpătase şi ea vervă acum. O interesa discuţia.

—De obicei eşti atât de obosit, încât nu-ţi aminteşti nimic, interveni Vladimir.

—Dar d-tale ţi se întâmplă să ţi se pară c-ai mai trăit o dată aceleaşi lucruri? întrebă cu vioiciune Dorina. Că, de pildă, tot ce se întâmplă acum, aici, în grădină, s-a mai petrecut o dată, întocmai, cu aceiaşi oameni şi că ai spus aceleaşi cuvinte?!...

Părea că întrebarea o interesează foarte mult, căci nu lăsă timp căpitanului să răspundă, ci adăugă o sumă de amănunte şi explicaţii.

—...Ştii, uneori, când mi se-ntâmplă să cred că am mai trăit întocmai aceleaşi lucruri, mă cuprinde groaza...

I se păru, în acea clipă, că are să i se întâmple acelaşi lucru şi acum. Dar nu, era peste putinţă. „Pe căpitanul Manuilă nu l-am întâlnit niciodată", îşi spuse ea liniştindu-se. Totuşi, simţise o uşoară ameţeală.

—Dacă-mi pare rău că nu m-am înscris şi la Filozofie, vorbi Vladimir, este tocmai din cauza problemelor acestora ale sufletului. La noi, la Istorie, nu se rezolvă nimic...

D-l Solomon ieşise pe verandă.

—Cine vrea ceai, cine vrea cafea şi cine vrea plăci de patefon! exclamă el jovial.

Stamate râse. I se păruse foarte reuşită întreruperea aceasta. Stere îi vorbea, de altfel, despre tifosul exantematic de la Iaşi, din timpul războiului şi nu putea asculta discuţia grupului de alături. Auzea la răstimpuri, foarte clare, toate cuvintele Lizei. Cu ce bucurie i-ar fi răspuns. Atâtea lucruri de povestit, de comentat. Şi chiar cu Riri, care pare o fată foarte de treabă...

—Hotărâţi-vă repede! se auzi încă o dată glasul d-lui Solomon.

—Am putea dansa puţin, şopti Riri.

Se îndreptară cu toţii spre verandă. Stamate rămase puţin în urmă.

—...Ai mult spirit analitic, auzi el glasul Lizei.

III

Când au plecat maşinile din Fierbinţi, amurgea. Căldura se risipise cu totul. Cerul începea să se înalţe.

—Are să fie o seară superbă, spuse Dorina, întorcând capul către căpitanul Manuilă.

—Păcat că n-avem o şosea asfaltată, regretă Vladimir.

Maşina lor înainta, e adevărat, cu greutate. Nu plouase de mult şi pe alocuri praful era de o palmă.

—După ce cotim spre pădure, se-ndreaptă drumul, spuse şoferul.

Liza îşi rezemă ceafa de perna maşinii şi sorbi cu nesaţ aerul câmpului. Ce bine că Stere a rămas în urmă, în cealaltă maşină, care va sosi de-abia peste o jumătate de ceas...

—Ce stea e asta? arătă Dorina ridicând brusc braţul.

—Luceafărul! exclamă Vladimir. Nici atâta astronomie nu ştii?!

Căpitanul Manuilă zâmbi şi vorbi galant, fără să întoarcă privirile:

—Domnişoara n-a fost poate niciodată îndrăgostită... Luceafărul se învaţă chiar fără astronomie...

—Aşa e, întări Liza. Şi Eminescu a scris...

Dorina încercă în acea clipă să-şi aducă aminte versurile din *Luceafărul*, dar nu izbuti să reconstituiască mental decât câteva fragmente.

—Ce frumos trebuie să fie să trăieşti afară din oraş, într-o căsuţă la ţară!... vorbi din nou Liza.

Atunci, i se părea că ar fi într-adevăr o fericire să ai o vilă într-o pădure, nu prea departe de Bucureşti, pe marginea unui lac. Cu puţine luni înainte văzuse un film american plin de asemenea vile elegante la marginea oraşului; căsuţe albe, cu terase largi, ascunse în pădure. Şi la Snagov sunt vile luxoase, chiar pe ţărmul lacului, şi o barcă cu motor aşteaptă la debarcader, în faţa terasei, şi se leagănă uşor. Ca în străinătate...

—... Să scapi odată de lume, de zgomote, de telefoane, adăugă ea visătoare, continuând să privească cerul.

Era atât de odihnitoare liniştea şi lumina amurgului, încât Lizei i-ar fi plăcut să fie într-adevăr extenuată, ruinată de viaţa capitalei, ca să se poată bucura mai deplin de frumuseţile acestea noi. În acea clipă se închipui o femeie de lume, obosită de nebuneşti petreceri nocturne, epuizată de baluri diplomatice şi ceaiuri, dezamăgită de aventuri - o eroină de film, căreia viaţa nu-i refuzase nimic până acum şi care totuşi, în fundul sufletului, continua să fie nemulţumită. Ar fi vrut altceva, mereu altceva...

Întoarse capul spre căpitanul Manuilă şi-l privi cu o infinită superioritate, amestecată cu ironie şi blândeţe în acelaşi timp. Dacă ar şti ei...

—Astăzi o să avem o lună splendidă, spuse Dorina. Ar trebui să ne grăbim, ca să ne rămână timp de plimbare...

Intraseră acum pe şoseaua secundară. Departe, se zărea, ca o coamă ascunsă în zare, pădurea mânăstirii.

—Ce-or fi făcând ceilalţi? se întrebă Dorina, întorcând capul. O fi pornit maşina?

Ceilalţi erau soţii Solomon, Stere, Stamate şi cu Riri. Ei veneau cu maşina unui prieten, silvicultor. Plecaseră destul de târziu, dar maşina era mai bună şi se apropiau. La marginea cealaltă a orizontului apăruse un nor de praf.

—Ei sunt! întări Vladimir, după ce privi cu atenţie.

—Prietenul d-tale, domnul inginer, e foarte timid, vorbi Liza.

—Până se obişnuieşte, lămuri căpitanul. Adevărul este că nici unul dintre noi nu suntem prea expansivi. D-stră, generaţia aceasta mai tânără - se adresă el Dorinei -, aveţi o comunicativitate sportivă, vă împrieteniţi foarte repede. Şi bine faceţi... Mie, bunăoară, mi-e destul de greu să devin, cum se spune, camarad cu oamenii pe care îi cunosc de curând, deşi meseria noastră...

În maşina cealaltă, Riri, lângă şofer, încerca să străbată depărtarea, cu palma streaşină la ochi, să vadă dacă se apropie de cei dinainte.

—...Eu îţi spun ca unui frate, ascultă-mă pe mine, vorbea Stere, la vârsta d-tale, totul e să nu scapi trenul...

—Dar nici nu sunt atât de bătrân, râse Stamate, mirându-se. De-abia am împlinit treizeci şi trei de ani...

—Asta spun şi eu, întări Stere. Acum începe vârsta primejdioasă. Dacă nu te hotărăşti într-un an, doi, nu te mai hotărăşti decât foarte târziu, şi atunci întotdeauna te arzi, ascultă ce-ţi spun eu...

Stamate privea îmbujorat ceafa lui Riri. Nu îndrăznea să mişte capul, să întâlnească ochii soţilor Solomon. Ce gafă făcuse, acceptând discuţia asupra căsătoriei... El ar fi trebuit să se prefacă naiv, ca şi cum n-ar fi ştiut nimic de planurile familiei Solomon cu căpitanul.

Îi plăcuse, totuşi, la început, să-i audă vorbind despre căsătorie, crezând mai ales că-i face un serviciu prietenului care plecase înainte, cu Dorina. Poate chiar că într-adevăr îl lăsaseră pe el la urmă, ca să mai discute cu familia... Dar discuţia, deşi pornită foarte general şi impersonal, se abătuse repede asupra sa. Stere îl întrebase, aproape fără preliminarii, de ce nu se însoară...

—Suntem teribil de indiscreţi, vorbi deodată d-na Solomon.

În acelaşi timp, ea lovi cu vârful pantofului, discret, piciorul lui Stere. Când cumnatu-său întoarse capul, mirat, d-na Solomon încruntă din sprâncene, indignată, aproape schimonosindu-şi faţa.

—Aglo! Maşina celorlalţi s-a oprit! exclamă Riri, ridicând mâna.

Priviră cu toţii; la vreo cinci sute de metri în faţă, aproape de marginea pădurii, maşina se oprise.

Cineva făcuse semn, cu amândouă braţele, din mijlocul şoselei. Era un tânăr înalt, brun, cu capul gol şi cu ochelari de soare. Probabil îi uitase la ochi din timpul zilei, căci acum soarele apusese şi lumina era străvezie.

—Nu vă supăraţi că v-am oprit din drum, spuse el foarte corect, apropiindu-se de maşină şi salutând. Bănuiesc că vă duceţi la Căldăruşani şi v-aş ruga să mă luaţi şi pe mine pe scara maşinii.

Zâmbea, dar nu era deloc intimidat. Își rezemase mâna dreaptă de ușa automobilului și cu stânga își scoase încet ochelarii. Dorina tresări. Avea niște ochi foarte ageri, arzători, cu pupilele neobișnuit de mari. După vorbă, după gesturi, tânărul părea a fi de familie bună. Liza îi privi cu admirație hainele perfect tăiate, sport, cu buzunare mari în față.

—...M-am rătăcit, dacă se poate așa ceva! adăugă vesel tânărul. Mai bine zis, am adormit în pădure, iar prietenii mei au plecat cu mașina mai departe. Mergeam și noi la mânăstire...

Căpitanul se ridică să-i dea locul.

—Dar nu vreau să vă deranjați, protestă necunoscutul. Când spuneam că merg pe scara mașinii, nu exageram deloc... Am să stau și aici foarte bine...

—Mai bine ne înghesuim noi un pic, spuse Liza. Sau iau eu pe Dorina în brațe...

Tânărul trebui să se supună. Se sui în mașină, continuând să-și ceară scuze.

—O să-mi permiteți să mă prezint, spuse el. Numele meu este Sergiu Andronic, de meserie aviator, sau aproape aviator...

Râse din nou, descoperindu-și dinții. Întinzându-i mâna, Liza observă că tânărul e mai mult ars de soare decât brun. Părea un pasionat sportiv, un bărbat care trăiește o bună parte de zi în plin aer. Domnul Sergiu Andronic sărută mâinile cu o perfectă eleganță. Dorina se îmbujoră. Din părul lui se desprindea un foarte stins parfum de sănătate bărbătească.

—Atunci să cunoști și pe ceilalți, spuse Vladimir, zărind apropiindu-se mașina din urmă.

Sergiu Andronic întoarse capul. A doua mașină se opri alături, pe șosea. Vladimir făcu prezentările.

Stere părea foarte înveselit de întâmplarea aceasta.

—Nu te necăji dacă nu-ți găsești prietenii, îi spuse el. Rămâi cu noi.

Tânărul înclină capul, mulțumind. De altfel, nu părea deloc necăjit, nici măcar îngrijorat. Îndată ce-și găsi loc în fundul mașinii, între Liza - care ținea în brațe pe Dorina - și căpitanul Manuilă, începu să vorbească, destul de volubil, încercând chiar glume. „Ce însemnează să ai *l'usage du monde*", gândea Liza, fascinată de acest tânăr care trăda atâta siguranță de sine și atâta fantezie.

—Am venit de la Pipera azi-dimineață, ca să mâncăm în pădure, începu necunoscutul îndată ce porni mașina. Au trecut ei să mă ia; ei,

adică prietenii mei. Eu îmi fac acolo orele de zbor... Să nu credeți însă că pot zbura singur. Acum învăț...

Dorina și Liza îl ascultau nesățioase. Ce voluptate, să poți zbura!...

—Trebuie să fie destul de greu, interveni Vladimir, pasionat deodată.

—Prima dată, când te ridică avionul. Atunci e rău. Ai impresia că totul e sfârșit, că n-ai să te mai întorci niciodată teafăr pe pământ... Pe urmă, te obișnuiești; și-ți place. Simți că nu începi să trăiești decât sus...

Căpitanul Manuilă zâmbi pentru sine, cu o ușoară tristețe. Ce literar vorbește tânărul acesta și ce impresie extraordinară lasă totuși vorbele lui. Mai ales cucoanelor. Ia te uită...

Într-adevăr, Dorina și cu Liza păreau transfigurate. Li se întâmpla atât de rar să stea de vorbă cu un aviator... Și niciodată nu întâlniseră unul civil, tânăr, elegant, care să meargă în aceeași mașină cu ele și să le fie recunoscător că l-au primit să stea alături...

—...Să nu vă speriați când vă voi prezenta prietenii mei, continuă tânărul. Sunt înfiorători. Nici nu vă pot spune cu ce au să semene când îi voi întâlni. Eu i-am lăsat treji și decenți; mai exact, ei m-au lăsat pe mine...

Începu să râdă din nou. Avea un râs sănătos, masculin, contagios. Au râs și Liza și Dorina. Căpitanul Manuilă se mulțumi să zâmbească. Nu te poți supăra pe un băiat ca ăsta. Dar trebuie să fie o pușlama...

—Dar ne îngrozești de-a binelea! exclamă Luiza, care-și găsise tonul de conversație pe care îl căuta de la urcarea tânărului în mașină.

—Cine sunt? întrebă, mai sfios, Dorina.

—Cel mai responsabil e un inginer de la Uzinele Reșița, explică serios Andronic. Ceilalți sunt de fapt mai mult celelalte; căci este, primo, un arhitect, și apoi prietenele lui, două preafrumoase streine. Mai mult nu știu nici eu...

Dorina zâmbi silit. Nu va fi tocmai agreabil; poate fetele acelea nu știu o boabă românească și se va vorbi franțuzește, lucru ce nu o încânta deloc.

Liza, dimpotrivă, era fericită că se va putea vorbi franțuzește. Ea stătuse doi ani la Paris; de altfel, încerca întotdeauna să vorbească franțuzește cu prietenele ei... Și apoi, cine știe, streinele acelea au o sumă de cunoștințe interesante la București. Cercuri diplomatice, ceaiuri, serate aristocratice... Oricum, întâlnirea e admirabilă. Se va petrece de minune...

—Ce păcat că n-avem costume de baie, vorbi din nou Andronic când se apropiară de mânăstire. Nici nu vă dați seama ce plăcut e să înoți noaptea, pe lună, în lac...

—Dar trebuie să fie frig, spuse Vladimir. Suntem de-abia în mai...

—A! eu aș face baie și în februarie, exclamă tânărul.

Părea sincer. Vorbea de altfel mult, repede, sigur, dar nu lăsa impresia de laudă deșartă. Așa cum era, cu umerii lați, cu brațele bine legate, arse de soare, părea firesc să-l vezi scăldându-se într-o dimineață de februarie.

—Dar dacă iese luna trebuie neapărat să facem o serenadă cu barca, adăugă el. Are Arsenic o balalaică.

—Cine are? întrebă mirată Liza.

—Arsenic, prietenul de care vă vorbeam.

—Dar de ce-i spuneți așa? începu să râdă Liza.

—Oh! câte femei s-au omorât pentru el până acum, clătină din cap Sergiu Andronic.

Mașina intrase pe alee și se opri lin la poarta mânăstirii. De-abia aici, între pomi, își dară seama că se-nserase de-a binelea. Cele două femei simțiră un fior umed strângându-le spatele.

IV

Când grupul, după ce-și lăsase valizele și coșurile cu mâncare la arhondărie, se pregătea să coboare spre lac, Sergiu Andronic îi ajunse alergând dinspre chilii.

—Nu-i găsesc nicăieri! exclamă el, necăjit și parcă amuzat de propria sa încurcătură. Au intrat în pământ!...

Dorina nu-și putu ascunde un gest de bucurie. O observă, în aceeași clipă, și Riri, și căpitanul Manuilă.

—Poate au plecat la București, îndrăzni ea.

—Asta nu, în nici un caz! vorbi Andronic. Bănuiesc eu ce-au făcut: au nemerit la altă mânăstire!...

Începu să râdă și-și băgă amândouă mâinile în buzunare, privind lacul, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

—Nu despera, spuse Stere, te luăm cu noi în mașină, mâine dimineață.

—Vă mulțumesc! dar întrebarea e cu ce am să dorm eu la noapte și cum am să mă rad mâine dimineață!... Se întoarse către Liza, care îl privea zâmbind.

—Mă iertați, doamnă, de asemenea amănunte indiscrete. Dar dacă aș ști ce înspăimântător devin peste noapte, dacă aș bănui ce barbă hidoasă îmi crește... E teribil!

Cucoanele începură să râdă, îndeosebi d-na Solomon.

—E teribil! nu exagerez deloc, întări Andronic. Nici n-o să aveți curajul să mă luați în mașină. Doar dacă aveți vreo ladă de bagaje...

Vorbea atât de sincer, atât de spontan, încât nici căpitanul Manuilă nu-și putu stăpâni râsul.

—Credeți că mai e timp să ne plimbăm cu barca? întrebă Vladimir.

D-l Solomon se uită la ceas. El continua să se socotească gazdă și aici, la mânăstire. De altfel, el aranjase totul și aici. Arhondăria lui îi fusese încredințată. Cei mai mulți dintre călugări îl cunoșteau.

—Opt fără un sfert! spuse d-l Solomon. Dacă nu vă este foame...

—Lasă, frate, că o să ținem masa toată noaptea! spuse Liza.

Ea voia cu tot dinadinsul să se plimbe în barcă, alături de tânărul necunoscut. D-l Solomon simți după tonul Lizei că făcuse o gafă vorbindu-le de masă.

—Cum vreți, spuse el. Numai să găsim bărci...

D-l Andronic coborâse foarte aproape de apă; era o minune că nu se afundase în mâlul umed, cu luciul stins. Privea parcă foarte atent un punct în mijlocul lacului.

—Să nu aluneci! îi strigă Stere. Apa asta e păcătoasă rău!...

Tânărul întoarse capul cu un zâmbet turbure.

—N-o cunosc eu?!... Mă uitam acum să văd dacă-mi mai amintesc exact locul unde s-a scufundat barca acum vreo doi ani și era să mă înec...

—Ce vorbești? se sperie d-l Solomon.

Andronic urcă malul spre ceilalți. Părea schimbat: gânditor, aproape melancolic. Își pusese din nou mâinile în buzunare. Avea pasul târâgănat. Parcă se întorcea de la un mormânt.

—Era să mă-nec... asta e prea puțin spus, adăugă el. Atunci s-a înecat un prieten al meu, avocatul Haralambie...

—Cum, domnule, erai și d-ta în barcă?! Extraordinar! Când spusese de înec, era tocmai să-ți amintesc de Haralambie... Ce coincidență! Știi că l-am cunoscut și eu?! Când am aflat, aș fi vrut să vin și eu, dar nu știu ce s-a întâmplat că n-am putut...

—Aveai proces în ziua aia, îi aminti d-na Solomon.

—Așa e, întări d-l Solomon. Un necaz de-al meu... Ce păcat de omul ăla!...

—Dar cum s-a întâmplat? întrebă Dorina cu emoţie.

Andronic o atrăgea şi mai mult acum, o ameţea. A trecut prin atâtea primejdii... Înfruntă moartea în fiecare ceas... Se lega de el atâta mister, atâta virilitate, atâta aventură, încât Dorina începu să-l privească ameţită. Parcă o mare forţă o strivea, după ce o atrăgea aproape, foarte aproape de acest frumos necunoscut, de care nu-şi putea lega totuşi nici o nădejde. Căpitanul i se păru, în acele clipe, şi mai neutru, şi mai indiferent. Îl zări, cum sta cu mâna dreaptă agăţată de nasturele de la buzunarul de sus al tunicii, ascultând.

—Cum s-a putut întâmpla o asemenea nenorocire? repetă Dorina.

—Nici eu nu prea înţeleg bine ce-a fost, vorbi încet Andronic. Nu era doară pentru prima dată când vâsleam pe lacul acesta. Şi cu toate acestea, pe acolo, prin mijloc - arătă el înălţând braţul - s-a învârtit barca de vreo câteva ori în loc şi s-a răsturnat...

—O fi fost vreun vârtej, vorbi Stamate.

—Fără îndoială c-a fost, răspunse Andronic, după ce-l privi o clipă lung pe Stamate. Dar nici asta n-ar fi fost prea grav. Ştiam să înotăm amândoi tot atât de bine. Şi apoi, aveam barca, ne puteam ajuta... Dar s-a dus la fund, domnilor, s-a dus la fund, parcă ar fi fost fermecată şi o trăgea plumbul...

Tăcu, câteva clipe. Toţi erau emoţionaţi, neliniştiţi. Le trecuse pofta de plimbare cu barca. Parcă se întunecase deodată, întunerecul coborându-se în valuri dinspre pădure.

—...Era păpuriş mult sub apă, spuse d-l Solomon. Ştiu c-a şi fost pe urmă vorba la stăreţie să-l scoată tot... Dar creşte la loc...

—Ăsta e blestemul stufărişului, vorbi Andronic, să nu moară niciodată, să crească mereu, pe sub apă...

—Şi s-a-necat repede? întrebă Liza.

—Eu i-am zărit doar capul, câteva secunde şi apoi s-a dat la fund... Mă-ntreb cum am putut scăpa eu...

—Ţi-a ajutat Dumnezeu, spuse d-na Solomon.

Andronic nu-şi putu ascunde un zâmbet trist, prelung.

—Poate şi asta, răspunse el moale.

Începură să păşească încet, în grup, pe marginea lacului. Vladimir privea cu jind barca pe care o lăsară în urmă, legată de un ţăruş. Andronic parcă îşi aduse aminte de ceva, căci se opri din mers, scoase mâinile din buzunare şi începu să râdă.

—Dar asta nu trebuie să ne intimideze! exclamă el deodată. Asta nu înseamnă că noi nu ne mai plimbăm cu barca!...

Privi vioi spre grup. Ochii îi sticleau, neastâmpăraţi, de la o faţă la

alta. Se opri cu deosebire asupra lui Vladimir şi Riri.

—Dacă am face o plimbare, acum, pe lac? întrebă el brusc, dând să se întoarcă.

Stere îi apucă braţul.

—Nu fi copil! vorbi el. Nu-ţi necăji norocul...

—...Dar dacă nu mă lasă-n pace... şopti Andronic, mai mult pentru sine, cu privirile furişate spre apă.

Riri începu să râdă. I se părea atât de comică exclamarea aceasta a lui Andronic...

—Mai bine mergem spre pădure, propuse d-l Solomon, făcând semn să grăbească pasul. Grupul porni agale, cu Andronic, Vladimir şi Dorina la urmă. D-l Solomon apucă braţul nevesti-si şi înaintă mai repede, ca să poată vorbi fără teamă de a fi auzit.

—Cine o fi ăsta? spuse el iritat. Ştii că nu-mi prea place... Îl pune-n umbră pe căpitan. Şi mama spunea că ar trebui să aranjăm într-un fel astă-seară... Poate ar fi mai bine să-i lăsăm singuri, ştii, pe ei doi...

D-na Solomon ascultase fără interes confidenţele soţului. Privirile i se odihneau alene pe umbra pădurii din faţă.

—Ce vrei să-ţi fac eu? întrebă ea leneşă. După ce l-aţi invitat, nu-i puteţi spune că vă plictiseşte. Şi doar, săracul, n-am deloc impresia că face curte Dorinei...

—Asta nu, se scuză d-l Solomon. Nici n-am vrut să spun asta... Dar ştii, tipul ăsta, Andronic ăsta, e un om umblat, şi te-ameţeşte cu vorba... Căpitanul e mai serios, nu se bagă în toate, aşa, şi dacă nu e o discuţie ca lumea, ai văzut, nu scoate o vorbă...

Tăcu câteva clipe, aşteptând să vadă ce răspunde nevastă-sa. Dar d-na Solomon era tot atât de distrată, de neatentă.

—...Ştii, ar trebui să luăm noi iniţiativa, adăugă d-l Solomon. Să-i izolăm, cumva, să vedem, poate băiatul are şi el de spus un cuvânt... În orice caz, trebuie s-o cunoască mai bine... Dar dacă ăsta stă mereu pe capul nostru...

—Adineaori nu păreai atât de iritat, îi aminti d-na Solomon zâmbind. Din ce ţi-a venit?...

D-l Solomon roşi şi-i strânse braţul.

—Dragă, nu e timp de glumă, vorbi el grăbind şi mai mult pasul. Trebuie să aranjăm într-un fel, nu?!... Doar suntem în familie şi aici şi trebuie să ne dăm cu toţii concursul...

În acea clipă, d-na Solomon îl lovi cu cotul, discret, făcându-i semn să se oprească. Dinspre pădure, înaintând spre ei, venea familia

Zamfirescu. Domnişoara Zamfirescu îi recunoscu cea dintâi şi se grăbi să-i întâmpine.

—Vai! ce bine îmi pare că sunteţi şi voi aici! exclamă ea.

În urmă, călcând obosită, venea d-na Zamfirescu şi cei doi bărbaţi, soţul şi cumnatul.

—Dormiţi şi voi la noapte aici? întrebă doamna bucurându-se.

Era sigură acum că se va juca pocher. Prudentă, venise cu două pachete de cărţi, pe care le ascunsese de la Bucureşti în buzunarul maşinii.

—Suntem un grup întreg, spuse d-na Solomon, cu oarecare orgoliu, arătând cu braţul întins pe ceilalţi, care păşeau încet peste câmp. Este şi un amic al nostru, un aviator, foarte amuzant...

Într-adevăr, Andronic ajunsese cel dintâi, însoţit de Vladimir, de Stamate şi Riri. Dorina rămăsese cea din urmă, cu Liza şi căpitanul Manuilă. Parcă se ţinea într-adins departe de Andronic şi se ferea să-i întâlnească privirile. De altfel, tânărul se simţea bine şi avea aceeaşi vervă cu oricine sta de vorbă. Nu căuta tovărăşia nimănui din grup. Se distanţase împreună cu Vladimir, Riri şi Stamate, pentru că aveau toţi pasul tineresc. Dacă n-ar fi fost prudenţa lui Vladimir şi a lui Riri - care bănuiau de ce s-au izolat soţii Solomon înaintea lor -, Andronic i-ar fi ajuns de mult.

—...Şi domnişoara Zamfirescu, sfârşi d-na Solomon prezentările, zâmbind.

Se uită spre Andronic, măgulită. Nu poate oricine prezenta un aviator, un sportsman elegant şi aristocrat...

—Iată o societate întreagă! exclamă d-l Zamfirescu, privind apropierea celorlalţi.

Se gândi în acea clipă că ar putea face o glumă cu mânăstirea. Mânăstire sau vilegiatură?! - bunăoară - sau, mai bine, o remarcă numai pentru bărbaţi: ce păcat că nu e o mânăstire de maici...

—Dorina, ce-i cu tine aici? întrebă d-ra Zamfirescu, îmbrăţişând-o.

—Dă-mi voie să-ţi prezint...

Căpitanul Manuilă şi Stamate se înclinară, corecţi, politicoşi. D-na Zamfirescu îi cântări din ochi. Începea să-nţeleagă: vor s-o mărite pe Dorina, vor să-l ameţească pe ăsta... Stamate, firește, pe el au pus ochii. E destul de bleg, o să-l lege repede la gard...

—Venim din pădure, lămuri d-ra Zamfirescu. Vai! dacă-ai şti ce minune!...

Închise aproape ochii, extatic.

—Şi noi tot acolo mergem, spuse Liza, oarecum plictisită că Zamfireştii fuseseră înaintea lor în pădure. Avea impresia acum că Zamfireştii le furaseră un bun al lor, că pădurea va fi mai puţin frumoasă văzută după alţii. O plictiseau exclamaţiile şi explicaţiile d-rei Zamfirescu. Încercă s-o întrerupă.

—Trebuie să ne grăbim, copii, spuse Liza, întorcându-se către Vladimir şi ceilalţi. Până răsare luna, o să orbecăim în întunerec...

—S-o luaţi pe drumul cel mare, de la mijloc, se grăbi să-i sfătuiască d-ra Zamfirescu. Altminteri vă rătăciţi...

—Da, da, spuse Liza pornind. Ne vedem după aceea, la mânăstire...

Plecă, alături de soţii Solomon şi de Stamate. Căpitanul, Dorina şi cu Stere rămaseră mai la urmă. Ceilalţi, cu Andronic, păşeau în voie, discutând.

—Să ştiţi că are să-mi fie frică, spuse Riri, râzând. Să nu mă speriaţi.

—Eu nu făgăduiesc nimic, vorbi Andronic, prefăcându-se serios. Nici n-are haz o pădure, fără sperieturi...

Dorina îi auzi ultimele cuvinte şi zâmbi visătoare. Călca privind mai mult în pământ.

—Aici e de prietenul d-tale, vorbi Stere, adresându-se căpitanului. În codru, noaptea, să-ţi zică un cântec...

—Da, ar fi frumos, încuviinţă căpitanul Manuilă, absent. Dar cred că e greu pentru un orăşean, adăugă el

—...Am putea să ne jucăm de-a hoţii şi vardiştii, auzi din nou Dorina glasul lui Andronic. Dacă nu mă luaţi pe mine căpitanul vardiştilor, n-o să prindeţi pe nimeni toată noaptea...

Riri începu să râdă; Dorina continuă să zâmbească silit. Începea s-o irite tovărăşia aceasta continuă: Riri, Andronic, Vladimir.

—la seama, duduie!...

Glasul căpitanului. Dorina călcase în neştire pe o cracă uscată. Trosnetul o sperie mai puţin decât strigătul lui Manuilă. Când întoarse capul, întâlni ochii căpitanului. Luceau prin întunerec ca ai unei pisici. Dorina se cutremură.

—Te-ai zgâriat? întrebă el din nou, apucându-i braţul.

Avea acum o voce gravă, caldă. Şi gesturile lui erau mai moi, mângâietoare.

—Ţi-ai rupt ciorapul, Dorina? întrebă din urmă Riri.

Alergă să vadă ce s-a întâmplat. După ea, în câţiva paşi mari, larg despicaţi, ajunse şi Andronic.

—...Nu veneam să văd dacă s-a rupt ciorapul, spuse el râzând. Vreau să vă propun un joc... Şi d-ta, domnule căpitan, ai să ne conduci, adăugă el cu multă intimitate, întorcându-se către Manuilă.

—Bucuros, dacă primiţi şi oameni care au trecut de 30 de ani, spuse căpitanul.

—Iată ce e, explică Andronic. Fiecare dintre noi pleacă pe rând... Dar avem nevoie de un ceas cu cadran fosforescent pentru asta, adăugă el.

—D-l Stamate are un ceas bun şi se vede perfect la întunerec, spuse căpitanul.

Se uită înainte, spre grupul unde se afla prietenul. Îi zărea destul de anevoie.

—Lasă, că mă duc eu să-l aduc, se oferi Vladimir, şi porni în goană.

Soţii Solomon şi cu Stamate se rezemaseră de trunchiul unui copac căzut.

—Ce frumoasă noapte! exclamase Liza.

Se prefăcuse puţin obosită de drum; de fapt, aştepta să se apropie ceilalţi, în special Andronic. Începuse s-o plictisească tăcerea tovarăşilor ei. Stamate vorbea rar, controlându-şi fiecare cuvânt; parcă ar fi îndrăgostit, reflectase d-na Solomon. Când sosi Vladimir, în goană, Stamate se ridică de pe trunchi.

—S-a întâmplat ceva? întrebă d-l Solomon.

—Nimic. M-a trimis d-l căpitan la d-stră, se adresă el lui Stamate, vă roagă să-i împrumutaţi ceasul... Vrem să jucăm un joc nou, adăugă el, ştergându-şi fruntea.

—Haidem şi noi, copii, spuse Liza, neliniştită brusc.

Porni mai repede decât s-ar fi cuvenit pe aleea care se distingea anevoie în umbra sură. Inima începuse să-i bată mai puternic şi îi simţea bătaia în tot trupul. Parcă se pregătea o întâmplare gravă, parcă aştepta să afle ceva urgent şi însemnat acolo, în grupul unde se zărea Andronic.

—L-am adus, exclamă victorios Vladimir, întrecându-i pe toţi.

Andronic luă ceasul şi-l dădu lui Stere.

—D-ta aştepţi, un minut, dar exact *numai* un minut, îşi sfârşi el explicaţia, şi apoi dai semnalul de plecare următorului. Cine nu se-ntoarce până ce ajunge celălalt la pom, ştie ce-l aşteaptă!...

Riri începu să râdă.

—Dar mie mi-e frică să alerg singură până la pom, se plânse ea.

—Cui îi e frică nu joacă şi stă aici, lângă arbitru, vorbi Andronic.

—Bine, atunci joc...

Soții Solomon și cu Liza nu înțelegeau nimic.

—Ce e, frate? întrebă d-na Solomon.

—Acum dați gajurile, vorbi din nou Andronic fără să răspundă la întrebare. Le puneți toți într-o pălărie...

Se uită repede la toți bărbații din grup. Nu avea pălărie decât Stere și căpitanul Manuilă, chipiu.

—O să rugăm pe d-l căpitan să ne împrumute chipiul, spuse el, politicos.

Căpitanul Manuilă și-l scoase și i-l dete, zâmbind.

—Mulțumesc. Acum cine vine cu mine să însemnăm pomul? întrebă din nou Andronic.

Dorina ar fi voit să meargă și ea, dar Riri și Vladimir îi luară înainte.

—Dar explicați-ne și nouă cum e jocul ăsta nou! vorbi Liza, enervată.

—O să-nțelegi numaidecât, spuse Dorina sfios. Știi, e un fel de cursă prin pădure... Dar nu trebuie să-ți fie frică și iarăși trebuie să nu te împiedici, să cazi. Altminteri trece minutul...

Rămăsese cu ochii duși după grupul celor trei, plecați să însemne copacul.

V

Cel dintâi, începând jocul, fugi Vladimir. Luase gajul Dorinei, o batistă legată cu un șnur de mărțișor. Alerga cu emoție, făcând salturi mari, ferindu-se de buturugi. Zări copacul de departe. Acolo, în scorbura trunchiului, se aflau gajul lui și bricheta lui Andronic. Vladimir aprinse bricheta, schimbă gajurile și o luă la goană înapoi, pe alt drum. Auzise semnalul lui Stere.

—Al doilea!...

Numai dacă ar ține aprinsă bricheta până ce ajunge Dorina, gândi Vladimir. Întoarse capul. Printre copaci se zărea bluza albă a fetei.

—Vladimir! strigă Dorina. Nu te depărta prea mult, că mi-e frică!...

—Pierd gajul! se scuză Vladimir.

Dorina căută copacul cu lumina aprinsă. Nu se vedea nimic. Dacă a bătut vântul și s-a stins?... Alergă și mai tare, cu palma strânsă pe gaj. Câte secunde or fi trecut? Privea neliniștită înaintea ei. „Nu

cumva am rătăcit drumul?" Deodată recunoscu copacul. Se vedea bucata mare de hârtie, pe care o pusese Andronic ca semn. Apropiindu-se, Dorina zări în scorbură luminița tremurătoare a brichetei. O luă în mână cu emoție. O stinse, apoi o păstră câteva secunde în palmă, fără să-și dea seama ce face. Schimbă repede gajurile. Alerga acum Stamate; gajul lui era un toc rezervor. Se ține atât de ușor în mână când fugi...

—Al treilea! auzi ea, departe, glasul lui Stere.

Îi fu deodată teamă că va întârzia și porni la goană înapoi. Parcă se făcu acum și mai întunerec. Trebuia să ocolească luminișul, ca să ajungă la grup pe alt drum. Dar ea porni pe aceeași cărare. Peste câteva clipe zări în fața ei o umbră care alerga cu pași mari, speriată. Îi auzi răsuflarea. Stamate alerga cu bărbia în piept, cu pumnii strânși. Voia să bată un record.

—Ați greșit drumul! strigă el deodată, când se-ntâlni cu Dorina pe aceeași cărare, aproape s-o prindă în brațe.

—Mi-a fost frică!... țipă Dorina, fără să-nceteze goana.

„Oare însemnează că mi-am pierdut gajul dacă mă întorc tot pe aici?"... Gândul acesta o turbură. S-ar putea ca însuși Andronic, care alerga al cincilea...

—Pe aici se vine?! o întrebă Stere când ajunse.

Sta cu ceasul în mână, serios, aproape grav; fusese într-adevăr măgulit că fusese ales arbitru. Numai el avea glasul atât de puternic și vorba atât de clară, să se audă până la luminiș...

—Mi-a fost frică pe dincolo, se scuză Dorina cu mâna pe inimă. Să nu întâlnesc vreun șarpe...

Cucoanele țipară.

—Nu sunt șerpi pe aici, spuse Andronic sigur de sine.

—Al patrulea, strigă brusc Stere, care nu-și luase ochii de pe cadranul ceasului. Liza, fugi!

Liza porni aproape smucindu-se. De când plecase Stamate și fusese anunțată că-i vine rândul, stătea cu mușchii încordați, cu ochii pironiți în întunerec. Urmărise umbra lui Stamate cum se pierde printre arbori. Îi era puțin frică de noaptea care o aștepta, la câțiva pași înaintea ei, s-o înghită, s-o mistuie în singurătate. Mai ales când auzise pe Dorina vorbind de șerpi, simțise o adiere rece înfiorându-i spatele. Dar o liniștiseră cuvintele lui Andronic. Era doar numai un joc. Două minute, singură în pădure. Și apoi, în urma ei venea Andronic...

Ajunse destul de repede la copacul cu semn alb. Schimbă gajurile

apoi căută bricheta. O găsi stinsă. Suflase probabil vântul sau prostul ăla de Stamate nu ştiuse s-o aprindă bine. Se rezemă de pom. Îi bătea inima, dar nu de goană. Începuse să-i fie frig deodată. Atât de frig încât, la răstimpuri, îi clănţăneau dinţii.

—Al cincilea! auzi ea glasul soţului, parcă mai răguşit.

Rămase rezemată de pom, încercând să-şi stăpânească tremurul trupului. E o prostie ce fac, e o prostie...

Andronic pornise cu paşii lui mari, săltaţi, ritmici, de atlet pasionat de joc. Plecase urmărit de toţi ochii. Dorina şi cu Riri, mai ales, îl priviră cu emoţie cum se depărtează, uşor şi zvelt, în întunerec. Dorina întoarse apoi capul spre dreapta, să vadă dacă se zăreşte Liza. Aşteptă câteva clipe, apoi privind din nou înainte, scrutând întunericul. Ce Dumnezeu face de întârziază atât?.. Riri îşi mişca picioarele, nervoasă. Venea rândul ei acum. Când Stere ridică mâna, pregătindu-se să spună „următorul!" - Riri porni brusc.

—Liza! strigă nerăbdătoare Dorina. Te-ai rătăcit?

—Ce-o fi făcând fata aceea? întrebă şi Stere, cu ochii pe cadran. Au trecut de-atunci două minute şi aproape cincisprezece secunde. Nu cumva s-a întâmplat ceva cu ea, o fi alunecat?

—Liza-a-a! strigă, hăuind, Vladimir. Ai pierdut!...

Liza auzi strigătul dar nu se grăbi să răspundă, să-i liniştească. Era enervată, dezamăgită; aproape îi venea să plângă. Andronic nu se arătase nici surprins, nici bucuros, zărind-o rezemată de pom. O întrebase numai politicos:

—Aţi obosit, doamnă?

Ea îngânase câteva vorbe. Ar fi aşteptat să i se întâmple ceva, să audă un cuvânt. Andronic se îndreptase însă spre scorbură, schimbă gajurile, reaprinse bricheta, după ce curăţă în grabă fitilul şi o întrebase, la urmă, indiferent:

—Vă daţi atât de repede bătută? mai sunt numai vreo treizeci de secunde...

Porni apoi, cu pasul lui despicat, spre marginea luminişului. Liza simţi o copleşitoare umilinţă. Îi venea, în acea clipă, să plângă, să insulte. Umbra lui Andronic se pierduse repede între pomi. Ea continua să rămână pe loc. Ar fi fost ridicolă acum să alerge după el. Deşi i-ar fi atât de ruşine să dea ochii cu ea Riri...

Când o zări apropiindu-se, coti în spatele arborelui şi apucă un alt drum. Nu-i mai bătea deloc inima. Un gol, o enervare stupidă...

—Liza-a-a! auzi ea din nou glasul lui Vladimir.

—Am găsit-o rezemată de pom, explică Andronic, întorcându-se.

Am impresia că a obosit prea repede.

În clipa când pornea căpitanul Manuilă, Liza apăru din dosul copacilor.

—Ce-i, frate, cu tine? o întrebă prietenește Stere.

—Am fugit prea repede, mă doare puțin capul, vorbi Liza.

I se păru că Dorina o privește mirată, bănuitoare, și asta o enervă și mai mult. Până la sfârșitul jocului rămase izolată de grup, fumând plictisită. Și apoi, deodată, glasul lui Andronic, care o făcu din nou să tremure, neliniștind-o.

—Acum începe partea a doua și cea mai palpitantă. Fără arbitru. Toată lumea aleargă și se ascunde. Singurul arbitru e ceasul...

Se apropie și Liza de grup.

—Are toată lumea gajurile în mână? întrebă încă o dată Andronic.

—Să alerg și eu? îl întrerupse Stere. Are să fie cam greu...

—Nu e nevoie să alergi prea mult, îl liniști Andronic. Până te ascunzi... Apoi, către ceilalți, ca și cum le-ar fi reamintit o lecție: Fiecare se reîntoarce înainte de un sfert de ceas, cel puțin o dată aici și ia primul gaj care îi cade în mână. Dar pe cuvânt de onoare, se-nțelege...

—Cum și să las ceasul aici? întrebă căpitanul Manuilă.

—Nu suntem decât noi, vorbi din nou Andronic.

—Dar de ce e nevoie de ceas? întrebă d-l Solomon.

—Aici e tot misterul jocului, râse Andronic. Controlul, arbitrul...

Nu înțelegea nimeni ce se va întâmpla, ce urmează și asta îi făcea nerăbdători, curioși. Priveau în toate părțile, ca și cum și-ar fi căutat de pe acum cărarea prin pădure și locul unde să se ascundă. Noaptea era deplină. Înspre lac, cerul era puțin alburiu; deasupra, prin desișul ramurilor, se zăreau câteva stele. O mare tăcere se întindea de jur împrejur, fără ca nimeni să o bage în seamă, fără să înspăimânte pe nimeni.

—...Și trebuie să fugiți câte unul singur, în cât mai multe direcții, adăugă Andronic. Dar nu cumva să plecați cu toții la mânăstire și să mă lăsați singur aici...

—Dar d-ta unde rămâi? îl întrebă căpitanul Manuilă.

—Eu plec la urmă, spuse Andronic.

Stamate căută ochii prietenului, parcă ar fi vrut să-l întrebe ceva.

—Cine a pierdut gajul pleacă întâi, spuse Andronic.

Liza tresări. Ieși din rând zâmbind și, văzând că toți îi fac semn cu mâna, porni în fugă.

—Să nu alergi prea tare, că iar ți se face rău! îi strigă Stere din

urmă.

Liza nu-i răspunse.

VI

La urmă rămaseră numai căpitanul Manuilă şi cu Andronic. Se auzeau încă paşii greoi, prudenţi ai lui Stere. La răstimpuri, râsete de fată, strigăte. Era Vladimir, care hăuia mereu, şi Riri cu d-na Solomon, care se înţeleseră să stea împreună pe aproape.

—E rândul d-voastră, domnule căpitan! îi aminti zâmbind Andronic.

—Dar dacă le-am face o farsă şi ne-am ascunde pe aici, fără să plecăm? propuse Manuilă.

—S-ar strica jocul. De-abia acum începe partea frumoasă, necunoscută...

—Nu-mi poţi spune şi mie? se rugă căpitanul.

Andronic începu să râdă şi-şi rezemă o clipă mâna de umărul lui Manuilă. Fu o săgetare scurtă, nervoasă şi căpitanul tresări.

—Parcă eu ştiu ce are să se-ntâmple? vorbi Andronic. Jocul de-abia acum e frumos, când nu-l ştie încă nimeni.

—Parol, vorbiţi serios? întrebă mirat căpitanul. Dar atunci de ce laşi ceasul aici?...

—În nici un caz ca să-l fure cineva, răspunse în treacăt Andronic. Prea am fi naivi, să colaborăm o duzină de oameni în toată firea la inventarea unui joc nou, numai ca să poată cineva fura un ceas cu cadran fosforescent!...

Căpitanul se îmbujoră, dar nu plecă privirile. Continua să se uite fix, drept în ochii lui Andronic. Tânărul nu părea deloc încurcat de luminile scrutătoare ale lui Manuilă.

—Atunci? întrebă acesta încă o dată.

—Ei, parcă e aşa de greu de ghicit! exclamă Andronic. Ca să ştim cum trece timpul!...

Începu din nou să râdă şi făcu semn lui Manuilă că trebuie să plece, să se ascundă.

—Eu rămân la urmă de tot, spuse Andronic.

Căpitanul clătină neîncrezător din cap şi porni cu paşi mari, la întâmplare. Andronic îl lăsă să se depărteze, urmărindu-i umbra până ce se pierdu bine în întuneric. Apoi începu să râdă.

—În sfârşit, am scăpat! şopti el printre dinţi.

Se aplecă, luă ceasul şi privi cadranul fosforescent: nouă şi cinci minute.

—Îi las să se joace până la zece, adăugă Andronic pentru sine, tot atât de amuzat. Pe urmă copiii cuminţi mănâncă frumos şi se pregătesc de culcare...

Aşeză ceasul la locul ştiut, pe trunchi şi porni cu paşi repezi în direcţia lacului. Ieşi curând din pădure. Se uită în dreapta şi în stânga, să se convingă că nu l-a văzut nimeni. De altfel, el bănuia că toţi s-au ascuns spre miezul pădurii. De acolo se auzeau mereu râsete, ţipete speriate, crengi rupte sub picioare. Andronic ajunse pe malul lacului şi căută cu ochii o ascunzătoare. Se îndreptă către o căpiţă de fân proaspăt cosit şi se lungi fără grijă, cu palmele adunate sub cap. Ochii întâlniră deodată tot cerul înălţat deasupră-i şi pâlpâiră înecaţi în întunerec. De departe, stinse, ajungeau până la el zvonurile glasurilor din pădure.

—Numai de nu s-ar speria de frica lor, şopti încet Andronic, zâmbind.

*

Liza, care alergase cea dintâi şi ajunsese cel mai departe, se opri brusc, cu ochii ţintă înainte. I se păruse că vede o umbră mişcându-se atent, pândindu-i parcă apropierea; i se păruse, în acea clipă, că aude o răsuflare înţepenită, ca dintr-un gâtlej de fiară. Îi fu frică şi rămase pironită locului, neîndrăznind să privească decât înainte. Umbra se mişca încet, prudent, temându-se să facă zgomot.

Liza ar fi rămas multă vreme cu ochii pironiţi, cu răsuflarea sfârşită, dacă n-ar fi auzit, pe neaşteptate, un glas venind din dreapta.

—Cine e acolo?

Recunoscu pe Stamate, apropiindu-se şi el cu oarecare teamă, cu braţele încordate.

—Sst! Nu face zgomot! îi şopti Liza. Nu ţi se pare că e ceva înaintea noastră?...

Stamate privi cu atenţie.

—Nu văd nimic...

Poate bătea vântul, atât. Era foarte aproape de Liza acum, îi simţea parcă răsuflarea, de-a dreptul în trupul lui. Şi nici nu mai era atât de intimidat acum de prezenţa femeii.

—Nu e nimic, adăugă el, liniştind-o.

Într-adevăr, parcă umbra amuțise brusc; nici o mișcare, nici un zvon. Doar vântul - lin, pe deasupra ramurilor.

—Ce fac ceilalți? întrebă deodată Liza, aprinsă. Ai zărit pe cineva?

—Doar pe duduia Riri, vorbi Stamate, apropiindu-se și mai mult de Liza. Era singură...

—Dacă ai lăsat-o d-ta singură... spuse Liza insinuantă.

—...N-o căutam pe ea, îndrăzni Stamate, apucându-i brațul.

Liza nu și-l retrase. O amuza și o flata în același timp pasiunea această bruscă, pe care izbutise s-o aprindă în inima taciturnului inginer. Își dădea seama că se poate juca fără teamă cu el. Era prea timid, prea cuviincios.

—...Ce-o fi făcând Andronic? întrebă ea deodată, ca să rupă tăcerea. Mi se pare un tip foarte suspect, adăugă repede. D-ta înțelegi ceva din jocul ăsta?

—Nimic, se grăbi să răspundă, galant, Stamate. Dar îmi place cu atât mai mult... Altminteri n-aș fi fost niciodată singur cu d-ta...

Simțea cum îi zvâcnește inima. Îi ținea brațul foarte aproape de pieptul lui. Liza începu să râdă.

—Dar acum, cel puțin ești sigur că suntem cu adevărat singuri?! spuse ea, privindu-l în ochi.

Stamate tresări. Mă încurajează. O prinse în brațe și încercă s-o sărute. Liza se smuci fără greutate, râzând.

—A! Așa nu! spuse ea fugind.

—Dar d-ta ai fost singura care a pierdut. E joc de gajuri...

Liza o luă la goană prin pădure. Nu-i mai era teamă, acum, știindu-se urmărită de Stamate.

Dar se simțea întinerită, liberă și asta îi mărea bucuria fugii.

—...Să știi că am să mă împiedec și am să cad din vina d-tale, țipă ea auzind răsuflarea bărbatului din spate.

Stamate o prinse din nou în brațe; de astă dată n-o mai lăsă să scape. Nici Liza nu se mai zbătea.

—N-a fost vorba că ne jucăm gajuri? șopti Stamate.

Încercă s-o sărute. Liza se feri, râzând. Nici nu voia, nici nu izbutea s-o supere îndrăzneala tânărului.

—Dacă ne vede cineva? șopti ea tainic.

—Tocmai de aceea, fără zgomot! îi spuse, aproape de ureche, Stamate, atingându-i părul cu buzele.

Femeia se înfioră. El simți sânul zbătându-se și o păstră mai strânsă în brațe.

—Cine e? se auzi deodată glasul lui Vladimir.

Perechea rămase neclintită. Liza voise să râdă, dar își înfundă fața la pieptul bărbatului.

—Sst! spuse Stamate, tot atât de aproape de ureche. Să-i facem o farsă...

—Cine e? întrebă a doua oară, nervos, Vladimir.

Auzise glasuri înfundate, râsete, foșnete - și totul ajunsese până la urechile lui vrăjite într-un mister erotic, exasperant și senzual. Simțise străbătându-l prin tot trupul o căldură ciudată, turbure, ca o beție bruscă și istovitoare. Alături de el, poate la câțiva pași numai, înapoia unuia din arborii aceștia înalți și îngânduraţi, se întâmpla ceva necunoscut și neîngăduit. Dar cine ar putea fi oare?... Vladimir făcu câțiva pași. Zări, însă în cealaltă direcție, o umbră care-i făcea semn cu amândouă brațele ridicate. Alergă spre ea, prudent, ferindu-se să calce vreo ramură uscată.

—Tu ai văzut pe cineva până acum? îl întrebă d-na Solomon, apucându-i brațul.

Vladimir simți după căldura mâinii femeii că s-a întâmplat ceva cu soția vărului Solomon. Era înfrigurată, ochii îi sticleau, vocea îi era îngroșată.

—Știi ce frică mi-a fost până te-am zărit!... i se plânse ea alintându-se. Am stat singură aici de când m-am rătăcit...

Îl cuprindea, cu încetul, același tremur și pe Vladimir.

—Dar cum de te-ai putut rătăci? o întrebă el, mai mult ca să spună ceva decât ca să primească un răspuns.

Căci tăcerea îl îngrozea, tăcerea aceea în care nu auzea decât bătăile inimii sale și răsuflarea înfierbântată a verișoarei.

—Mi s-a părut că mă urmărește cineva, vorbi d-na Solomon. Ție nu ți-e frică?

—Nu, spuse liniștit Vladimir. Dar nu înțeleg nimic din jocul acesta. Nici nu știu câte minute au trecut de când am plecat...

Întoarse capul spre d-na Solomon și-i întâlni ochii aprinși. Roși brusc.

—Dacă am merge să vedem cât e ceasul? întrebă el la întâmplare, ca să-și ascundă neliniștea.

—N-are nici un haz, șopti d-na Solomon. Haide mai bine să prindem pe careva în flagrant delict de amor, să le facem o farsă...

Porniră amândoi, strânși unul în altul, căutând cărarea. Vladimir se temea să treacă pe lângă grupul acela de arbori de unde auzise, cu puține clipe în urmă, șoapte și râsete înfundate. Se temea și totuși

locul îl atrăgea ca un colţ vrăjit.

Verişoara îi atârna tot mai greu de braţ.

—Liza! se auzi, departe, glasul lui Stere.

D-na Solomon începu să râdă.

—Fiecare îşi caută nevasta! vorbi ea tare. Poate ăsta e chiar jocul...

Liza, auzind paşi, se zbătu în braţele lui Stamate.

—Dă-mi drumul! şopti ea.

D-na Solomon se opri brusc, parcă vrăjită şi ea de acelaşi farmec care-l neliniştise pe Vladimir.

—Cineva e aici, spuse ea încet. Hai să-i prindem...

Amândoi se apropiară de copac. Liza le ieşi deodată înainte.

—E un faun prin pădurea asta! exclamă ea, încercând să-şi ascundă emoţia.

—Să sperăm că nu e numai unul, râse d-na Solomon.

Ar fi vrut să apuce din nou braţul lui Vladimir, dar el rămăsese cu ochii pironiţi în colţul de unde izbucnise Liza. Cine o fi fost acolo? Şi ce s-a întâmplat în întunerecul acela des, la adăpost?... Îi era ruşine de gândurile lui, îi era în acelaşi timp ciudă pe trupul lui, exasperat de timiditate. Ar fi vrut să fugă. Parcă întreaga pădure respira acum omeneşte, cald, carnal. Parcă năvăleau din toate părţile aburi de trup dezvelit şi în toate boschetele respirau perechi înlănţuite.

—Dar tu ce făceai, Vladimir? îl întrebă deodată Liza. Tu strigai adineauri pe aici? îl întrebă ea din nou, zâmbind.

—Parcă n-ai ştiut... răspunse umilit, posomorându-se, Vladimir. Ca şi cum astăzi îmi auzi pentru prima oară glasul...

D-na Solomon începu să râdă şi îl atrase mai aproape de ea.

—Lasă-mi băiatul în pace, nu mi-l necăji! spuse ea protectoare.

Lui Vladimir îi fu silă de el. Trebuia să schimbe vorba, să scape.

—Unde-or fi ceilalţi? întrebă el şi apoi îşi desprinse repede braţul înlănţuit de d-na Solomon, duse amândouă palmele la gură şi începu să hăuie.

Parcă îl descătuşă urletul acela prelung şi Vladimir îşi simţi orgoliul restabilit; i se păru că pădurea întreagă a clocotit şi a răsunat la strigătul lui.

—Vla-a-a-d! îi răspunse, chiuind, un glas de fată. Unde v-aţi ascuns?

—Haide s-o speriem! propuse Liza.

—E Riri, vorbi Vladimir. Dac-o speriem, ţipă şi ne facem de râs...

Într-adevăr, dinspre luminiş se zărea apropiindu-se o umbră,

călcând cu teamă.

—Să nu mă speriați! țipă Riri. Știu unde sunteți!...

Înainta totuși cu multă băgare de seamă. Din dosul oricărui arbore, cineva ar putea sări pe neașteptate, apucând-o strâns în brațe, speriind-o...

—Am să vă spun ceva amuzant, adăugă ea apropiindu-se... Dar să nu mă speriați...

Se opri, și așteptă câteva clipe, tremurând.

Din întunerec îi ieși înainte Vladimir.

—Unde-ai fost? o întrebă el ca s-o liniștească.

—M-am dus să văd cât e ceasul și m-am rătăcit. Cine mai e acolo? întrebă Riri repede, cercetând întunerecul.

—Liza și cu Aglo, spuse Vladimir plictisit. Ai mai văzut pe cineva?

Riri începu să râdă.

—Am trecut pe la ceas, șopti ea. Să vezi, Stere și cu Jorj sunt acolo, foarte liniștiți, tolăniți pe iarbă...

Din dosul arborelui veni Liza, curioasă.

—Dar pe Andronic l-a zărit cineva? întrebă ea.

—Pe el nu l-am văzut... Să știi că ne pregătește ceva... Dar mai am un secret, adăugă Riri, coborând din nou glasul. Dorina și cu căpitanul se plimbă ca doi amorezați...

D-na Solomon se apropie și ea.

—I-ai văzut tu? Era căpitanul sau Andronic? întrebă Liza.

Riri protestă. Era chiar Manuilă, pas în pas cu Dorina, vorbind amândoi încet; nu i-a putut auzi ce vorbesc, dar Dorina ridica mereu capul în sus, încercând parcă să străbată desișul, să întâlnească bolta cerului.

„Erau numai ei singuri? își repeta întrebarea Liza. Nu cumva era și Andronic ascuns pe acolo?"

Riri dădu din nou lămuriri. Se surprinse vorbind aprinsă, parcă ar fi încercat să-l apere pe Andronic de o vină neîntemeiată, și roși.

—Ce-or fi vorbind îndrăgostiții? se miră, zâmbind, Vladimir. Să-i spunem lui Jorj, ca să se bucure...

*

Căpitanul Manuilă întâlnise pe Dorina din întâmplare, fără s-o caute. Plecase cel din urmă și se îndreptase, după o scurtă șovăială,

spre luminiș. Cum mergea, cu capul plecat, pe gânduri, îl cuprinse deodată o mare silă de slăbiciunea lui; să asculte el, om în toată firea, de porunca unui copilandru. Și dacă, cel puțin, n-ar fi ceva necurat la mijloc.

I se păreau ciudate multe lucruri în acest Andronic. Dar ceea ce îl plictisea îndeosebi era că apariția lui zgomotoasă și febrilă, imaginația lui de tânăr obișnuit să-și piardă vremea cu sportul, visul și femeile, le dădeau, lor, tuturora, plăcerea de-a amuți naivi în taina nocturnă a pădurii. Această mare pădure adormită nu-l mai emoționa acum pe Manuilă. Parcă ar fi fost o grădină publică, unde se joacă adolescenții și copiii... Imaginația lui Andronic neutralizase misterul și umbrele arborilor i se păreau acum, căpitanului, doar bune de făcut dragoste sau de dormit.

Se gândea să se întoarcă la locul de pornire, când zări, foarte aproape de el, pe Dorina. O ghicise după bluza înflorită, după mâinile ei lungi, neliniștite.

—D-ta ești, domnule căpitan? îl întrebă fata.

—Din întâmplare, eu, răspunse Manuilă. Așteptați pe cineva?

Dorina, într-adevăr, parcă stătea la pândă. Își alesese un loc de unde se putea vedea în mai multe direcții, printre trunchiurile arborilor, ea rămânând aproape nevăzută. Când o întrebase căpitanul, Dorina se apără cu prea multă insistență. Manuilă înțelesese și sângele îi izbucni brusc în obraji. Ciuda lui împotriva lui Andronic începu să crească. Și, în același timp, orgoliul jignit îl făcu să disprețuiască puțin pe această fată proastă, care crede atât de ușor că-l poate păcăli cu primul venit.

—Nu prea înțeleg ce fel de joc e ăsta, spuse Manuilă, observând că Dorina tace încurcată. Am impresia că Andronic are să fure ceva și are s-o șteargă... Ce e mai frumos e că atâția oameni în toată firea s-au lăsat păcăliți de el, adăugă el repede, văzând că Dorina vrea să protesteze.

— Nu cred că domnul Andronic să fie chiar un escroc de rând, spuse Dorina, stăpânindu-se.

Căpitanul începu să râdă și se apropie mai mult de fată. I se părea acum că nu are în fața lui pe o eventuală logodnică, o domnișoară binecrescută, pe care trebuie s-o respecte, ci una din acele fete, nenumărate, întâlnite în viața lui de holtei. Îi apucă brațul și o trase ușor spre el.

—Lasă-l , domnișoară, că nu merită să fie apărat de o fată atât de drăguță ca d-ta...

conversația, se ridică de pe bancă și se îndreptă spre lac.

—Mă duc să văd dacă nu vin, spuse ea.

—...Și eu bănuiesc cine a aranjat lucrurile, continuă d-na Zamfirescu. Astea s-au făcut la București, în taină, fără să știm noi nimic... Ca și cum le-ar fi fost frică să nu le furăm ginerele...

Încercă să râdă, dar nu-și putea stăpâni enervarea. Cel puțin dacă s-ar întoarce mai curând Liza, să afle ceva de la ea...

—Ție ți-e foame? întrebă d-l Zamfirescu. Dacă nu i-am mai așteptat și ne-am așezat la masă?...

D-na Zamfirescu prinse prilejul de a-și răbufni enervarea.

—Ce Dumnezeu, frate, că doar am stat la masă până la patru! Și ai mâncat, slavă Domnului...

D-l Zamfirescu se întoarse brusc către nevastă-sa, gata de ceartă. Dar chiar în acea clipă d-ra Zamfirescu alergă spre ei, făcându-le semn cu mâna.

—S-au întors, exclamă ea veselă. Le-am auzit glasurile, lângă lac... Ce companie simpatică au!...

Regreta acum că nu s-a întors și ea cu ei în pădure. Poate au jucat jocuri de societate sau au făcut coruri. Dacă au rămas atât...

—Bine că s-au întors, vorbi d-l Zamfirescu înviorat. Sper că n-o să v-apucați îndată după masă la joc de cărți...

D-na Zamfirescu, îmbufnată, se ridică de pe bancă și se apropie de fiică-sa.

—Vezi, să nu le spui că i-am așteptat pe ei la masă, șopti. Să nu creadă că murim de dorul lor... Să vedem mai întâi dacă ne invită...

Glasurile se auzeau acum destul de limpede. Dar grupul părea că înaintează încet, căci câtăva vreme nu se zări nimeni. Râdeau mereu. D-na Zamfirescu își pregătise și ea zâmbetul. Se întoarse din nou la bancă și vorbea tare, silindu-se să învioreze micul său grup. „Să nu creadă că ne-am plictisit, singuri aici, și că-i așteptăm pe ei ca să ne amuzăm"...

—...Și când iese luna, Horică?! întrebă ea drăgăstos pe d-l Zamfirescu.

—Pe la miezul nopții, răspunse bărbatul, cu ochii pe cer.

—...Pe mine nu m-ați păcălit, se auzi glasul lui Stere, căci eu am stat cu Jorj la adăpost, n-am bătut pădurea ca voi...

—Ei, dar spuneți dacă n-a fost frumos?! întrebă râzând Andronic.

Era un râs care nu te putea supăra. Tineresc, sincer, clocotind parcă de orgolioasă virilitate. D-ra Zamfirescu începu să zâmbească, deși ceilalți erau încă la câțiva metri în fața sa.

—...Mai păcălit am fost eu, adăugă Andronic, căci nu mi-a izbutit planul...

—Dar de ce nu vrei să ne spui ce plan aveai? întrebă Liza.

—Nu pot, se scuză Andronic, pentru că n-am renunțat încă la el... M-am rătăcit puțin prin pădure și n-am ajuns la timp; asta a fost tot... Altminteri, erați și acum în pădure...

—Mor de curiozitate! spuse Liza.

—Fiți fără grijă, doamnă, o asigură Andronic. Jocul continuă, chiar fără știrea noastră...

Grupurile se întâlniră și d-na Solomon explică celorlalți alergările prin pădure.

—A fost sublim! exclamă ea. Era atâta liniște și un aer curat...

—Nu v-am spus eu? interveni d-ra Zamfirescu.

Vorbeau toți deodată, însuflețiți. Chiar Stamate era acum mai dezghețat, îndrăznind la răstimpuri câte o glumă. Sărutările Lizei îi dăduseră mult curaj.

—Să știți că după ce-o ieși luna mai mergem o dată în pădure, spuse el.

—Eu nu, se apără Stere. Să meargă tineretul.

D-na Zamfirescu începu să râdă zgomotos. Pe Stere se poate conta, deci; și, probabil, pe Solomon. Un pocher, după masă, izolați într-o odaie la arhondărie...

—Cine pregătește masa? întrebă d-l Solomon. S-au adus coșurile din mașină?

Riri, Liza și d-na Solomon plecară să așeze masa.

D-ra Zamfirescu ar fi vrut, în cea dintâi clipă, să le dea și ea ajutor, dar văzu că Dorina rămâne. E mai bine atunci să stea și ea. Sunt atâția tineri - spun glume, râd -, e mai bine aici...

—Cine vine cu mine în pivniță, să cumpărăm vin? întrebă din nou d-l Solomon.

Aproape toți bărbații doreau să vadă pivnițele mânăstirii. În special Andronic și Vladimir erau nerăbdători.

—Dar să știți că aducem vinul în căldare, îi lămuri d-l Solomon, măgulit de atenția pe care o deștepta fiecare dintre invitațiile sale.

—În oale și în căldări, precizează d-l Zamfirescu. Și să cereți să vă dea din cel rubiniu, că e teribil... Are și un tămâios, dar ți se suie prea repede la cap...

—E prea tare, interveni d-na Zamfirescu. Sterică, noi de care avem în mașină?

—Tot din āla.

—Păi nici nu trebuie să le amestecăm, vorbi Stere. Să nu uiți însă să ceri și brânză. Fac ăștia o brânză de te minunezi, nu altceva!

Grupul porni să caute pe călugărul pivnicer. Mai zăriseră, când începuseră cu toții să vorbească, umbre de călugări prin fața chiliilor, ieșiți să vadă de unde vin atâtea glasuri, dar nu era pivnicerul; pe ăsta îl știa d-l Solomon. E un călugăr uscățiv și înalt, cu o barbă rară, „roasă de molii, adăugă d-l Solomon, și vorbește pe nas". Începu să vorbească pe nas ca pivnicerul.

Stamate și căpitanul Manuilă râseră.

—Dar unde e Andronic? întrebă deodată d-l Solomon, observând că tânărul dispăruse.

—S-o fi dus să-și caute prietenii, spuse Vladimir.

—Aș! crezi d-ta că e adevărată povestea aia cu prietenii?! vorbi în șoaptă, ironic, căpitanul.

—Sst! nu vorbi, ar putea să ne audă, interveni Stamate. Nu e frumos să-l bârfim când nu e de față...

—Asta spuneam și eu, vorbi d-l Solomon. Mie mi se pare băiat de familie bună, dar păcat că e un zurbagiu, un exaltat, adăugă el încercând să-i împace pe toți.

Găsiră pe pivnicer și cerură douăzeci de kilograme de vin rubiniu. Călugărul luă două oale mari și o căldare și le arătă drumul.

—Numai de l-oți putea bea pe tot, șopti el fără să-și întoarcă privirile.

Ajuns în fața ușii de lemn bătut cu fiare, pivnicerul se opri, căută cheia și deschise încet, cu grijă. Aprinse apoi o lumânare de ceară și luă căldarea în mâna stângă. Oalele le lăsă în seama lui Vladimir.

—Să nu călcați greșit, că treptele sunt cam tocite, îi povățui el.

Înaintau cu atenție și cu oarecare emoție. Bolta pivniței era adâncă și se lărgea cu cât pătrundeau în ea. Vladimir era înviorat; de frigul și de umezeala de aici, de misterul acestor ziduri învechite, de jocul umbrelor la flacăra lumânărilor.

—Cine știe câte s-or fi întâmplat pe aici, spuse el, amețit.

—La asta mă gândeam și eu, adăugă căpitanul. Parcă te apasă ceva... Și acuma se adăpostesc aici doar butoaiele cu vin ale mânăstirii...

Stamate privea pereții mânăstirii, minunându-se.

—...Să ne dai, te rog, și niște brânză bună, vorbi d-l Solomon.

Călugărul dădu drumul vinului în oală. Clocotea răspândind un miros îmbălsămat și tare. Lui Vladimir îi rămăseseră ochii pironiți asupra învolburării rubinii de la gura oalei. Vinul se revărsă puțin pe

dinafară, risipindu-se în căldare.

—...Ăsta e cel mai bun vin din partea locului, vorbi Andronic.

Toți tresăriră și se întoarseră speriați.

—Dar cum venișI, nenișorule, de nu te-am simțit nici unul? întrebă vesel d-l Solomon.

Andronic arătă drumul pivniței.

—Pe acolo, spuse el liniștit. V-am pierdut în curte și am venit atunci direct la pivniță. Nu e întâia dată când cobor aici, adăugă el zâmbind. Câte căldări din vinul ăsta n-am băut eu până acum...

Călugărul ridică ochii să-i vadă mai bine chipul. La umbra lumânării toți aveau fețele palide, cojite, cu umbre adânci.

—Așa-i că mă recunoști, părinte? îl întrebă Andronic trecându-și mâna prin păr.

—Vin mulți domni pe la mânăstire, vorbi călugărul coborând privirile. Nu-i prea țin minte.

—Dar pe mine mă știi, adăugă Andronic mai încet, ca și cum nu ar fi vrut să-l audă decât călugărul.

Se întoarse brusc spre ceilalți și le arătă cu mâna bolta.

—Eu cunosc toate zidurile astea, ca și cum aș fi stat aici de la începutul începuturilor... Câteodată mi se pare că visez, atât de multe lucruri îmi aduc aminte. Cine mi le-o fi spus, cine mi le-o fi arătat?... Parcă m-aș fi născut o dată cu înălțarea mânăstirii...

D-l Solomon începu să râdă. Ridică una din oalele pline și o cântări în mâini, mulțumit.

—Vorbești ca din cărți d-ta, spuse el lui Andronic. Ca în povestirile acelea cu oameni care se închipuiesc că au mai trăit o dată, o altă viață...

—Nu, îl întrerupse simplu Andronic. Mie nu mi se pare că am mai trăit o dată, demult, o *altă* viață. Eu simt că am trăit aici *încontinuu,* de la începutul mânăstirii...

—Păi e mai mult de o sută de ani, vorbi călugărul fără o prea vie mirare.

—E chiar mai mult decât socotește cuvioșia ta, îl corectă zâmbind Andronic.

Vladimir privea cu oarecare sfială chipul întunecat al lui Andronic. Poate răceala pivniței sau aburul vinului vărsat sau poate umbrele amețitoare pe care le risipea fâlfâiala lumânării pe pereți schimbaseră în ultimele clipe purtarea lui lăuntrică. I se părea că Andronic rânjește bătându-și joc de toți cu povestea lui. Parcă îi vedea ochii scăpărându-i de la unul la altul, cu fața posomorâtă, dar

gata în orice clipă să izbucnească în râs. Cum de nu observă ceilalți că Andronic glumește sau visează de-a binelea, ca un om îmbătat cu altfel de vin?

—Plătim cinstit, boierește și mergem, spuse d-l Solomon așezând banii.

Căpitanul Manuilă amuțise și el, aproape pierdut în întunerec. Îl învioră Andronic, arătându-i din nou zidurile.

—...Cred că nimeni nu mai știe astăzi, spuse el, că pe locul acesta a pierit *adevărata* fată a Moruzeștilor, fata lui de sânge, iar nu cealaltă, adoptată după a doua căsătorie...

Călugărul ridicase ochii speriat și-și făcu repede o cruce pitită. Andronic se prefăcu că nu-l vede și continuă, cu privirile ațintite asupra lui Manuilă.

—...Nici eu nu ți-aș putea spune de unde știu, dar așa s-a întâmplat. Aici a murit ea, Arghira, „frumoasa din lapte", cum i se spunea pe atunci, în batjocură...

—De ce a murit? întrebă Vladimir cu jumătate de glas.

—Fusese adusă aici cu sila și fără să știe bătrânul... Unii au spus chiar că fără știrea starețului. Pe atunci nu prea intrau femeile în mânăstirile de călugări. Au adus-o noaptea și, după cum nu prea se știe de ce a murit pe neașteptate, tot așa nu prea se știe cum a murit. Voiau să scape de ea, căci se plănuia din acel an a doua căsătorie a bătrânului și *cealaltă* fată aștepta... Și a murit Arghira, a treia noapte. Aici, pe locul ăsta...

Andronic întoarse capul și arătă cu mâna de jur împrejur.

—O pomeniți câteodată la slujbă, părinte? întrebă el brusc pe călugăr.

Pivnicerul scuturâ din cap. Auzea acum pentru întâia oară o asemenea poveste și i se părea mincinoasă și păgânească. O fată de boier moartă chiar în pivnița mânăstirii - i se părea de necrezut.

—Haide să mergem, că parcă se face frig, spuse d-l Solomon.

Porniră. Toți înfrigurați și de răceala bolții și de amintirea aceea lugubră pe care o evocase, pe neașteptate, Andronic.

—Ce ți-a venit să ne sperii cu fata aceea? îl întrebă d-l Solomon o dată ajuns afară.

Andronic începu să râdă.

—Așa glumesc eu câteodată, ca să-mi necăjesc oamenii care-mi sunt simpatici, spuse el cu alt glas. Dar nu e așa că e o poveste tristă?...

Noaptea părea caldă acum, după răcoarea din pivniță. Se vedea o

bucată bună de cer, cuprinsă între arbori şi chilii. Curtea părea luminată uşor de o lumină ascunsă undeva pe aproape.

—Ce splendoare! exclamă d-l Solomon, privind în sus şi minunându-se de atâtea stele. Se oprise în mijlocul curţii, cu oala de vin în mână. Andronic profită de prilej, se apropie de el şi-i şopti, să nu-l audă ceilalţi:

—Te rog, nu spune cucoanelor de povestea aia cu fata. Le strici cheful...

D-l Solomon clipi şiret din ochi. Dar, parcă, după o clipă, privindu-l adânc pe Andronic, nu mai era atât de pus pe glumă. Aveau ochii lui o strălucire metalică, posomorâtă, ameţitoare.

—Drăcos mai eşti! exclamă el cu mare efort.

Într-adevăr, se simţise vlăguit deodată în apropierea tânărului. Îi trecu atunci prin minte o sumă de prostii. Dacă Andronic ăsta nu e cumva vreun fermecător oarecare, unul din aceia care pun buruieni somnoroase în vin şi apoi jefuiesc oamenii...

Porni după ceilalţi, dar cu o îndoială în suflet.

—Ţi-e sete? întrebă el după un răstimp oprindu-se din drum. Hai să bem din oală...

Andronic clipi, la rândul lui, şiret, şi apucând oala din mâinile lui Solomon, o apropie atent de gură. Începu să bea cu sete, lacom, înghiţind parcă în somn. D-lui Solomon nu-i venea a crede. Dar gestul acesta de viteaz îl linişti. Atinse încet umărul lui Andronic.

—Stai, bre, omule, mai lasă şi celorlalţi câte o înghiţitură...

—*Mai ales!* spuse Andronic în glumă, tainic, după ce depărtă oala de buze.

Porniră cu pas repede, să-şi ajungă tovarăşii.

VIII

Masa era pe sfârşite. Se apropia miezul nopţii şi tineretul era nerăbdător să se ridice şi să treacă în altă odaie. Acolo s-ar fi putut vorbi mai în voie, s-ar fi putut aranja alte jocuri sau chiar s-ar fi putut dansa. D-na Solomon amintise în treacăt că a avut grijă să aducă patefonul lui Vladimir. Poate că înfundând cu o batistă cutia de rezonanţă, nu s-ar auzi de afară. De altfel, adăugase ea, toţi călugării dorm la ora asta.

Masa fusese frugală numai în aparenţă; farfurii puţine, şervetele de hârtie, pahare desperecheate. Încolo, atât d-na Solomon, cât şi d-na

Zamfirescu acoperiseră masa cu fripturi reci, mezeluri, sardele, brânzeturi, fructe. Aleseseră această odaie anume pentru sufragerie, ca să lase libere pentru jocuri şi dans celelalte încăperi - mai mari şi mai curate. Ştiau cu toţii că acest „bufet rece" - cum spunea d-na Zamfirescu - nu va dura prea mult şi nu voiau să risipească farfuriile şi paharele prin celelalte odăi. În două din ele aveau să doarmă, târziu, cucoanele. Îşi aduseseră acolo trusele de călătorie, hainele, pachetele. Paturile vor fi alăturate, ca să poată încăpea mai comod. Anunţase şi d-na Solomon că rămâne, deşi simţise ţânţarii de la început.

Vladimir dăduse cel dintâi semnalul ridicării. Băuse destul de mult şi avea acum curaj şi neistovită vervă. La masă stătuse între d-na Solomon şi d-ra Zamfirescu şi se simţise solicitat de amândouă; fiecare din ele dorea să-i spună o taină la ureche, apropiindu-şi mult pieptul de umărul lui. De altfel, masa fusese cât se poate de dezlănţuită. Vinul mânăstiresc îi încălzise pe toţi, chiar pe cei din grupul Zamfirescu, mai puţin intimi.

—Să vedem dacă n-a ieşit luna, spuse Vladimir ridicându-se de pe scaun şi apucând braţul d-rei Zamfirescu.

—Dacă am face *acum* o plimbare spre lac? întrebă cineva.

Zgomotele scaunelor depărtate de masă, cuvintele de mulţumire adresate gazdei, râsetele şi vorbele tuturora înecară răspunsul. Se îndreptau cu toţii spre odaia cea mare de la mijloc. D-nul Solomon încercă să numere amatorii unui alt rând de cafele, când observă pe Andronic palid, cu ochii aţintiţi spre uşă. De când se ridicase de la masă, Andronic nu mai scosese un cuvânt. Părea preocupat, nervos, căutând cu ochii în toate părţile.

—Nu te simţi bine? îl întrebă d-l Solomon.

Liza şi Riri se apropiară în acea clipă de Andronic, îngrijate. Auziseră întrebarea d-lui Solomon; era un bun prilej să-şi arate grija faţă de acest tânăr fermecător, care strălucise cu atâta spontaneitate în timpul mesei.

—Dacă ai mai bea o cafea, îi spuse Liza, fericită că îl poate avea din nou sub pază.

La masă şezuse lângă el. Începea iar să nădăjduiască, deşi Andronic nu încercase nici un gest de nepermisă familiaritate.

—Nu am nimic, zâmbi rece Andronic. Sunt turburat din alt motiv. Dacă am să vi-l spun, veţi râde de mine...

—Îţi jur!... începu pătimaş Liza.

Andronic o întrerupse corect, ridicând mâna.

—Să nu exagerăm, spuse el. E aproape un fleac... Dar un fleac

care ar putea să plictisească pe careva dintre d-voastră.

—Ce s-a întâmplat? întrebă şi d-na Zamfirescu, apropiindu-se odată cu d-na Solomon şi Vladimir.

—Deocamdată nimic, explică Andronic. Dar se va întâmpla curând... S-ar putea face pentru câteva clipe linişte? întrebă el.

În sufragerie, Stere vorbea tare cu d-l Zamfirescu şi cu căpitanul Manuilă. Lângă uşă, alt grup zgomotos: Stamate şi ceilalţi.

—Ce e? ce e? întrebă cineva.

Se adunau cu toţii în jurul lui Andronic. Începuse să se facă tăcere.

—E mai bine să vă spun cinstit, murmură Andronic. E un şarpe prin apropiere...

Cucoanele ţipară toate deodată.

—De ce le sperii cu glume din astea? întrebă puţin iritat căpitanul Manuilă.

—Nu le sperii deloc, vorbi, din nou, calm, Andronic. Este un şarpe, foarte aproape de noi...

Se auziră iarăşi ţipete, râsete speriate. Dar Andronic continuă, fără să ţină seama de ele:

—...Va veni aici, după plecarea noastră în grădină sau poate mai târziu, după ce ne vom culca...

—Doamne fereşte! exclamă d-na Zamfirescu, închinându-se.

Andronic încruntă din sprâncene şi plecă fruntea.

—...Vă întreb, adăugă el după o clipă, nu e mai bine să-l prindem de-acum?

Tăceau toţi, parcă amuţiţi deodată de cuvintele neaşteptate ale lui Andronic. Era o glumă? Tânărul acesta năzdrăvan le va face din nou o farsă?...

—Dar cum să-l prinzi? întrebă căpitanul după o lungă aşteptare, silindu-se să zâmbească.

—Mă însărcinez eu cu asta, vorbi Andronic. Dar trebuie să procedăm repede...

Un fior de panică şi curiozitate îi străbătu pe toţi.

—...Mai întâi, vă rog să faceţi linişte, porunci Andronic. Şi să vă lipiţi cu toţii de perete... Aşa...

Se apropie de d-l Solomon şi-l împinse uşor spre uşă, căutându-i parcă un loc nimerit, cât mai lipit de perete. D-l Solomon se lăsă dus, fără nici o împotrivire. Simţise un val fierbinte de sânge năvălindu-i spre inimă îndată ce Andronic îşi puse mâinile pe umerii lui. Rămase pe locul fixat, fără putere, fără măcar să poată zâmbi, aşteptând.

—...Vă rog, lipiți-vă cu toții, porunci din nou Andronic cu un glas ferm, puternic. Cât mai aproape de perete... Și nu vă mișcați deloc, *orice s-ar întâmpla*, accentuă el mutându-și privirile de la unul la altul. Nu se va întâmpla nimic grav pentru nici unul dintre d-stră... Dar dacă vă mișcați și țipați, mă încurcați pe mine și-mi dați prea mult de lucru...

Unul câte unul, privindu-se turburați și năuci, musafirii se așezară lipiți de perete. Numai căpitanul Manuilă continuă să zâmbească, sceptic.

—Parcă ne-am pregăti pentru o scamatorie, spuse el destul de tare.

—Scamatorie, într-un fel, tot este, îi răspunse Andronic fără să se supere. Dar e mai bine s-o facem cât mai e timp...

—Dar unde e, domnule, șarpele? izbucni căpitanul. Dacă știi unde e, haide mai bine să-l ucidem acum și să scăpăm...

—E aici? întrebă înfiorată Liza.

—Nu știu unde e acum, spuse încruntat Andronic. Dar dacă nu vreți...

Își puse mâinile în buzunarele hainei și îi privi pe toți pe rând.

—...Eu nu vă pot face binele cu sila, adăugă el zâmbind.

—Dar de ce trebuie să stăm nemișcați lângă zid? întrebă Stamate, ca să arate celorlalți că lui nu îi e frică.

—Pentru ca să nu-l speriem, explică Andronic. Eu am să-l chem și el are să vină, liniștit...

—Să-l chemi *aici*, în casă? exclamă d-na Solomon.

—Știi d-ta vreun farmec? întrebă, în glumă, căpitanul. Sau poate ne faci iar festa, ca în pădure...

Femeile celelalte erau totuși dornice să-l vadă pe Andronic la lucru. Orice ar fi fost, chiar o glumă, dacă e un prilej pentru Andronic să facă ceva interesant, să înceapă acum...

—...Și-o să stăm mult, domnule, așa, nemișcați? întrebă Stere.

Parcă începuse să se rupă farmecul celor dintâi porunci ale lui Andronic. Toți se mișcau, își vorbeau, deși nu îndrăzneau să se depărteze de perete. Își priveau deseori picioarele, ca și cum s-ar fi temut să nu vadă răsărind șarpele pe neașteptate chiar sub ochii lor.

Andronic își puse iarăși mâinile în buzunar, enervat. Încercă pentru ultima dată să obțină deplină ascultare.

—Nu e timp acum să vă povestesc cum am aflat de șarpe și cum am învățat să-l chem... Am să vă spun pe urmă. V-am anunțat de la început c-o să râdeți de mine, adăugă el plictisit.

—N-o să râdem! făgădui Liza aproape veselă.

Privi spre colțul unde stătea d-l Solomon și o cuprinse deodată o subită neliniște. I se părea că d-l Solomon nu mai aude nimic din tot ce se spune acum în cameră. Parcă rămăsese neclintit, așa cum îl așezase Andronic, așteptând. Liza căută repede privirile d-nei Solomon. Ea nu observase nimic. „Poate mi se pare mie", încercă să se liniștească Liza.

Andronic se uită, calm, la ceas.

—Dacă nu vă liniștiți într-un minut, vorbi el, îmi voi cere iertare că v-am deranjat și voi pleca... Asta e tot ce vream să vă spun...

Cuvintele acestea ale lui Andronic îi buimăciră pe toți. Atunci vorbește serios... Câteva clipe, nu știu nimeni ce trebuie să facă; dacă se cuvine să-l liniștească, asigurându-l că vor fi liniștiți sau dacă trebuie să-și facă semn unul altuia să nu spună nimic.

—Bine, murmură Andronic. Vă rog să rămâneți așa...

Se încruntă din nou și parcă deveni mai palid. Făcu un pas în odaie, șovăind, apoi se îndreptă repede spre fund și stinse o lampă, coborând fitilul celeilalte.

—Era prea multă lumină, șopti el. Să nu se sperie...

Se întoarse apoi spre ușă și o deschise larg. Făcea toate acestea fără să mai privească pe ceilalți; parcă ar fi fost singur și s-ar fi pregătit să primească pe cineva. Se auzea răsuflarea celorlalți, grea, anevoie stăpânită.

—Încă o dată vă rog, nu vă mișcați, orice s-ar întâmpla... Spre binele d-voastră...

Le vorbise ca unor oameni din altă odaie, căci nici nu ridicase ochii spre cineva. Continua să se plimbe, cu pași mari, parcă nemulțumit de cum stau lucrurile în cameră. Un scaun, prea în drum, îl duse în sufragerie. Apoi se opri brusc chiar în mijlocul odăii; își frecă fruntea, privind în jos, și se hotărî; lipi un genunchi de podea, așezându-și amândouă mâinile pe genunchiul celălalt.

„Acum începe farsa!" își spuse în gând căpitanul, iritat de toate aceste pregătiri cabotine.

Nu îndrăzni, totuși, să spună vreun cuvânt tare. Privi spre tovarășii lui. Stamate aștepta mirat, ca un om dispus să creadă orice s-ar întâmpla atunci în fața lui. Fetele păreau mai mult speriate și curioase în același timp. Numai d-na Zamfirescu era îngrozită și d-l Solomon nemișcat. „Cât are să dureze comedia aceasta? se întrebă iarăși căpitanul. Numai dac-ar fi vreo farsă bună, să râdă lumea din inimă"...

Își dădu în acea clipă seama că Andronic murmură ceva, în poziția aceea caraghioasă pe care și-o alesese. Căpitanul se străduí să prindă înțelesul vreunui cuvânt. Se auzeau silabe stranii. Parcă nu vorbea românește. Cuvinte cu vocale multe, lungi, tărăgănate. Și totuși, spunea ceva Andronic; căci de mai multe ori auzi cuvântul *sarpa*. Vreo vrajă... Sau, mai degrabă, vreo glumă... O ușoară amețeală îl cuprinse și pe căpitanul Manuilă, când, rotindu-și ochii, văzu pe toți ceilalți amuțiți, somnoroși, ca niște capete de ceară.

IX

Trecuseră numai câteva minute, dar lui Manuilă i se păru că a trecut infinit mai mult. Încerca să-și păstreze starea de veghe, căci parcă și pe el îl străbătea la răstimpuri o necunoscută oboseală și pleoapele îi atârnau și lui grele. Brusc, i se păru că se schimbă ceva în odaie. Își strânse pumnii. Semiîntunerecul părea că se desparte în două mari fâșii, lăsând la mijloc un covor argintiu. Ascunsă poate sub un nour, multă vreme, luna cobora atunci în odaie, fără nici o mirare.

...„Ca o *șuviță argintie!*" își aminti, somnoroasă, Liza. Cuvintele acelea îi veniră deodată în minte privind și ea fâșiile de lumină care se înnădeau alene pe jos. I se păreau atât de apropiate gândurile și melancoliile ei de atunci, din copilăria de pe Bulevardul Pache, încât parcă în acea clipă se despărțise de ele. „Ce-am făcut oare tot timpul ăsta? Când am crescut atât de mare, fără să știu, fără să-mi spună nimeni?"...

Andronic nu mai murmura nici un cuvânt. Aștepta și el. Lumina lunii se apropia de tălpi. Dacă începe vreo vrajă?... Dorina rămăsese cu ochii la el, ca și cum nu și-ar fi dat seama că e trează. Orice s-ar fi întâmplat acum n-ar mai fi mirat-o. Ca în vis, orice întâlnire, orice absurditate, toate i se păreau firești. Pe ea nu o va atinge nimeni, nu-i va putea face nimeni nici un rău - ca în vis...

Și atât de firesc intrase șarpele în odaie, strecurându-se printre picioarele lor, încât nimeni nu se sperie. Un gol adânc, în coșul pieptului, atât.

Era un șarpe mare și sur, care înainta cu grijă, parcă dezmorțindu-și inelele. Se târa greoi, ridicând foarte ușor capul și plecându-și-l repede pe podea, ca și cum ar fi căutat o urmă.

Când se apropie de lacul de lumină, se opri o clipă amețit. Apoi se îndreptă legănat spre Andronic. Parcă lumina lunii îl vrăjise și pe el,

căci se târa acum cu o grație somnoroasă și fiecare nouă împletitură îi înfiora solzii întunecați. Dorinei i se păru că șarpele vine de-a dreptul spre ea și o subită teroare luă locul vrajei dinainte. Ca și cum s-ar fi trezit deodată în fața unui lucru peste putință de privit cu ochii, a unui lucru groaznic și primejdios, neîngăduit vreunei fete să-l vadă. Apropierea șarpelui îi sugea parcă răsuflarea, risipindu-i sângele din vine, topindu-i carnea întreagă într-o groază împletită cu fiori necunoscuți, de dragoste bolnavă. Era un amestec straniu de moarte și respirație erotică în legănarea aceea hidoasă, în lumina rece a reptilei.

—Haide, mai repede! auzi Dorina, ca venind de foarte departe, cuvintele lui Andronic.

„Pe cine cheamă atât de poruncitor?" Sângele năvăli din nou în obrajii fetei, ca și cum ar fi ascultat un cuvânt prea tainic, interzis. Groaza și dezgustul o amețeau cu aceeași tărie cu care se lupta în sângele ei pudoarea și dorul neîngăduit.

—...Unde ai întârziat atâta? se auziră din nou, sugrumate, cuvintele lui Andronic.

Șarpele se apropiase mult de Andronic și parcă se lupta acum cu propria lui sfială, neîndrăznind să-și pună capul în palma deschisă pe care i-o întindea tânărul. Rămăsese înfiorat, așteptând; doar capul și-l mișca necontenit, ca și cum ar fi încercat să se rupă dintr-o vrajă.

—Haide, vino aici! îi porunci Andronic.

Liza închise ochii și-și lipi coatele de perete; în orice clipă ar fi putut aluneca, leșinată. Văzuse cum șarpele se suie în palma lui Andronic și parcă simțise ea însăși răceala și groaza atingerii, parcă ar fi pătruns-o pe ea prea adânc săgeata aceea de carne nefirească.

—...Așa, mai aproape! exclamă Andronic.

Dorina privea din nou amețită, și palidă; nici o putere omenească n-o mai putea smulge din acel cerc nevăzut care o lega, acum, de Andronic. Șarpele se suise moale pe mână, pe braț, până ce atinse cu capul lui înfiorat gâtul lui Andronic. Tânărul îl cuprinse atunci cu mâna dreaptă și-l ținu strâns în pumn, privindu-l în ochi.

—...De ce ești așa de abătut? îl întrebă, el, zâmbind.

Manuilă începu să se trezească; văzu șarpele în mâna lui Andronic, dar întâmplarea semăna atât de mult cu visul din care se deșteptase chiar atunci, încât aproape nu-l miră. Privea cu ochii deschiși în cameră. Nu-l neliniști nici una din fețele palide pe care le zări alături și în fața lui. Întocmai ca până acum, întocmai ca în visul acela amețit, bolnav, cu plimbarea pe lac, cu *Le Myscŧre de Jésus*, pe care-l citea tare, ridicând mâna dreaptă în sus, Vladimir. Și deodată

barca se cufundase, întocmai așa cum povestise Andronic pe marginea lacului, se cufundase în mijlocul apei, fără nici o zvâcnitură, alunecând la fund, ca și cum ar fi fost smolită cu plumb...

—...Ți-a omorât cineva soața și ai rămas singur-singurel! vorbi Andronic, parcă ar fi ascultat șoaptele șarpelui.

Liza deschise ochii și avu din nou tresărirea adâncă de la început. Șarpele se mișca aproape de obrazul lui Andronic și toate zvâcniturile lui tremurate aveau în simțirea Lizei un alt înțeles, năprasnic. O vrajă înnebunitoare pornea din cuvintele lui Andronic, din jocul șarpelui.

—...Voiai să muști pe cineva de aici? își întrebă Andronic tovarășul. Voiai să te răzbuni?... Dar nu vezi că sunt toți oameni de treabă și sunt atâtea dudui frumoase, adăugă el zâmbind, fără să-și ridice privirile din ochii șarpelui.

Dorina roși din nou și inima începu să-i bată puternic. Gândurile îi năvăleau acum fără sfială, gândurile și dorințele ei. Despre ea vorbise Andronic, desigur: „dudui frumoase". Pe ea o alesese Andronic...

—Ai venit la nuntă? întrebă cu mirare Andronic. Simțeai că aici e o nuntă?!...

Căpitanul Manuilă roși brusc; deși era întocmai ca în vis, lucrurile acestea nu se pot spune de față cu toată lumea. Întoarse ochii spre Dorina, privind-o pe furiș. Fata rămăsese pironită, palidă, cu buzele tremurând. În acea clipă începuse pentru ea călătoria. Barca îi aștepta în același loc, pe ei amândoi, să pornească în largul apei. Cu Andronic lângă ea, agățată aproape de brațul lui, nu mai simțea nimic, nici măcar bucurie. Acum se vor desprinde de țărm și vor rămâne înlănțuiți în barcă, poate strânși unul lângă altul, în fundul bărcii, ca într-un cuib. „Al doilea!" auzi ea atunci glasul lui Stere și voi să pornească. Dar o greutate nevăzută o țintuia pe loc, atârnată de brațul lui Andronic. „Haide! Aleargă!" auzi din nou glasul lui Stere, parcă mai poruncitor. „Pierzi gajul!" îi spuse cineva de alături, glumind. Dar Dorina știa acum ce înseamnă lucrul acesta și plecă ochii în jos. E nuntă doar, știe la ce se așteaptă... De ce totuși nu se putea desprinde de pe marginea lacului și nu se putea mișca, nu putea alerga?... „Aleargă! Aleargă!" auzi ea încă o dată mai multe glasuri strigându-i din spate. Nu voia Andronic să se hotărască, nu-i plăcea gajul ei?...

—...Și cine, mă rog, au să fie mireasa și mirele? întrebă din nou Andronic în glumă. Ce duduie ai alege tu, dobitoc blestemat, rămas fără soață?!...

Desigur, înțelese Liza, Andronic întreabă doar în glumă pe șarpe.

La ea se gândește, când spune că atâtea dudui frumoase sunt aici, și din toate trebuie să aleagă una. Să aleagă *numai una*, asta are să facă Andronic acum. De aceea a așezat toate femeile în cerc, lipite de pereți. Ca să le vadă mai bine, să le cântărească pe toate și să-și aleagă numai una. El singur e doar mirele. Și m-a ales pe mine, numai pe mine", înțelegea Liza, fascinată de jocul obraznic, bărbătesc al șarpelui.

—...Haide, spune, cine îți place ție mai mult de aici? șopti Andronic în urmă.

D-ra Zamfirescu începu să tremure. Dacă o alege pe ea? Să se apropie șarpele, să-l simtă urcându-i-se pe sâni, coborând îndrăzneț, cu lunecarea lui nouă și îngrozitoare?!... Nu, nu, asta nu se poate; de ce tocmai pe ea, de ce așa?!...

—...Bine! exclamă începând să râdă Andronic. Ești un mare blestemat!... Dar acum du-te de aici, te-așteaptă moarta...

Întocmai așa cum gândise d-na Zamfirescu, îngrozită; șarpele ăsta necurat e doară un suflet și el, venind din cine știe ce mormânt. Și are o soață moartă. Întocmai ca toți ceilalți; întocmai ca toți oamenii care au morți, puși în pământ, de demult. De acolo vin ei, câteodată, ascunși sub chipul unui șarpe - vin în casele viilor și beau lapte lăsat pentru ei, vin amestecat cu miere... Groaza d-nei Zamfirescu era foarte aproape de venerație. Numai dacă ar mai avea putere să facă o cruce, să se roage pentru sufletele morților. Cine știe cine n-are odihnă pe lumea cealaltă, și a trimis șarpele ăsta necurat, atât de departe, tocmai în casă... Numai să nu mai ceară și pe altcineva. Să nu mai ceară vreun mormânt, că sunt și semne din astea...

—...Ai să te duci departe, șopti Andronic, ai să înoți până în insula din mijlocul lacului și ai să rămâi acolo, ascuns. Nu care cumva să aud că mi-ai ieșit din cuvânt. Și să nu muști vreun om. N-are să ți se întâmple nimic, fii fără grijă... Haide, acuma du-te!

Șarpele rămase câteva clipe în bătaia lunii, alintându-se parcă față de ochi nevăzuți. Andronic înălță încet brațul și-l întinse către ușă. Ca și cum s-ar fi temut de amenințarea lui, șarpele se-ntoarse, șovăi căutându-și drumul, ridicând și aplecând necontenit capul.

Vladimir îl vedea foarte bine acum, de-abia acum - căci alergarea lui prin pădure, singur, gonit din urmă de un duh nevăzut, de-abia acum luă sfârșit. Nici nu și-a dat bine seama cum a început goana. Un cadran de ceas fosforescent, care se făcea tot mai mare și tot mai mare, până ce-l orbi cu luminile lui verzi, lunare; și, în mijloc, șarpele. Cum de nu a prins de veste că ceasul lui Stamate, pe care el

l-a purtat în mână, alergând prin pădure, ascunde într-însul un şarpe? Pe nesimţite, limba ceasului începuse să crească, înviorată, până ce Vladimir zări înspăimântat cum mijesc inelele şarpelui, cum sclipesc şi se înfioară ele sub lumina aceea fosforescentă. Să-i dea drumul numaidecât din mână, să zvârle ceasul! Dar oare mai avea acum ceasul în mâini? Era în urma lui. „Al doilea!" auzise Vladimir strigătul lui Stere. Ce bucurie că poţi fugi, să alergi în pădure, în noapte, unde sunt atâţia arbori mari şi buni, care te pot ascunde! Ce bun a fost Stere să-i dea lui plecarea tocmai acum, ca să poată scăpa de răsuflarea necurată dinapoia lui, să iasă din lumina aceea fermecată a cadranului fosforescent... Şi deodată, în faţa lui, ridicându-se din covorul de lumină, şarpele. Nu-l mai speria acum. Era la picioarele lui şi nu venea din spate, înalt şi nevăzut.

—...Mai repede, mai repede! îi porunci Andronic, făcând şi el un pas spre uşă.

Aşadar, Andronic fusese acela care le povestise basmul cu Arghira, „frumoasa din lapte", prefăcută în şarpe, înţelese Stamate. Se miră acum că se dumirise atât de greu. De-abia când recunoscu glasul lui Andronic şi-l văzu, atât de aproape de el, îndreptându-se spre uşă, îşi dete seama cine vorbeşte. Stamate crezuse tot timpul că povesteşte călugărul. Dar i s-a părut, firește; căci călugărul pivnicer nu se mai vedea nicăieri. Şi nici măcar nu se aflau în pivniţa mânăstirii. Iată, sunt toţi ceilalţi de faţă...

...Andronic rămase câteva clipe cu privirile pierdute în noapte, afară. Apoi se întoarse iarăşi la locul lui, în mijlocul camerei, îşi duse mâna la frunte şi începu să murmure. Căpitanul Manuilă îl auzea acum atât de clar, încât parcă i-ar fi şoptit chiar lui toate cuvintele, aproape de ureche. Aceleaşi farmece, desigur; căci revenea mereu cuvântul *sarpa*, pe care Andronic îl rostea în nenumărate feluri, şuierându-l sau tărăgănându-l. Manuilă începu să zâmbească; tot ce povestise până acum, toată copilăria lui fantastică, petrecută printre ţigani, nu fusese oare o născocire de-a lui Andronic, ca să-i mai păcălească încă o dată? Dar atunci cum de făcuse puiul acesta de ţigan de adusese într-adevăr un şarpe aici, în mijlocul odăii? Căpitanul Manuilă îl văzuse; de asta era sigur. Un şarpe mare şi sur, care aproape dansase în bătaia lunii şi se urcase pe mâinile lui Andronic... O fi învăţat Andronic ăsta farmece de la ţigani... Şi cine ştie ce alte lucruri necurate; un asemenea vrăjitor adoarme o casă întreagă, fură ce poate şi apoi se face nevăzut...

Manuilă privi spre ceilalţi; cel puţin să-şi dea seama de pe acum

dacă Andronic i-a ameţit cumva cu vreo buruiană adormitoare şi i-a furat ceasul lui Stamate, de pildă... Dar căpitanul nu ghicea nimic de pe feţele supte şi palide ale celorlalţi. Rămăseseră lipiţi de pereţi, ca la început, cu aceleaşi chipuri de ceară. Simţi din nou că i se face frică şi parcă pleoapele îi atârnară şi lui grele. Dacă ar urla... Peste putinţă de mişcat un deget; nici măcar un geamăt nu putea scoate. Întocmai ca în acel ceas de spaimă, neuitat, din copilăria lui, când intrase brusc în odaia mamei, la ţară, şi o găsise amuţită, cu priviri oarbe, pleoştită la pământ, fără să ştie ce s-a întâmplat. Doar mai târziu i s-a spus; venise o ţigancă cu ghiocul şi, după ce s-a aşezat să-i ghicească, pe podea, a scos o mână de mort din traistă şi a tras cu ea un cerc de jur împrejur. Numai atât îşi amintea... Dar acum Manuilă înţelegea bine ce se petrece lângă el. Îşi dădea seama că Andronic îşi sfârşeşte vraja, după ce îşi încheiase povestirea lui neverosimilă, de copil de boier furat, crescut atâta vreme între ţigani...

Cel dintâi care se smulse din ameţeală a fost Stere. El văzuse cum Andronic întoarce capul spre fereastră, ştia că acum şarpele e de mult plecat şi făcu un pas în odaie, la început cu oarecare sfială; apoi, repede, se îndreptă spre uşă. Aerul nopţii îl întâmpină mai rece, mai curat, trezindu-l. Stere oftă obosit şi îşi frecă fruntea, încercând să-şi dea seama ce se petrece cu el. Toate amintirile se încurcau în minte. Începu să simtă oboseala; îl dureau mai ales picioarele şi încheieturile, ţepene. Se aşeză pe marginea scării, răsuflând adânc.

X

—Doamnelor şi domnilor, se auzi glasul lui Andronic, petrecerea poate să reînceapă! Şarpele, animal necurat, teluric, unealtă a Diavolului pe pământ, a fost izgonit din mijlocul nostru!...

Zadarnic încerca Andronic să glumească. Toţi se trezeau anevoie, desprinzându-se sfioşi de perete, căutându-şi unul altuia privirile. Andronic se apropie de d-l Solomon şi îi puse mâinile pe umeri. Omul se clătină somnoros.

—Gata, domnule Solomon! exclamă Andronic. L-am gonit! S-a dus!...

D-l Solomon părea că nu înţelege. Tânărul îl privi ameninţător în adâncul ochilor şi-l zgudui, şoptindu-i:

—Trezeşte-te! N-a fost nimic!...

În acea clipă, se auzi un ţipăt ascuţit de femeie bolnavă şi d-na

l-a purtat în mână, alergând prin pădure, ascunde într-însul un şarpe? Pe nesimţite, limba ceasului începuse să crească, înviorată, până ce Vladimir zări înspăimântat cum mijesc inelele şarpelui, cum sclipesc şi se înfioară ele sub lumina aceea fosforescentă. Să-i dea drumul numaidecât din mână, să zvârle ceasul! Dar oare mai avea acum ceasul în mâini? Era în urma lui. „Al doilea!" auzise Vladimir strigătul lui Stere. Ce bucurie că poţi fugi, să alergi în pădure, în noapte, unde sunt atâţia arbori mari şi buni, care te pot ascunde! Ce bun a fost Stere să-i dea lui plecarea tocmai acum, ca să poată scăpa de răsuflarea necurată dinapoia lui, să iasă din lumina aceea fermecată a cadranului fosforescent... Şi deodată, în faţa lui, ridicându-se din covorul de lumină, şarpele. Nu-l mai speria acum. Era la picioarele lui şi nu venea din spate, înalt şi nevăzut.

—...Mai repede, mai repede! îi porunci Andronic, făcând şi el un pas spre uşă.

Aşadar, Andronic fusese acela care le povestise basmul cu Arghira, „frumoasa din lapte", prefăcută în şarpe, înţelese Stamate. Se miră acum că se dumirise atât de greu. De-abia când recunoscu glasul lui Andronic şi-l văzu, atât de aproape de el, îndreptându-se spre uşă, îşi dete seama cine vorbeşte. Stamate crezuse tot timpul că povesteşte călugărul. Dar i s-a părut, firește; căci călugărul pivnicer nu se mai vedea nicăieri. Şi nici măcar nu se aflau în pivniţa mânăstirii. Iată, sunt toţi ceilalţi de faţă...

...Andronic rămase câteva clipe cu privirile pierdute în noapte, afară. Apoi se întoarse iarăşi la locul lui, în mijlocul camerei, îşi duse mâna la frunte şi începu să murmure. Căpitanul Manuilă îl auzea acum atât de clar, încât parcă i-ar fi şoptit chiar lui toate cuvintele, aproape de ureche. Aceleaşi farmece, desigur; căci revenea mereu cuvântul *sarpa*, pe care Andronic îl rostea în nenumărate feluri, şuierându-l sau tărăgănându-l. Manuilă începu să zâmbească; tot ce povestise până acum, toată copilăria lui fantastică, petrecută printre ţigani, nu fusese oare o născocire de-a lui Andronic, ca să-i mai păcălească încă o dată? Dar atunci cum de făcuse puiul acesta de ţigan de adusese într-adevăr un şarpe aici, în mijlocul odăii? Căpitanul Manuilă îl văzuse; de asta era sigur. Un şarpe mare şi sur, care aproape dansase în bătaia lunii şi se urcase pe mâinile lui Andronic... O fi învăţat Andronic ăsta farmece de la ţigani... Şi cine ştie ce alte lucruri necurate; un asemenea vrăjitor adoarme o casă întreagă, fură ce poate şi apoi se face nevăzut...

Manuilă privi spre ceilalţi; cel puţin să-şi dea seama de pe acum

dacă Andronic i-a ameţit cumva cu vreo buruiană adormitoare şi i-a furat ceasul lui Stamate, de pildă... Dar căpitanul nu ghicea nimic de pe feţele supte şi palide ale celorlalţi. Rămăseseră lipiţi de pereţi, ca la început, cu aceleaşi chipuri de ceară. Simţi din nou că i se face frică şi parcă pleoapele îi atârnară şi lui grele. Dacă ar urla... Peste putinţă de mişcat un deget; nici măcar un geamăt nu putea scoate. Întocmai ca în acel ceas de spaimă, neuitat, din copilăria lui, când intrase brusc în odaia mamei, la ţară, şi o găsise amuţită, cu priviri oarbe, pleoştită la pământ, fără să ştie ce s-a întâmplat. Doar mai târziu i s-a spus; venise o ţigancă cu ghiocul şi, după ce s-a aşezat să-i ghicească, pe podea, a scos o mână de mort din traistă şi a tras cu ea un cerc de jur împrejur. Numai atât îşi amintea... Dar acum Manuilă înţelegea bine ce se petrece lângă el. Îşi dădea seama că Andronic îşi sfârşeşte vraja, după ce îşi încheiase povestirea lui neverosimilă, de copil de boier furat, crescut atâta vreme între ţigani...

Cel dintâi care se smulse din ameţeală a fost Stere. El văzuse cum Andronic întoarce capul spre fereastră, ştia că acum şarpele e de mult plecat şi făcu un pas în odaie, la început cu oarecare sfială; apoi, repede, se îndreptă spre uşă. Aerul nopţii îl întâmpină mai rece, mai curat, trezindu-l. Stere oftă obosit şi îşi frecă fruntea, încercând să-şi dea seama ce se petrece cu el. Toate amintirile se încurcau în minte. Începu să simtă oboseala; îl dureau mai ales picioarele şi încheieturile, ţepene. Se aşeză pe marginea scării, răsuflând adânc.

X

—Doamnelor şi domnilor, se auzi glasul lui Andronic, petrecerea poate să reînceapă! Şarpele, animal necurat, teluric, unealtă a Diavolului pe pământ, a fost izgonit din mijlocul nostru!...

Zadarnic încerca Andronic să glumească. Toţi se trezeau anevoie, desprinzându-se sfioşi de perete, căutându-şi unul altuia privirile. Andronic se apropie de d-l Solomon şi îi puse mâinile pe umeri. Omul se clătină somnoros.

—Gata, domnule Solomon! exclamă Andronic. L-am gonit! S-a dus!...

D-l Solomon părea că nu înţelege. Tânărul îl privi ameninţător în adâncul ochilor şi-l zgudui, şoptindu-i:

—Trezeşte-te! N-a fost nimic!...

În acea clipă, se auzi un ţipăt ascuţit de femeie bolnavă şi d-na

Solomon începu să plângă cu spasme. Toţi se cutremurară. Stere apăru nehotărât în prag. D-na Solomon plângea sugrumată, parcă în orice clipă ar fi fost gata să se prăbuşească leşinată. Andronic alergă lângă ea şi-i strânse braţul.

—Doamnă! Doamnă! strigă el puternic, dominând urletul isteric al femeii. N-a fost decât o glumă, treziţi-vă!...

D-na Solomon îşi înghiţi o clipă plânsul, speriată, apoi începu din nou, tremurând din tot trupul.

—Trebuia să ne aşteptăm şi la asta! spuse Andronic, ca şi cum s-ar fi adresat unuia dintre bărbaţii de-alături.

Dar parcă toţi erau încă somnoroşi, uluiţi de propria lor întâmplare, miraţi de ţipetele acestea pe care nu ştiau unde să le caute. Andronic se apropie mai mult de d-na Solomon şi-i puse mâna dreaptă pe frunte.

—Gata acum, îi şopti el, a trecut, nu e aşa?...

Femeia începu să suspine, supusă. Criza o trezise puţin, căci îi fu repede ruşine de slăbiciunea ei şi se îndreptă şovăitoare spre odaia de alături.

—Ce s-a întâmplat? întrebă buimăcit Stere, din prag. Cine ţipa aşa?...

—Aglo, şopti d-l Solomon cuminte, cerându-şi parcă scuze. E nervoasă... Nu rezistă, adăugă el, ca şi cum ar fi vorbit pentru sine.

Se dezmorţise şi căpitanul Manuilă, care se îndreptă spre Stamate şi-l întrebă, dornic să privească cu ochii lui cadranul fosforescent:

—Cât e ceasul?

Stamate cercetă cu mare băgare de seamă minutarele.

—Douăsprezece şi unsprezece minute, spuse el.

Andronic începu să râdă.

—Puteai să mă întrebi direct pe mine, vorbi el, apropiindu-se de căpitan. Totul n-a durat decât trei minute, poate nici atât...

—A fost mai mult, spuse gânditor căpitanul, silindu-se să-şi lege firul amintirilor, să le afle capătul.

—Vi s-a părut, lămuri Andronic. Asta se întâmplă întotdeauna; timpul trece mai încet în asemenea împrejurări...

Vorbea clar, tare, cu mâinile în buzunarele hainei, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Încerca prin toate mijloacele să îndepărteze răceala şi jena bolnăvicioasă care părea că pusese stăpânire pe toţi. Aproape că nimeni nu se mişca fără să privească în toate părţile, atent, ca şi cum s-ar fi temut să nu se lovească de ceva, rămas nevăzut acum, dar în orice clipă gata să le iasă în faţă. Spaţiul se modificase: era

incoherent, prea plin în unele locuri, gol şi primejdios în altele.

—Ce-a fost asta? auzi Andronic glasul lui Vladimir.

—Nimic altceva decât o vrajă, scumpul meu amic, vorbi Andronic surâzător.

Nu-i lăsă să-i scape prilejul de a-i lămuri, de a-i rechema la viaţă.

—D-ta, care studiezi istoria şi literatura, adăugă Andronic, trebuie s-o ştii mai bine ca mine. Eu mă pricep numai s-o fac... câteodată, şi mai mult în glumă...

Andronic vorbea, dar în acelaşi timp îşi rotea ochii prin cameră, silindu-se să aprindă curiozitatea celorlalţi, să-i atragă lângă el.

—... D-ta ştii câte simboluri se leagă de şarpe în credinţele tuturor popoarelor, continuă el, vorbind din ce în ce mai tare. Adu-ţi aminte de şarpele ...

—Doamne fereşte! Doamne fereşte! ţipă atunci d-na Zamfirescu, crucindu-se fricoasă.

Auzise cuvântul şarpe şi parcă toată spaima de la început îi zgudui din nou fiinţa. Andronic tăcu brusc, depărtându-se de Vladimir.

—...Acum înţeleg eu ce s-a întâmplat , vorbi Andronic, căutând pe masă cutia de chibrituri. Nu e decât o lampă aprinsă în cameră şi prea multă lumină de lună...

De acea lumină de lună nu-şi putuse nici până acum dezlipi ochii Dorina. Parcă numai de acolo nădăjduia vreo dezlegare, numai din apele argintii i-ar fi putut veni înţelegerea tuturor celor întâmplate. Firul faptelor se rupsese de mai multe ori până acum.

Fata se trezise la răstimpuri turburi, în felurite împrejurări, de a căror înlănţuire nu-şi putea da, acum, în nici un chip seama. Dar tot ce se întâmplase, pe malul acelei ape lunare se petrecuse, din lumina aceea rece pornise. Şi nunta, şi mirele, şi barca legănată atâta timp, singură, la mal, şi atât de anevoie de urnit...

—Acum, fireşte, e mai bine! exclamă Andronic aprinzând cealaltă lampă şi ridicând fitilul celei dintâi.

Lumina lunii se şterse, prelingându-se murdară sub boarea cea nouă a sticlelor. Odaia îşi recăpătă decorul ei mohorât, bine închis între pereţi. În intervalele de tăcere se auzeau de afară greierii, ţiuituri venind parcă de foarte departe.

—Doamnelor şi domnilor! încercă încă o dată Andronic să-şi însufleţească tovarăşii. Totul e acum exact ca la început!... Am putea să ne gândim la un joc nou până se fac cafelele!...

D-l Solomon îşi aminti cu groază că întrebase, cu puţin înainte,

cine mai bea o cafea. Oare ce s-a întâmplat de atunci? Am pus cafelele să fiarbă, le-am servit, le-au băut poate?!... Şi totuşi, Andronic aşteptă să se facă din nou cafele. Altele?... D-l Solomon îşi frecă fruntea speriat; începuse să creadă că i se năzăresc gânduri şi chipuri pe care numai buimăceala lui le aduna laolaltă. Şi totuşi, camera este întocmai ca mai înainte. Şi au rămas aceiaşi oameni. Doar Aglo este în odaia cealaltă; i s-a făcut rău. Ar trebui să văd şi eu ce face...

D-l Solomon îşi făcu loc, hotărât, până în odaia vecină. Îşi găsi soţia întinsă pe pat, cu faţa abătută, fără gânduri.

—Tu crezi că are să se facă? îl întrebă ea cu o voce răguşită, zărindu-l aproape de pat.

D-l Solomon ridică din umeri. Întrebarea nu-l nedumerise, dar nu găsise nimic de răspuns şi se mulţumi să dea din umeri.

—Mă gândeam la Dorina, de ea îţi vorbeam, adăugă d-na Solomon cu acelaşi glas ostenit şi gros.

—Aşa e, ai dreptate, aproape uitasem, făcu d-l Solomon. Te pomeneşti că s-or schimba lucrurile acum...

—De ce?

—Nu ştiu, ziceam şi eu aşa. Mai ştii?...

D-na Solomon întoarse încet capul. Răsufla greu şi fiecare mişcare o ameţea parcă mai greu.

—Dar tu ce ai? întrebă ea.

—Nimic, sunt bine. Mă gândeam că ar trebui să bem câte o cafea...

Îşi privi câteva clipe nevasta cu atenţie, apoi rămase cu ochii în gol. Peste putinţă de înţeles ce s-a petrecut după întrebarea lui; şi parcă adineauri ridicase mâna în sus, întrebând: „cine mai vrea o cafea?"... Sau poate asta a fost azi la prânz, în curte, când ieşise în prag şi ridicase tot aşa mâna?...

—Vasăzică, se auzi din nou glasul lui Andronic de alături, d-stră vă pregăteaţi de nuntă şi mie nu-mi spuneaţi nimic! Acum înţeleg eu de ce eraţi atât de veseli cu toţii...

—Vezi, spuse d-na Solomon, însufleţindu-se deodată, e adevărat! A înţeles şi el!...

—Dar căpitanul nu spune nimic, adăugă posomorât d-l Solomon.

Într-adevăr, căpitanul Manuilă fusese atât de surprins de îndrăzneala lui Andronic, încât roşi şi plecă ochii în podea, amuţind. Venise prost cuvântul lui Andronic. Căpitanul era încă mirat de tăcerea aceea penibilă, neînţeleasă a celorlalţi. „Ce s-o fi întâmplat cu

ei de se privesc atât de buimăciţi? Şi nimeni nu vorbeşte tocmai de ce-a fost mai curios, de şarpele acela ieşit ca din pământ din mijlocul casei"...

—De unde ştii că e vorba de nuntă? întrebă d-na Zamfirescu.

Parcă începeau să se lămurească lucrurile acum, înţelese d-na Zamfirescu. Dar Andronic o privi zâmbitor şi înălţă din umeri. Nu cu ea voia să înceapă vorba...

—Cine o fi fericita logodnică? întrebă el din nou, silindu-se să râdă şi să dea cuvintelor sale un ton de glumă.

Căpitanul Manuilă întoarse brusc ochii către Dorina şi o zări cum roşeşte, plecând fruntea. Asta îl încurajă în hotărârea lui.

—Sunteţi indiscret, domnule Andronic! exclamă el, mirându-se totuşi de slăbiciunea glasului, de moliciunea cuvintelor.

—Vă cer atunci iertare, domnule căpitan, spuse repede Andronic. Dar nu mă gândeam să fac o indiscreţie; voiam numai să vă spun că e un semn bun tot ce s-a întâmplat... O asemenea noapte la mânăstire şi semnul care s-a ivit deodată în mijlocul nostru...

Începu să râdă şi mai tare, dar hohotele lui nu înviorau deloc odaia. Ceilalţi se mişcau tot atât de anevoie, tot atât de buimăciţi, ţinându-se unii de alţii cu privirile, căutându-şi apropierea, neîndrăznind să se dezlipească prea mult de ziduri. Parcă s-ar fi temut să alunece în gol, să ameţească. Numai Stere, care sta în prag, în bătaia aerului de afară, părea mai treaz. Lui îi făcură într-adevăr bine hohotele lui Andronic. Poate că băiatul ăsta i-a ameţit pe toţi şi-acum îşi dă gluma pe faţă...

—Oricine ar fi fericita logodnică, vorbi Andronic, eu mă simt dator să beau pentru norocul ei!...

Într-adevăr, se duse în odaia de alături şi se întoarse repede cu un pahar de vin rubiniu în mână.

Toţi îl urmăriră cu ochii, curioşi parcă ar fi aşteptat să se întâmple un lucru neobişnuit.

Tânărul goli paharul dintr-o sorbitură.

—Aştept acum şi pe ceilalţi, adăugă el.

Dar nimeni nu îndrăzni să bea. Domnişoara Zamfirescu privea uimită pe Andronic. Nu înţelegea nimic din tot ce se petrecea. Îi era somn; un somn copleşit de oboseală, de moleşeală bolnăvicioasă.

—Cine vrea să facem o plimbare, să respirăm puţin aer curat? întrebă din nou Andronic.

Câţiva întoarseră capetele spre uşă, dar noaptea de afară îi intimidă. Doar Vladimir şi cu Stamate făcură un pas spre uşă. Nu

strică. E aer curat afară. Şi nu mergem în pădure, nu coborâm nici măcar în curte. Stăm doar afară, aproape de casă, şi respirăm aer curat...

—Aer curat, spuse şi căpitanul Manuilă. Asta e o idee minunată. Dar ce fac cucoanele?

Se uita spre Dorina. Fata îi întâlni privirile şi se îmbujoră. Ştie acum toată lumea. Ştie şi el, căpitanul, ce a văzut ea, lucrul acela înspăimântător...

—Mie mi-e somn, spuse cu oarecare greutate Dorina.

Dar căpitanul Manuilă tresări. Glasul fetei era schimbat şi poate nu s-ar fi cuvenit s-o lase singură tocmai acum.

—Nu cred că e bine să vă culcaţi aşa de repede, domnişoară, spuse el blând. Să nu visaţi urât la noapte!...

Andronic îi apucă braţul, întrerupându-l.

—Nu-i spune nimic, c-o sperii! şopti. Să-i lăsăm mai bine pe toţi câteva minute singuri... Asta trece de la sine.

Vladimir, Stamate şi cu Riri ieşiră în curte. Luna se înălţase aproape în mijlocul cerului. Noaptea era senină, tăcută, fără nici un mister.

—Eu nici acuma nu înţeleg prea bine ce s-a întâmplat, spuse Vladimir. A fost sau n-a fost un şarpe?

—L-am văzut cu ochii mei, vorbi Manuilă. Era un şarpe mare, de apă... Mă întreb de unde l-a scos d-l Andronic...

Andronic părea destul de plictisit. Dădea din umeri.

—Nu l-am scos de nicăieri, făcu el. L-am chemat, ca să-l gonesc departe de noi, să nu ni se întâmple cumva vreo nenorocire... Şi m-a ascultat; acum probabil că înoată în mijlocul lacului, ca să ajungă mai repede la insulă, acolo.

Ridicase braţul şi arăta, peste ziduri, către lac.

—Unde? întrebă Dorina.

Atunci îşi dădură toţi seama că fata venise în prag şi ascultase. Riri se apropie de ea, fără să spună vreun cuvânt. Andronic o privi calm, apoi, preciză, încă o dată, ridicând braţul.

—În insula din mijlocul lacului, domnişoară. Acolo n-are să mai muşte pe nimeni...

Dorina îl ascultase nepăsătoare. Asigurarea lui Andronic că şarpele nu va muşca pe nimeni nu o întristă, nici nu o bucură.

—Dar ţie nu ţi-e frig? o întrebă Stere.

—E mai bine aşa, vorbi fata. M-am speriat aşa de rău...

—Nu, o linişti Andronic, vi se pare. Nu v-aţi speriat... Lucrurile

astea tot trebuia să se întâmple.

—E adevărat, spuse Dorina visătoare.

—Ce trebuia neapărat să se întâmple? întrebă Manuilă, neliniștit.

—Povestea asta cu șarpele, răspunse Andronic. Tot venea. Am simțit de la început că vrea să intre în odaie... Dar n-am vrut să vă stric cheful la masă. Când v-am spus, eram puțin grăbit...

Începu să râdă și privi pe rând pe toți.

—...Se apropia miezul nopții, adăugă el sfios, parcă și-ar fi dat seama de falsul mister al mărturisirii. Și după miezul nopții nu mai aveam nici o putere asupra lui...

Tăcu brusc, încruntat. Tăceau și ceilalți, încurcați, privindu-se.

—Trebuie că v-a fost greu să învățați meșteșugul acesta, spuse târziu Manuilă.

—Ce meșteșug? întrebă Stere, nedumerit.

—Vrăjitoria asta cu șarpele, lămuri Manuilă. Nu e lucru ușor, se înțelege...

Andronic șovăi; nu vorbea bucuros despre taina aceasta.

—Nici nu mai mi-aduc aminte cum am învățat-o, spuse el codindu-se. Asta a fost demult. Sunt atâtea lucruri pe care le știu fără ca să-mi amintesc când și cum le-am învățat... Bunăoară, povestea Arghirei, pe care v-am mai spus-o, poveste pe care nu o mai știe nimeni aici, la mânăstire...

Nici Stere, nici Dorina nu auziseră povestea Arghirei, dar nu erau curioși să o afle. Se mulțumiră cu vorbele lui Andronic; nimic nu li se părea acum curios, tainic, indescifrabil, vrednic de a fi dezlegat și lămurit.

—Dar eu tot nu înțeleg cum de-ați știut că este prin apropiere, spuse Riri.

Vorbise deodată, pe nerăsuflate, sfiindu-se totuși să pronunțe cuvântul șarpe.

—Astea am să vi le spun eu mâine dimineață, zâmbi Andronic. Nu pot fi spuse pe întunerec...

Dorina începu să tremure. Riri îi luă brațul, fără s-o privească.

—...Nu pot fi spuse, continuă Andronic, pentru că mi-e teamă de d-stră. Ați văzut cât de sensibili sunteți...

Întoarse încet capul și privi în ochii Dorinei cu înțeles. Fata se făcu palidă.

—Nici nu e atât de greu de înțeles, șopti Andronic. Când se pregătește un lucru atât de însemnat...

Atunci apăru în prag d-l Solomon. Părea că începe să se

dezmorțească.

—Cine vrea să se culce, spuse el, să poftească să-și facă patul. Iar cine vrea cafea să ridice mâna în sus!

Zâmbi cu oarecare greutate. Numai Andronic, Stere și căpitanul Manuilă cerură cafele. Toți ceilalți erau somnoroși, obosiți.

—Am impresia că am stricat petrecerea, spuse Andronic, privind în ochii căpitanului.

XI

Un ceas mai târziu, erau toți culcați. Încercările lui Andronic de a-i scoate din casă și a face împreună o plimbare prin parc nu izbândiră.

Nimeni n-avea chef de vorbă. Sorbiseră cafelele mai mult în silă și aceeași turbure amețeală stăruia în picioarele tuturora. Nici măcar n-au mai avut putere să aranjeze cum se cuvine odăile de dormit. Doar au apropiat paturile și au ridicat perdelele la ferestre. Pentru domni, în altă odaie, s-au pus saltelele de-a dreptul pe podea și cei mai mulți au adormit pe jumătate îmbrăcați. Andronic renunță la gândul lui de a cere o pijama. Își alesese două scaune, pe care pretindea că va dormi mai bine decât pe scândură.

—Dar mie nu mi-e somn, spuse el văzând că ceilalți fac lampa mică, pregătindu-se de culcare. Cine vrea să vină cu mine afară?...

De data aceasta nu l-a întovărășit decât căpitanul Manuilă. Deși se simțea și el obosit, cu gândurile risipite, cu voința istovită. Dar nu-l putea lăsa singur, învingător pe Andronic. Ieșiră amândoi în curte.

—D-tale pot să-ți spun, începu Andronic. Îmi pare rău că din cauza mea s-au stricat toate lucrurile... Dacă n-ar fi fost blestematul acela, acum ne-am fi plimbat, poate, pe lac, cu barca...

—Pe lac în nici un caz, spuse Manuilă. Nici nu e încă timpul... Nu vezi ce răcoare s-a lăsat?

—Nu simt nimic, spuse Andronic ridicând privirile spre cer. Simt numai o teribilă poftă de nebunii... Să ne suim prin copaci, să ne zvârlim din creangă-n creangă, să înotăm prin lacul acesta miraculos...

Cu mirare și cu oarecare invidie, Manuilă îl asculta vorbind. Fără îndoială că e un mare blestemat, dacă nu un vrăjitor în adevăratul sens al cuvântului. De unde izvorăște în el atâta forță, atâta vitalitate și fantezie?...

—...După ce trece miezul nopții, continuă Andronic, nu mai știu

ce se întâmplă cu mine... Uneori mi se pare că sunt o pasăre, alteori mă cred un viezure, o maimuță... Poate îți vine să râzi, nu? își întrebă el tovarășul.

—Nu, deloc, răspunse grav căpitanul.

—...Și aproape întotdeauna uit ce-am făcut, nu mai mi-aduc aminte unde am petrecut nopțile...

—Acuma aș putea cu drept cuvânt râde, spuse Manuilă cu seriozitate.

Andronic zâmbi, trist.

—Te înșeli dacă te gândești la femei, la dragoste, cum se spune. Noaptea are pentru mine cu totul altă vrajă... Uite, arătă el cu brațul cerul, pădurea, astea sunt mult mai puternice decât dragostea. Și mult mai grave...

Tăcu brusc, ca și cum ar fi spus un lucru de taină.Câteva clipe rămase încruntat, cu privirile oprite în gol.

—...Mai grave, pentru că nu știi niciodată de unde vin, unde le e începutul și sfârșitul... O dragoste, o femeie, o vezi în fața ta, în patul tău chiar și dragostea o simți cum se naște și cum moare... Dar lucrurile astea?...

Arătă din nou noaptea, marii arbori adormiți și parcă îi fu și lui frică. Manuilă simțise foarte precis turburarea lui Andronic. Într-adevăr, acum toate lucrurile păreau altfel...

—Și dacă măcar s-ar mulțumi să te copleșească sub puterea lor, adăugă Andronic. Dar nu fac asta niciodată... Te schimbă, te întunecă și uneori îți ia mințile... D-aia îți spuneam...

—Înțeleg, vorbi ostenit Manuilă. E ca un fel de otravă...

—Nu, nu e asta, îl întrerupse vioi Andronic. E în sângele tău și nici măcar părinții tăi nu sunt de vină că e acolo... Dar văd că nu mă asculți, adăugă el zâmbind îngăduitor.

Căpitanul privea în gol, înfrânt de somn. Și parcă fiecare cuvânt al tânărului aduna mai multă oboseală, chema mai mult somn în ființa lui.

—Da, mărturisi el, tocmai voiam să te rog să mă scuzi. De-abia mai mă țiu pe picioare... A fost o zi grea pentru mine. Și atâtea lucruri ciudate...

Andronic îi strânse mâna și-l privi zâmbind cum urcă scările. Părea un om beat, împleticindu-se la fiecare pas. Manuilă intră în odaie, aproape fără să-și dea seama unde calcă. Își găsi locul lui pe saltea și se trânti îmbrăcat. Toți ceilalți dormeau trudiți.

*

Rămas singur, Andronic începu să se plimbe gânditor, trecând încet prin fața chiliilor călugărilor. Nu se auzea de nicăieri nici un zgomot. O nefirească pace se așezase parcă în toată pădurea. Andronic porni agale pe aleea din fața mânăstirii. Erau arbori înalți, de amândouă părțile. Și salcâmi pitici, trandafiri sălbateci, crescuți la întâmplare. Totul dormea, adânc, sub lumina irizată a lunii. Andronic auzi un ciripit gros într-un tufiș și se opri brusc.

—Ce, mă, nu te-ai culcat încă?!... Ia vino încoace!...

Înălță mâna și așteptă câteva clipe. Un zbor scurt, împiedicat de ramuri și o pasăre măruntă i se așeză sfioasă în palmă. Andronic trase cu băgare de seamă mâna aproape de obraz. Păsărica tremură, dar nu-și luă zborul.

—Ce-i cu tine? întrebă, prefăcându-se supărat, Andronic. Acu se face ziuă...

Cu cealaltă mână cuprinse pasărea, încet, blând și-i mângâie capul. Păsărica se zgribuli, apoi își scutură penele, bucuroasă.

—Ia să faci bine să te culci îndată, că doar n-oi fi și tu îndrăgostit!...

Întinse brațul și pasărea își luă zborul cuminte, fără spaimă, fără să ciripească măcar. Tânărul pândi câteva clipe foșnetul frunzelor, ca și cum ar fi vrut să se convingă că într-adevăr e ascultat.

Apoi șovăi, nehotărât unde ar fi mai bine să meargă. Înaintă la întâmplare pe alee, dar repede își schimbă gândul și se îndreptă spre lac.

Trecând prin fața chiliilor, mai ascultă o dată, să vadă dacă nu se trezește nimeni. Aceeași tăcere, de cetate vrăjită. De-abia când ieși de sub zidurile mânăstirii și pogorî spre lac își dete seama că aici zgomotele erau în toi. Greieri, cosași, broaște, paseri mari care se trezeau la lună și țipau scurt - aici părea într-adevăr că viața se prelungește întreagă chiar și în somn.

*

„Taci! Nu mai plânge! N-a fost nimic!" îi spunea Andronic foarte aproape de ureche. D-na Solomon plângea mai mult să simtă

apropierea lui caldă, bărbătească, să audă mereu cuvintele lui cu atâta patimă şoptite. „Te rog eu mult!" continuă Andronic şi-i atinse cu buzele sfârcul urechii. Niciodată nu simţise d-na Solomon o astfel de mângâiere. Trupul întreg i se topi sub atingerea aceea de foc. Voi să se apere, dar braţele lui Andronic o cuprinseră puternic. „Sper că nu e numai un satir în toată pădurea asta!" îi şopti el pătimaş. D-na Solomon zâmbi: „De unde îmi cunoşti gândurile?" întrebă ea, ca să se apere şi să-l necăjească totodată. „Haide să vedem mai bine ce fac ceilalţi!" adăugă ea repede. „Toţi dorm, şopti Andronic, n-avea nici o grijă. Şi apoi, nu vezi? s-a stins bricheta; ăsta e semnalul, ăsta e gajul"... D-na Solomon încercă să se rupă din braţele lui, dar căldura tânărului o ameţea, o vrăjea. „Cel puţin dacă n-ar aprinde cineva bricheta, să ne vază", oftă ea...

Liza auzi din nou glasul lui Stere: „Al cincilea!" de astădată atât de departe, atât de stins, încât ghici mai mult cuvintele, pentru că le cunoştea. Acum e rândul lui, îşi spuse, silindu-se să rămână calmă. Dar tremura. Dacă vine întâi şarpele?... Se temuse degeaba. Andronic apăru liniştit dintre pomi. „Mă aşteptai?" o întrebă el zâmbind. „Da. Voiam să-ţi spun că s-a stins bricheta"... I-o arătă, în scorbura copacului, dar Andronic nici nu-i urmări gestul cu ochii. Se apropie de ea, fără sfială şi o cuprinse în braţe. Liza tremura, dar trupul bărbatului era atât de puternic, atât de îmbietor, încât nu îndrăzni să se zbată. „Trebuie să-mi dai gajul!" îi şopti Andronic. Liza încercă să se rupă din îmbrăţişarea lui; parcă şi mai mare era voluptatea, dacă ar fi urmărit-o prin pădure şi-ar fi prins-o apoi sălbatec în braţele lui de fier, fierbinţi. Dar nu izbuti să scape. Andronic o ţintuia pe loc, şoptindu-i la ureche: „L-ai văzut?" o întrebă el. Liza simţi cum i se urcă sângele în obraz, dar plăcerea de a-i asculta cuvintele îndrăzneţe era prea mare. „Nu ţi-e frică de el?" întrebă din nou Andronic. Liza clătină ruşinoasă din cap şi vru să-şi ascundă faţa pe umărul tânărului, dar el îi prinse gura şi o ţinu aşa, fără să-i îngăduie să răsufle... Încet-încet, cu infinită voluptate amestecată cu teroarea morţii, Liza simţi cum îşi pierde cunoştinţa şi leşină, în clipa în care văzuse răsărind capul înspăimântător al şarpelui dintre pumnii strânşi ai lui Andronic...

Dând întâmplător cu mâna prin întunerec, Vladimir descoperi alături de el pe Liza. Rămase buimăcit, neîndrăznind să o întrebe ce caută acolo, în patul lui. „Dar nici măcar nu e patul tău!" exclamă

Liza, răspunzându-i parcă la întrebarea lui nerostită. Într-adevăr, Vladimir observă cu tăcută mirare că nu se află în camera lui. O odaie lungă, necunoscută, plină cu glastre de flori. „Cine a aprins lumina?" întrebă el deodată. „Nu e nici o lumină, ți se pare ție! îi răspunse zâmbind Liza. E doar luna!" Și îl privi stăruitor drept în ochi, provocându-l. „E păcat, își spuse Vladimir. Ce are să spună Stere?" Liza se apropie mai mult de el și-i șopti: ‚Ce făceai tu în pădure? Adunai șerpi, hai?!" Vladimir se cutremură, speriat. Dar în acea clipă observă cu teamă cum se schimbă capul Lizei, cum se urâțește hidos și dezgustător, rânjind cu o gură enormă, vânătă. Își acoperi ochii cu palma. Respira speriat, tremurând, cu o groază stupidă, amestecată cu scârbă, în tot timpul. „Haide, nu-ți fie teamă, auzi el din nou glasul femeii, haide mai bine să-i prindem pe ceilalți!"... Deschizând ochii, Vladimir zări în fața lui pe Aglo. „L-au omorât, vorbi ea zâmbind, au tăbărât toți pe el și l-au omorât!" Vorbea de șarpe, se înțelege. Vladimir răsuflă ușurat. „Nu era mare lucru de el, continuă d-na Solomon. Iată, asta e tot ce-a rămas!" Și-i arătă ceasul. Cadranul era acum presărat cu mărgele sclipitoare. „Să nu fie prea târziu, spuse Vladimir. Știi că vine rândul meu." Așteptară amândoi, ascultând semnalul. Dar d-na Solomon se apropia tot mai mult de el, strângându-i mijlocul, apăsându-i pieptul. Vladimir simți cum îl cuprinde o dulce amețeală, o căldură aromitoare și începu să tremure. „Asta nu se poate, își spunea el, asta nu!"... Auzi atunci strigătul lui Stere: „Al doilea!" și se smulse din brațele femeii, pornind sălbatec în noapte, în inima caldă și primitoare a pădurii.

XII

Câteva minute după ce Dorina adormi, cineva se apropie de ea și îi spuse, bătând-o pe umăr:

—Haide! Se face în curând ziuă!...

Fata sări din pat, speriată. Așa de repede? Și ceilalți cum rămân, aici, singuri la mânăstire?...

—Asta a fost demult și-a fost numai în vis... Cum de-ți mai amintești de ele?...

Dorina începu să zâmbească. Adevărat. Toate au fost în vis; și petrecerea aceea amară la Solomon, și jocurile lor în pădure, și șarpele...

—Dar să nu rostești niciodată cuvântul acesta, o povățui prietena.

ghicindu-i parcă gândurile. Să nu-l rosteşti, că n-ai voie...

—Bine, am să ţin minte... Dar dacă totuşi...

Fata de lângă ea, care o trezise, se încruntă, posomorându-se.

—Nu-l mai vezi atunci nouă ani de-a rândul... Să-l cauţi în lumea toată şi nu-l mai întâlneşti...

—Pe cine? se cutremură Dorina.

—Pe mirele tău. Sau poate ai uitat şi asta, că astăzi e nunta...

—Aşa de repede? întrebă sfioasă Dorina. Şi nici măcar nu s-a făcut ziuă...

—Acuma este el bărbat, numai până răsare soarele... Apoi s-ascunde iar şi nu-l mai vezi...

Dorina privi în toate părţile. Ce odaie mare şi bogată, cu pereţi zugrăviţi în aur, cu tavanul rotunjit ca o boltă...

A dormit aici aproape toată noaptea şi nici măcar nu şi-a dat seama...

—Haide! haide mai repede, o zori femeia. Te-aşteaptă celelalte, cu rochia de mireasă...

—Dar trebuie să spui întâi mamei, se împotrivi Dorina.

Femeia zâmbi îngăduitoare. O luă de mână şi-i arătă fundul odăii. Parcă se deschidea o altă încăpere acolo şi la capătul ei alta, la nesfârşit, ca între oglinzi.

—Mai ai tu timp să te întorci acum? astea au fost demult... Nici nu ştii ce mult a fost de-atunci...

Dorina privi şirul acela de odăi, care parcă o despărţeau de un alt tărâm, fără tristeţe. Încet, i se ştergeau din minte ultimele amintiri. Într-adevăr, acum înţelegea şi ea că a trecut vreme multă de atunci şi nimic nu se mai poate întoarce, nimic nu mai poate fi cum a fost odată...

—Ia-ţi inelul! îi aminti femeia. Să nu-l scoţi din deget decât când vei fi în faţa lui...

—A lui Andronic, şopti sfioasă, cutremurându-se de emoţie, Dorina.

—Aşa îi spuneţi voi...

Femeia privi în ochii Dorinei şi zâmbi trist.

—Tu îl cunoşti?

—Îl văd şi eu, numai noaptea, răspunse femeia. Atunci când e bărbat frumos...

—Şi tu cum îi spui? întrebă din nou Dorina.

—Cum nu trebuie să-i spui tu...

Dorinei îi fu teamă de privirile acelea străine, de figura aceasta pe

care nu o mai întâlnise niciodată până acum.

—Haide! Ne-așteaptă...

O luă de mână, aproape fără voia ei, și o trase spre ușă. Dar ajunsă în fața pragului, Dorina se opri, tremurând. I se părea că dincolo, peste prag, este apă. O apă ascunsă, dar adâncă, neagră, rece, pe care un ochi nedibaci ar fi luat-o drept covor.

—Mi-e frică, șopti ea.

—Nu te teme, nu te-neci, o liniști femeia. Când ești cu mine, nu te-neci...

O trase de braț; Dorina închise ochii, dar piciorul nu se scufundă. Călca parcă pe sticlă. Răcoarea apei îi pătrundea tălpile; atât. Dar răsuflarea aproape i se oprise pe loc, în piept.

—Răsuflă adânc, îi mai spuse femeia. Fii fără grijă. Ai să te înveți apoi și aici, sub apă...

—Dar unde suntem? întrebă speriată Dorina.

—În palatul lui...

—Dar cum se vede atunci soarele până aici? întrebă Dorina privind cu grijă împrejur.

—Dacă palatul este cu totul și cu totul de sticlă... Ia uită-te...

Femeia îi arătă cu mâna în sus. Se vedea cerul. Departe, sticlos, argintiu. Acolo, sus, nu era decât o lumină sfioasă împrumutată parcă de altundeva. Lumini mari, strălucitoare se zăreau în față.

—Ne-așteaptă... Să nu se supere că am întârziat...

O ținu tare de mână și grăbi pasul. Dorina privea amețită strălucirea din fața ochilor. Se auzeau glasuri multe și sunete ciudate, moi, de viori foarte ușor atinse. Începeau niște trepte albe, ca de marmură. Când fu să atingă prima treaptă, Dorina șovăi. Dar tovarășa o trase puternic după ea.

—Urcă! Urcă! îi porunci.

Ce greu îi era! Parcă o apăsau puteri nevăzute și o osteneau la fiecare pas.

—Urcă! Urcă! se auziră alte glasuri de sus.

Și simți din nou brațul femeii care o trage. Închise ochii, cu lacrimi, și făcu încă un pas. Parcă o amețea durerea acestei munci neînțelese.

—De ce e atât de greu? șopti ea.

—Și lui i-a fost greu până la tine. Ai uitat că nu putea urni barca din loc? Cât timp ați așteptat acolo, pe marginea lacului și barca nu se putea dezlipi de țărm...

—Da, așa e, își aminti Dorina.

Își aminti și privirile de foc ale lui Andronic. Brațul lui cald și puternic, de care se agățase atunci, demult, în vis...

—Urcă! Urcă! auzi din nou glasurile de sus.

—Cine sunt? întrebă Dorina.

—Ceilalți. Sunt mulți. Toți vin aici... Dar e greu, nu e așa?...

Parcă zâmbetul ei era și mai trist acum, când privea munca Dorinei.

—Mai e mult? întrebă încă o dată Dorina.

—Dacă îl iubești, mai e puțin...

Fata strânse pleoapele, își mușcă buza și se opinti. Încă o treaptă, încă una...

—El nu mă poate ajuta, nu e așa?

—Pe scara asta, nu. Nu e scara lui...

Glasurile de deasupra păreau că se pierd, laolaltă cu zvonul de viori. Unde au pierit deodată toți oamenii aceia care o așteptau, cu privirile ațintite asupra ei? se întrebă Dorina.

—N-au pierit, îi răspunse femeia. Te-așteaptă. Uite-i...

Într-adevăr, Dorina se află deodată în mijlocul unei săli nesfârșite, bogată în lumini și oglinzi. O lume de basm se deschidea în fața ochilor ei. Femeile erau îmbrăcate ca în celelalte vremuri, iar bărbații aveau haine cu fireturi, paloșe lungi, coifuri.

—Să nu cumva să le vorbești! îi șopti repede femeia.

Dorina înaintă sfioasă, orbită, în sala înaltă, fără sfârșit. Oamenii o țintuiau cu privirile lor streine, reci și parcă se trudeau s-o oprească între ei, căci cercul se strângea necontenit. Și fiecare îi făcea un semn cu mâna, fiecare îi arăta vreun lucru minunat: o pasere nemaivăzută, de aur, sau un pahar de nestemată sau vreun pantof strălucitor. Fata ameți și-și puse palmele la ochi.

—Să nu le răspunzi orice ți-ar spune, auzi ea din nou șoapta tovarășei.

În acea clipă, simți brațul femeii mai poruncitor, trăgând-o.

—Uite-o și pe Arghira, frumoasa din lapte! strigă un tânăr, ieșindu-i în cale și arătându-i un tron ascuns.

Dorina întoarse fără vrerea ei privirile. Departe, zdrobită de lumină, sta o fată palidă, cu plete negre, cu ochii larg deschiși.

—Și ea a fost mireasă! adăugă tânărul zâmbind. Tot de-acolo a venit și ea, ca și tine. Uite-o!

Dorina începu să tremure. Fata aceea parcă ar fi fost moartă: stătea neclintită, cu obrazul alb și țeapăn și ochii ei nu clipeau.

—Trei zile, atâta a cunoscut-o el! strigă din nou tânărul, aproape

ţinându-i drumul. Acum e moartă, e de mult moartă. Priveşte-o bine!...

Chiar fără porunca tânărului necunoscut, Dorina tot nu-şi putea desprinde privirile de chipul fetei de pe tron. O turbura tot mai puternic taina chipului încleştat, tristeţea aceea rece, îngândurată.

—Haide! îi şopti tovarăşa, încercând să-i tragă braţul.

—Cine este? întrebă Dorina. A fost şi ea mireasă şi a murit?

Femeia şovăi, fără să-i răspundă. Voia s-o tragă mai aproape de ea, s-o scoată mai repede din cercul acela de oameni care continuau s-o privească ameţitor.

—Priveşte-o bine şi-ai să înţelegi cine este, vorbi din nou tânărul. Şi ea se opri deodată, tremurând. Fata din tron i se păru atunci cunoscută; şi ochii aceia larg deschişi, şi buzele strânse...

—Nu vezi că eşti *tu* acolo?! exclamă biruitor tânărul.

Toate viorile tăcură, oprite parcă la un semn nevăzut. O mare tăcere împietri sala. Dorina rămase o clipă cu ochii căscaţi, apoi gemu rănită şi se prăvăli.

*

...Începea să-şi dea seama unde se află. Odaia întreagă era muiată într-o lumină vrăjită, lunară. Dorina se trezi tremurând, înspăimântată. Auzea un sforăit gros, întrerupt de sufocări scurte. Din altă parte se strecurau până la ea zvonuri nedesluşite; un geamăt prelung, şoapte neînţelese şi ţiuituri de gângănii nevăzute. Fata îşi mângâie fruntea cu palma, încercând să înţeleagă ce s-a petrecut cu ea. Ascultă răsuflările înecate de lângă ea. Întoarse încet capul şi zări alături, cu capul atârnând greu, pe Liza. În cealaltă parte, dormea cu pumnii strânşi aproape de gură Riri. Odaia era luminată până în cele mai ascunse unghere, dar luna nu se zărea prin fereastră. Se ghicea numai un colţ de cer albastru, străveziu.

—Am visat, şopti Dorina ca să se liniştească.

Îi era totuşi frică, singură trează în mijlocul atâtor femei cuprinse de somn. Fiecare zgomot care îl auzea i se părea încărcat de taină, vrăjit, neînţeles. Târziu îşi dete seama că se aude de departe orăcăit de broaşte. Se gândi câteva clipe. Suntem la mânăstire. Am visat. Tot ce s-a întâmplat până acum a fost în vis...

Dar îşi aminti brusc de Andronic şi răsuflarea i se aprinse din nou. Oare şi el a fost numai o nălucire? Şi şarpele?...

Rămase cu ochii deschişi, încruntată, încercând să-şi aducă aminte de toate câte s-au întâmplat. Nu înţelegea nimic limpede. Doar ochii lui Andronic stăruiau asupra ei, de undeva din boarea luminoasă a odăii. Şi parcă îl simţea foarte aproape, îi simţea mai ales parfumul acela nelămurit de trup curat şi bărbătesc, laolaltă cu căldura ucigătoare care izvora din ochii lui, din mâinile lui... Dar şarpele!?... Dorina roşi, închizând pleoapele şi strângându-le până la durere. Acelaşi copleşitor dezgust, aceeaşi mare spaimă şi dorinţă bolnavă stăruiau în amintirea ei turbure. Faptele se desprindeau anevoie în minte şi toate gândurile îi răsăreau vlăguite, nesigure, neştiind cum să le lege între ele. Totul era bolnav, istovit, cuprins de ceaţă. Dar vraja şarpelui stăruia; vraja lui şi a lui Andronic. Numai chipul lui Andronic o liniştea, când îl chema în minte. Îl vedea întreg, viu, năprasnic în bărbăţia lui neasemuită...

Dorina luptă multă vreme cu somnul, cu amintirile. Sforăiturile din celelalte odăi le auzea uneori cu o exasperantă precizie. În încăpere, lumina lunii stăruia. Fereastra era deschisă, dar încă nu se făcuse prea frig. Răsuflarea femeilor era adâncă şi greoaie. Toate dormeau cu gura căscată, cu gâtul încovoiat şi braţele răsucite. Zărea piepturile cum se înalţă şi scoboară, zgomotos, în voie, cum se întind muşchii şi obrazul transpiră uleios. Niciodată Dorina nu văzuse atâtea femei dormind obosite. Niciodată luciditatea ei nu fusese atât de ascuţită şi totuşi atât de bolnavă, gata să se topească în nălucire la orice spaimă. Le privi câteva clipe, apoi închise ochii şi adormi dintr-o dată, ca şi cum s-ar fi cufundat lin într-un lac fără fund.

XIII

Andronic străbătuse o bună parte din pădure înainte ca să se întoarcă din nou pe marginea lacului. Ajuns între arbori - acolo unde, cu câteva ceasuri mai înainte se desfăşuraseră jocurile - porni să cânte, încetinind pasul. Glasul se desprinse la început sfios şi melancolic, rotunjindu-se şi crescând apoi, ca într-o chemare prelungă, deopotrivă de duioasă şi înflăcărată. Cânta fără cuvinte; doar dacă la răstimpuri rostea vreun nume de fată. Pădurea părea că-l ascultă somnoroasă, tresărind uşor, neliniştită şi apoi repede împăcată. Sus, pe deasupra arborilor, se pornea câteodată un val nesfârşit de foşnete speriate, frunzele apropiindu-se unele de altele şi tremurând ca atinse de o mână nevăzută şi nepotolită. Glasul lui Andronic

ajungea până foarte departe, despicat de trunchiuri şi răsfirat printre frunze.

A-o-oooo-hău-u-uuu!... Ana-a-aaaa!...

Lumina lunii pătrundea coroanele şi se aşternea de-a dreptul pe iarbă, răsărind pretutindeni flori nefireşti, cu sclipiri umede, sfioase. Andronic parcă se ferea să le calce, privind cu băgare de seamă unde îşi pune pasul. Atunci glasul lui se pierdea înghiţit de pământ şi numai şoapte neînţelese tremurau în pădure. Parcă frunzele se întorceau încet după el, într-atât de turburătoare îi era trecerea şi de cald glasul când începea să cânte. Uneori paseri nevăzute se trezeau prin cuiburi, şi se auzeau ciripituri înfundate, chemări scurte, speriate. Andronic se oprea zâmbind, şi le făcea semn cu mâna, ridicând fruntea.

—Nu v-astâmpăraţi, frumoaselor?!

Ciripitul se topea brusc, în zvonul nelămurit al crengilor înalte. Câte un fluture mare de noapte îşi lua zborul, clătinat parcă de o aripă de vânt, gata să-l răstoarne şi se aşeza leneş pe coaja trunchiului, lipindu-şi aripile. Ochii lui Andronic îl urmăreau câteodată sclipind în întunerec ca doi cărbuni aprinşi. Omul zâmbea, străbătut de bucurii neştiute şi pornea mai departe, cântând.

În faţa unui arbore bătrân şi încovoiat, Andronic se opri cu băgare de seamă şi-l măsură de sus până jos, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea seama dacă e ceva schimbat în trunchiul şi ramurile lui. Apoi îşi scoase haina, o zvârli pe iarbă şi începu să se caţere vioi, fără nici o greutate. Ajuns în furca cea mai de sus, Andronic îşi făcu loc cu mâinile printre frunze şi încercă să privească pe deasupra pădurii. Dar încă nu se urcase până în vârf; încă nu-şi putea roti ochii deasupra tuturor arborilor. Îşi trase atunci capul şi se căţără pe crengile cele mai înalte. Ramurile fragede tremurau sub apăsarea lui, dar nu trosneau. Părea că se ţine mai mult cu mâinile, fără să-şi lase tot trupul pe crengi. Parcă ar fi plutit între frunze şi trupul lui ar fi fost uşor ca al unei paseri. Când îşi înălţă capul, cerul întreg îl acoperi. Un cer împietrit, alb, scăldat în lună.

—Doară n-oi fi singur! spuse Andronic şi începu să chiuie.

Glasul lui ajunse foarte departe, pe deasupra pădurii şi-l auzi cum se pierde, ca un ecou. Dar nu-i răspunse nimeni. Numai o pasere mare îşi luă zborul cu aripele întinse şi fâlfâi lin peste arbori.

—Huuuu!... chiui încă o dată Andronic.

Aceeaşi tăcere mirată a pădurii. Acelaşi cer senin şi mort deasupra. Îngândurat, Andronic începu să coboare. Îşi dedea drumul cu uşurinţă, parcă jucându-se, din ramură în ramură, fără să şovăie,

fără să privească unde se lasă. Ajunse repede pe pământ, își scuturâ părul de frunze, își îmbrăcă haina și porni îndărăt, pe alt drum. Când străbătu luminișul, căută câteva clipe cu ochii o tufă și se îndreptă aproape alergând spre ea. Se trânti pe iarbă, puse urechea la pământ și ascultă.

—Nimeni! exclamă el zâmbind. Unde or fi plecat toți în noaptea asta?!...

Se ridică, după ce mângâie ușor, cu palma, firele de iarbă, cerându-le parcă iertare că le-a strivit sub trupul lui.

—S-au dus poate pe lac, să înoate, adăugă Andronic.

Grăbi pasul. Când ieși din pădure, începuse să adie blând vântul. Se clătinau spicele pe marginea cărării. Andronic mergea fluierând, până se apropie de lac. Aici se opri din nou, ascultând. De undeva, de departe, se auzea tremurul uscat al păpurișului. Țipetele somnoroase, orăcăitul broaștelor, țiuitul cosașilor păreau că se sting în înfiorata tăcere a lacului. Nici paserile nu se mai trezeau speriate din stufăriș acum. Andronic încercă să pătrundă zarea cu ochii. Nu se lămurea nimic pe lac. Doar o boare ușoară legănându-se în vânt. Tânărul făcu câțiva pași, căutând parcă un loc mai potrivit și începu să se dezbrace, nerăbdător.

*

Dorina șovăi multă vreme înainte de a se hotărî să-i iasă înainte. El știe doar că a venit și totuși nu o caută, nu o cheamă. Îl vede foarte bine, cum stă aproape gol, cu fâșia de mătase grea, bătută cu fir, prinsă în jurul coapselor. Și totuși ar fi trebuit să-l găsească gata de plecare, îmbrăcat. Sau poate nu a ales-o pe ea... Dar din hora acelor fete necunoscute, după ce le-a cântărit pe toate cu privirea, ei i-a aruncat gajul, un măr de aur. Acesta a fost semnul; pe ea a ales-o de mireasă...

—Dorina! exclamă Andronic mirat când o zări înaintând. Ce frumoasă te-ai făcut!...

—Te-am așteptat, șopti fata. Nu mergem?

Îi văzu în acea clipă umerii lui goi și plecă ochii.

—De ce ți-e teamă? o întrebă el. Știi că altfel nu se poate, ci numai gol. Așa stă scris...

—Și eu?

—Și tu... Mai târziu, se-nțelege, adăugă el zâmbind, apucându-i

mâna.

Fata simți din nou tresărirea de foc pe care i-o dădea întotdeauna atingerea trupului lui Andronic. Aceeași cutremurare bruscă, aceeași stranie plăcere, necunoscută.

—Tu știi să-noți? o întrebă încet Andronic. Dacă se scufundă barca, tu ai să știi să-noți?

Dorina se agăță de brațul lui, speriată.

—Dacă mă lași tu, mă-nec! exclamă ea.

—Atunci să nu-ți fie teamă, orice s-ar întâmpla să nu-ți fie teamă, o încurajă Andronic. Asta e o luntre fără moarte. Dacă ai ști de câte ori am străbătut eu apele până m-am dus și m-am întors de-acolo... Uite!...

Îi arătă cu brațul întins depărtările. Dorina nu zări nimic, decât aceeași întindere nesfârșită de ape, limpezi, nemișcate.

—E departe? întrebă ea supusă.

Andronic începu să râdă și o strânse mai aproape de el.

—Nu e nimic departe când iubești, șopti. Tu ai să te așezi în fundul bărcii, liniștită. O să trecem nouă mări și nouă țări. Și pe urmă începe nunta...

—Atât de târziu, spuse Dorina, întristându-se. Câte nu se mai pot întâmpla până atunci, adăugă ea gânditoare.

—De ce te grăbești? întrebă blând Andronic. Aici, la noi, zilele trec repede, ca și clipele. Dacă ai ajuns aici, nu te mai poți întoarce. Și e mai frumos aici, nu e așa?...

—Oriunde ești tu, răspunse fata.

Tăcu brusc, privindu-l. Ce frumos este, și ce înalt, ce mare! Parcă nu mai e om, ci zeu, fiul zmeului din poveşti.

—De ce-ai plecat din palat? îl întrebă ea. De ce-ai venit din nou aici, lângă apă?...

—Tu n-ai putut rămâne acolo, ți-a fost frică... De ce ți-a fost frică? Toți oamenii aceia erau morți de mult, nu-ți puteau face nimic, n-ai văzut?...

—Eram și eu acolo, șopti fata cu spaimă. Eram pe un tron, ascunsă de ceilalți...

—Da, vorbi Andronic senin, așa se întâmplă întotdeauna...

Dorina simți din nou aceeași spaimă și se strânse mai aproape de el. Parcă ar fi vrut s-o liniștească, s-o mângâie.

—Fii fără nici o teamă, vorbi el, și eu sunt *aici*. Nu ne despărțim...

Privi atunci spre ape. Barca aștepta acolo, lângă ei, de foarte multă vreme. Dorinei i se păreau cunoscute toate lucrurile acestea; și

pregătirea aceasta de călătorie i se părea c-o mai trăise o dată, demult.

—Unde e nunta? întrebă ea încă o dată.

—La capătul celălalt...

Îi cuprinse mijlocul şi o duse încet aproape de apă.

—Nu se poate altfel, o linişti Andronic.

El făcu un pas şi barca se clătină. Apoi, purtând-o aproape în braţe, o sui şi pe Dorina. Legănarea a fost atât de neînchipuit de dulce, încât fata ameţi şi-şi prinse capul în mâini. Andronic era lângă ea. Înainte de a apuca vâslele, îi arătă cu braţul întins înainte.

—Acolo, la mijloc, e o insulă. Acolo am stat eu...

Deodată, fără să ştie cum, Dorina îşi aminti de şarpe şi se cutremură. Îl va vedea din nou, gol şi neobosit, zvâcnind sub lumina lunii, aşa cum îl văzuse de la început. Şi de data aceasta, pe neaşteptate, din întunerec, ar putea s-o muşte...

—Dar în insulă e şarpele! exclamă ea turburată. Tu l-ai gonit acolo, chiar tu!...

Văzu în acea clipă cum Andronic se ridică în barcă, palid şi mâniat. Privirile lui scăpărau şi mai înflăcărate acum şi îi străpungeau luminiţele ochilor, orbind-o.

—De ce-ai spus asta, iubita mea?! vorbi Andronic trist.

Dar cuvintele lui zvâcneau în urechi, parcă ar fi fost fulgerate din gura unui zmeu.

—De ce n-ai ascultat porunca? repetă el tremurând.

Dorina îşi aduse aminte: „Să nu cumva să rosteşti cuvântul acesta în faţa lui!" Uitase. E prea târziu acum. Uitase... Îl privea înmărmurită, strivită de puterea lui, aşteptând blestemul. Îşi acoperi ochii cu palma.

—Nouă ani ai să mă cauţi şi numai atunci ai să mă găseşti! auzi ca cuvintele lui Andronic.

Dar când vru să-l privească din nou şi să-i cerşească îndurarea, văzu barca goală. Andronic pierise. Nu era în faţa ei decât întinderea nesfârşită de ape. Rămase mută, istovită, neştiind ce are să facă. În acea clipă, auzi cum se clatină frunzele pe mal şi întoarse capul. Nu era nimeni. Numai vântul, înteţindu-se, înfiora crengile înalte ale arborilor...

*

Se trezi cu acest zgomot amar în urechi. Odaia era pe jumătate în întunerec. Lumina de lună se trăsese lângă fereastră. Dorina înțelesese că vântul intră acum tremurător în odaie. Se ridică din pat și se apropie de fereastră. Departe, spre stânga, se zărea lacul. Fata zâmbi. Se întoarse spre pat, fără să recunoască unde se află. Privi mirată femeile care dormeau lângă ea. Încet, dar cu gesturi sigure, ca prin somn, își făcu loc printre paturi. Găsi de-a dreptul ușa, fără s-o caute. Auzi zgomote ciudate dincolo de pereți, care o înfricoșară. Răsuflări adânci și înecate, ca ale unor oameni chinuiți. Dar nu-și pierdu curajul, ci, cu ochii închiși, străbătu sala până la ușa de-afară. Era pe jumătate deschisă. Ieși în curte. Nu simți frigul sub picioarele goale, nici vântul rece pe deasupra umerilor ei aproape dezgoliți. Porni cu aceeași hotărâre spre lac.

Când coborî dâmbul și ajunse pe mal, găsi barca așteptând-o. Întocmai așa cum o lăsase.

Intrase acum adânc cu picioarele în mâlul umed și rece, fără să simtă ceva. Grăbită, dar cu luare-aminte, desprinse frânghia din jurul parului, o zvârli în barcă, apoi se sui. Hotărâtă, căută cu ochii insula - și începu să vâslească lin, duios, ca cineva care pleacă numai cu nădejdea...

XIV

Liza se deșteptă cuprinsă de frig, tremurând. Fereastra era larg deschisă și apropierea zorilor se presimțea în bătaia vântului umed, în mirosul schimbat al văzduhului. Luna pălise. Dar întunerecul începea să se destrame și parcă se zăreau aburi turburi peste fereastră, departe.

Liza se deșteptă ametită, ca după o lungă petrecere. Anevoie înțelegea unde se află și în ce împrejurări adormise pe jumătate îmbrăcată, laolaltă cu atâta lume. Rămase multă vreme cu ochii deschiși, fără să izbutească să se învelească bine, tremurând. I se păruse că, în clipa când se trezise, sunase undeva, pe aproape, o toacă de lemn. Un sentiment neconfortabil de deșteptare într-o încăpere streină, incomodă; se simțea în același timp dezgustată, obosită, păcălită de viață. Nimic n-avea nici un sens, de nicăieri nu nădăjduia

nici o bucurie. Un ciripit scurt, răguşit, venit parcă de-a dreptul de pe stinghia ferestrei. Poate că ar trebui închisă fereastra... Dar e atât de greu, şi e atât de zadarnic...

Încercă atunci să se învelească mai bine, trăgând plapuma cu putere. Băgă de seamă că locul din stânga ei e gol. Riri îşi cufundase capul în somn în acest loc gol şi-şi aduna acum genunchii. Liza întoarse capul, cercetând cu mirare celelalte femei. Le zărea mai mult şi-şi frecă de mai multe ori ochii, ca să le poată ghici. Întâmplările îi răsăreau izolate în minte. Îşi amintise brusc de Sergiu Andronic, de alergările prin pădure. Apoi, un lapsus turbure, un sentiment de umilitoare rătăcire. S-a întâmplat un joc... O farsă... Apoi încă ceva... Căpitanul Manuilă... Dorina... şarpele... Dădu din nou cu ochii de Riri, care dormea cu pumnii strânşi la gură şi tresări. Dorina?

Avu atunci senzaţia precisă că a asistat, cu puţine minute în urmă, la plecarea Dorinei din odaie. Fără îndoială că s-a dus la Andronic, în camera cealaltă. Gândul acesta o emoţionă brusc; pudoare umilită, spaimă, gelozie, curiozitate. Uitase că Andronic nu doarme singur. De-abia când se ridică pe jumătate din pat să cerceteze încă o dată trupurile adormite de alături, să-şi dea seama dacă nu cumva se înşală, îşi aminti de Stere şi de ceilalţi. Firește că toţi dorm la un loc. Atunci poate că Dorina... Dar îşi amintea precis, fără să poată fixa în timp amintirea aceasta, că Dorina se deşteptase pe furiş, când toate celelalte dormeau adânc, şi plecase din odaie ca să se întâlnească, afară în curte, poate, cu Andronic...

Ascultă câteva clipe, dacă nu cumva se aud zgomote, şoapte. Numai răsuflările înecate ale femeilor şi sunete grele, horcăite, din cealaltă odaie. Liza se hotărî brusc, emoţionată. Se dădu jos din pat, ferindu-se să atingă trupul încolăcit al Ririei, şi se repezi la fereastră. Se plecă adânc în afară. O lovi un miros proaspăt de frunze rupte, de trunchi crăpat. Cerul era încă albastru, palid către margeni. Înspre stânga, aburind, se zărea lacul. Liza ascultă câteva clipe, apoi se întoarse în odaie şi se îndreptă spre uşă. Era întredeschisă. Oricine ar fi putut intra... Un geamăt. Tresări. Dar îşi dete seama că se speriase degeaba; d-na Zamfirescu oftase prin somn. Dormea acoperită cu paltonul. Liza o privi scurt, cu dezgust. Din odaia alăturată veneau acum, mai dense, mai groteşti, horcăiturile bărbaţilor. Să fie oare acolo Andronic?...

Se reîntoarse lângă pat, nehotărâtă, emoţionată. „În părul meu odată blond"... Refrenul stăruia absurd în minte fără să-l poată alunga: „Eu n-am avut copilărie"... Din nou chipul căpitanului, al lui Stamate.

Sărutările din pădure. Îi fu ruşine, silă de ea, de toţi şi de tot ce s-a întâmplat. „Eu n-am avut copilărie"... Îi reveneau în minte, fără nici o noimă scene şi vorbe de la masa din Fierbinţi, din grădină. Stere scoţându-şi haina, mergând agale să şi-o atârne de craca unui vişin... Solomon întrebând cu mâna ridicată: „Cine mai vrea o cafea?"... Şi apoi, deodată, fără nici un înţeles, glasul lui Andronic: „Dacă nu vă liniştiţi într-un minut"... Cuvintele lui, de mai înainte: „Sunt turburat din alt motiv. Dacă am să vi-l spun, veţi râde de mine"... A vrut să-i apuce mâna, atunci, şi i-a şoptit: „Îţi jur!"... Amănuntele se înşiră precis în amintire. Cu ce răceală i-a primit el exclamaţia aceasta pătimaşă. Acum îi e ruşine şi în acelaşi timp ciudă pe Andronic, un necaz îndârjit pe tot ce-a făcut el, pe toată frumuseţea lui cutezătoare. Dorina nu s-a întors. A plecat cu el, fireşte. Înţelege tot ce s-a întâmplat: ei doi, noaptea, după ce ceilalţi au adormit, s-au întâlnit în curte, au plecat apoi singuri în pădure. În pădure, noaptea. S-a culcat cu Dorina. O furie abjectă, o poftă de scandal îi copleşise simţirea. Începe să tremure. Se apropie răsuflând grăbită de d-na Solomon şi începe s-o scuture. Femeia se împotriveşte, geme. Liza se întoarce spre Riri şi o deşteaptă brusc, scuturându-i plapuma. Apoi din nou către d-na Solomon.

—Scoală-te, nu ştiu ce s-a întâmplat cu Dorina! şopteşte ea.

D-na Solomon se trezeşte anevoie. Îşi freacă necontenit ochii.

—Nu ştiu unde a plecat Dorina, repetă mai tare Liza, apropiindu-şi mult faţa.

Nici Riri nu înţelege nimic din ce aude. Şi-i e somn, şi-i e greaţă; o durere seacă în moalele capului. Îşi ţine tâmplele între mâini, silindu-se să priceapă unde se află. Zăreşte, lângă ea, pe d-ra Zamfirescu. Îi e deodată teamă, o teamă stupidă că fata de alături aude tot ce vorbeşte, că e de mult trează, şi ea înţelege tot, prefăcându-se că doarme.

—Mai încet, să nu ne audă, şopteşte Riri către Liza.

—Mai bine îmbracă-te, să nu se fi întâmplat ceva, spuse Liza, căutându-şi pantofii.

—Dar de ce, dragă? se miră d-na Solomon.

Se trezeşte şi d-na Zamfirescu. Ridică fruntea şi încearcă să-şi aranjeze părul, care-i căzuse în ochi.

—Ce s-a întâmplat? întrebă ea mirată.

—Cred că i s-a făcut rău Dorinei, spuse plictisită Liza şi a ieşit din odaie. Vreau să văd ce e cu ea...

Riri se îmbracă tăcută, suflând adânc, ca să se trezească. I se pare

că se pregăteşte să intervină hotărâtor într-o împrejurare stranie şi primejdioasă. I se pare că viaţa Dorinei atârnă de voinţa şi de curajul ei şi asta o face să-i fie milă de biata Dorina, să-i fie deodată infinit de dragă...

—Haide! îi spuse Liza d-nei Solomon. Să vedem, poate e în curte.

D-na Zamfirescu rămâne mirată, uluită, în pat. Priveşte înspăimântată către fiică-sa. O zăreşte la celălalt capăt, dormind adânc, şi se linişteşte.

În odaie s-a făcut frig. Zorii stau să răsară. D-na Zamfirescu îşi aduce deodată aminte de şarpele de azi-noapte. Nu-i mai este frică. Dar îşi face cruce pe furiş şi se pregăteşte să asculte, curioasă.

*

În odaia bărbaţilor a intrat numai Liza. A băgat doar capul, deschizând uşa cu multă luare-aminte. O loveşte un miros greu, apăsător, de răsuflări încărcate cu aburi de vin şi striveşte pleoapele, dezgustată. Îşi strigă soţul de mai multe ori. Nu distinge bine trupurile bărbaţilor. Parcă e mai întunerec în această odaie, căci ferestrele dau spre curte. Câtva timp, nu-i răspund decât horcăiturile îndesate de pe saltele. Apoi, glasul lui Stamate, gros:

—Cine e?

—Trezeşte-l te rog pe Stere, şopteşte Liza din prag. Am puţină treabă cu el...

Stamate înţelese şi el greu. O clipă, nu ştie cine ar putea fi Stere. Numele nu-i spune nimic. Se credea în alt loc, cu alţi oameni, în altă vârstă. Îşi deşteaptă, fără să vrea, prietenul. Căpitanul căscă zgomotos, neştiind că Liza îl priveşte din prag.

—Scoală-l te rog pe Stere, spuse din nou, mai tare, Liza.

Manuilă îi aude glasul şi se ridică brusc, ruşinat. Se trezeşte şi d-l Solomon.

—S-a întâmplat ceva, doamnă? întrebă căpitanul.

—Cred că i s-a făcut rău Dorinei, şopteşte Liza, retrăgându-se. Încearcă, te rog, şi trezeşte-l pe Stere...

Apoi îşi aduce aminte că n-a întrebat de Andronic. Nici nu ştie dacă măcar e acolo, în odaie, dacă a dormit de la început acolo... Îi e ruşine, totuşi, să mai deschidă o dată uşa şi să întrebe. Poate ar da loc la bănuieli.

—Ce s-a întâmplat? întrebă d-l Solomon, ieşind pe jumătate

îmbrăcat în sală.

—Nu știu unde e Dorina...

D-l Solomon rămase câteva clipe uluit, neînțelegând sensul cuvintelor.

—Haide s-o căutăm, poate i s-o fi făcut rău și-a ieșit în curte, șopti Riri.

În clipa aceea ușa se deschise din nou și apăru căpitanul. Încercase, în grabă, să-și așeze părul, dar capul îi era răvășit.

—Ceea ce e mai ciudat, vorbi el, este că nici d-l Andronic nu e aici...

Privi semnificativ către d-l Solomon. Riri se îndrepta spre ușa de la intrare. O găsi deschisă. Ajunsese cea dintâi în curte. Văzduhul era cu totul altul aici. Se vedeau încă foarte bine stelele, dar toată liniștea aceasta avea alt sens acum; părea o supremă încleștare, ultimele clipe de așteptare: în curând totul se va șterge, se va întâmpla un lucru nou, care nu mai era al nopții.

—Nici nu știm cât e ceasul, șopti buimăcit d-l Solomon, coborând în curte.

—Trei și douăzeci și cinci, spuse Stamate, care-și luase ceasul cu cadran fosforescent.

D-na Solomon și cu Liza străbătură repede cu privirile curtea mânăstirii.

—Nu e aici, spuse sigură Liza.

—Poate s-o fi dus prin parc, să se plimbe, șovăi Riri.

Căpitanul Manuilă privea calm, colț după colț, fără să se miște din loc. Părea că se gândește atent la toate ungherele unde s-ar fi putut ascunde Dorina. I se păru, o clipă, că nu face altceva decât să continue jocul din pădure și amintirile îl umiliră. Întoarse brusc capul spre lac.

—Ar trebui să căutăm întâi acolo, spuse el tare, arătând cu mâna.

Riri se cutremură. Nu, asta nu se poate, asta ar fi peste putință...

—Doamne ferește! făcu d-l Solomon.

Liza nu mai așteptă să se hotărască, ci porni cea dintâi spre lac, urmată de Stamate și Riri.

După ce ieși din curtea mânăstirii, începu să alerge. I se părea că orice clipă pierdută este o gravă greșeală. Oricând, Dorina poate găsi timp să se ascundă...

—Eu nici nu știu dacă Andronic ăsta s-a culcat sau nu cu noi, auzi ea glasul lui Manuilă din urmă.

Coborî dâmbul și ajunse la marginea lacului. Își dete repede seama că lipsește barca. Se îndreptă spre țărușul strâmb, care o ținuse

legată de țărm.

—E nebună! exclamă Liza. A luat barca...

Firește, s-au dus să se plimbe numai ei doi. S-au plimbat toată noaptea, s-au legănat și el i-a șoptit cuvinte de amor: „Eu n-am avut copilărie!"... Palidă, Liza alergă pe mal, încercând să ghicească forma bărcii.

—Uite-o! strigă Riri de pe dâmb.

Toți se întorc spre locul unde arată brațul fetei. Acum se vede bine barca și Dorina, pe jumătate îmbrăcată, singură, vâslind încet, ostenit.

—E singură! strigă Liza înmărmurită.

O vede și ea foarte bine și nu-i vine a crede. Câteva clipe îi e teamă să înțeleagă. Dorina asta e nebună!... Doamne! Dacă cumva?... Nu are curajul să-și ducă gândul până la capăt. Alergă din nou sus pe dâmb. Ceilalți privesc uluiți, urmărind cu ochii dâra ușoară pe care o lasă lopețile bărcii.

—Dar e nebună! exclamă din nou Liza.

—Se duce spre insulă, spune calm Stamate.

D-l Solomon se trudește să ia o hotărâre. Privește buimăcit în toate părțile.

—Trebuie să căutăm încă o barcă! șoptește el, mușcându-și buzele. Trebuie să mai fie o barcă pe undeva...

Își amintește: Haralambie, barca cealaltă a stăreției, cu care au pornit să-l caute. Simte o sudoare rece pe frunte, pe ceafă. Și deodată, sălbatec, începe să strige:

—Dorina! Dorina!...

Stamate pune amândouă palmele la gură și strigă:

—Do-ri-naaa!...

Îi trec prin minte, atunci, strigătele lui Vladimir de la joc: Liza-a-aaa!... I se par toate lucrurile acestea întâmplate demult, cu alți oameni. Acum îi e frig și tremură. Strigătele lui poate nu sunt auzite de pe lac, căci fata nici nu întoarce capul.

—Ia te uită acolo! arătă deodată Liza.

În cealaltă parte a lacului se zărea un bărbat înotând. Se vedeau brațele vânjoase lovind ritmic și rar apa.

—El e, Andronic! exclamă Manuilă.

Câteva clipe, tăcură cu toții, împietriți. Andronic înota și el, poate fără să știe de Dorina, spre insulă.

XV

Ajuns pe mal, Andronic își scutură apa de pe trup și porni agale spre inima insulei. Pașii lui lăsară câteva urme moi pe deasupra mâlului bătut cu nisip, apoi iarba îi înghiți cu totul. Andronic înainta încet, fără grabă, rotindu-și privirile pe deasupra arborilor, încercând parcă să ghicească după tremurul frunzelor apropierea zorilor. Bătea ușor vântul aici, în mijlocul apei, dar tânărul părea că nu simte adierea rece pe umerii lui goi. Paserile începeau să se deștepte prin tufișuri, și ciripitul lor singur însuflețea insula. Andronic călca vrăjit de singurătate, de văzduhul turburat parcă în așteptarea unui mare miracol. Pătrunse adânc printre arbori, acolo unde tufele creșteau umede, cu frunzele mari, nedespicate. Mirosea a mușchi și a scoarță putredă, în inima insulei. Crengile erau acum mai grele și parcă boabele de rouă le îndemnau spre pământ. Andronic trecea printre ele nepăsător la scuturarea rouăi, nesimțind mângâierile aspre ale frunzelor. Înainta tot mai adânc în pădure, căutând parcă ceva bine ascuns, pe care se trudea să-l descopere răscolind cu ochii tufele și arborii. Întâlni o movilă, pe care crescuse numai un salcâm pipernicit și câțiva roșcovi sălbateci, și o sui grăbind pasul. Ajuns în vârf, privi spre lac nedumerit. Câteva clipe rămase nemișcat, răsuflând adânc, rar, ca în somn, apoi coborî pe cealaltă parte și se îndreptă spre apă.

Fără grabă, cu luare-aminte, își căută un loc în iarbă, unde să se poată întinde în voie. Îl găsi la capătul unei vâlcele. Ierburile creșteau aici înalte și moi; apa se prelingea printre ele ca dintr-un izvor obidit, ce stă să sece dintr-un ceas la altul. Andronic încercă ușor, cu talpa piciorului, până unde se întinde umezeala, apoi se tolăni fericit pe iarbă, cu capul pe brațe. Rămase câtăva vreme așa, fără să-i fie nici frig, nici somn, cu privirile odihnite pe cer.

*

Dorina se trezi de-abia când barca se înfundă în mâl, oprindu-se cu o zvâcnitură domoală. Începu să tremure, văzându-se deodată în mijlocul lacului, departe de țărm, în întunericul acela străveziu. Dar tremura mai mult de vânt și de singurătate decât de frică. O liniște ciudată i se coborî în suflet o dată cu deșteptarea hotărâtoare. Parcă se

pregătea de o mare prefacere şi tării necunoscute izvorau înlăuntrul fiinţei, vestindu-i trecerea într-un alt tărâm. Dorina sări din barcă şi începu să cerceteze malurile insulei. Trebuia să-l găsească undeva. Andronic nu minte; vorbele lui se adeveresc întotdeauna, el trebuie să fie undeva, pe aproape, aşteptând-o...

Fata porni hotărâtă să înconjoare insula. Nu simţea sub talpa ei goală asprimea firelor de iarbă, nici umezeala pământului. Oboseala vâslirii nepricepute şi îndelungi îi pierise ca prin farmec îndată ce pusese piciorul pe insulă. Ochii i se obişnuiseră demult cu întunerecul străveziu al sfârşitului de noapte. Când începu să calce apăsat pe pământ, nu mai simţi nici adierea vântului. Nu simţea decât o stranie, ameţitoare şi nelămurită bucurie, pe care nu încerca să o pătrundă; parcă trecerea lină din vis într-o insulă aievea, copleşită de ierburi şi de copaci necunoscuţi, îi deschidea dintr-o dată o cale nouă, dumnezeiască, pe care o putea de acum bate cu piciorul ei de femeie. Toate lucrurile acestea pot fi aievea... Trupul ei depărtat şi necunoscut se poate desfăta pe iarba udă în acest sfârşit de noapte. Nici o durere, nici o teamă, nici o sfială, ci numai o copleşitoare, amară bucurie a fiinţei ei adânci; ca şi cum s-ar fi trezit cu un alt suflet, niciodată bănuit, şi într-un alt trup, mai fericit, mai dumnezeiesc...

Cu fiecare pas pe care îl făcea în jurul insulei, parcă şi mai puternic creştea în tainele fiinţei ei tăria aceea neştiută, care îi înflorea carnea şi sângele, schimbându-i răsuflarea, ritmul, mintea. *Totul* se putea întâmpla acum. Paseri de aur, măiestre, s-ar fi putut desprinde din ramurile acelea adormite şi ar fi putut-o chema pe nume. Trunchiurile de copaci în orice clipă s-ar fi putut însufleţi prefăcându-se în uriaşi şi zmei. Pe sub pământ umblă pitici cu bărbi albe şi lighioanele vorbesc între ele... Nimic n-ar fi speriat-o: nici o întâlnire, nici un miracol. Chiar întunerecul acela care sta să dispară în fiece clipă, înghiţit de pământ şi de ape, i se părea miraculos; parcă o taină până atunci neînţeleasă aducea de undeva lumina, şi schimbarea aceasta a lumii întregi i se părea, acum, înmărmuritoare.

Prin faţa ei, foarte aproape, zbură o pasere, luându-şi drumul spre lac. Dorina o urmări cu ochii, şi răsuflarea i se înfierbântă o clipă. Paserea trecu lin deasupra lui Andronic; ochii fetei îl descoperiră întreg, deodată, aşa cum rămăsese tolănit în iarbă, cu privirile pe cer. Grăbi pasul, îndreptându-se spre el. Încântarea fiinţei sale creştea, lină, bogată, fără hotare.

—Am venit, iubitule! şopti Dorina apropiindu-se.

Andronic întoarse capul şi o privi zâmbind, fără să tresară.

—Te-aştept de la miezul nopţii, îi spuse el. Te-am căutat prin pădure, te-am strigat...

Dorina începu să râdă. Îl privi încă o dată în ochi, apoi privirile ei alunecară încet, fără teamă, fără sfială, de-a lungul trupului. „Ce frumos e iubitul meu"...

—Ce-ai făcut până acum? o întrebă Andronic, înălţând puţin fruntea.

—Cred că am visat, şopti Dorina, căutându-şi un loc lângă el.

—Aşa sunteţi voi, vorbi tărăgănat Andronic. Înţelegeţi greu...

Dorina se aşeză foarte aproape şi rămase în capul oaselor, încercând să-şi aşeze părul.

—Aşadar, asta e insula, spuse ea fericită, privind împrejur.

—Nu e aşa că n-are pereche de frumoasă ce e? întrebă Andronic.

Fata clătină din cap, închizând ochii. Un zâmbet de nefirească încântare îi lumină faţa.

—Şi tu eşti frumoasă, adăugă Andronic, după ce o privi adânc, silindu-se parcă să-şi pătrundă tot ce era neştiut şi viu în fiinţa ei. De ce nu zvârli trenţele astea?

Îi arătă cu mâna cămaşa. Dorina se privi mirată, ca şi cum atunci ar fi înţeles că este încă pe jumătate îmbrăcată.

—Ai dreptate, uitasem! şopti ea zâmbind.

Se ridică deodată şi ieşi, scuturându-se, din cămaşă. Rămăsese acum goală, dar nici o sfială nu-i turbură ochii, nici o bătaie de sânge nu-i îmbujoră obrajii. Se privi o clipă, apoi se apropie de apă. Pulpele îi erau stropite de glod, de nisip murdar. Încet, pipăind parcă fundul lacului cu piciorul, fata înainta în apă până îi trecu de pântec. Apoi şovăi şi întoarse capul spre Andronic, care rămăsese pe mal, urmărind-o cu privirile şi zâmbind.

—Mi-e teamă să merg mai departe, strigă ea înălţând braţul.

Andronic se ridică brusc şi intră şi el în apă. Călca dur, stropind cu zgomot. Se apropie în câteva clipe de Dorina.

—Nu ştii să înoţi? o întrebă el.

Fata dădu din cap întristându-se copilăreşte.

—Nu e nimic, te învăţ eu, o linişti Andronic. Dar nu trebuie să-ţi fie frică... Ţine-te de mine...

Îi luă mâna şi o purtă lin, până ce apa îi lovi sânii. Andronic îşi dădu drumul pe piept, iar braţul fetei rămase rezemat de spinarea lui. Dorina îşi lăsă capul în apă, după ce încercase să râdă. Apa îi năvălise în gură, în urechi, în nas şi toată apăsarea aceasta necunoscută o desfăta, amuţind-o.

—Ți-e frică? o întrebă o dată Andronic.

Dorina nu auzise. Se simțea plutind, purtată de un braț puternic, apăsată de atâtea forțe, încât se abandonase cu desăvârșire. Nu simțea decât o dulce alunecare pe suprafața apei acesteia calde și nemărginite. Se miră aproape când, încercând să-și lase picioarele jos, nu mai întâlni pământul sub ea. Dar mirarea i se schimbă repede într-un încântător sentiment de libertate și forță.

—Cum te simți? o mai întrebă o dată Andronic, fără să capete răspuns.

O aduse atunci, tot atât de lin, de sigur, la mal. Amândoi ieșiră din apă râzând. Dorina îl privi în ochi și se apropie caldă de el.

—N-a fost greu, șopti ea.

—Am să te învăț să te urci și prin copaci, îi spuse Andronic. Dar trebuie să le ceri voie întâi. Sunt unii din ei bătrâni și bolnavi și îi doare... Te-azvârlă atunci la pământ...

—Dar tu cum îi cunoști pe cei bolnavi? îl întrebă Dorina.

—Îi auzi cum se vaită sau îi vezi cum plâng... Săracii... Cu ei e mai greu...

Se așezară amândoi pe un dâmb, deasupra văicelei. Andronic își rezemă capul de genunchii ei. Fata începu să-i mângâie părul în neștire.

—...Și cu florile e greu, adăugă Andronic. Ele sunt veșnic îndrăgostite... Să le vezi cum plâng!...

Începu să râdă. Ridică ochii spre fața Dorinei și o privi adânc.

—Cum te cheamă pe tine? o întrebă.

—Dorina.

Andronic rămase câteva clipe pierdut în gânduri. Se silea parcă să-și aducă aminte unde mai auzise o dată numele acesta.

—Dar pe tine cum te cheamă? întrebă șoptind Dorina, mângâindu-i fruntea.

Andronic zâmbi trist și iar privirile sale se pierdură în gol. Dorina îl aștepta, răbdătoare, să se întoarcă.

—Te cheamă Sergiu, nu e așa? stărui.

—Dacă vrei tu, răspunse zâmbind Andronic, privind-o în ochi, mirat.

—Sergiu e un nume frumos, spuse Dorina. Dacă aș fi fost băiat, mi-ar fi plăcut să mă numesc Sergiu... Ca tine, adăugă ea.

—Nu te mai gândi la asta, o întrerupse Andronic apucându-i brațul și mângâind-o. Tu nu ești băiat, tu ești fată...

—E rău să fii fată, vorbi Dorina.

Andronic începu să râdă, hohotind. Îi strânse tare brațul, îi trecu mâna prin păr.

—Dar dacă ai fi fost un biet licurici? o întrebă el, necăjind-o.

Tăcu deodată și îi căută iarăși ochii, parcă ar fi voit să vorbească de-a dreptul ființei ei adânci, adevărate.

—Tu nu știi ce înseamnă să fii om, adăugă el îngândurat. E atât de bine...

Întinse brațele amândouă, ca două aripi și-și dădu capul pe spate.

—...Să nu mori niciodată, spuse el privind cerul. Să fii ca steaua ceea, frumoasă și nemuritoare...

Arătă cu brațul Luceafărul de Dimineață. Dorina se cutremură.

—De ce ți-e frică? o întrebă mirat Andronic.

—De moarte, șopti Dorina.

—Sunt și acolo oameni, zâmbi Andronic. Pretutindeni sunt oameni...

—Tu știi totul, nu e așa? îl întrebă liniștită Dorina. Tot ce spui tu e adevărat...

Andronic nu-i răspunse. Rămăsese cu privirile pierdute pe Luceafăr. Începeau să se ivească zorii. Pieriseră toate celelalte stele și cerul se făcuse alburiu.

—Unde stai tu? îl întrebă Dorina, ca să-l trezească.

—Acolo, arătă Andronic pădurea de la marginea lacului. Dar tu unde stai?

Dorina se gândi câteva clipe. Încerca să-și aducă bine aminte, să nu spună vreun lucru nelămurit, din vis.

—La București, răspunse ea corect.

—Și ce faci acolo?

Andronic zâmbise întrebând-o. Fața îi era toată luminată, parcă anevoie își stăpânea râsul.

—Trăiesc, răspunse Dorina încurcată.

Andronic începu să râdă, zguduit de o bucurie sălbatecă. Se ridică și cuprinse fata în brațe. Părea că poartă o ramură, într-atât de ușoară îi era povara.

Continua să râdă, înălțând trupul fetei pe brațe, ridicându-l cât mai sus, ca și cum ar fi voit să-l arate cerului, pădurii, luminii care începea să izvorască din toate părțile. Dorina se lipi de pieptul lui. Andronic o mai săltă de câteva ori în brațe, apoi începu să alerge cu ea spre inima insulei. Sărea peste mărăcini, peste gropi, într-o goană smintită, călcând pe deasupra crengilor uscate, lovindu-se de buruieni înalte și scorțoase, biruind tufele cu ghimpi, scămoase, aromitoare.

Dorina închise ochii, speriată şi fericită. Simţea câteodată o zgârietură fierbinte pe trup, dar nici o durere nu se putea asemăna cu răsuflarea nouă, delirantă pe care o cunoştea acum viaţa ei. Auzea sângele lui Andronic zvâcnind în piept, bătăile acelea de inimă tari, asurzitoare. De la o vreme, nu mai simţi nimic, decât o plutire pe aripile vântului, în gol. Aproape că-şi pierdu amintirea; nu cuteza să deschidă ochii, să privească unde se află...

Când se trezi de-a binelea, era întinsă pe plaja din cealaltă parte a insulei. Se zărea barca cu care venise, rămasă cu vârful înţepenit în mâl. Andronic, lângă ea, o privea cu ochii sticlind, îmbujorat. Broboane mari, limpezi de sudoare i se scurgeau pe trup. Pieptul i se bătea puternic. Părul îi alunecase pe frunte, umed.

—Se face ziuă, îi spuse el îndată ce fata deschise ochii.

—...Ce obosită sunt, şopti Dorina. Cum ai avut atâta putere?...

—Haide să vedem cum răsare soarele, îi spuse Andronic, uitând să-i răspundă.

O ajută să se ridice şi o luă de mână. Fata călca leneşă lângă el fără să mai simtă pământul. Buclele îi atârnau, despletite de goană, pe umeri. Un braţ îi era însângerat.

—Să ne suim pe colină, vorbi Andronic.

Aproape o purtă în braţe până sus, deşi nu era decât o scurtă ridicătură de pământ. Îi găsi un loc bun de aşezat, şi o culcă încet, cu multă băgare de seamă.

—Mie mi-e somn, iubitule, şopti Dorina, privindu-l şi rugându-l din ochi.

—Să vedem întâi cum răsare soarele...

Se aşeză şi el lângă fată şi îi mângâie părul zâmbind.

—Ce frumoasă eşti când ţi-e somn, adăugă Andronic.

—Tu mă faci frumoasă, vorbi Dorina simplu. Când m-ai ales tu, nu eram aşa....

—Erai urâtă atunci, zâmbi Andronic.

Tăcu, îngândurat, cu ochii aţintiţi spre răsărit. Cerul fusese sângeriu acolo, şi apoi păli, aşteptând.

—Tu ai fost vreodată în soare? întrebă Dorina somnoroasă.

—Nu, până acolo e greu, răspunse Andronic fără să se întoarcă.

Dorina închise fericită ochii. Îşi aşezase capul pe un braţ, iar cu celălalt înlănţuise mijlocul lui Andronic.

—Să nu adormi, îi şopti el. E păcat...

—Mai e mult? întrebă şi mai ostenită Dorina.

—Pentru cine îl iubeşte nu e niciodată mult, spuse Andronic.

SECRETUL DOCTORULUI HONIGBERGER

Einem gelang es-er hob den Schleier Göttin zu Sais
Novalis

I

Într-o dimineaţă din toamna anului 1934, un comisar mi-a adus o scrisoare destul de ciudată, adăugând că aşteaptă răspunsul pe loc. Îmi scria o doamnă de al cărui nume, Zerlendi, nu auzisem niciodată, invitându-mă s-o vizitez, chiar în după-amiaza aceleiaşi zile. Era o scrisoare foarte corectă, excesiv de politicoasă, aşa cum se obişnuia pe vremea părinţilor noştri când o doamnă se adresa unui necunoscut. „Am aflat că v-aţi întors de curând din Orient şi cred că v-ar interesa să cercetaţi colecţiile adunate de soţul meu", îmi scria, între altele. Mărturisesc că mă interesau foarte puţin, pe vremea aceea, cunoştinţele pe care eram invitat să le fac pe temeiul acestui motiv: că am vieţuit câţiva ani în Orient. Nu o singură dată am fost nevoit să renunţ la o prietenie, care altminteri se vestea agreabilă întru totul, pentru că nu acceptam să povestesc platitudini despre „misterele Asiei", despre fachiri, miracole sau peripeţii în junglă, amănunte senzaţionale pe care tovarăşul sau tovarăşa mea se aştepta să le comentez. Scrisoarea d-nei Zerlendi pomenea însă de nişte colecţii orientale, fără să precizeze natura şi obârşia lor, şi asta a fost de ajuns să-mi deştepte curiozitatea.

Mă interesa, într-adevăr, viaţa acelor români care se lăsaseră stăpâniţi de pasiunea pentru Orient. Ca să fiu sincer, trebuie să spun

ca, mulţi ani înainte de întâmplarea aceasta, descoperisem la unul din anticarii de pe cheiul Dâmboviţei o ladă întreagă de cărţi în legătură cu China, cărţi care toate fuseseră îndelung studiate, adnotate şi uneori chiar corectate cu creionul de cel care le cumpărase şi a cărui semnătură o regăsisem pe pagina de gardă a celor mai multe dintre ele: Radu C. Acest Radu C. nu fusese însă un amator. Cărţile lui, care se află astăzi în stăpânirea mea, dovedeau că întreprinsese un studiu serios şi disciplinat al limbii chineze. Într-adevăr, adnotase cele şase volume de *Mémoires historiques* de Se-Ma Ts'ien, în traducerea lui Edouard Chavannes, corectând toate greşelile tipografice din textele chineze, cunoştea clasicii chinezi în ediţiile lui Couvreur, era abonat la revista *T'oung Pao* şi cumpărase toate volumele din *Variétés sinologiques* care apăruseră la Shanghai până la începutul războiului. Omul acesta m-a interesat de cum i-am reconstituit o parte din bibliotecă, deşi nu i-am aflat multă vreme numele întreg. Anticarul cumpărase mai multe sute de volume prin 1920 şi, în afară de câteva cărţi ilustrate, pe care le vânduse imediat, nu găsise amatori pentru această colecţie de texte şi studii sinologice. Mă întrebam atunci: cine o fi fost românul acela care se apucase cu atâta seriozitate de limba chineză şi de pe urma căruia n-a rămas nimic, nici măcar numele întreg? Ce pasiune obscură l-a purtat către tărâmul acela depărtat, de care nu voia totuşi să se apropie ca un amator, ci a cărui limbă voia s-o înveţe, a cărui istorie se trudea s-o pătrundă? Va fi izbutit el să ajungă vreodată în China sau a pierit înainte de vreme, prin vreo vagăună a frontului?...

La unele din întrebările pe care mi le puneam, nedumerit şi melancolic, răsfoindu-i cărţile, acolo, la anticarul de pe chei, aveam să primesc răspuns mult mai târziu. Un răspuns, de altfel, împletit el însuşi în neaşteptate taine. Dar aceasta e cu totul altă poveste, fără nici o legătură cu întâmplările pe care încep a le scrie acum. Totuşi, amintindu-mi de acest Radu C. şi de alţi câţiva orientalişti sau amatori de lucruri orientale care au trăit neştiuţi de nimeni aici, în România, m-am hotărât să primesc invitaţia doamnei necunoscute.

În aceeaşi după-amiază, am fost în dreptul casei, pe strada S. Oprindu-mă în faţa numărului 17, am recunoscut una din acele case pe lângă care nu puteam niciodată trece fără să nu încetinesc pasul şi s-o spionez, dornic de a ghici ce se întâmplă înapoia zidurilor îmbătrânite, cine vieţuieşte acolo şi luptându-se cu ce destin. Strada S. este chiar în centrul Bucureştilor, foarte aproape de Calea Victoriei. Prin ce miracol a izbutit să rămână neatinsă casa boierească de la

numărul 17, cu grilaj de fier, cu pietriș în curte, cu salcâmi și castani crescuți în voie, strivind sub umbra lor o parte din fațadă? Poarta se deschidea greu și te întâmpina, printre brazde cu flori bogate de toamnă, un bazin în care apa se uscase demult și doi pitici cu capetele decolorate. Era, parcă, un alt văzduh aici. O lume care se stinsese cu încetul în celelalte cartiere mândre ale capitalei și care se păstrase aici cuviincioasă, fără agonia decrepitudinii și a mizeriei. Era o casă boierească de pe vremuri, dar bine păstrată. Doar umezeala arborilor veștejise prea de timpuriu fațada. Intrarea principală era apărată, cum se obișnuia acum patruzeci de ani, de un evantaliu de sticlă brumată. Câteva trepte de piatră, înverzite de mușchi și purtând pe lături mari ghivece cu flori, duceau la o marchiză cu geamurile de sus colorate. În dreptul soneriei nu era nici o carte de vizită.

Eram așteptat. O jupânească bătrână, șchiopătând, mi-a deschis îndată și m-a poftit într-un salon imens. De-abia am avut timp să-mi arunc ochii pe mobilele și tablourile care mă înconjurau, când, dinapoia unei uși de stejar, a apărut d-na Zerlendi. Era o femeie care trecuse de cincizeci de ani, dar pe care anevoie ai fi putut-o uita dacă ai fi întâlnit-o măcar o singură dată. Nu îmbătrânea ca toată lumea această doamnă. Sau, poate, îmbătrânea asemenea femeilor din alte veacuri; înțelegând, într-un chip tainic, că prin moarte se va apropia de marea iluminare a tuturor înțelesurilor, iar nu de sfârșitul unei vieți pământene, de uscarea treptată a cărnii și topirea ei definitivă în pământ. Totdeauna am împărțit oamenii în două categorii: cei care concep moartea ca un *sfârșit* al vieții și al trupului și cei care și-o înfățișează ca un *început* al unei noi existențe spirituale. Și nu încerc să judec un om pe care-l întâlnesc decât după ce aflu credința lui sinceră asupra morții. Cea mai mare inteligență și cel mai tulburător farmec mă pot, altminteri, păcăli.

D-na Zerlendi se așeză într-un fotoliu și-mi arătă, cu un gest în care nu recunoșteam obișnuita familiaritate a femeilor de o anumită vârstă, un scaun de lemn cu spetează înaltă.

—Vă mulțumesc că ați venit, vorbi ea. Soțul meu ar fi fost încântat să vă cunoască. Iubea și el, poate mai mult decât i-ar fi încuviințat meseria lui de medic, India...

Mă pregăteam să ascult o lungă poveste, bucurându-mă că, în acest timp, voi putea privi cu o atenție care să nu supere figura atât de ciudată a d-nei Zerlendi. Dar gazda mea se opri câteva clipe, apoi mă întrebă, plecându-și puțin fruntea spre mine:

—Cunoașteți viața și scrierile doctorului Johann Honigberger?

Soţul meu s-a îndrăgostit de India prin cărţile acestui doctor sas din Braşov. Moştenise şi el, probabil, interesul pentru istorie, căci istoria a fost pasiunea întregii familii, dar a început să se ocupe de India când a descoperit lucrările doctorului Honigberger. De fapt, câţiva ani a tot strâns material şi a început chiar o monografie asupra acestui doctor sas. Era el însuşi medic şi credea că poate scrie o asemenea lucrare.

Mărturisesc că ştiam foarte puţin atunci, despre dr. Johann Honigberger. Îmi aminteam că citisem, cu mulţi ani înainte cartea lui principală, *Thirty five years in the East*, într-o traducere engleză, singura care îmi fusese accesibilă la Calcutta. Mă ocupam, pe vremea aceea, de filozofia şi tehnicile Yoga şi cercetasem cartea lui Honigberger mai ales pentru amănuntele asupra acestor practici oculte pe care, pare-se, doctorul le cunoscuse îndeaproape. Cum cartea sa apăruse însă pe la mijlocul veacului trecut, suspectam pe autor de oarecare lipsă de spirit critic. Nu ştiam, însă, că doctorul acesta, care se bucurase de mare faimă în orientalism, descindea dintr-o familie de vechi braşoveni. Or, acum, tocmai amănuntul acesta mă interesa.

—...Soţul meu a purtat o întinsă corespondenţă cu feluriţi medici şi savanţi care îl cunoscuseră pe Honigberger, căci deşi acesta murise în 1869, la Braşov, întors de curând din ultima sa călătorie în India, mai trăiau încă destui oameni care-l întâlniseră. Unul din copiii lui ajunsese magistrat la Iaşi; era născut din prima căsătorie a doctorului, dar soţul meu nu a apucat să-l cunoască, deşi a făcut dese călătorii la Iaşi, ca să dea de urma unor hârtii...

Fără voia mea, începui să zâmbesc. Mă uimea precizia amănuntelor biografiei lui Honigberger pe care le cunoştea d-na Zerlendi. Probabil că mi-a ghicit gândul, căci adăugă:

—Lucrurile acestea îl interesau atât de mult pe el, încât mi s-au întipărit pentru totdeauna în minte. Lucrurile acestea şi altele multe...

Tăcu, deodată, gânditoare. Am avut mai târziu prilejul să mă conving cât de multe şi de precise lucruri ştia d-na Zerlendi despre doctorul Honigberger. O seară întreagă mi-a povestit numai despre prima lui şedere în India, după ce petrecuse vreo patru ani în Asia Mică, un an în Egipt şi şapte ani în Siria. Era uşor de înţeles că d-na Zerlendi cercetase în mai multe rânduri cărţile şi manuscrisele soţului ei, ca şi cum ar fi nutrit cândva dorinţa de a duce ea la bun sfârşit lucrarea întreruptă de el.

Adevărul este că anevoie te puteai sustrage farmecului misterios al acestui doctor sas, doctor prin buna lui hotărâre, căci nu avusese, oficial, decât o diplomă de farmacist. Honigberger îşi petrecuse mai

mult de jumătate din lunga lui viață în Orient. Ajunsese într-un rând medicul Curții, farmacistul, directorul Arsenalului și amiralul maharajahului Ranjit-Singh din Lahore. De mai multe ori a adunat averi considerabile și le-a pierdut. Aventurier de mare clasă, Honigberger nu fusese niciodată, totuși, șarlatan. Era un om cultivat în foarte multe științe, profane și oculte, și colecțiile sale etnografice, botanice, numismatice și artistice au îmbogățit multe muzee ilustre. Ușor de înțeles de ce doctorul Zerlendi, pasionat cum era de trecutul neamului nostru și de istoria medicinei, și-a închinat atâția ani din viață reconstituirii și descifrării *adevăratei* biografii a lui Honigberger.

—Căci el ajunsese de timpuriu la concluzia, îmi mărturisea o dată d-na Zerlendi, că viața lui Honigberger ascunde foarte multe taine, cu toate cărțile care s-au scris asupra lui. Bunăoară, nu-și putea explica ultima lui călătorie în India, în 1858, când de-abia își mai ducea zilele, grav bolnav cum se întorsese dintr-o expediție în Africa tropicală. De ce s-a mai întors Honigberger în India, zdrobit cum era, și de ce a murit îndată ce a pus piciorul în Brașov? se întreba adesea soțul meu. De asemenea, așa-numitele cercetări botanice ale doctorului în Kashmir, făcute cu mult înainte, i se păreau suspecte. El avea motive să creadă că, în realitate, Honigberger nu fusese numai în Kashmir, ci trecuse în Tibet sau, în orice caz, cercetase știința farmacopeii oculte într-una din acele mânăstiri din Himalaya și că anchetele botanice fuseseră numai un pretext. „Oricum, astea le poți mai bine judeca d-ta", adăugase d-na Zerlendi.

Trebuie să mărturisesc că, după ce îmi trecuseră pe sub ochi cărțile și documentele referitoare la Honigberger, adunate cu atâta grijă de soțul d-nei Zerlendi, am început să mă conving și eu că existența doctorului sas e învăluită în mistere. Dar tot ce a urmat primei mele vizite în casa din strada S. a întrecut cu mult taina lui Honigberger.

—M-am gândit atunci, reîncepu d-na Zerlendi după o lungă pauză, că ar fi păcat ca toată munca aceasta să se risipească. Am auzit vorbindu-se despre d-voastră și v-am citit unele lucrări, mai ales cele referitoare la India și filozofia indiană. Nu pot spune că le-am înțeles pe de-a-ntregul, dar am înțeles un lucru: că mă pot adresa cu încredere d-voastră...

Am încercat să mărturisesc că sunt măgulit etc., dar d-na Zerlendi continuă pe același ton:

—Sunt foarte mulți ani de când în casa aceasta nu intră aproape

nimeni. Doar câţiva prieteni, care nu au pregătirea specială pe care şi-o dobândise soţul meu. Aşa că biroul şi biblioteca lui au rămas, din 1910, neschimbate. Am lipsit şi eu multă vreme din ţară, iar de când m-am întors m-am ferit să amintesc prea insistent de numele soţului meu. Colegii lui, medici, îl socoteau pe vremea aceea maniac. Biblioteca pe care am să v-o arăt acum n-a văzut-o, dintre cei care ar fi putut-o judeca, decât o singură persoană: Bucura Dumbravă. I-am scris, cum v-am scris şi d-voastră, că am o bogată colecţie orientală şi a venit, dar după lungi amânări. Cred că a interesat-o foarte mult. Îmi spunea că a găsit aici cărţi pe care le ceruse cândva de la British Museum. Dar n-a avut timp să o cerceteze pe-ndelete. Şi-a însemnat câte ceva şi a făgăduit să revină după întoarcerea sa din India. După cum ştiţi, poate, se ducea la un congres teozof în India. Dar n-a mai apucat să pună piciorul pe pământul românesc. La Port Said a murit...

Nu ştiu dacă d-na Zerlendi dădea vreun tâlc secret acestei morţi în pragul reîntoarcerii. A tăcut iarăşi, privindu-mă cu o deosebită atenţie. Simţeam că trebuie să spun şi eu ceva şi i-am spus că misterul e atât de activ în existenţa noastră, încât nici măcar nu e nevoie să-l căutăm atât de departe, la Adyar sau la Port Said, bunăoară. D-na Zerlendi nu mi-a răspuns. S-a ridicat din fotoliu şi m-a invitat s-o întovărăşesc în bibliotecă. Traversând salonul, am întrebat-o dacă soţul ei fusese cândva în India.

—Greu de spus, şopti ea şovăitoare, încercând totuşi să zâmbească.

II

Am văzut multe biblioteci de oameni bogaţi şi cărturari, dar nici una nu mi-a furat inima ca aceea din strada S. Când s-a deschis uşa masivă de stejar, am rămas înmărmurit, în prag. Era una din acele odăi uriaşe, care se întâlnesc rar chiar în cele mai bogate case din veacul trecut. Ferestre mari dădeau spre grădina din spatele casei. Perdelele fuseseră trase puţin înaintea noastră şi lumina clară a amurgului de toamnă făcea şi mai solemnă atmosfera acestei săli cu tavanul înalt, tapisată în cea mai mare parte cu cărţi. O galerie de lemn înconjura o bună parte din bibliotecă. Erau, poate, treizeci de mii de volume, majoritatea legate în piele, din cele mai diverse ramuri ale culturii: medicină, istorie, religie, călătorii, ocultism, indianistică. D-na Zerlendi m-a îndreptat direct către rafturile în care fuseseră

adunate exclusiv cărţile în legătură cu India. Rareori am întâlnit într-o colecţie particulară cărţi atât de preţioase şi într-un număr atât de mare. Numai târziu, după ce am petrecut o după-amiază întreagă în faţa rafturilor acelora fără număr, mi-am dat seama cu adevărat ce comori se adăposteau acolo. Erau sute de volume de călătorii în India, de la Marco Polo şi Tavernier, până la Pierre Loti şi Jaccolliot. Se vedea bine că d-rul Zerlendi aduna orice fel de carte ce se tipărea asupra Indiei, căci numai aşa îmi explic prezenţa şi a anumitor scriitori farsori, cum era, de pildă, Louis Jaccolliot. Erau, apoi, colecţiile întregi din *Journal Asiatique* şi *Journal of the Royal Asiatic Society* de la Londra, ca să nu mai menţionez actele atâtor academii, sute de memorii savante asupra limbilor, literaturilor şi religiilor din India.Tot ce se publicase de seamă în secolul trecut în domeniul indianismului se afla acolo, de la marele dicţionar petersburghez până la ediţiile de texte sanscrite apărute la Calcutta sau Benares. Marea mea surpriză au fost volumele de texte sanscrite.

—A început să studieze limba sanscrită în 1901, lămuri d-na Zerlendi mirarea mea, şi a învăţat-o temeinic, atât cât se poate învăţa departe de centrele vii ale limbii...

Într-adevăr, se aflau acolo nu numai cărţi elementare sau texte pe care le cumpără un amator, ci cărţi pe care nu şi le putea comanda decât un om care a pătruns temeinic secretele limbii sanscrite. Am întâlnit, bunăoară, comentarii dificile ca *Siddânta Kaumudî*, care dovedeau interesul pentru nuanţele gramaticii sanscrite; sau enormul tratat al lui Medhaditi asupra *Legilor lui Manu*; sau acele subcomentarii spinoase la textele vedantine, care se tipăresc în presele din Allahabad şi Benares; sau numeroase cărţi asupra ritualurilor indiene. Îndeosebi m-a izbit prezenţa volumelor de medicină indiană şi a tratatelor de mistică şi ascetism. Ştiam, din limitata mea experienţă, cât de profunde şi de dificile sunt asemenea texte, care nu se pot înţelege fără un comentariu laborios şi adesea sunt numai pe jumătate înţelese dacă nu sunt explicate oral de un învăţător.

Întorsei uluit privirile către d-na Zerlendi. Intrasem în bibliotecă emoţionat, bănuind că am să întâlnesc o bogată arhivă asupra vieţii şi operei doctorului Honigberger şi descopeream o bibliotecă de savant indianist care, prin imensitatea şi varietatea ei, ar fi făcut gelos pe un Roth, Jacobi sau Sylvain Lévi.

—A ajuns aici plecând de la Honigberger, mă lămuri d-na Zerlendi, înţelegându-mi gândurile şi arătându-mi un alt colţ al bibliotecii, unde curând aveam să întâmpin cărţile şi documentele în

legătură cu doctorul sas.

—Dar când a avut timp să adune atâtea cărți și cum de le-a cercetat pe toate? exclamai eu, la fel de uluit.

—O bună parte le-a moștenit din familie, cărțile de istorie îndeosebi, adăugă ea. Restul le-a cumpărat singur, mai ales în ultimii opt ani. A vândut câteva moșii...

Rosti ultimele cuvinte zâmbind, dar fără nici cea mai mică părere de rău.

—Îl cunoșteau toți anticarii de la Lipsca, Paris și Londra, continuă ea. Și se pricepea să cumpere, e drept. Cumpăra uneori biblioteci întregi, de la familiile orientaliștilor decedați. Dar, evident, n-a avut timp să le cetească pe toate, deși în ultimii ani veghea aproape toată noaptea; doar dacă dormea două, trei ceasuri.

—Asta i-o fi zdruncinat sănătatea, spusei eu.

—Nu, dimpotrivă, răspunse d-na Zerlendi. Avea o putere de muncă uriașă. Și ducea și un fel de regim special; nu mânca deloc carne, nu fuma, nu bea alcool, ceai, cafea...

Parcă ar fi voit să mai adauge ceva, dar se întrerupse brusc și mă invită către celălalt capăt al bibliotecii, unde se afla „colțul Honigberger". Erau toate cărțile doctorului sas și foarte multe din lucrările care se publicaseră asupra vieții lui prodigioase. Într-un colț, o reproducere după gravura lui Mahlknecht, celebra gravură care-l înfățișa pe Honigberger în costumul de sfetnic a lui Ranjit-Singh. În cartoane, d-rul Zerlendi adunase nenumărate scrisori de la Honigberger către învățații timpului său, copii după portrete și gravuri ale familiei și contemporanilor săi, hărți pe care reconstituise itinerariul tuturor călătoriilor lui Honigberger în Asia și Africa. Răsfoiam melancolic toate documentele acestea, de a căror valoare aveam să-mi dau mai târziu seama, mirându-mă că un asemenea om a putut trăi în orașul nostru numai cu un sfert de veac în urmă, fără ca cineva să-i fi bănuit comoara pe care o adunase.

—Și de ce n-a scris cartea asupra lui Honigberger? întrebai eu.

—Începuse s-o redacteze, vorbi d-na Zerlendi, după o lungă șovăire, dar a întrerupt-o brusc, fără ca să-mi mărturisească vreodată adevăratul motiv. Cum v-am spus, a purtat o corespondență considerabilă, căutând informații și documente inedite. Prin 1906, cu prilejul Expoziției, a cunoscut pe un prieten al lui Constantin Honigberger, fiul doctorului din prima sa căsătorie, care deținea câteva scrisori și mai multe hârtii, ajunse oarecum întâmplător în păstrarea sa. În aceeași toamnă, soțul meu s-a dus la Iași, de unde s-a

întors destul de turburat. Nu cred că dobândise chiar originalele, dar îşi luase copii după toate documentele acelea. Fapt este că, de atunci, a întrerupt redactarea operei lui şi interesul i-a fost din ce în ce mai puternic concentrat asupra filozofiei indiene. Cu timpul, Honigberger a căzut definitiv şi în anii care au urmat, soţul meu s-a dedicat cu exclusivitate studiului limbii sanscrite...

Zâmbind, îmi arătă peretele bibliotecii în faţa căruia mă oprisem la început cu atâta uimire.

—Şi nu v-a mărturisit niciodată ce l-a făcut să părăsească rodul unei munci atât de pasionate şi al atâtor ani? întrebai eu.

—Mi-a dat mai mult să înţeleg, începu d-na Zerlendi, căci de la întoarcerea lui din Iaşi se făcuse mai tăcut. Mi-a spus o dată că e obligatoriu pentru el să cunoască temeinic filozofia indiană şi ocultismul, ca să înţeleagă o anumită parte din viaţa lui Honigberger, care rămăsese până atunci obscură, înecată în legendă. În timpul când se apucase de limba sanscrită, a început să se intereseze şi de ocultism. Dar acesta este un episod pe care-l cunosc destul de vag, pentru că soţul meu nu mi-a vorbit niciodată despre ultima sa pasiune. Am bănuit mai mult cât de aprig îl interesau studiile acestea după cărţile pe care le comanda neîncetat. Vă puteţi convinge de altfel singur, adăugă d-na Zerlendi, îndemnându-mă către altă porţiune a bibliotecii.

Anevoie pot spune că surpriza mea a fost, aici, mai mare. Tot ce-mi mărturisise d-na Zerlendi de la intrarea în bibliotecă, tot ce văzusem până atunci alcătuiau atâtea surprize şi nutreau nedumeririle mele cu atâta putere, încât am cercetat noile rafturi mut, copleşit de mirare şi admiraţie. Se vedea de la cea dintâi privire că doctorul debutase fericit în colecţia sa de cărţi oculte. Lipseau acele lucrări de vulgarizare, pe care mai ales librăria franceză le risipea pe piaţă la sfârşitul veacului trecut. Lipseau chiar majoritatea cărţilor teozofiste, cele mai multe mediocre şi echivoce. Doar câteva din cărţile lui Leadbeater şi Annie Besant, împreună cu opera completă a d-nei Blavatsky, pe care m-am convins, cu alt prilej, că d-rul Zerlendi o cetise cu deosebită atenţie. În schimb, afară de Fabre d'Olivet şi Rudolf Steiner, afară de Stanislas de Guaita şi Hartmann, biblioteca era extrem de bogată în clasicii ocultismului, ermetismului şi teozofiei tradiţionale. Ediţii vechi din Swedenborg, Paracelsius, Cornelius Agrippa, Böhme, Della Riviera, Pernety se aflau alături de operele atribuite lui Pitagora, textele ermetice, colecţiile alchimiştilor celebri, atât în tipăriturile vechi ale lui Salmon şi Manget, cât şi în ediţia

modernă a lui Berthelot. Nu lipseau nici cărţile uitate de fiziognomie, astrologie şi chiromancie.

Mai târziu, când am avut prilejul să cercetez pe îndelete rafturile acestea, am descoperit opere extrem de rare, cum era bunăoară *De aquae vitae simplici et composito*, a lui Arnaud de Villeneuve, sau apocrife creştine, de pildă acel *Adam şi Eva*, pe urmele căruia umblase atâta timp Strindberg. S-ar fi spus că un gând sigur şi o ţintă precisă îndemnaseră pe d-rul Zerlendi la adunarea acestei bogate biblioteci oculte. După cum mi-am dat seama treptat, nu lipsea nici un autor important, nici o carte de seamă. Fără îndoială că doctorul nu urmărise numai o informaţie de mântuială, ca să-şi asimileze punctele esenţiale ale doctrinei şi terminologia ocultistă, pentru a putea vorbi cu oarecare competenţă în biografia lui Honigberger, pe care o pregătea. Cărţile lui îmi dovedeau că voise el însuşi să se convingă de adevărul păstrat atât de bine ascuns în tradiţia ermetică. Altminteri, ar fi fost inutil să cetească pe Agrippa von Nettesheim şi *Bibliotheca Chemica Curiosa*.

Şi tocmai acest viu interes al doctorului pentru ocultism, la care se adăuga pasiunea lui pentru filozofia indiană şi îndeosebi pentru şcolile secrete din India, mă făcuseră extrem de curios. Mai ales că d-na Zerlendi lăsase să se înţeleagă că această nouă şi ultimă pasiune a soţului ei se dezlănţuise în urma vizitei sale la Iaşi.

—Probabil că nu s-a mărginit numai la lecturi ocultiste, spusei eu. Fără îndoială că domnul doctor a încercat şi o anumită practică.

—Bănuiesc şi eu acelaşi lucru, spuse d-na Zerlendi după câteva clipe de ezitare. Mie nu mi-a mărturisit niciodată nimic. Dar ultimii ani i-a petrecut aproape tot timpul în acest birou sau singur la una din moşiile noastre din Oltenia. Cum vă spuneam, nu dădea niciodată semne de oboseală, cu tot regimul său aproape ascetic. Dimpotrivă, aş putea afirma chiar că se simţea mai bine ca înainte...

„Şi cu toate acestea a murit", îmi spuneam eu, ascultând lămuririle atât de sfioase ale d-nei Zerlendi. Se făcuse aproape întunerec în odaie şi gazda o străbătu cu paşi moi ca să aprindă luminile. Două policandre uriaşe, de care atârnau nenumărate vârfuri de săgeţi de cristal, inundară cu o lumină artificială, prea puternică, biblioteca. Nu mă înduram să plec şi rămăsesem în faţa rafturilor cu cărţi de ocultism, şovăitor. D-na Zerlendi se apropie iarăşi de mine, după ce închise una din ferestre - cea care dădea într-un balcon de piatră - şi trase o draperie de catifea verde-auriu.

—Acum, că aţi văzut despre ce colecţii e vorba, începu ea, vă pot

mărturisi gândul meu întreg. Sunt ani de zile de când mă întreb dacă nu port şi eu o vină faţă de tot rodul muncii soţului meu, faţă de aceste sertare pline cu hârtii şi scrisori adunate în timpul când era preocupat de biografia lui Honigberger. Nu ştiu cu precizie ce-şi propusese el să studieze în ultimii ani, dar cercetările pe care le întreprinsese tot din nevoia de a-l înţelege mai bine pe Honigberger porniseră. Când am auzit vorbindu-se despre d-voastră că aţi petrecut atâţia ani în India studiind filozofiile şi religiile de acolo, mi-am spus că poate d-voastră *ştiţi* ceea ce soţul meu îşi propusese să înveţe şi că viaţa lui Honigberger nu va prezenta, pentru d-voastră, secrete. Munca aceasta nu va fi fost zadarnică, adăugă d-na Zerlendi ridicându-şi uşor braţul către „colţul Honigberger". Poate aţi găsi interesant de scris viaţa doctorului sas, pe care soţul meu n-a putut s-o sfârşească. Aş muri împăcată, continuă ea, ştiind că materialele soţului meu au folosit cuiva şi că biografia pe care o visa el va vedea lumina zilei.

Nu ştiam ce să răspund. Niciodată nu mă angajasem, până acum, într-o lucrare comandată, dintr-un domeniu care nu-mi era familiar. Cam toate cărţile pe care le-am scris le-am compus în grabă, silit de nevoile vieţii, dar totdeauna am scris după propria mea alegere, fie că începeam un roman sau un tratat filozofic. Simţeam, însă, că şovăiala mea nu se poate prelungi la nesfârşit.

—Doamnă, am început eu, sunt măgulit de încrederea pe care mi-o arătaţi, şi vă mărturisesc sincer că sunt fericit numai la gândul că voi putea reveni în această bibliotecă fără a vă stingheri. Nu ştiu însă dacă voi fi în stare vreodată să duc la bun sfârşit ceea ce a început soţul d-voastră. În primul rând, nu sunt medic şi nu cunosc istoria medicinei din secolul XIX. Apoi, o sumă de lucruri care îi erau familiare soţului d-voastră, mie îmi sunt de-a dreptul străine. Dar vă pot făgădui un lucru: că biografia lui Honigberger va fi scrisă şi se va tipări. Aş putea căuta o colaborare din partea unui competent în tot ce priveşte medicina şi istoria secolului XIX.

—La lucrul acesta m-am gândit şi eu, spuse d-na Zerlendi. Dar, importantă nu e partea medicală - pentru asta se găsesc oricând colaboratori emeriţi -, ci partea orientalistică a biografiei. Dacă n-aş fi ştiut cât de mult dorea soţul meu ca viaţa şi opera lui Honigberger să fie scrisă şi de un român - căci biografii alcătuite de străini sunt destule -, m-aş fi adresat unui specialist din Anglia sau Germania, unde Honigberger e îndeosebi cunoscut. Se opri brusc şi, după o tăcere de câteva clipe, ridică privirile şi mă privi în ochi. Şi apoi, vă mărturisesc, mai e un lucru care poate vi s-ar părea prea personal:

dorința de a vedea scriindu-se biografia aceasta *lângă mine*. Sunt anumite episoade destul de obscure din viața acestui om, veți vedea, și nutresc mereu speranța că cineva mi le va lămuri într-o zi...

III

Câtă dreptate avea d-na Zerlendi vorbind de acele episoade obscure din viața lui Johann Honigberger, mi-am dat seama mai târziu, când am cetit cu luare-aminte manuscrisele și documentele adunate, clasate și adnotate de doctor. Am revenit în casa din strada S. peste câteva zile, și de atunci petreceam cel puțin trei după-amieze pe săptămână în bibliotecă. Toamna se prelungea nespus de frumoasă și caldă. Veneam aproape de ceasul patru și rămâneam până seara târziu. D-na Zerlendi mă întâmpina uneori chiar în salon. De obicei însă, ne întâlneam în bibliotecă, unde intra mult timp după ce eu mă așezasem la lucru, pășind cu aceeași grație discretă până aproape de biroul meu și întinzându-mi aceeași mână neobișnuit de palidă, ieșind dintr-o mânecă de mătase neagră. Îndată după ea, venea jupâneasa bătrână cu tablaua cu dulceață și cafele. D-na Zerlendi nu lipsea niciodată când mi se servea cafeaua. Își spunea, fără îndoială, că prezența ei nu mă putea stânjeni în acel răgaz când, lăsând deschisă mapa cu manuscrise din fața mea, întrerupeam pentru câtva timp lucrul.

—Cum merge? mă întreba întotdeauna. Credeți că ați putea face ceva cu hârtiile soțului meu?

Lucrurile mergeau, totuși, destul de încet. Poate și din vina mea, pentru că nu mă mulțumisem să cercetez numai arhiva Honigberger, ci, paralel cu inventarierea ei, încercam să pătrund și în nenumăratele rafturi cu cărți indianiste și ocultiste, operație care mă pasiona și care îmi răpea destul timp. După a patra vizită în casa din strada S., izbutisem să-mi dau seama de cât redactase doctorul din biografia lui Honigberger. Manuscrisul definitiv se întrerupea o dată cu reîntoarcerea lui Honigberger la Alep, prin 1822, unde doctorul sas introdusese noile metode de vaccinare, dar se mai aflau câteva capitole, în ciornă, asupra celor șapte ani petrecuți de el în Siria. Toate acestea abia dacă alcătuiau un sfert din biografia propriu-zisă, căci Honigberger începea să fie interesant de-abia după ce ajunsese la curtea lui Ranjit-Singh. Despre celelalte epoci din viața doctorului aventurier n-am găsit decât material documentar, clasat cu grijă în cartoane ordonate cronologic. Pe fiecare carton fuseseră însemnate

datele, localităţile şi numărul de mărturii respective. Uneori, în dreptul unui an se aflau semne de întrebare sau trimiteri la un alt dosar al pieselor apocrife. Pentru că d-rul Zerlendi ajunsese la concluzia - mărturisită într-o notă a primului capitol - că multe afirmaţii ale lui Honigberger, acceptate de biografii săi contemporani, se întemeiau pe date false sau pe documente falsificate cu bună ştiinţă mai târziu. Ce interes avusese Honigberger să mistifice o existenţă care fusese într-adevăr fabuloasă, desfăşurată sub semnul misterului şi aventurii, nu prea înţelegeam.

—N-aţi ajuns încă la tainele de care îmi vorbea soţul meu? mă întrebă o dată Zerlendi.

Îmi era greu să răspund. Bănuiam ce fel de lămuriri aşteaptă bătrâna doamnă din partea mea şi nu ştiam dacă am să i le pot vreodată destăinui. Cazurile de „moarte aparentă", de transă yoginică, de levitaţiune, incombustibilitate sau invizibilitate la care se referea Honigberger şi pe care doctorul Zerlendi le studiase îndeosebi erau foarte dificil de explicat cuiva care nu înţelege *teoretic* posibilitatea lor de realizare. Iar în ceea ce priveşte călătoriile misterioase ale lui Honigberger în Kashmir şi Tibet, cercetările sale de farmacologie magică, eventuala lui participare la anumite ceremonii iniţiatice ale sectei Vallabhacharya nu eram nici eu lămurit. Doctorul Zerlendi, dacă aflase ceva precis asupra acestor episoade obscure, nu le însemnase în cartoanele biografiei sale.

—Taine întâlnesc la tot pasul, răspundeam eu evaziv. Nu m-am deprins încă a le desluşi...

D-na Zerlendi rămânea lângă mine, cu privirile pierdute câteva clipe, apoi se reculegea treptat şi părăsea biblioteca cu paşii ei melancolici. Când întârzia mai mult de vorbă, mă întreba despre călătoriile mele în India; îndeosebi o interesau amănuntele despre mânăstirile himalayene pe care le cunoscusem, lucruri despre care nu prea vorbesc bucuros. Niciodată nu mi-a mărturisit ceva despre viaţa ei, despre familia lor. Niciodată n-am aflat numele prietenilor ei, la care se referea uneori.

Tot ce-am descoperit în urmă a fost întâmplător. Venisem o dată, trei săptămâni după prima mea vizită, ceva mai devreme decât de obicei. Ploua în ziua aceea, o ploaie tristă de toamnă, şi jupâneasa bătrână mi-a deschis cu oarecare întârziere. D-na Zerlendi era suferindă, mi-a spus. Totuşi, eu puteam intra; făcuse chiar focul în cămin. Am intrat cu sfială. Biblioteca parcă se schimbase în lumina mucedă a ploii de toamnă. Căminul nu izbutea să încălzească odaia

aceasta uriaşă. M-am apucat totuşi de lucru cu înverşunare. Mi se părea că d-na Zerlendi şi-ar simţi alinate suferinţele ştiindu-mă că lucrez într-o odaie vecină şi că, poate, într-o zi destul de apropiată, îi voi putea lămuri unele din „tainele" pe care le scormonise soţul ei. Jumătate de ceas după venirea mea, uşa de la bibliotecă se deschise şi intră o doamnă tânără, cu o ţigară în mână. Nu părea deloc surprinsă că mă găseşte acolo, la birou, cu mapele deschise în faţa-mi.

—Aşadar, d-ta eşti! exclamă ea apropiindu-se.

M-am ridicat şi mi-am rostit numele.

—Ştiam, mi-a spus mama, adăugă ea în treacăt. Să sperăm că o să ai mai mult noroc.

Am zâmbit încurcat, neştiind prea bine ce vrea să spună. Apoi am început să vorbesc despre tot ce găsisem în legătură cu Honigberger. Tânăra mă privea cu oarecare ironie.

—Astea le-am aflat mai demult, mă întrerupse ea. Până aici au ajuns şi *ceilalţi*. Bietul Hans trecuse chiar mai departe, după câte se spune...

Am privit-o desigur atât de uimit, încât tânăra a început să râdă. Şi-a stins ţigara într-o scrumieră de aramă şi s-a apropiat de mine.

—Sau poate ţi-ai închipuit că „tainele" acestea te-au aşteptat pe d-ta, un sfert de veac aproape, ca să le dezlegi?! Eroare, scumpul meu domn. Au mai încercat şi alţii. Tata era doar un bărbat bine cunoscut, şi „cazul" lui nu s-a stins atât de repede, în amintirea unui grup destul de întins de oameni de dinainte de război...

—Nu sunt responsabil de eroarea în care m-aţi surprins, răspunsei eu, silindu-mă să par cât mai puţin turburat. D-na Zerlendi a găsit de cuviinţă să-mi destăinuie numai anumite lucruri, trecând altele sub tăcere. Mandatul meu e, de altfel, limitat, adăugai zâmbind. Mă aflu aici ca să-mi dau seama de materialul documentar în legătură cu biografia doctorului Honigberger.

Tânăra mă privi în ochi, parcă i-ar fi fost greu să mă creadă. O văzui, atunci, mai bine. Înaltă, subţire, aproape slabă, avea ochii arşi de o lumină mocnită şi gura nervoasă. Nu era deloc fardată şi asta adăuga câţiva ani la cei peste treizeci pe care-i avea.

—Bănuiam eu că mama îţi ascunde anumite lucruri, începu cu o voce mai puţin crispată. Poate te-ar fi dezamăgit, altminteri, de la început, spunându-ţi că munca d-tale de astăzi a mai fost împlinită încă de alte trei persoane. Cel din urmă era un ofiţer german rămas în Bucureşti după ocupaţie. Bietul Hans, îi spuneam noi, pentru că soarta lui a fost într-adevăr tragică. A murit într-un accident de vânătoare, la

o moşie a noastră. El pretindea că începe să înţeleagă „tainele" lui Honigberger, la care se referea tata, dar că ştie prea puţin româneşte şi că mai trebuie să înveţe. Nu prea îmi dau seama ce legătură puteau avea „tainele" lui Honigberger cu perfecţionarea lui în limba română. Părerea mea este că nici el nu aflase mare lucru...

—Tot ce-mi spuneţi, începui eu, nu mă descurajează deloc. Dimpotrivă, mă leagă şi mai mult de acest Honigberger, care până acum câteva săptămâni era, pentru mine, un simplu nume de călător aventurier.

Tânăra zâmbi din nou şi se aşeză în fotoliul de lângă birou, continuând să mă privească scrutător.

—Mama se interesează mai puţin de Honigberger decât bănuieşti d-ta, vorbi ea. Şi are toată dreptatea, de altfel. O interesează în primul rând să afle ce s-a întâmplat cu tata...

—Mi-am dat seama de asta, o întrerupsei eu. Şi pentru că n-am îndrăznit niciodată s-o întreb pe dânsa, am să vă rog să mă lămuriţi d-voastră. De ce-a murit tatăl d-voastră şi în ce împrejurări?

Tânăra ezită câteva clipe, plecând fruntea. Parcă s-ar fi întrebat dacă îmi poate spune adevărul sau n-ar fi mai nimerit să-l aflu singur, din altă parte. În cele din urmă, se ridică încet din fotoliu şi vorbi:

—Tata n-a murit. În orice caz, nu ştim dacă şi când a murit. În ziua de 10 septembrie 1910 a dispărut de acasă, şi de atunci nimeni nu l-a mai văzut şi n-am mai auzit nimic de el.

Am tăcut amândoi, privindu-ne. Nu ştiam ce să spun. Nu ştiam nici măcar dacă-mi mărturiseşte adevărul întreg sau îmi ascunde anumite amănunte penibile. Ea a deschis o tabacheră mică de ambru şi şi-a ales o ţigară.

—Fără îndoială că a plecat în Orient, în India, spusei eu ca să rup tăcerea. Pe urmele lui Honigberger...

—Asta ne-am gândit şi noi. Adică aşa s-au gândit prietenii noştri, căci eu eram atunci în clasa a II-a primară şi nu prea înţelegeam bine ce se petrecuse. Mă întorsesem de la şcoală şi i-am găsit pe toţi agitaţi şi îngroziţi. Tata dispăruse în dimineaţa aceea sau poate în cursul acelei nopţi...

—A voit probabil să plece pe neaşteptate, spusei eu. Bănuia ce greutăţi ar fi întâmpinat dacă şi-ar fi mărturisit gândul cuiva.

—Firește. Dar e foarte greu de admis că a putut pleca în Orient fără paşaport, fără bani, fără haine...

Nu înţelegeam şi ea stărui:

—Adevărul este că tata *a dispărut*, în înţelesul propriu al

cuvântului. Şi a dispărut, fără ca să-şi ia vreunul din costumele de haine, fără pălărie, lăsându-şi toţi banii în sertarul biroului. Nu şi-a luat nici un act, n-a scos paşaport şi n-a scris nici o scrisoare mamei sau vreunui prieten. E foarte greu să înţelegi cât de misterioasă a părut dispariţia aceasta pentru cei care au cunoscut împrejurările. Tata ducea de câţiva ani o viaţă destul de curioasă, aproape ascetică. Nu vedea pe nimeni. Ziua şi noaptea şi-o petrecea în această bibliotecă şi în odaia lui de culcare, unde se odihnea numai două ceasuri pe noapte, într-un pat de lemn, fără saltea şi fără pernă. Umbla foarte sumar îmbrăcat, într-un pantalon alb, sandale şi o cămaşă de in. Acesta era costumul lui de casă, de altfel vara şi iarna. Şi în acest costum, în care n-ar fi ieşit în stradă, *a dispărut.* N-am putut afla dacă a dispărut în cursul nopţii, plecând de-a dreptul de aici, din bibliotecă sau după ce s-a retras la el în odaie. Toată casa dormea la ora când, de obicei, îşi întrerupea el lucrul: la 3 dimineaţa. Peste două ceasuri, la 5, se deştepta, îşi făcea duşul şi rămânea multă vreme închis în odaia lui, meditând. Aşa credeam noi, cel puţin, căci mamei nu-i spunea nimic. Se detaşase de lume, de familie. Când îl întâlneam, rareori, simţeam că iubirea lui nu se stinsese, dar era o altfel de iubire...

—Şi toate cercetările n-au dus la nici un rezultat? întrebai eu. Nu i s-a dat nicăieri de urmă? E de necrezut că un om poate dispărea aşa, fără să lase nici un fel de urmă.

—Şi, cu toate acestea, lucrurile s-au petrecut întocmai. N-am găsit nici un semn care să trădeze pregătirile lui de plecare. Şi aici şi în odaia de culcare, totul era în ordine; pe biroul ăsta cărţile şi caietele rămâneseră ca în fiecare seară, în iatac i-am găsit ceasul pe noptieră, cheile şi portofelul cu mărunţiş. Ca şi când ar fi dispărut în câteva clipe, înainte ca să aibă timp să-şi adune lucrurile, înainte de a scrie un cuvânt de lămurire sau de iertare...

Tânăra îşi întrerupse brusc destăinuirile şi îmi întinse mâna.

—Acum, că ţi-am spus ce trebuia să ştii de la început, mă duc. Te-aş ruga numai să nu pomeneşti nimic mamei despre convorbirea noastră. Ea are anumite superstiţii şi nu vreau s-o mâhnesc neţinând seama de ele...

IV

A plecat înainte ca eu să capăt destul curaj şi s-o opresc, rugând-o să-mi lămurească atâtea episoade obscure din destăinuirea ei.

Bunăoară, cum de nu s-a vorbit mai mult, pe vremuri, de dispariția aceasta misterioasă, sau ce se întâmplase cu ceilalți bărbați pe care d-na Zerlendi îi rugase să cerceteze biblioteca și despre care tânăra îmi spusese, în treacăt, că n-avuseseră noroc. M-am așezat la birou oarecum amețit de tot ce ascultasem. Nu-mi puteam lega gândurile. Priveam acum mapele din fața mea și cărțile care mă înconjurau din toate părțile cu un sentiment nou. Admirația de bibliofil și indianist lăsase loc unui complex anevoie de precizat, în care se amestecau și teamă, și neîncredere, și fascinație. Parcă nu-mi venea să cred, cuvânt cu cuvânt, tot ce-mi spusese vizitatoarea mea. Și, cu toate acestea, la lumina destăinuirilor ei, înțelegeam sfiala bătrânei de a-mi vorbi deschis, grija pe care o avusese de a nu-mi pomeni niciodată de moartea soțului, curiozitatea ei anevoie stăpânită.

Îmi spuneam că dispariția doctorului Zerlendi păruse atât de neverosimilă pentru că, probabil, omul acela și-o pregătise timp îndelungat, până în cele mai mici amănunte, ars de dorul de a ajunge în India și a rupe definitiv toate punțile cu viața lui de până atunci. Dar tocmai această plecare atât de meșteșugită, taina în care și-o pregătise, pasiunea lui totală pentru secretele Indiei mă captivase. Nu auzisem până atunci de o asemenea încercare de a pleca brusc, fără rămas bun, fără scrisori de adio, fără a lăsa nici un fel de urmă. Față de tot ce auzisem, dosarul Honigberger, încă deschis pe birou, mi se părea prea puțin interesant. M-am îndreptat către rafturile cu cărți de indianistică, acolo unde știam că sunt și sertarele doctorului cu manuscrise și fișe, dovada studiului lui de atâția ani. Am deschis primul sertar și am început să-l inventariez cu multă grijă, cercetând caiet cu caiet.

Erau aici maculatoarele lui de exerciții sanscrite și cu melancolie am întâlnit temele și declinările cu care mă luptasem și eu cândva: *nrpah, nrpam, nrpena, nrpăya, nrpăt, nrpasya, nrpe, nrpa* etc. Se vedea stângăcia doctorului în scrierea literelor sanscrite. Dar răbdarea lui fusese, fără îndoială, enormă, căci zeci de pagini întregi de maculator erau acoperite cu declinarea aceluiași cuvânt, repetată cu îndărătnicie, ca un *pensum* colegial. În alt caiet, se găseau deja fraze întregi, cele mai multe din *Hitopadesha* și *Panchatantra*, cu traducerea literală și traducerea liberă alături. Am răscolit zeci de maculatoare de acest fel, acoperite până la ultima filă cu exerciții, conjugări și declinări sau traduceri. Într-un caiet gros, cu indice alfabetic, doctorul își transcria cuvintele noi pe care le întâlnea în exercițiile lui. Unele caiete aveau notate pe pagina de gardă anumite

date; probabil timpul în care lucrase materia cuprinsă în ele. Mi-am dat încă o dată seama de munca pe care o depusese doctorul în învățătura limbii sanscrite; un caiet de trei sute de file fusese acoperit cu exerciții în mai puțin de două săptămâni.

În după-amiaza aceea de toamnă ploioasă n-am găsit nimic în sertarul cu manuscrise, care să-mi indice altceva decât o înverșunată pasiune pentru studiul limbii sanscrite. Doar o simplă însemnare, pe prima pagină a unui caiet de exerciții, mi-a atras o clipă atenția. Erau câteva cuvinte, turburătoare însă pentru mine. *Shambala= Agarttha= tărâmul nevăzut.* Toate celelalte file erau acoperite cu aceleași exerciții școlărești.

M-am întors a doua zi mai devreme ca de obicei. Niciodată nu intrasem în bibliotecă atât de agitat și curios ca acum. Noaptea mi-o pierdusem aproape în întregime gândindu-mă la tot ce-mi destăinuise fiica d-nei Zerlendi și întrebându-mă ce forță de dincolo l-a mânat pe doctor la un gest atât de brutal, la o despărțire atât de crudă de familia, prietenii și țara lui. Cum am ajuns în bibliotecă, m-am apropiat din nou de sertarele în care cercetasem cu o zi înainte, am încărcat un braț întreg de caiete, mape și maculatoare, și m-am așezat la birou. Procedam de data aceasta cu foarte mare luare-aminte. Caietele erau scrise cu o literă sanscrită din ce în ce mai sigură, ajungând cu timpul cursivă. O jumătate de ceas în urma mea, intră d-na Zerlendi. Era palidă, slăbită, deși nu fusese suferindă decât două zile.

—Îmi pare bine că vă văd lucrând cu atâta interes, începu ea, dând cu ochii de maldărul cu caiete. Hârtiile acestea n-au fost încă cercetate de nimeni, adăugă, roșind ușor. Nu trebuie să țineți seama de ce v-a spus ieri fiica mea. Smaranda e o fire fantastică și în închipuirea ei vede legături între lucruri care n-au nimic de-a face unele cu altele. Ea era un copil pe atunci. Și pentru că Hans, logodnicul ei, a murit din imprudență la o vânătoare, după ce începuse să cerceteze și el caietele acestea, Smaranda și-a făurit o întreagă teorie. Ea crede că tot ce se leagă de Honigberger stă sub semnul unui blestem și cei care-i cercetează arhiva, începând cu soțul meu, suferă tot felul de nenorociri; cam așa cum se spune că s-a întâmplat cu cercetătorii mormântului lui Tutankhamon. Dar astea sunt fanteziile ei și a început să creadă în ele după ce a cetit nu știu ce cărți despre Tutankhamon.

Turburarea mea crescuse și mai mult ascultând-o. Căci acum nu știam ce să cred și de partea cui se află adevărul. D-na Zerlendi îmi

vorbise oarecum încurcată despre fiică-sa. Dar de unde ştia ce-mi spusese ea? mă întrebam. Doar n-o fi ascultat la uşă...

—Smaranda a rămas neconsolată după moartea lui Hans, în 1921, reîncepu d-na Zerlendi. Poate că datorită acestei mari dureri nu mai are, uneori, simţul realităţii.

—Dar duduia... încercai eu să o apăr.

—Nu e nevoie să-mi spuneţi mai mult, mă întrerupse d-na Zerlendi. Eu ştiu ce crede ea şi ce dă să înţeleagă, mai ales celor pe care îi întâlneşte în această bibliotecă.

Mi s-au părut, atunci, puţin cam incoerente lămuririle d-nei Zerlendi. Nu pomenise, totuşi, nimic despre soţul ei. Nu-mi afirmase că a murit, deşi nu vorbise nimic de dispariţie. Încercase doar să se apere de învinuirea pe care i-o adusese Smaranda, că invitase şi pe alţii înaintea mea să dezlege, sub o formă sau alta, „tainele" lui Honigberger, care puteau fi şi tainele soţului ei.

—Astea voiam să vă spun, şopti ea cu o voce obosită. Şi acum o să mă iertaţi dacă am să mă întorc în camera mea. Nu sunt încă pe deplin restabilită...

Rămas singur, începui să zâmbesc. Îmi spuneam că Smaranda va trebui să intre din moment în moment în bibliotecă, rugându-mă să nu cred cele mărturisite de d-na Zerlendi. Dar curiozitatea mea era prea puternică şi după puţin timp m-am reîntors la cercetarea caietelor.

Până aproape de seară am răsfoit mereu şi n-am întâlnit decât traduceri, teme, transcrieri de texte, interpretări, comentarii gramaticale. Un caiet în care se aflau însemnări asupra filozofiei Vedânta şi Yoga mi s-a părut mai interesant şi l-am pus deoparte. Am luat apoi în mână un caiet cu tartaje de carton negru, care purta şi el o însemnare şi un număr de ordine, ca toate celelalte, de care nu se deosebea de altfel întru nimic. Prima pagină era acoperită cu transcrierea câtorva pasaje din *Upanishade.* Aş fi crezut, fără îndoială, că paginile următoare cuprindeau cam acelaşi fel de texte, dacă ochii nu mi-ar fi căzut pe întâiul rând din pagina a doua: *Adau vada asit, sa cha vada ishvarabhimukha asit, sa cha vada ishvara asit!* O clipă, nu mi-am dat seama de înţelesul cuvintelor şi era să întorc altă pagină, când îmi străfulgeră în minte traducerea frazei pe care o cetisem. Era prologul *Evangheliei lui Ioan:* „La început a fost Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu, şi Dumnezeu era Cuvântul!" M-am mirat că doctorul transcrisese acest citat în traducere sanscrită şi am început să cetesc mai departe, ca să-i înţeleg rostul. Dar emoţia îmi zvârli, în clipa următoare, tot sângele în obraji. Cuvintele pe care

le ceteam, în haina străină a literelor sanscrite, erau româneşti. „Încep acest caiet în ziua de 10 ianuarie 1908. Precauţia cu care îmi travestesc scrisul o va înţelege cel care va izbuti să cetească până la urmă. Nu vreau ca gândul meu să cadă sub ochii oricui..."

Acum îmi dădeam seama de ce doctorul transcrisese în fruntea paginii II, citatul din *Evanghelia lui Ioan;* ca să atragă atenţia că cele ce urmează nu sunt texte indiene. El îşi luase toate precauţiile ca nici un cercetător profan să nu bănuiască nici pe departe conţinutul caietului; acelaşi tip de caiet ca toate celelalte, acelaşi număr de ordine, acelaşi scris sanscrit...

De emoţie, nu îndrăzneam să cetesc mai departe. Se făcuse destul de târziu şi trebuia să plec, puţine minute în urmă. Dacă aş fi chemat-o pe d-na Zerlendi şi i-aş fi cetit conţinutul caietului, poate aş fi făcut-o împotriva voinţei autorului. Trebuia să-l descifrez eu întâi, înainte de a-l comunica altora. Dar nu voi avea timp să-l sfârşesc în seara aceasta, îmi spuneam deznădăjduit.

Atunci se deschise uşa de la salon şi intră jupâneasa. Părea mai încruntată ca de obicei, mai aspre îi erau privirile. Când o văzui apropiindu-se, îmi plecai ochii în caiet, pe care-l deschisei la întâmplare. Cele ce ceteam atunci mă făceau literalmente să sufăr că nu pot rămâne singur câteva ceasuri în şir, să-mi dau seama tot ce s-a întâmplat.

—Mâine şi poimâine scuturăm casa, vorbi jupâneasa. D-aia am venit să vă spun. Să nu luaţi degeaba drumul până aici. Că dacă m-apuc să scutur, nu răzbesc înainte de două zile...

Dădui din cap, mulţumindu-i. Dar jupâneasa avea probabil chef de vorbă. Se apropie mai mult de birou şi-mi arătă cu mâna caietele.

—Toate lucrurile acestea diavoleşti strică mintea, vorbi ea cu înţeles. Mai bine i-aţi spune cocoanei că nu le dovediţi şi v-aţi vedea de tinereţile d-voastră, că-i mai mare păcatul de ele...

Ridicai ochii din caiet şi o privii scrutător.

—Domnul doctor d-aia s-a prăpădit, continuă ea.

—A murit? întrebai eu repede.

—Şi-a luat lumea în cap şi s-a prăpădit, repetă ea pe acelaşi ton.

—Dar l-ai văzut d-ta mort? revenii eu.

—Nimeni nu l-a văzut mort, dar s-a prăpădit în lumea largă, fără o lumânare... Şi a lăsat casa pustie... Să nu vă luaţi după cocoana, adăugă ea mai încet. Nici ea, săraca, n-a mai rămas în toate minţile. Că la doi ani, s-a prăpădit şi fratele dânşii, prefectul, după ce venise cu un franţez, cu un învăţat franţez, aici...

—Hans, spusei eu.

—Nu, domnişorul Hans a venit târziu. El nici nu era franţez. El a venit în urmă, după război... A murit şi el tânăr...

Nu ştiam ce să spun. Am rămas mut, privind-o. În acea clipă mă simţeam şi eu atras de un farmec straniu, nemaiîntâlnit. Jupâneasa ştergea cu podul palmei muchea biroului.

—D-aia venisem, vorbi ea târziu, să vă spun că scuturăm vreo două zile...

Se îndepărtă apoi şchiopătând şi ieşi prin aceeaşi uşă care dădea în salon. Privii din nou caietul. Era îngrozitor să mă despart tocmai acum, când îl găsisem şi să mă întorc peste trei zile. Aproape fără să-mi dau seama ce fac, l-am luat şi l-am ascuns sub haină, tremurând din toate încheieturile. Am mai întârziat apoi câteva minute, ca să-mi domolesc respiraţia agitată, am pus la loc restul caietelor şi am ieşit în vârful picioarelor, nu cumva să întâlnesc pe cineva care să-mi ghicească gândurile şi vina.

V

Am rămas în seara aceea încuiat în casă, cu transparentele lăsate, nu cumva lumina lămpii mele să încurajeze pe vreun prieten să-mi tulbure singurătatea. Şi cu cât înaintam în noapte, parcă timpul şi locul unde mă aflam s-ar fi risipit într-o turbure ceaţă, atât îmi era de copleşită întreaga fiinţă, descifrând, pagină cu pagină, însemnările doctorului Zerlendi. Cetirea n-a mers tocmai uşor. La început, doctorul se trudea să scrie cu cea mai mare luare-aminte, pentru că anevoie se pot transpune toate sunetele româneşti în grafie sanscrită. Dar după câteva pagini, transcripţia devenea tot mai aproximativă şi trebuia mai mult să ghiceşti cuvântul decât să-l ceteşti. Fie din pricina emoţiei cu care îşi însemna în caiet turburătoarele lui experienţe, fie datorită grabei, scrisul doctorului Zerlendi nu îngăduia o lectură curgătoare. Cu timpul, frazele deveneau tot mai scurte, cuvintele tot mai tehnice, asemenea unui limbaj convenţional, cifrat. În pragul experienţelor sale ultime, doctorul avusese grijă să-şi păstreze secretul, folosind cu exclusivitate terminologia yogică, inaccesibilă celor care nu adânciseră, ca el, ştiinţa aceasta bogată în arcane.

„Scrisoarea lui Honigberger către J. E. a fost pentru mine cea mai precisă confirmare", scria doctorul la începutul jurnalului său intim, fără să spună cine era J. E. şi ce cuprindea acea scrisoare, de care-mi

amintise, destul de vag, doamna Zerlendi într-una din convorbirile noastre. „Încă din primăvara anului 1907, am început să cred că tot ce scrisese Honigberger în amintirile sale indiene era nu numai autentic, în sensul strict al cuvântului, dar reprezenta numai o infimă parte din ce văzuse şi ce izbutise să înfăptuiască el." Urmează o serie de trimiteri la opera lui Honigberger; cazuri de „fachirism", levitaţiune, moarte aparentă, îngropare de viu etc., fapte pe care e îndrituit să le socotească autentice. „Am început cele dintâi experienţe în ziua de 1 iulie 1907. Cu săptămâni înainte, făcusem un examen sever de conştiinţă şi renunţasem la tutun, alcool, carne, cafea, ceai şi toate celelalte. Nu încerc acum să refac istoria acestei penibile etape preliminare, care a durat şase luni. Mi-a trebuit o voinţă de fier, căci de mai multe ori eram gata să renunţ şi să mă întorc la distracţiile mele istoriografice. Din fericire, scrisoarea lui Honigberger îmi dovedea că lucrurile acestea *pot fi înfăptuite* şi asta îmi da mereu curaj. Niciodată nu-mi închipuiam însă că se poate ajunge atât de departe şi relativ cu atât de puţină trudă. Pentru că numai după ce dobândeşti cele dintâi *puteri* şi-ţi cad brusc vălurile de pe ochi, îţi dai seama cât e de mare ignoranţa oamenilor şi ce dureroasă iluzie îi păcăleşte zi cu zi, până în pragul morţii. Voinţa şi energia pe care le depune un om ca să-şi satisfacă ambiţia socială sau vanitatea ştiinţifică sunt poate chiar mai mari decât aceea care ţi se cere pentru a dobândi lucrul acesta extraordinar: propria ta salvare din nimicnicie, din ignoranţă şi din durere."

Doctorul descrie cu destule amănunte - în acea zi de 10 ianuarie 1908 şi în zilele următoare - primele sale experienţe. Din câte mi-am putut da seama, el cunoştea încă de mai înainte literatura yogică, îndeosebi tratatul lui Patanjali şi comentariile sale, era familiarizat cu filosofia ascetică şi mistică indiană, dar încă nu încercase niciodată punerea lor în practică. A trecut de-a dreptul, pare-se, la acea dificilă experienţă a ritmării respiraţiei, *pranayama*, fără să dobândească multă vreme rezultate încurajatoare.

„La 25 iulie am adormit în timpul unui asemenea exerciţiu", notează el, după ce aminteşte că, puţine zile mai înainte, îl înecase o tuse de o neobişnuită violenţă. „Multă vreme făceam aceste exerciţii după miezul nopţii, apoi dimineaţa în zori. O cumplită presiune toracică şi accese de tuse seacă au fost singurele rezultate. Am înţeles, după două săptămâni de eforturi, că nu izbuteam nimic, pentru că, silindu-mă să-mi ritmez respiraţia, în conformitate cu textul lui Patanjali, uitam să-mi concentrez mintea într-un singur obiect.

Rezistența pe care o întâmpinam se datora tocmai acestei vacuități mentale de care, pe atunci, nu-mi dădeam seama. Am încercat din nou sfatul lui Honigberger. Mi-am astupat urechile cu ceară și n-am început *pranayama*, decât după câteva minute de rugăciune. Am dobândit o stare de neobișnuită liniște mentală. Îmi amintesc și acum cele dintâi senzații: parcă m-aș fi aflat în mijlocul unei mări înfuriate, care se calmează văzând cu ochii, până ce nu rămâne decât o nemărginită pânză de apă, fără nici un val, fără nici cea mai mică înfiorare. Apoi, un sentiment de plenitudine, pe care nu-l pot asemăna cu nimic, în afară de sentimentul care te stăpânește câteodată după ce asculți multă muzică de Mozart. Câteva zile de-a rândul am repetat aceeași experiență, fără să izbutesc însă s-o depășesc. Mă trezeam după un sfert de ceas într-o vagă reverie, deși știam că nu asta trebuia să fie rezultatul exercițiului. Undeva, pe drum, pierdusem controlul; mă lăsasem furat de vraja pe care propria mea minte o răspândise în juru-mi. Reluam exercițiul dar, după o trecere oarecare de timp, rezultatul era același: reverie, somnolență sau placiditate mentală fără seamăn..."

Cât de turburătoare erau pentru mine mărturisirile acestea! Încercasem și eu, cândva, unele din experiențele în care stăruise doctorul cu atâta cerbicie și întâmpinasem aceleași greutăți. Dar el avusese mai mult noroc și, în orice caz, o mai tenace voință. În primele zile ale lui septembrie 1907 a făcut, aproape fără să-și dea seama, un mare pas înainte, în aceste exerciții de ritmare a respirației, adică de perfectă echivalare a inspirației și a expirației. „Am început, ca de obicei, prin a-mi reține răsuflarea 12 secunde." Asta însemna că izbutise să inspire aerul în 12 secunde, să-și rețină respirația 12 secunde și să expire aerul în tot atâtea secunde. „Obiectivul meditației era, în acea zi, focul. Fără îndoială că-și ‚fixase" mintea asupra unui recipient cu jăratic, încercând să pătrundă esența „focului", să regăsească acest foc în întreg cosmosul, asimilându-și în același timp „principiul" lui, identificându-l în atâtea procese din propriul său trup, reducând infinitatea de arderi care alcătuiesc laolaltă universul și fiecare organism în parte la același element incandescent din fața ochilor săi.

„Nu-mi dau prea bine seama cum s-a întâmplat, dar, după un timp oarecare *m-am trezit dormind* sau, mai precis, m-am trezit în *somn* fără ca eu să fi dormit în adevăratul înțeles al cuvântului. Trupul meu, cu simțurile toate, se cufunda într-un somn din ce în ce mai adânc, fără ca mintea să-și întrerupă o singură clipă activitatea. Totul

adormise în mine, afară de luciditate. Continuam să meditez asupra focului, dându-mi în acelaşi timp seama, într-un chip nelămurit, că lumea din jurul meu se schimbă cu desăvârşire şi că, dacă aş fi întrerupt o singură clipă concentrarea, m-aş fi integrat şi eu, firesc, lumii acesteia, care era lumea somnului"...

Cum recunoaşte chiar el mai târziu, doctorul Zerlendi izbutise în acea zi cel dintâi, şi poate, cel mai greu pas în drumul pe care şi-l hotărâse. Izbutise ceea ce se numeşte în termeni tehnici continuitatea conştiinţei, adică trecerea de la conştiinţa stării de veghe la conştiinţa stării de somn, fără nici un fel de hiatus. Conştiinţa omului normal este despicată brutal prin somn; nimeni nu-şi păstrează continuitatea fluxului mental când adoarme, nimeni nu se ştie adormit (îşi dă, cel mult, seama, uneori, că visează) şi nimeni nu-şi continuă, lucid, gândirea în somn. Din lumea somnului îşi aminteşte doar câteva vise, şi o anumită spaimă nedefinibilă.

„Ceea ce mă înspăimânta mai mult în această descoperire a mea - că mă aflu *treaz* în *somn* - era sentimentul că lumea de lângă mine se schimba cu totul şi nu mai semăna în nici un chip cu lumea conştiinţei diurne. Mi-e foarte greu să precizez cum simţeam eu această schimbare, pentru că mintea mi-o proiectasem întreagă, ca un singur fascicul, asupra focului, iar simţurile îmi erau adormite. Totuşi, parcă mă aflam într-un alt spaţiu, unde nu era nevoie să priveşti ca să poţi vedea, iar eu *vedeam* schimbându-se treptat odaia în care mă aflam, obiectele, formele, culorile. Tot ce s-a petrecut atunci e peste putinţă de descris: totuşi, voi încerca să descriu cum voi putea, pentru că nimeni, după câte ştiu, n-a îndrăznit să reveleze prin scris o asemenea experienţă. Priveam necontenit focul, nu ca un pretext de transă hipnotică, pentru că am studiat îndeajuns hipnotismul ca să-i cunosc tehnica şi efectele. În timp ce priveam, gândeam asupra focului, îl *asimilam*, pătrunzând cu mintea în propriul meu trup, identificând toate combustiile din el. Nu era, deci, o gândire înţepenită, ci doar o gândire care era *una*, adică nu era fărâmiţată în mai multe direcţii, nu era solicitată de mai multe obiecte, nu era distrată de vreun stimul extern sau de vreo amintire proiectată ca un *éclat* din subconştient. Această gândire, *una*, îşi avea în foc doar punctul de sprijin; cu ea pătrundeam însă pretutindeni unde trebuia să identific focul. Deci hipnoza era cu desăvârşire exclusă; mai ales că eram neîncetat lucid; ştiam cine sunt, de ce mă aflu într-o asemenea poziţie, de ce-mi ritmez respiraţia, cu ce scop meditez asupra focului. Şi cu toate acestea, îmi dădeam seama, concomitent, că mă aflu în alt spaţiu, în altă lume.

Nu-mi mai simţeam deloc corpul; doar o vagă căldură a capului, căldură care cu timpul dispăru şi ea. Lucrurile păreau ca şi cum ar fi curs necontenit, fără ca profilul lor să se altereze totuşi prea mult. La început, ai fi spus că vezi totul ca printr-o apă în continuă mişcare, dar comparaţia nu era deloc exactă. Lucrurile, de fapt, curgeau; unele mai încet, altele foarte repede, dar îţi era peste putinţă de spus *unde* curg ele şi prin ce proces miraculos substanţa lor nu secătuieşte printr-o asemenea revărsare peste marginile lor fireşti; deşi, ca să încerc a da seama mai precis de viziunea mea, nu era vorba de o revărsare *peste* marginile obiectului, ci parcă înseşi marginile acestea curgeau necontenit. Ceea ce era şi mai straniu, toate lucrurile acestea se apropiau şi se depărtau fără voia lor. Deşi nu le priveam, ştiam însă că ele sunt acolo: un pat, două scaune, un covor, un tablou, o măsuţă de noapte etc. - aveam impresia că ele s-ar aduna toate la un singur loc îndată ce mi-aş opri ochii asupra unuia din ele. Impresia aceasta nu era o părere, o iluzie; se putea asemăna cu sentimentul precis pe care-l are un om când se află în apă, că poate înainta sau ieşi din apă. Era ceva pe care-l ştiam, fără ca să-mi dau seama dacă l-am experimentat vreodată. Aveam, de asemenea, impresia că pot privi mult mai departe decât îmi îngăduiau pereţii camerei mele. Nu pot spune că lucrurile deveniseră transparente. Dimpotrivă, afară de continua lor curgere şi mobilitatea lor curioasă, răspunzând parcă dorinţei mele eventuale de a le privi, lucrurile rămăseseră ca mai înainte. Şi, cu toate acestea, puteam privi dincolo de ele, deşi, repet, nu încercasem să privesc. În nici un caz, nu *prin ele,* ci *dincolo* de ele. Erau acolo, în faţa mea, şi totuşi ştiam că poate vedea mai departe, ele rămânând la locul lor. Se asemăna întru câtva senzaţia aceasta cu viziunea pe care o poate avea un om privindu-şi din colţul unei odăi întreaga casă; nu vede prin ziduri şi totuşi vede tot ce ştie că se află într-o odaie învecinată sau în toată casa, fără să aibă senzaţia că privirile lui au trecut prin ziduri..."

VI

Fără îndoială că doctorul scria toate acestea după ce repetase de nenumărate ori experienţa continuităţii conştiinţei în somn. După claritatea scrisului acestui fragment, s-ar părea că el redactase cu multă grijă descrierea de mai sus şi o transpusese apoi în litere sanscrite - ceea ce nu va face mai târziu, când se mulţumea să noteze de-a dreptul în caiet.

„După câtva timp, am simțit dorința să pătrund mai adânc în lumea somnului, să explorez spațiul acela necunoscut din jurul meu. Nu îndrăzneam, totuși, să-mi dezlipesc ochii de jăratic. O neliniște stranie, aș putea spune chiar și un început de groază, mă amenința. Nu știu ce m-a făcut să închid brusc ochii: în nici un caz oboseala pentru că, repet, mă simțeam dormind, și mintea îmi era mai trează ca niciodată. Am rămas înmărmurit, regăsind, cu pleoapele închise aceeași viziune pe care o aveam cu ochii deschiși. Numai jăraticul parcă se schimbase: *curgea* și el, întocmai ca toate lucrurile din jurul lui, iar strălucirea îi era mai puternică, deși, aș putea spune, mult mai puțin *vie*. După câteva clipe de șovăială, am deschis iar ochii. Mi-am dat seama că era inutil să *privesc*, să-mi întorc pupilele către un anumit colț al odăii; vedeam în orice parte aș fi voit, vedeam oriunde mi-aș fi aruncat gândul, fie că aveam sau nu ochii deschiși. M-am gândit la grădina din spatele casei și am văzut-o chiar în acea clipă, ca și cum aș fi fost acolo. Ce spectacol uluitor! Parcă ar fi fost un ocean de sevă vegetală în neodihnită frământare. Arborii aproape se îmbrățișau unii cu alții, iarba părea că tremură ca un snop de alge, numai fructele erau mai liniștite, purtate parcă într-o lungă legănare...

În clipa următoare, mirajul acestei furtuni vegetale a dispărut brusc. Mă gândeam la Sofia și am văzut-o, în patul cel mare din iatacul nostru, dormind. În jurul capului, plutea o aură violet-închisă; trupul ei parcă năpârlea necontenit, atâtea falduri se revărsau din ea, pierind îndată ce se desfăceau de membre. Am stat mult timp privind-o fix, încercând să înțeleg ce se petrece. Am zărit apoi o flacără sfioasă pâlpâind când în dreptul inimii, când mai jos, spre pântec. Deodată, încep să-mi dau seama că Sofia se afla lângă mine. A fost o clipă îngrozitoare, căci o vedeam foarte bine în pat, dormind, și o vedeam în același timp alături de mine, privindu-mă uimită în ochi, ca și cum ar fi vrut să mă întrebe ceva. Figura ei trăda o nespusă mirare; poate că arătam altfel de cum se aștepta ea să mă vadă, poate că nu semănam cu oamenii pe care îi întâlnise până atunci în visul ei. Pentru că, de-abia mai târziu, după ce am repetat experiența de mai multe ori, am început să-mi dau seama că fețele pe care le întâlneam în jurul meu erau proiectarea conștiinței feluritelor persoane în timpul somnului. (Mărturisesc că nu înțeleg ce voia să spună doctorul Zerlendi. Am lăsat însă acest pasaj, pentru interesul eventual pe care îl vor afla ocultiștii. Un *sadhu* cu care mă întovărășisem, prin 1930, la Konarak, îmi spunea - dar nu-mi dau seama dacă spunea adevărul - că este tulburător să te întâlnești, în timpul unor anumite meditații

yogice, cu duhurile oamenilor care dorm şi care rătăcesc, ca nişte umbre, în dimensiunea somnului. S-ar spune că te privesc cu nelinişte, neînţelegând cum e cu putinţă să te întâlnească *acolo*, lucid, treaz.) Puţine clipe în urmă, spaţiul din jurul meu s-a schimbat brusc. Spaima mă adusese din nou în stare de veghe. Am rămas câtva timp în aceeaşi poziţie pe care o avusesem de la începutul experienţei, şi am numărat din nou secundele; ritmul respiratoriu rămăsese acelaşi: 12 secunde"...

Întoarcerea de la conştiinţa de vis la conştiinţa de veghe s-a făcut brutal; continuitatea fusese întreruptă de spaimă. De-abia după mai multe experienţe, repetate în ziua următoare, în cel mai mare secret, a izbutit doctorul să se reîntoarcă la conştiinţa diurnă fără nici un hiatus, prin simpla voinţă. Actul de voinţă îl formula astfel: „Acum mă întorc". În acelaşi timp, micşora ritmul respiratoriu de la 12 la 8 secunde , retrăgându-se lent din starea de somn.

Despre experienţele care au urmat, însemnările sunt mai sumare, fie pentru că doctorul nu voia să spună mai mult, fie pentru că nu putea, nu găsea nici o descriere potrivită. Într-adevăr, mărturiseşte într-un loc: „Unificarea conştiinţei se dobândeşte printr-o trecere *continuă*, adică fără nici un fel de hiatus, de la starea de veghe, la starea de somn cu vise, apoi de somn fără vise şi, în sfârşit, la starea cataleptică". Unificarea acestor patru stări, care presupune (cât ar părea ea de paradoxală) unificarea conştientului cu subconştientul şi inconştientul, luminarea treptată a zonelor obscure şi impenetrabile ale vieţii psihomentale este, de altfel, scopul tehnicilor preliminarii yogice. (Toţi asceţii indieni pe care i-am cunoscut şi care au acceptat să-mi dea oarecare lămuriri socoteau etapa aceasta a unificării stărilor de conştiinţă drept cea mai importantă. Cel care nu izbutea această experienţă nu putea dobândi nici un profil spiritual de pe urma practicilor yogice.)

Despre trecerea de la starea de somn cu vise la starea de somn adânc, fără vise, găsesc foarte puţine amănunte. „Am izbutit să distanţez şi mai mult aspiraţia de expiraţie; câte 15 secunde de fiecare moment, ajungând chiar la 20 de secunde." Asta însemna că respira o dată pe minut; căci 20 de secunde îşi reţinea răsuflarea, 20 de secunde inspira, 20 de secunde expira. „Am avut impresia că mă întorc într-o lume spectrală, unde nu întâlneam decât culori, aproape fără să fie conturate în forme. Mai mult pete colorate. În schimb, universul sonor domina lumea formelor. Fiecare pată luminoasă era un izvor de sunete." Pe cât înţeleg eu, doctorul încearcă să dea seama - în câteva rânduri sumare - de acel cosmos sonor care începe să fie accesibil

inițiatului numai după o repetată meditație asupra sunetelor, asupra acelor „silabe mistice" de care vorbesc tratele *Mantra-Yoga.* Se pare, într-adevăr, că începând de la un anumit nivel al conștiinței nu se mai întâlnesc decât sunete și culori - formele propriu-zise dispărând ca prin farmec. Dar indicațiile doctorului Zerlendi sunt prea vagi ca să-i putem reconstitui experiența.

Cu cât rezultatele tehnicii yogice sunt mai uluitoare, cu atât mărturisirile lui sunt mai reticente. Despre pătrunderea în starea de catalepsie, numai această precizare: „Cu ultima mea experiență, am început să aflu gândurile oricărui om asupra căruia îmi concentram atenția. Verificarea am făcut-o asupra Sofiei, care tocmai în timpul acela sfârșea de scris o scrisoare administratorului. Aș fi putut foarte bine ceti direct scrisoarea, dar n-am făcut-o: eram acolo, lângă ea, și toate gândurile ei - nu numai acelea pe care le mărturisea în scrisoare - le aflam firesc, ca și cum aș fi ascultat-o vorbind."

Cât de uimitoare sunt aceste experiențe, doctorul Zerlendi nu le acorda o prea mare însemnătate. „Se poate ajunge la același rezultat chiar fără o asceză prea riguroasă, ci numai printr-o maximă concentrare mentală. Deși îmi dau foarte bine seama că oamenii moderni nu mai sunt în stare de un asemenea efort mintal. Sunt risipiți sau în necontenită evanescență. Asceza îți folosește nu pentru a dobândi aceste puteri, ci pentru a nu cădea pradă lor. Explorarea stărilor de conștiință necunoscute te poate ispiti atât de mult, încât riști să-ți cheltuiești viața fără să ajungi la capăt. Este o lume nouă, dar rămâne totuși o *lume.* Dacă te mulțumești s-o explorezi, fără să vrei s-o transcenzi - așa cum ai încercat să transcenzi lumea stărilor de veghe - e ca și cum învățând o limbă nouă te-ai apuca să cetești toate cărțile scrise în această limbă, renunțând a mai învăța alte limbi."

Nu-mi dau bine seama pe ce treaptă de desăvârșire tehnică se afla doctorul când începuse să-și scrie jurnalul. Aproape douăzeci de pagini sunt redactate în zilele de 10, 12 și 13 ianuarie 1908; ele cuprind un fel de scurtă reamintire, pentru eventualul cetitor, a etapelor preliminarii, fără să se precizeze însă până unde se întind aceste preliminarii. De mai multe ori menționează inițialele J.E. „Cred că asta a fost greșeala de moarte a lui J.E., scrie într-un loc. Nu și-a dat seama de irealitatea fenomenelor pe care le descoperise în lumea spectrală. A crezut că asta reprezintă granița ultimă până unde poate ajunge spiritul omenesc. A acordat experienței sale o valoare absolută, când, de fapt, avea de-a face tot cu fenomene. Paralizia lui cred că așa se poate explica. Honigberger a izbutit, probabil, să-i

reactiveze anumiți centri, însă mai mult n-a putut. Amnezia nu i-a putut-o vindeca." E un pasaj obscur; probabil că J.E. nu și-a putut stăpâni până la urmă conștiința și a căzut pradă propriilor sale descoperiri în lumea supranormală. Îmi aduc aminte că toate tratatele oculte indiene vorbesc despre noile niveluri cosmice în care pătrunde ascetul prin tehnica yoga, ca fiind tot atât de „iluzorii" ca și cosmosul la care are acces orice om în condiția sa normală. Pe de altă parte, nu-mi dau seama dacă „centrii" la care se referă sunt centrii nervoși sau plexurile oculte pe care le cunoștea yoga și celelalte tradiții.

În orice caz, se pare că acest J.E. încercase, sub directa influență a lui Honigberger, o inițiere de tip yogic și eșuase groaznic, fie din cauza pe care o bănuia doctorul Zerlendi, fie pentru că nu avea o constituție favorabilă tehnicilor pe care le încerca. „Am izbutit acest lucru" - notează mai departe doctorul, referindu-se la o complicată și obscură experiență de proiecție a conștiinței în afară de trup, realizată în stare de catalepsie - „pentru că aveam în mod excepțional o condiție senzorială asiatică (?). Un european nu cred că poate izbuti. El nu-și *simte* corpul mai jos de diafragmă și încă lucrul acesta e destul de rar. De obicei, își simte numai capul; mi-am dat seama acum, în urmă, când îi văd cum nu s-au văzut ei niciodată și nici unul din ei nu-mi poate ascunde nimic."

Pasajul e destul de criptic. Bănuiesc că „o condiție senzorială asiatică" ar putea însemna experiența difuză pe care oamenii o au despre propriul lor corp și care diferă de la rasă la rasă. Știu, bunăoară, că un oriental își simte altfel corpul decât noi, europenii. Atingând piciorul sau umărul unui oriental, el are aceeași senzație de siluire pe care o avem noi dacă cineva ne-ar atinge ochii sau buzele cu dosul palmei. În ceea ce privește „simțirea corpului mai jos de diafragmă", expresia s-ar referi la incapacitatea occidentalilor de a avea *experiența* totală a trupului lor. Într-adevăr, foarte puțini dintre noi se pot lăuda că își *simt* trupul ca un *întreg*. Cei mai mulți își simt propriu-zis numai anumite secțiuni - fruntea, inima - și numai în anumite împrejurări. Încercați să vă simțiți, bunăoară, picioarele - într-o poziție de totală odihnă, de pildă întins în voie pe pat - și veți vedea cât e de greu lucrul acesta.

„Am unificat cu destulă ușurință cele două curente (?), până la călcâi, scrie iarăși doctorul, în legătură cu aceeași experiență. În acea clipă am avut senzația precisă că sunt sferic, că am devenit o bulă impenetrabilă, perfect impermeabilă. Sentiment plenar de autonomie, de invulnerabilitate. Miturile referitoare la omul primitiv, conceput

sub formă de sferă, derivă din această experiență a unificării curentelor." Nu îndrăznesc să afirm că e vorba de curentele negativ-pozitiv ale terapeuticii oculte europene. Mai probabil, doctorul se referea la cele două fluide, de o natură atât de greu de precizat, ale tradiției oculte indiene, „curente" care străbat corpul omenesc și pe care doctrinele yogice și tantrice le omologhează cu luna și soarele. Dar, repet, nu îndrăznesc să afirm nimic cu certitudine, necunoscând decât fragmentar etapele inițierii pe care a încercat-o el.

VII

Însemnările doctorului Zerlendi se răresc în tot cursul lunilor februarie, martie și aprilie 1908. Puținele pagini scrise în acest răstimp sunt de altfel criptice și se referă îndeosebi la experiențe anterioare. Interesul doctorului față de jurnalul său intim scade simțitor. De unde la început se trudea să descrie cât mai desăvârșit o experiență, curând interesul său pentru asemenea mărturisiri oboseşte. Poate că își dă seama cât de inaccesibile sunt lucrurile acestea eventualului cetitor profan căruia i-ar cădea sub ochi. Sau, poate, se detaşează prea mult de lumea noastră și nu-l mai interesează, sub nici un chip, comunicarea experiențelor sale. În orice caz, el nu notează aproape niciodată - în acest răstimp - experiențe sau gânduri descoperite în ziua respectivă. Revine necontenit asupra întâmplărilor din zilele sau săptămânile anterioare. Aș crede că descoperirile lui îl interesau prea mult ca să și le noteze zi cu zi. Mai ales când încerca o experiență nouă era atât de preocupat de ea, încât nu și-o însemna decât mult timp în urmă și de cele mai multe ori foarte sumar. „Rezultate incerte cu *muktasana* practicată în zori", notează el prin aprilie. Ar trebui câteva pagini ca să explice proporția aceasta cifrată, referitoare la o anumită poziție a corpului. De aceea nici nu încerc s-o explic, căci asemenea indicații tehnice cu privire la pozițiile corpului în timpul meditației yogice, la exercițiile respiratorii sau la fiziologia ascetică, abundă în notele doctorului Zerlendi. De altfel, am dat unele lămuriri referitoare la asemenea practici în cartea mea despre yoga și nu mai revin în povestirea de față.

La sfârșitul lui aprilie 1908, jurnalul pare că-l interesează din nou. După notațiile fugare și tehnice de până acum, urmează o lungă mărturisire. „Între alte lucruri de cea mai mare însemnătate pe care

Honigberger le destăinuie lui J.E. a fost şi existenţa Shambalei, a acelei ţări miraculoase care, după tradiţii, se află undeva în nordul Indiei şi în care numai cei iniţiaţi pot pătrunde. J.E., înainte de nebunia lui, crezuse că acest tărâm nevăzut poate fi totuşi accesibil celor neînzestraţi, şi pe o pagină a lui pe care am găsit-o la Iaşi, notase numele a doi iezuiţi, Ştefan Cacella şi Ioan Cabral care, pretindea el, ar fi ajuns în Shambala. Mi-am procurat cu destulă greutate operele acestor doi misionari iezuiţi, dar mi-am dat seama că afirmaţiile lui J.E. fuseseră neîntemeiate. Cacella şi Cabral sunt, într-adevăr cei dintâi europeni care au auzit de Shambala şi o menţionează. Aflându-se în Bhutan, în căutarea drumului spre Kathay, au aflat de existenţa acestui tărâm miraculos, pe care localnicii îl socoteau că se găseşte undeva spre miazănoapte. Şi în căutarea lui au şi pornit, în 1627; dar n-au ajuns decât în Tibet. Ţara miraculoasă, Shambala, ei n-au găsit-o. Spre deosebire de J.E., eu, îndată ce am aflat de mărturisirile lui Honigberger, am crezut că ea nu poate fi identificată cu un tărâm oarecare, precizat geograficeşte în centrul Asiei. Poate că m-au influenţat în această credinţă a mea şi legendele indiene în legătură cu Agarttha, ca şi cu acele „insule albe" din mitologia buddhistă şi brahmanică. Într-adevăr, niciodată nu întâlnisem vreun text indian care să afirme că se poate ajunge în aceste tărâmuri miraculoase altfel decât prin puteri supranaturale. Toate mărturiile vorbesc despre „zborul" lui Buddha sau al altor iniţiaţi către aceste tărâmuri ascunse ochilor profani. Or, lucrul acesta se ştie, „zborul" însemnează în limbajul simbolic şi secret capacitatea omului de a transcende lumea simţurilor şi, deci, de a avea acces în lumile nevăzute. Tot ce ştiam despre Honigberger mă îndemna să cred că el pătrunsese în Shambala datorită tehnicii sale yogice, în care ajunsese maestru încă înainte de 1858, dar că misiunea cu care fusese încredinţat, probabil, nu izbutise s-o ducă la bun sfârşit. Numai aşa îmi explic de ce s-a întors atât de repede din India şi de ce a murit puţin timp după întoarcere, lăsând documentul acela de o atât de mare importanţă în mâinile unui tânăr nepriceput ca J.E."...

Cu câtă strângere de inimă am cetit eu paginile de mai sus! Câte amintiri m-au năpădit deodată, în inima nopţii, întâlnind aceste două nume: Shambala şi Agarttha! Căci în căutarea tărâmului nevăzut pornisem şi eu, cândva, hotărât să nu mai mă întorc în lume înainte de a-l cunoaşte. O rană veche, pe care o credeam de mult vindecată, a început să sângereze, amintindu-mi lunile acelea petrecute în Himalaya, foarte aproape de graniţa Tibetului, pe drumul sfânt al

Bhadrinatului, întrebând din eremit în eremit dacă nu cumva a auzit de Shambala, dacă nu ştiu de cineva care să-i fi cunoscut taina. Şi cine ştie dacă, până la urmă, din coliba mea de pe malul stâng al Gangelui, din acel *kutiar* năpădit de junglă, la care de mult nu mai mă gândesc decât ca la un paradis pierdut -, cine ştie dacă nu mi-ar fi venit chiar de acolo dezlegarea şi n-aş fi izbutit, după ani de încercări şi pregătiri, să aflu drumul tărâmului nevăzut. Dar mi-a fost scris să nu-l pătrund niciodată, ci să-l port până la moarte în melancoliile mele...

Mai cumplită este mustrarea pentru cineva care s-a întors din drum, aflând apoi de la altul că drumul pe care apucase era cel bun. Mărturisirile doctorului Zerlendi mi-au întărit toate bănuielile mele, căci tot ce-a urmat s-a petrecut întocmai cum îmi închipuiam eu că *trebuie* să se întâmple cu acel care caută însetat Shambala. Aveam totdeauna vie în minte imaginea tărâmului nevăzut în care pătrunsese Honigberger. De fapt ştiam că acest tărâm este *nevăzut* numai pentru ochii celor profani. Mai precis, nu era vorba decât de o ţară inaccesibilă geograficeşte, pe care nu o puteai cunoaşte, adică după o prealabilă şi aspră pregătire spirituală. Îmi închipuiam această Shambala ascunsă celorlalţi oameni, nu prin cine ştie ce obstacole naturale, munţi înalţi sau ape adânci, ci prin *spaţiul* la care participă ea, spaţiu calitativ deosebit de spaţiul profan. Cele dintâi experienţe yogice mi-au verificat credinţa aceasta, căci mi-am dat seama cât de diferit este spaţiul experienţei profane de spaţiul celorlalte cunoaşteri omeneşti. Începusem chiar, în caietul de faţă, descrierea amănunţită a acestor experienţe, dar mi-am dat seama foarte curând că ele sunt indescriptibile. Cel care le cunoaşte îmi va da dreptate. Continui totuşi aceste însemnări, pentru că e necesar ca, din timp în timp, să existe o confirmare a străvechiului adevăr în care astăzi nu mai crede nimeni. Însuşi Honigberger, după credinţa mea, fusese lăsat să se întoarcă din Shambala pentru a încerca să reactiveze în Occident câteva centre de iniţiere care lâncezeau din Evul Mediu încoace. Moartea lui bruscă îmi confirmă credinţa aceasta; fără îndoială că el n-a ştiut cum să-şi împlinească misiunea sau a compromis-o de la început, de aceea a murit în chip atât de misterios. „În ceea ce mă priveşte, deşi n-am atins încă rezultatele definitive, cred că simt asupra mea o influenţă nevăzută, cineva care mă conduce şi mă ajută şi asta îmi întăreşte convingerea că până la urmă voi izbuti."

În legătură cu această influenţă nevăzută, doctorul Zerlendi nu mărturiseşte mai mult. De ea vorbeşte însă destul tradiţia ocultă,

îndeosebi cea orientală, şi tot ce-a urmat mă face să cred că doctorul nu s-a lăsat păcălit de o iluzie când a pomenit-o. Căci desăvârşirea lui yogică se împlineşte destul de repede, aproape vertiginos. Vara anului 1908 o petrece singur, la una din moşiile lui şi, mai târziu, întors la Bucureşti, rezumă câteva din experienţe. Unele din ele pot fi reconstituite cu oarecare certitudine. Bunăoară, vorbeşte într-un loc de viziunea ciudată pe care a avut-o după anumite meditaţii; i se părea că vede toate lucrurile răsturnate sau mai precis, exact contrarii decât sunt în realitate. De pildă, obiectele solide i se păreau inconsistente şi viceversa; „vidul" îi făcea impresia că e „plin", iar lucrurile dense i se păreau vacue. Dar mai era ceva asupra căruia doctorul Zerlendi nu dă nici un fel de amănunt precis: lumea întreagă, în totalitatea ei, o vedea - ca să citez manuscrisul lui - „cu totul contrarie decât pare ea unui om în stare de veghe", fără a lămuri ceea ce înţelege prin expresia „cu totul contrarie". Este adevărat, întâlnim aici o expresie care seamănă întocmai cu formulele severe ale misticilor sau cărţilor de ritual, căci pretutindeni în asemenea texte se vorbeşte despre lumea cealaltă sau lumea cunoscută în extaz, ca fiind „cu totul contrarie" celei pe care o vedem cu ochii trupului.

Tot atât de stranie este mărturisirea doctorului în legătură cu „reîntoarcerea" în lumea vizibilă, după o îndelungată contemplaţie. „La început, aveam impresia că mă clatin, că voi cădea la cel dintâi pas. Nu mai aveam siguranţa normală; ca şi cum ar fi trebuit să mă readaptez spaţiului cu trei dimensiuni. De aceea, multă vreme nici nu cutezam să mă mişc. Rămâneam împietrit, aşteptând să se întâmple o minune şi să-mi recapăt siguranţa pe care o aveam înainte de a cădea în transă. Acum îmi explic de ce, după extaz, sfinţii rămân ceasuri şi chiar zile întregi fără să se mişte, lăsând impresia că spiritul lor este încă răpit în Dumnezeire."

Sub data de 11 septembrie, notează: „Am încercat de mai multe ori transa cataleptică. Prima oară, 12 ceasuri; a doua oară şi a treia oară, 36 de ceasuri. Spuneam pădurarului că plec la conac şi mă întindeam singur în odaia mea, ştiind că nu voi fi turburat. Pentru întâia dată am putut verifica personal *ieşirea din timp*. Căci, deşi spiritul rămânea activ, trupul nu mai participă la curgerea timpului. Înainte de a provoca transa, mă bărbieream şi, după 36 de ceasuri, obrazul meu era tot atât de neted ca în clipa când cădeam în transă. Era şi firesc să se întâmple astfel. Căci *timpul* este experimentat de om prin ritmul său respiratoriu. Pentru orice om, între o inspiraţie şi o expiraţie se scurge un anumit număr de secunde; *viaţa* coincide, în

om, cu *timpul*. Prima oară am realizat transa cataleptică la 10 dimineața și m-am trezit la 10 noaptea; în tot acest răstimp, trupul meu zăcea în ceea ce unii au numit moarte aparentă, fără nici cea mai ușoară respirație. Aspirația de aer de la 10 dimineața s-a continuat, adică prin expirația de la 10 noaptea. În tot acest interval, trupul meu a fost scos din timp. Pentru corp, cele 12 ore s-au redus la câteva secunde - lunga aspirație de dimineață și expirația lentă premergătoare deșteptării. În ziua aceea eu am trăit, omenește, numai jumătate de zi; trupul meu a îmbătrânit, în 24 de ore, numai cu 12 ore; viața a fost suspendată, fără ca prin aceasta să-mi vatăme organismul."

Experiența încercată de doctorul Zerlendi este de altfel destul de populară, fără ca să fi fost până astăzi îndestulător studiată. „Moartea aparentă", care a făcut atâta vâlvă pe timpul lui Honigberger, pare a fi *într-adevăr o ieșire din timp*. Numai așa se explică de ce, după o transă de zece sau o sută de zile, trupul își păstrează greutatea și obrazul proaspăt bărbierit rămâne tot atât de curat. Dar acestea sunt stări care transcend categoric condiția umană și despre ele nu putem avea nici un fel de reprezentare. Nici cea mai fantastică închipuire nu poate intui în chip adecvat o asemenea ieșire din timp. Aluziile pe care le întâlnim în mărturisirile unor sfinți sau în scrierile oculte orientale sunt pentru noi toți ininteligibile. Eu însumi am adunat o colecție prețioasă de astfel de mărturisiri, cele mai multe exprimate alegoric, dar au rămas pentru mine taine pecetluite cu șapte peceți. Numai moartea va aduce, pentru unii din noi, o lumină nouă în această problemă.

„Pentru mine, singurul lucru de mirare este că oamenii nu învață nimic din asemenea experiențe. Cei mai de seamă dintre învățați s-au mulțumit să nege autenticitatea acestor întâmplări - la care asistaseră, de altfel, sute de martori -, preferând să rămână pe vechile lor poziții. Ca și cum te-ai mulțumi să străbați apele numai înot, renunțând deci să străbați o mare numai pentru că nu crezi cu putință că apa poate fi străbătută și cu o luntre."

VIII

Jurnalul se întrerupe în septembrie 1908 pentru patru luni. Cele dintâi însemnări următoare sunt de la începutul lunii ianuarie 1909. Ele nu pot fi transcrise aici, datorită caracterului lor tehnic. Sunt mai

degrabă simple enunțări de principii metafizice și rețete practice yogice. Unele din ele par fără nici un înțeles. „26 ianuarie. Experiența întunericului. Fiecare literă reluată de la capăt." Fără îndoială că se referea la alte exerciții anterioare, probabil meditații asupra sunetelor și a literelor - așa-numita *mantra-yoga* - despre care n-am găsit , însă, nici o indicație. Ce poate însemna totuși „experiența întunericului"?! Mai departe: „5 februarie. De curând, *samyama* asupra corpului. E de necrezut *și totuși e adevărat."* Însemnarea aceasta ar putea avea un sens dacă doctorul se referă la un anumit text din Patanjali, care spune că prin *samyama* asupra propriului său corp yoginul se face nevăzut privirilor celorlalți oameni. Prin *samyama*, Patanjali denumește ultimele trei etape ale desăvârșirii yogice, asupra cărora e greu de stăruit aici. Îmi vine totuși greu să cred că, încă de la 5 februarie 1909, doctorul izbutise acest miracol. Cum să-mi explic atunci surpriza lui de mai târziu? Cum să-mi explic cele 18 luni care au urmat și în care, dacă ni se spun prea puține lucruri, știm totuși că s-a trudit mereu să dobândească tocmai această putere de a se face nevăzut?

De altfel, dificultățile textului sporesc într-una. Unele însemnări par chiar contradictorii. „Martie. Am reluat câteva *Upanishade.* Progrese uluitoare în înțelegerea originalului." Cum să înțeleg această mărturisire? După tot ce dobândise el, lectura în original a *Upanishadelor* nu mai putea însemna mare lucru. Și apoi, ce rost mai avea acest studiu al limbii sanscrite pentru un om care-și asimilase ceva mai mult decât o știință moartă? Doar dacă nu cumva se întorsese din drum sau zăbovise în desăvârșirea sa yogică sub o „influență" de care nu vorbește nimic. Sau poate că însuși studiul acesta el nu-l mai împlinea în sens cărturăresc, cetind și gândind asupra textului, ci, așa cum se spune prin India, izbutind să dobândească o misterioasă știință doar prin exacta pronunție a cuvintelor sacre, considerate acolo ca o revelație a Logosului. Într-adevăr, într-altă parte pomenește de anumite exerciții, de altfel extrem de obscure, de „rostire interioară" a unui text sacru indian. Iar la începutul verii vorbește de omologarea „literelor mistice" cu anumite stări de conștiință rarefiată (aș fi mai aproape de adevăr dacă aș scrie „superconștiință").

Tot în acest timp mărturisește despre „viziunea ocultă", pe care a dobândit-o „reactivând ochiul dintre sprâncene", ochi de care vorbesc, de altfel, mitologiile și misticile asiatice și care ar acorda celui care îl are capacitatea de a vedea la imense depărtări. Asupra acestui „ochi al

lui Shiva", cum îl numesc indienii, există însă referințe contradictorii sau, în orice caz, extrem de obscure pentru un profan. Unii spun că „ochiul lui Shiva" orientează în spațiu, ar fi deci un al șaselea simț; alții, cei mai mulți, afirmă că noua viziune pe care o dobândește inițiatul prin acest „ochi" nu are nimic de-a face cu lumea formelor și a iluziilor, ci se referă exclusiv la lumea spirituală. Prin „ochiul lui Shiva", omul poate contempla direct lumea spirituală, adică are acces în niveluri suprasensibile. Dar doctorul Zerlendi nu precizează nimic nici în legătură cu această taină. Nu putea - sau nu avea voie?...

Urmează iarăși un interval de lungă tăcere, ale cărui limite nu le pot identifica, pentru că însemnările imediat următoare nu sunt datate. Aceste însemnări sunt, de altfel, aproape indescifrabile. Bănuiesc că ele se referă la ceea ce numea doctorul Zerlendi „conștiință impersonală". Pentru că am găsit pasajul următor: „Lucrul cel mai greu, mai bine zis cu neputință de dobândit astăzi în Occident, este o conștiință impersonală. Numai câțiva mistici au mai realizat în ultimele veacuri o asemenea conștiință. Toate dificultățile pe care le întâmpină omul post-mortem, toate infernurile și purgatoriile prin care ni se spune că se chinuiesc spiritele celor morți se datoresc tocmai acestei incapacități de a realiza, încă în viață fiind, o conștiință impersonală. Drama sufletului de după moarte și purificările atroce pe care le suferă nu sunt decât etapele trecerii dureroase de la conștiința personală la conștiința impersonală..."

Pagina imediat următoare mărturisirii de mai sus este smulsă din caiet. Găsesc apoi o mărturisire datată 7 ianuarie 1910. „Poate că am fost pedepsit pentru nerăbdarea mea. Dar eu credeam că ți-e îngăduit să-ți creezi singur destinul. Nu mai sunt atât de tânăr. Nu mi-e teamă de moarte; îmi cunosc doar destul de bine firul vieții pe care trebuie să-l mai trăiesc. Dar credeam că sunt dator să mă grăbesc, pentru că nu mai sunt nimănui de ajutor aici unde mă aflu și mai am destule de învățat *acolo*."

Peste câteva zile: „Cunosc acum drumul Shambalei. Știu cum se ajunge acolo. Mai pot spune încă ceva: au ajuns de foarte curând acolo trei oameni din continentul nostru. E drept, doi dintre ei sunt ruși. Fiecare a plecat singur și a ajuns în Shambala prin mijloace proprii. Olandezul a călătorit chiar fără să-și ascundă numele până la Colombo. Știu toate acestea din lungile mele transe, când văd Shambala în toată măreția ei, văd minunea aceea verde între munții acoperiți cu zăpadă, casele acelea ciudate, oamenii aceia fără vârstă, care-și vorbesc atât de puțin, deși își înțeleg atât de bine gândurile.

Dacă n-ar fi ei, care să se roage şi să gândească pentru ceilalţi toţi, continentul întreg ar fi zguduit de atâtea forţe demoniace, pe care lumea modernă le-a dezlănţuit de la Renaştere încoace. Oare soarta Europei noastre e pecetluită? Nu se mai poate face nimic pentru lumea aceasta pradă unor forţe spirituale obscure, care o duc fără ştirea ei spre cataclism? Tare mă tem că Europa va avea soarta Atlantidei şi va pieri destul de curând scufundându-se în apă. Dacă ar şti oamenii că numai datorită forţelor spirituale emanând din Shambala se amână mereu acea tragică schimbare de axă a globului, pe care geologia o cunoaşte foarte bine şi care va prăvăli lumea noastră în ape scoţând cine ştie ce continent nou".

Teama de sfârşitul tragic al continentului nostru se mai întâlneşte şi în alte pagini ale jurnalului. Am impresia că doctorul începe să vadă din ce în ce mai limpede seria cataclismelor care se vor abate asupra Europei.

Lucrul acesta coincide, de altfel, cu o serie întreagă de profeţii, mai mult sau mai puţin apocaliptice, relativ la *kaliyuga,* la „vârsta întunecată", de al cărui sfârşit ne apropiem, ni se spune, cu paşi repezi. În toată Asia circulă legenda sfârşitului iminent al lumii actuale, sub forme mult diferite între ele. Doctorul Zerlendi pomeneşte însă de o eventuală „schimbare de axă a globului", care ar fi cauza imediată a dezastrului. După câte înţeleg, după el o asemenea schimbare de axă ar aduce cu sine o formidabilă catastrofă seismică, în care anumite continente s-ar scufunda sau şi-ar schimba profilul lor actual - şi ar ieşi din ape noi continente. Faptul că menţionează de mai multe ori numele Atlantidei mă face să cred că el socotea existenţa acestui continent o realitate, şi dispariţia lui o punea în legătură cu cine ştie ce degenerare de ordin spiritual a locuitorilor săi. Ceea ce mi se pare vrednic de subliniat în toate aceste prevestiri tragice, este faptul că sunt făcute cu câţiva ani înainte de primul război mondial, când lumea se legăna încă în iluzia progresului infinit.

Apoi, deodată, în ziua de 11 mai 1910, revine asupra exerciţiilor yogice prin care se poate dobândi invizibilitatea trupului. Este lesne de înţeles de ce nu transcriu aici mărturisirile acestea înmărmuritoare. Un ciudat sentiment de panică mă stăpânea cetind rândurile doctorului Zerlendi. Îmi căzuseră până atunci sub ochi destule documente, mai mult sau mai puţin autentice, asupra miracolului acesta yogic, dar niciodată lucrurile nu fuseseră spuse atât de limpede şi cu atâtea amănunte. Când am început povestirea de faţă şovăiam încă, neştiind dacă va trebui sau nu să transcriu tocmai pagina aceasta

înspăimântătoare. Ajungând aici, după atâtea săptămâni de nehotărâre şi turburare, mi-am dat seama că un asemenea lucru nu poate fi mărturisit. Mă mângâie gândul că cei ce înţeleg ce înseamnă „*samyama* asupra propriului său trup" vor şti unde să caute lămuriri.

IX

Se pare, totuşi, că experienţa invizibilităţii nu a fost lipsită de primejdii. Efortul de a-şi face corpul nevăzut privirilor celorlalţi, de a şi-l *retrage* din lumină provoacă o asemenea zdruncinare în tot organismul, încât doctorul a rămas, după o astfel de experienţă, mai multe ceasuri în nesimţire. „Probabil că nu voi recurge la acest mijloc pentru a ajunge în Shambala, notează el în iunie 1910. Timpul plecării mele definitive se apropie, dar nu ştiu încă dacă voi avea destule puteri să plec, nevăzut fiind celorlalţi."

Iar mai departe, în aceeaşi lună: „Uneori parcă mă tem şi eu de forţele pe care le-am concentrat în mine. Voinţa mea nu şovăie, dar mi-e destul de greu să controlez toate forţele acestea care, până acum, m-au ajutat să pătrund în lumile nevăzute. Azi-dimineaţă, aflându-mă în contemplaţie, închis în camera mea, am simţit deodată atmosfera rarefiindu-se, iar trupul meu scăzând uimitor în greutate. Fără să vreau, mă înălţam şi, deşi încercam să mă apuc de obiecte, curând am simţit cum ating tavanul cu creştetul. Înspăimântător în întâmplarea aceasta este faptul că levitaţiunea s-a făcut fără voia mea, numai datorită forţelor pe care le dezlănţuise contemplaţia. Pierdusem aproape controlul şi o singură clipă de neatenţie m-ar fi prăvălit inert pe podea."

Am mai auzit de asemenea întâmplări stranii, când cel care încearcă să dobândească stăpânirea asupra însuşirilor oculte, nu reuşeşte la un moment dat să-şi păstreze luciditatea şi voinţa întreagă şi riscă atunci să cadă pradă forţelor magice dezlănţuite chiar de meditaţia sa. Mi se spunea, în Hardwar, că cele mai cumplite primejdii aşteaptă pe yogin nu la început, ci la sfârşitul desăvârşirii sale, când ajunge stăpânul unor forţe ucigătoare. De altfel, în lumea miturilor, aflăm că cei care au „căzut" cel mai jos erau tocmai cei care izbutiseră să se apropie mai mult de Dumnezeire. Orgoliul luciferic este şi el o formă a forţelor obscure pe care le dezlănţuieşti prin propria-ţi desăvârşire şi care la urmă izbutesc să te strivească.

Mai târziu, în 16 august: „Cumplită detaşare de lumea întreagă.

Un singur gând îmi dă totuşi fiori: Shambala. Nu vreau să fac nici un fel de pregătiri înainte de plecare. Testamentul meu e scris încă din anul când s-a născut Smaranda. Orice altă însemnare făcută acum, în pragul plecării mele, ar da de bănuit."

Apoi, poate în aceeaşi zi, ceva mai târziu, câteva rânduri aşternute în grabă: „Mă gândesc că totuşi caietul acesta ar putea cădea în mâinile unui om care l-ar distruge, nebănuindu-i conţinutul. Eforturile mele de a mărturisi unele lucruri excepţionale vor fi fost, în acest caz, zadarnice. Dar nu-mi pare rău..." În continuare, un rând întreg şters, pe care l-am putut totuşi descifra în parte. „Dacă cel care va ceti şi va înţelege... va încerca să folosească... grave... nu va fi crezut." Fără îndoială că doctorul se gândise, în pragul plecării, să adreseze câteva sfaturi eventualului cetitor, amintindu-i în acelaşi timp riscurile pe care acesta le va întâmpina în cazul unei nesăbuite destăinuiri. Nu-mi dau seama ce l-a făcut să renunţe la aceste sfaturi şi să-şi şteargă fraza începută. I-am respectat, totuşi, voinţa, nedezvăluind experienţa lui cea mai însemnată.

19 august: „M-am trezit din nou nevăzut şi groaza mea a fost cu atât mai mare cu cât nu făcusem nimic ca să dobândesc starea aceasta. Am umblat ceasuri întregi prin curte, dându-mi seama întâmplător că sunt invizibil. Servitorii treceau pe lângă mine fără să mă vadă; la început am crezut că nu m-au văzut din neatenţie, dar privind în jurul meu nu mi-am zărit umbra. Am urmărit pe unul din argaţi, care se ducea spre grajduri. Parcă ar fi simţit ceva necurat înapoia lui, căci se întorcea mereu, cu privirile turburate, şi în cele din urmă a grăbit pasul, făcându-şi cruce. Cu toate încercările mele, mi-a fost peste putinţă să mă fac vizibil înainte de miezul nopţii, când m-am trezit zdrobit, pe pat. Cred că oboseala fără margini care a urmat se datoreşte mai ales eforturilor mele de a redeveni vizibil. Căci invizibilitatea o dobândisem întâmplător, fără să vreau şi chiar fără să-mi dau seama"...

Aceasta este ultima lungă însemnare din jurnalul doctorului. Ceea ce urmează nu este însă mai puţin turburător. „*12 septembrie.* De alaltăieri noaptea, nu mai mă pot întoarce. Am luat caietul acesta şi creionul şi scriu pe scara care duce la pod. Îl voi ascunde apoi printre caietele mele de studii. Mă cuprinde însă groaza că aş putea rătăci drumul spre Shambala..."

Însemnarea aceasta e datată *două zile după dispariţie.* Dacă cineva ar fi putut descifra atunci manuscrisul şi ar fi cetit pagina proaspăt scrisă ar fi înţeles că doctorul se afla încă în casă, foarte aproape de ai săi...

X

A treia zi, hotărât să înapoiez caietul şi să i-l cetesc în întregime doamnei Zerlendi, m-am dus în strada S. M-a întâmpinat bătrâna jupâneasă. Doamna era bolnavă, mi-a spus, iar duduia plecase la Paris.

—Dar cum, aşa, deodată?! m-am mirat eu.

—Aşa se hotărăşte dumneaei, mi-a răspuns, aproape fără să mă privească.

Se vedea că n-are chef de destăinuiri. I-am lăsat cartea mea de vizită, spunându-i că voi trece peste câteva zile să întreb de sănătatea doamnei. Dar n-am putut să mai trec pe acolo decât o săptămână în urmă. Poarta de la intrare era închisă şi de-abia după ce am zgâlţâit-o de mai multe ori şi am apăsat zadarnic pe butonul ruginit al soneriei, mi-a ieşit înainte jupâneasa. A străbătut anevoie grădina, în care cele din urmă flori se ofiliseră parcă peste noapte, şi s-a apropiat de poartă, bombănind.

—Cocoana a plecat la ţară, mi-a spus, şi-a dat să se întoarcă. Dar s-a oprit iar şi a adăugat: Nu mi-a spus când se întoarce...

Am revenit de mai multe ori, în toamna şi iarna aceea, în faţa porţii, întotdeauna încuiată, din strada S. În cel mai bun caz primeam acest răspuns:

—Nu e nimeni acasă...

Dar uneori jupâneasa nu ieşea nici măcar să-mi răspundă. I-am trimis apoi mai multe scrisori d-nei Zerlendi, fără să primesc însă vreodată vreun răspuns sau vreo confirmare că mi-a deschis scrisorile. Mi-era peste putinţă să înţeleg ce s-a întâmplat. În nici un caz doamna Zerlendi nu avea de unde să ştie că eu găsisem şi luasem cu mine jurnalul soţului ei. Eram sigur că nu mă văzuse nimeni când îl ascunsesem sub haină. Chiar dacă aş fi fost spionat prin gaura cheii, tot n-aş fi putut fi surprins; căci furişasem caietul pitit lângă bibliotecă, înconjurat de celelalte caiete de exerciţii ale doctorului. Pe la sfârşitul lui februarie 1935, trecând prin faţa casei din strada S. şi zărind poarta deschisă, am intrat. Mărturisesc că am apăsat cu multă emoţie degetul pe soneria de la uşa marchizei. Mă aşteptam să mă întâmpine aceeaşi bătrână morocănoasă, dar spre uimirea mea mi-a deschis o slujnică tânără. Am întrebat dacă e cineva acasă. „Toată lumea este acasă", mi-a răspuns. I-am dat cartea mea de vizită şi am

intrat în salon. După câteva minute uşa dinspre dormitor s-a deschis, şi în faţa mea a apărut Smaranda. Era aproape de nerecunoscut; părea mai tânără cu zece ani, faţa îi era agreabil fardată, culoarea părului era alta. A privit încă o dată, cu mirare, cartea mea de vizită înainte de a-mi întinde mâna. Se prefăcu de minune că nu mă cunoaşte. Şi-a rostit numele ca în faţa unui necunoscut.

—Cărui motiv datorez această vizită?! m-a întrebat ea.

I-am spus că am lucrat câtva timp în biblioteca doctorului Zerlendi, că doamna mă cunoaşte destul de bine - chiar dânsa mă invitase să cercetez arhiva soţului ei - şi am adăugat că o cunosc şi pe ea, pe Smaranda.

—Cred că e la mijloc o confuzie, mi-a răspuns ea zâmbind. Sunt sigură că nu mi-aţi fost niciodată prezentat. Cunosc de altfel foarte puţină lume în Bucureşti şi v-aş fi reţinut fără îndoială numele sau înfăţişarea...

—Cu toate acestea, d-na Zerlendi mă cunoaşte foarte bine. Săptămâni de-a rândul am lucrat aici, în bibliotecă, stăruii eu întinzând braţul spre uşa masivă de stejar.

Smaranda mi-a urmărit gestul, apoi m-a privit uimită, nevenindu-i parcă să-şi creadă ochilor.

—Ceea ce îmi spuneţi e destul de straniu, adăugă ea, pentru că într-adevăr aici s-a aflat cândva biblioteca tatălui meu. Dar asta, cu mulţi ani înainte, cu foarte mulţi ani înainte. Sub ocupaţie, biblioteca aceea, care era excepţional de bogată, a fost risipită...

Am început să râd, neştiind ce să răspund.

—Îmi vine foarte greu să cred cele ce-mi spuneţi, răspunsei eu după o lungă pauză, în care timp am privit-o în ochi, hotărât s-o fac să înţeleagă că i-am demascat jocul. N-au trecut decât vreo două luni de când am lucrat în biblioteca aceasta. O cunosc raft cu raft şi vă pot descrie pe dinafară tot ce se află în ea.

Aş fi vrut să continui, dar Smaranda s-a repezit la uşa dormitorului şi a strigat:

—Mamă, vino, te rog, câteva clipe!...

D-na Zerlendi a apărut, ţinând de mână un băieţaş. M-am închinat profund, dar am înţeles din ochii ei că nu vrea să mă recunoască.

—Domnul pretinde că a lucrat acum vreo două luni în „bibliotecă", vorbi ea arătând spre uşa masivă de stejar.

D-na Zerlendi m-a privit cu o jignită mirare, apoi a mângâiat capul copilului şi i-a şoptit:

—Hans, du-te şi te joacă...

—Nu mi-ați scris chiar d-voastră să viu și nu m-ați condus chiar d-voastră în bibliotecă? începui eu exasperat. M-ați rugat chiar să continui biografia doctorului Honigberger, pe care o începuse soțul d-voastră, adăugai eu.

D-na Zerlendi își purta privirile, uluită, de la mine la Smaranda. Recunosc, se prefăcea de minune și simții cum mi se urcă sângele în obraji.

—Primul meu soț, doctorul Zerlendi, s-a ocupat într-adevăr cu viața unui medic sas, dar vă mărturisesc, domnul meu, că nu-mi mai amintesc bine numele. Au trecut 25 de ani de la moartea primului meu soț, iar biblioteca nu mai există de la război...

Iar pentru că eu rămăsesem încremenit, cu ochii asupra ușii pe care de atâtea ori o deschisesem și numai cu două luni înainte, d-na Zerlendi adăugă:

—Smaranda, arată domnului odaia...

Am urmat-o în neștire și am rămas amețit pe prag, privind noua înfățișare a bibliotecii. Numai candelabrul și perdelele rămăseseră la locul lor. Biroul, rafturile cu cărți, covorul cel mare, totul dispăruse. Odaia aceea imensă era acum un fel de *living room,* în care se aflau două măsuțe de ceai, mai multe canapele, o masă de bridge, câteva blănuri în fața căminului. Pe locul unde fuseseră bibliotecile, un tapet destul de uzat, acoperit în parte cu tablouri și arme vechi. Galeriile de lemn, care înconjurau trei pereți, dispăruseră. Am închis ușa buimăcit.

—Aveți dreptate, am spus, biblioteca a fost împrăștiată. Dacă aș ști măcar cine a cumpărat-o, adăugai eu. Aș fi vrut să mă ocup mai îndeaproape de Honigberger...

—Dar, domnul meu, vorbi d-na Zerlendi, biblioteca a fost împrăștiată acum aproape 20 de ani...

—Lucrul cel mai semnificativ rămâne tot faptul că nu mă recunoașteți, zâmbii eu.

Mi s-a părut că mâna d-nei Zerlendi tremură ușor, dar nu pot spune că într-adevăr așa a fost.

—Mirarea noastră este încă și mai mare, domnule, începu Smaranda. Este cel puțin ciudat ca cineva să recunoască odaia în care a fost o bibliotecă acum 20 de ani, odaie în care, după știința mea, n-au prea intrat oameni străini în ultima vreme...

Mă pregătisem de plecare. Îmi dădeam seama că, din motive necunoscute mie, nici una din ele nu voia să mă recunoască. Să fi acționat astfel în urma unei influențe nevăzute, venite de dincolo?

—Mă întreb dacă măcar bătrâna jupânească șchioapă, cu care am

vorbit de mai multe ori acum câteva săptămâni, are să mă recunoască, adăugai eu.

D-na Zerlendi se întoarse brusc spre Smaranda.

—Vorbeşte de Arnica, şopti ea înspăimântată.

—Dar a murit de 15 ani Arnica, exclamă Smaranda. Cum ar fi putut s-o întâlnească acum câteva săptămâni...

Simţeam cum mi se risipeşte mintea şi privirile mi se turburã. Câteva minute dacă aş mai fi întârziat, m-aş fi prăvălit acolo, la picioarele lor, în nesimţire. Am îngânat câteva cuvinte de scuze şi am plecat aproape fără să mai cutez să-mi ridic ochii. Numai după ce am rătăcit multă vreme pe străzi şi mi-am venit în fire, mi s-a părut că înţeleg tâlcul acestei uluitoare întâmplări. Dar n-am îndrăznit să-l mărturisesc nimănui, şi nici în această povestire nu-l voi destăinui. Viaţa mea şi aşa a fost îndestul de încercată în urma tainelor pe care d-na Zerlendi m-a îndemnat să le cercetez, fără să aibă dezlegarea doctorului...

*

Câteva luni în urma celor istorisite mai sus, am trecut din nou pe strada S. Casele de la numărul 17 se dărâmau. Grilajul fusese în parte smuls, bazinul, încărcat cu fiare vechi şi lespezi. Am rămas mai multă vreme la pândă, doar de oi zări pe una din cele două femei şi oi putea afla ceva în legătură cu neînţeleasa lor purtare. Dar nu erau decât lucrătorii şi un antreprenor, care îi zorea. Târziu, m-am îndreptat spre capătul străzii, aproape îndurerat de taina aceasta, pe care nu o puteam în nici un chip pătrunde până la capăt. Mi s-a părut că zăresc în faţa mea pe băieţaşul cu care intrase d-na Zerlendi în salon. Am strigat spre el.

—Hans, i-am spus, bine că te întâlnesc, Hans!

Copilul m-a privit cu o prefăcută, desăvârşită mirare.

—Nu mă cheamă Hans, mi-a răspuns el destul de cuviincios. Mă cheamă Ştefan...

Şi a pornit mai departe, fără să întoarcă privirile, agale, ca un copil plictisit că nu-şi întâlneşte nici un tovarăş de joc.

[1940]

NOPȚI LA SERAMPORE

I

Niciodată n-am să uit nopțile petrecute cu Bogdanof și Van Manen în împrejurimile Calcuttei, la Serampore și Titagarh. Bogdanof, care fusese zece ani consulul împărăției țariste la Teheran și Kabul, era pe atunci profesorul meu de persană. Se împrietenise cu mine, în pofida deosebirii de vârstă și de cultură, pentru că el era un orientalist celebru, colaborator al celor mai renumite publicații, iar eu un foarte tânăr învățăcel - mai ales pentru că eram amândoi ortodocși. Bogdanof își păstrase credința pravoslavnică și printre musulmanii din Persia și Afganistan, pe care îi iubea, și printre hinduși din Bengal, față de care anevoie își stăpânea repulsia. Van Manen, dimpotrivă, adora lumea indiană. Era de mulți ani bibliotecarul și secretarul Societății Asiatice din Bengal, după ce fusese o vreme, la Adyar, bibliotecar al Societății Teozofice. Era un olandez trecut de mijlocia vieții, venit în India în prima lui tinerețe și, ca mulți alții, rămas pentru totdeauna în mrejele ei. Se îndeletnicise vreo douăzeci și cinci de ani cu studiul limbii tibetane, pe care o învățase ca nimeni altul, dar pentru că era leneș și îi plăcea să trăiască bine, publicase foarte puțin. Se mulțumea să cerceteze pentru propria lui bucurie de a cerceta și învăța. Nu avea nici o stimă față de titlurile academice, era celibatar și cu o aplecare - pe care o păstra secretă - față de lucrurile oculte.

De cum se încheia anotimpul ploilor și zilele începeau să se

răcorească, eram nedespărțiți. Tustrei lucram la biblioteca Societății Asiatice, în Park Street, eu și cu Bogdanof la aceeași masă, Van Manen, în biroul lui. Bogdanof revizuia o traducere din Mohammed Dhara Shikuh, Van Manen cataloga manuscrisele tibetane recent cumpărate din Sikhim, iar eu descifram *Subbâshita Samgraha,* text îndeobște cunoscut pentru neistovitele lui dificultăți. Aveam, fiecare din noi, respect pentru munca celuilalt și în afară de cuvintele pe care le schimbam când ridicam ochii din hârtii ca să ne aprindem o țigară, eram destul de tăcuți. Puțin înainte de închiderea bibliotecii, ne adunam cu toții în biroul lui Van Manen și acolo începeau lungile noastre conversații, sfârșite uneori târziu după miezul nopții.

Mai ales către mijlocul toamnei, nopțile Calcuttei ajungeau neînchipuit de frumoase. Nu le pot asemui cu nimic, căci se împleteau în văzduhul lor melancolia nopții mediteraneene și sonoritatea nopții nordice, cu sentimentul de risipire în neființă pe care ți-l sădește în suflet noaptea mărilor orientale și acele tari miresme vegetale, care te întâmpină de cum pătrunzi în interiorul Indiei. Pentru mine, îndeosebi, nopțile acestea erau însuflețite de o magie față de care nu mă puteam în nici un chip apăra. Deseori, chiar înainte de a mă împrieteni cu cei doi vestiți învățați, petreceam ceasuri întregi rătăcind pe străzi și mă întorceam acasă, uneori, la apropierea zorilor.

Locuiam pe atunci în Ripon Street - care se desprinde din artera principală Wellesley Street - în partea de miazăzi a orașului, foarte aproape de cartierul pur indian. Îmi plăcea să plec de acasă îndată după cină și rătăceam pe acele ulițe înguste, printre ziduri copleșite sub arbuști înfloriți, până ce lăsam în urmă ultimele vile anglo-indiene și pătrundeam în labirintul căsuțelor indigene, unde viața nu se întrerupe niciodată. Pentru un neprevenit, indienii din această parte a Calcuttei n-au somn. La orice oră te-ai întoarce spre casă, îi găsești pe prispe sau pe marginile trotuarului sau în odăițele lor cu ușile deschise spre stradă - cântând, muncind, stând de vorbă sau jucând cărți. E cartierul oamenilor nevoiași și larma nopților, aici, e atât de împletită cu muzică și tam-tam, încât ai crede că întotdeauna e sărbătoare. Lămpile cu acetilenă răspândesc o lumină stridentă, mirosul de *huka* și fumul dulceag al opiumului se împreună cu acele neuitate miresme ale cartierelor indiene - flori de scorțișoară, grajd umed, lapte, orez fiert stătut, dulciuri făcute cu miere și opărite în unt și alte sute de nuanțe, cu neputință de identificat, în care ți se pare uneori că recunoști mirosul frunzelor de eucalipt, uleiuri grase parfumate cu *attar* sau mireasma atât de apropiată de tămâie crudă a florilor

„doamna-nopții". Toate se regăsesc îndată ce te depărtezi de centrul european sau de marile parcuri, unde predomină, până la ameţeală, sucurile fumegânde ale junglei. Toate se regăsesc - deşi în fiecare stradă întâlneşti întotdeauna o nuanţă nouă, contrastând uneori izbitor cu sinteza precedentă, din care se desprinde, pentru câteva clipe, o surprinzătoare fermitate.

Pentru mine, robit de magia nopţilor Calcuttei, nesăţios să le trăiesc cât mai divers, căci îmi plăcea să alternez nopţile zgomotoase ale cartierelor indigene cu nopţile de totală singurătate în imensul parc al Maidanului sau la Lacuri, unde uitam că mă aflu la marginea unui oraş cu mai mult de un milion de locuitori, pentru mine, spun, tovărăşia nocturnă cu Bogdanof şi Van Manen a fost o încântare. La început, când nu mă împrietenisem prea mult cu cei doi învăţaţi, obişnuiam să ne plimbăm, îndată după masa de seară, pe Ellenborough Course, şoseaua imensă care traversează Maidanul. Curând, am pornit spre Lacuri, de unde ne întorceam târziu după miezul nopţii. Van Manen era cel mai vorbăreţ dintre noi. Pe de o parte, pentru că era cel mai în vârstă; iar pe de altă parte, pentru că trăise o viaţă bogată din toate punctele de vedere şi cunoştea India, îndeosebi Bengalul, ca puţini europeni. Tot el, într-o seară, la bibliotecă, ne invită pentru întâia oară la Serampore, unde un prieten de-al lui, Budge, îşi avea bungaloul. A împrumutat un automobil de la Calcutta Club şi am plecat, pe neaşteptate, îndată după căderea serii.

Serampore se află la vreo 15 mile de miazănoapte de oraş, aşezat pe malul drept al lui Hoogly, râul care uneşte Gangele de golful bengalic. Titagarh se află pe celălalt mal. Şosele bune, una plecând din Howrah, cealaltă din Chitpur, leagă Calcutta de cele două aşezări străvechi, astăzi în bună parte dispărute. Budge, prietenul lui Van Manen, îşi avea bungaloul câteva mile la apus de Serampore, într-o regiune încă împădurită.

Era o clădire veche, de mai multe ori reparată, dar cu neputinţă de păstrat întreagă în clima bengalică şi atât de aproape de junglă. Bungaloul - cum îl numea, modest, Budge - mi-a amintit, când ne-a întâmpinat întâia oară, dintre palmieri, acele vile pe jumătate părăsite din Chandernagore, glorioasa colonie franceză din apropierea Calcuttei, vile de la începutul veacului trecut, cu grilajuri de fier, cu pavilioane de lemn, repede înghiţite de pădure. Nimic mai melancolic decât o plimbare prin Chandernagore, îndată după apusul soarelui. Arborii de eucalipt cresc prin apropiere şi tristeţea vilelor ruinate, anevoie desprinzându-se, în umbră, din neînduplecatele valuri

vegetale, te copleşeşte până la risipire. Nicăieri ruinele nu sunt mai melancolice ca în India, deşi nicăieri ele nu sunt mai puţin lugubre, căci le înfioară o viaţă nouă, mai dulce şi mai muzicală, a ierburilor, a lianelor, a şerpilor şi licuricilor. Îmi plăcea să rătăcesc prin Chandernagore, pentru că întâlneam acolo o istorie pentru totdeauna moartă în restul Indiei. Istoria atât de pitorească şi de dramatică a primilor colonişti europeni, a pionierilor francezi ocolind pe mare Africa şi o parte a peninsulei indiene, ca să lupte cu jungla, cu malaria, cu arşiţa, nicăieri nu-mi răsărea în minte cu mai multă melancolie ca la Chandernagore. Regăseam aici peisajul vetust al pionierului glorios, reînviam viaţa lui aventuroasă, îmi închipuiam traiul lui de legendă şi toate acestea mi se păreau mai zadarnice decât toate zădărniciile, în noaptea îmbălsămată de florile eucaliptilor şi luminată doar de stele şi de licurici.

Se pare că Budge cumpărase bungaloul de la un fermier anglo-indian, puţini ani după război, şi-l păstra mai mult ca un loc de refugiu şi de odihnă, când îl copleşeau treburile la Calcutta. Era un om destul de ciudat acest Budge, celibatar, foarte bogat şi vânător fără noroc; căci printre cele dintâi lucruri pe care le-am aflat de la Van Manen despre el a fost proverbiala lui nedibăcie la vânătoare.

Întâia oară când l-am vizitat la Serampore, era şi el acasă. Sosise numai cu câteva ceasuri înaintea noastră, hotărât să rămână două zile. L-am găsit cu o ţigară groasă de foi între dinţi, răsturnat pe un *chaise-longue*, în verandă, nepăsător la târcoalele ţânţarilor. Părea obosit şi abia s-a ridicat să ne primească. Ne-a invitat să bem câte un whisky la gheaţă, ca să prindem puteri. Apoi, până la pregătirea cinei, el a rămas cu Van Manen de vorbă pe verandă, iar Bogdanof şi cu mine am plecat să cercetăm împrejurimile.

—Băgaţi de seamă să nu treziţi şerpii, ne-a strigat gazda în timp ce noi coboram treptele.

Fără îndoială că am trezit destui şerpi, căci făceam destul zgomot. Ne-am îndreptat către liziera pădurii de palmieri, acolo unde se zărea o apă. Nu ne dădeam bine seama ce ar putea fi, de departe, căci nu răsărise încă luna şi la sticlirea stelelor nu desluşeam decât pânza apei. Apropiindu-ne, am aflat un eleşteu destul de întins, acoperit, în bună parte, cu lotuşi. Lângă noi, umbra zveltă a unui cocotier se oglindea în apă. Deşi numai la câteva sute de metri de bungalou - ale cărui lămpi cu acetilenă păreau, de aici, pierdute în ceaţă din pricina miliardelor de fluturi de noapte şi efemeride -, parcă ne-am fi trezit deodată la marginea unui lac fermecat, atât era de profundă tăcerea şi

de tainic văzduhul.

—Să nădăjduim că Dumnezeul nostru Cel adevărat ne va bine-păzi şi de data aceasta, spuse Bogdanof, aşezându-se încet pe marginea eleşteului.

Zâmbii în întunerec, căci îmi dădeam seama că vorbise serios. Niciodată nu lua în deşert numele Domnului-Dumnezeului său. Dar, poate pentru că nu mă simţeam obosit, poate pentru că mi-era teamă - cu puţine luni înainte, pregătindu-mă să sar din barcă pe mal, un prieten îmi apucase braţul şi omorâse cu bastonul, în nămolul uscat, un mic şarpe verde, chiar pe locul unde trebuia să-mi pun piciorul - am preferat să nu-i urmez pilda, şi m-am rezemat de cocotier.

—Întotdeauna am nădăjduit că n-am să mă întâlnesc cu Marele Şarpe pe pământ, vorbi din nou Bogdanof, ghicindu-mi gândul. *Sarparâja*, parcă aşa îi spuneţi dumneavoastră, nu e aşa?

„Noi" eram, pentru Bogdanof, atât învăţăceii limbii sanscrite, cât şi restul populaţiei hinduse a Indiei întregi.

—*Sarparâja*, încuviinţai eu cu seriozitate, dar şi *sarpapati, sarparishi, sarpeshvara* şi încă în alte multe feluri. Tot despre Marele Şarpe, cum spui d-ta, e vorba...

—Să ne rugăm lui Dumnezeu să nu-l întâlnim niciodată, mă întrerupse Bogdanof. Nici pe pământul înveninat al Indiei, nici pe tărâmul celălalt, în iad.

Îmi aprinsei o ţigară. Am rămas amândoi multă vreme fără să scoatem o vorbă. În spatele nostru se întindea, uneori uşor înfiorată de o boare nesimţită frunţilor noastre, pădurea de palmieri. Când se atingeau foile scorţoase, credeai o clipă că pădurea aceea este, în întregime, de aramă. Întorceai capul uimit, căci zvonul metalic contrasta în chip straniu cu văzduhul saturat de miresme vegetale. Şi parcă un fior îţi aluneca totuşi de-a lungul şirei spinării. Apoi totul se stingea, şi tăcerea se lăsa din nou asupra pădurii şi lacului. Ne uitam în neştire, cu privirile acelea pierdute în tine însuţi pe care ţi le izvodeşte faţa neclintită a unei ape şi aşteptam să se deschidă lotuşii.

—Este într-adevăr foarte frumos, şopti târziu Bogdanof mai mult pentru sine. Mai venim pe aici...

II

...Şi am venit, e adevărat, de foarte multe ori. Nu-l găseam întotdeauna pe Budge, dar Van Manen ştia rosturile casei şi niciodată

nu s-a întâmplat să nu aflăm o cină bună, whisky la gheață, țigări de tot felul și, atunci când ne simțeam prea obosiți ca să ne reîntoarcem cu mașina la Calcutta, paturi confortabile cu polog, care ne apăra împotriva țânțarilor. Uneori, treceam cu luntrea la Titagarh, unde se aflau eleșteie bogate în pește și raci, și rătăceam pe malul râului până osteneam. Pădurile erau mai rare și mai amestecate de partea aceasta a lui Hoogly, căci se întindeau, de aici, marile câmpuri de orez și trestie de zahăr, dar văzduhul era tot atât de parfumat și noaptea tot atât de tainică.

Când Budge pleca să vâneze în junglă, nu ne chema niciodată. S-a întâmplat într-o seară că am sosit fără să-l vestim, și ne-am întâlnit cu el în curtea bungaloului. Nu vânase nimic, se înțelege, dar era ars de soare, prăfuit și însetat.

—Tot păsări care nu se pot mânca, ne spuse el în loc de bună seara, încercând, fără îndoială, să se scuze că se înapoiase cu mâna goală.

Dar am petrecut bine în noaptea aceea. Van Manen ne-a povestit de pe timpul prieteniei lui cu Leadbeater, pe vremea când activa ca fruntaș al Societății Teozofice, iar Budge ne-a spus din întâmplările lui în Java, unde își începuse cariera de industriaș. Am rămas până târziu de tot în jurul mesei, cu toate că pe Bogdanof îl supăra lumina și tânjea după locul lui favorit pe malul lacului. Budge se întrerupse brusc dintr-o anecdotă - care se vestea de altfel lungă și complicată - și exclamă:

—Nu știți pe cine am întâlnit la marginea pădurii, când mă întorceam astă-seară acasă?! Pe Suren Bose!

Nu ne venea să credem. Ce căuta Bose, noaptea, într-o pădure de lângă Serampore? Un om pe care nu te așteptai să-l întâlnești decât la Universitate - căci era un distins profesor, deși cel mai tânăr dintre toți colegii lui - sau în preajma templului, la Kalighat. Suren Bose își păstrase cu îndărătnicie, aproape cu orgoliu, credința sa străveche. Era dintre puținii profesori din Calcutta care nu se sfia să umble în *dhoti* și să-și cresteze pe frunte, cu șofran, semnul religiei shivaiste.

—O fi venit să-și vadă vreo rudă în Serampore, spuse Van Manen. Căci îmi vine greu să cred că s-a trudit până aici pentru vreo aventură...

Începu să râdă, dar noi, toți ceilalți, am rămas turburați. Ni se părea cu neputință ca aprigul Suren să-și caute la marginea pădurii vreo aventură. Iar Budge susținea că n-are pe nimeni în Serampore; familia lui este din Orissa, asta o știe prea bine.

—De altfel, s-a prefăcut că nu mă vede, adăugă el.

În cele din urmă, eu mi-am amintit că auzisem o dată, la Universitate, vorbindu-se despre Suren Bose în legătură cu practicile tantrice. Se părea că Bose făcea parte din şcoala aceasta ocultă, asupra căreia circulă - mai ales în India - fel de fel de legende. Mărturisesc că studiasem cu destulă râvnă *tantra*, aşa cum o găseam expusă în textele ei clasice, dar că nu avusesem până atunci nici un fel de legătură cu oamenii care îi puneau în aplicare prescripţiile. Mai ales că iniţierea tantrică presupunea o serie de rituale secrete, pe care nimeni nu îndrăznea - sau nu putea - să ţi le dezvăluie.

—S-ar putea să fi venit pe aici în căutarea vreunui loc favorabil practicilor tantrice, spusei eu.

Şi pentru că nimeni nu luă în serios vorbele mele, stăruii. Ştiam, din cele cetite, că unele meditaţii şi rituale tantrice au nevoie de un peisaj cutremurător: cimitirul sau locurile unde se ard morţii. Ştiam că, uneori, cel care e iniţiat în ritualele secrete trebuie să-şi dovedească stăpânirea de sine rămânând o noapte întreagă aşezat pe un cadavru, într-un *shmasanam*, în cea mai desăvârşită concentrare mentală. Amănuntele acestea, şi altele multe, tot atât de înfiorătoare, le amintii tovarăşilor mei - nu atât pentru a justifica prezenţa lui Suren Bose la marginea pădurii, ci pentru că mă lăsasem antrenat de farmecul lor lugubru, de înspăimântătoarea lor magie. În fond, eu aproape că-l uitasem pe Bose şi povesteam cu patetism lucrurile acestea pentru că erau lucruri despre care nu ştiam ce să cred şi de veracitatea cărora nu mă puteam totuşi îndoi. Nădăjduiam de altfel că Van Manen, care se pricepea destul de mult în ocultismul asiatic, va interveni în discuţie, ca de obicei, cu nesfârşita lui erudiţie. Dar, de data aceasta, se mulţumi să dea din cap, absent.

—Nimeni nu ştie exact în ce constă ritualul tantric secret, spuse el oarecum plictisit că-l provocasem.

—Nu poate să fie decât o orgie demoniacă, interveni Bogdanof, care vedea pretutindeni în hinduism lucrarea diavolului. Nişte bieţi demenţi, care-şi caută mântuirea sufletului meditând pe cadavre! Ar trebui să ne facem toţi semnul crucii!

—În fond, nu înţeleg ce are a face bietul Suren Bose cu toate lucrurile acestea, îşi aminti Budge. Mai bine să ne întoarcem la berbecii noştri...

Îmi dădui sema că făcusem o gafă vorbindu-le la miezul nopţii, aproape de pădure, de cimitire şi meditaţii pe cadavre, şi-mi aprinsei o nouă ţigară, cu un zâmbet de ipocrită ispăşire. Dar, ca să fiu sincer,

îmi părea rău că scurta, deşi înfierbântata mea expunere a practicilor tantrice fusese primită cu o asemenea rezervă. Eram foarte tânăr pe atunci şi destul de mândru de puţinele lucruri pe care le ştiam asupra sufletului indian. Voiam, cu orice preţ, să dovedesc acestor bărbaţi care-şi cheltuiseră viaţa în India că ştiam şi eu câte ceva din tainele nepătrunse ale religiilor şi magiei indiene.

Cu toată silinţa lui Budge - care şi-a continuat anecdota întreruptă - restul nopţii n-a mai avut farmecul convorbirilor noastre de totdeauna. Ca printr-un consens tacit, nimeni dintre noi nu voia să se ducă la culcare şi nimeni n-a crezut de cuviinţă că ne mai putem întoarce la Calcutta înainte de zori. În schimb, ne-am umplut toţi paharele cu whisky - chiar şi Bogdanof, îndeobşte cunoscut prin cumpătatea lui - şi am dus conversaţia într-o jalnică lâncezeală până aproape de 3 dimineaţa. Atunci ne-am ridicat de la masă şi ne-am dus să ne trântim fiecare în odăile pregătite de cu seară pentru noi.

III

Fireşte, întâmplarea aceea a fost repede uitată. Când, câteva seri în urmă, am pornit din nou spre Serampore, nimeni dintre noi nu-şi mai amintea despre Suren Bose şi gafa mea în legătură cu tantrismul. Nici eu nu mi-aş fi mai amintit de ea dacă n-aş fi întâlnit într-o după-amiază de noiembrie - limpede şi nespus de melodioasă - pe Suren Bose, tocmai când ieşisem din curtea Universităţii. El îmi arătase întotdeauna o simpatie aproape afectuoasă, fie pentru că eram singurul român din toată Universitatea, fie pentru că cercetam cu atâta râvnă tocmai religiile strămoşilor săi. M-a oprit ca să mă întrebe cum merge cu studiul. I-am răspuns că profesorii mei sunt mulţumiţi, dar că eu adesea pierd nădejdea că voi ajunge vreodată la bun sfârşit. A început să zâmbească şi m-a bătut încurajator pe umăr. Atunci l-am întrebat, deodată, dacă are vreun prieten la Serampore, pentru că Budge pretinde că l-a zărit de curând la marginile orăşelului. M-am ferit să-i spun chiar adevărul: la marginile pădurii.

—N-am fost în Serampore din copilărie, mi-a răspuns el păstrându-şi zâmbetul. Bătrânul domn Budge m-a confundat fără îndoială cu cineva.

M-am uitat la el, uşor turburat. Era greu să-l confunde cu cineva; trăsăturile acelea ferme, fruntea aceea înaltă, ochii aceia pătrunzători nu prea se întâlneau în Bengal, unde bărbaţii anevoie scăpau de

obezitate şi feţele tuturora aveau aceeaşi rotunjime, aceeaşi moliciune a maxilarelor.

—...Mai ales că port veşmântul acesta atât de comun, adăugă el râzând uşor şi arătându-şi *dhoti*.

Îşi fixă apoi privirile în ochii mei şi mă străpunse iscoditor.

—Dar de când te afli în termeni atât de buni cu un milionar? mă întreabă el din nou.

Mă simţeam destul de stânjenit şi, ca şi cum m-aş fi scuzat, i-am povestit plimbările noastre - cu Van Manen şi Bogdanof - la Serampore, acum, când nopţile sunt atât de frumoase. Mă asculta cu mare atenţie, ca şi cum fiecare cuvânt pe care-l spuneam avea pentru el o deosebită însemnătate.

—Nopţile de la Serampore! exclamai eu, încercând zadarnic să mă rup din magia privirilor lui.

—Într-adevăr, pretutindeni în Bengal nopţile sunt fără pereche, spuse el gânditor. Dar dacă Van Manen e nelipsit între voi, să ştii că altceva îl atrage la Serampore. Alcoolurile lui Budge!

A început să râdă, ca şi cum ar fi vrut să mă asigure că făcuse o glumă bună. De altfel, cam toţi glumeau în acest fel cu Van Manen, căci setea lui era cunoscută în toate cercurile învăţaţilor, snobilor şi milionarilor din Calcutta - pe care Van Manen le frecventa cu o desăvârşită nepărtinire.

Cu aceste cuvinte ne-am despărţit şi cel dintâi lucru pe care i l-am spus lui Van Manen, când l-am întâlnit la biblioteca din Park Street, a fost convorbirea cu Bose. Parcă mă bucuram şi eu de faptul că Budge confundase vreun biet ţăran bengalez cu marele savant Suren Bose, pe care se lăuda că-l cunoaşte de atâţia ani. Van Manen a făcut mult haz de această confuzie. A luat receptorul şi l-a căutat pe Budge la oficiul lui. I-a spus tot, adăugând şi de la el câteva înţepături şi numindu-l mereu „bătrânul domn Budge", cum subliniase Bose. Dar se pare că Budge nu avea chef de glumă, căci după câteva clipe de ascultare Van Manen a aşezat receptorul în furcă, zâmbind.

—Pretinde că totuşi l-a văzut, îmi spuse. Se încăpăţânează să afirme că l-a văzut cum te văd eu acum. Şi mai spune că, în fond, puţin îl interesează dacă a fost sau nu Bose la Serampore. I se pare că asta nu e o treabă de bibliotecar al unei societăţi asiatice, adăugă Van Manen.

—Şi nici de un student serios, îl completai eu, ridicându-mă de pe scaun şi pregătindu-mă să mă duc în sala de lectură.

—Cred că are dreptate, încheie Van Manen. Am să i-o spun

personal când l-oi vedea.

L-a văzut în aceeaşi seară, la un club unde cinau uneori ei, împreună cu două duzini de snobi şi mari industriaşi. Dar nu l-am mai întrebat, a doua zi, dacă au discutat şi cazul Suren Bose. Când ne-am întâlnit din nou cei trei, puţine seri în urmă, am avut destule lucruri de vorbit. Mai ales că Van Manen încerca să-l convingă pe Bogdanof că buddhismul nu este o doctrină chiar aşa de uşor de combătut şi că în orice caz el, ca savant, nu-şi poate îngădui să judece o religie străină ca un misionar. Controversa aceasta o purtau ei, cu pauze variabile, de vreo cinci ani. Şi Bogdanof se indigna întotdeauna auzind cuvântul „misionar".

—Noi, ortodocşii, nu avem misionari, se apăra el. Nu cunosc mentalitatea misionară. Asta e treaba voastră, a protestanţilor.

Şi se întorcea spre mine, ştiind că am să-i dau dreptate. Dar Van Manen nu se lăsa intimidat.

—În primul rând că nu sunt protestant decât după tată, preciza el. După mamă sunt catolic. Şi, după câte ştiu eu, catolicii au misiuni şi încă misiuni milenare. Ce spui, tinere? întrebă adresându-mi-se.

Fireşte, avea şi el dreptate. Dar controversa nu era uşor de încheiat. Van Manen îşi propusese să scrie un manual de buddhism pe înţelesul tuturor şi încerca să găsească cea mai simplă şi mai adecvată formulare în discuţiile cu Bogdanof. Pentru a nu ştiu câta oară îi explica legea celor douăsprezece cauze, aşa cum o înţelegea el, în timp ce maşina ne ducea, într-o seară, spre Serampore. Când, deodată, se întrerupse - şi făcu semn cu mâna şoferului să încetineze goana. La câteva zeci de metri în faţa noastră, pe marginea şoselei, înainta foarte grăbit un bengalez. Nu ştiu ce i s-o fi părut atât de curios să întâlnească un om la ceasul acesta. Nu era încă întunerec deplin şi ne aflam destul de aproape de oraşel. Poate doar faptul că omul înainta în direcţia pădurii să-i fi amintit deodată de Suren Bose. Căci, într-adevăr, când maşina a ajuns în dreptul lui, am întors cu toţii capul şi l-am recunoscut. Mergea repede, cu privirile ridicate şi i-am văzut foarte bine cele trei dungi scrijelate cu şofran brăzdându-i fruntea deasupra sprâncenelor. Nu-mi dau prea bine seama, dar mi s-a părut că şi-a păstrat o clipă privirea în privirile noastre, fără să ne recunoască. Nu părea deloc turburat de întâlnirea neprevăzută cu trei europeni care-l cunoşteau. Fără să ne ia în seamă, îşi continuă drumul cu aceeaşi îndârjire.

—Tot Budge avea dreptate, spuse Van Manen când maşina îşi reluă viteza. Nu e lucru curat cu acest Suren Bose...

Ne-am mai uitat o dată înapoi, şi l-am văzut cum intra în pădure. Peste câteva sute de metri, lăsam şi noi şoseaua principală, apucând drumul la stânga, spre bungaloul lui Budge. În seara aceea am vorbit mult despre întâmplare, numai noi trei, căci Budge rămăsese la Calcutta. Ca de obicei, îndată ce-am ajuns, am vestit pe servitori să pregătească cina şi noi am pornit să ne plimbăm în jurul eleşteului. Era penultima noapte înainte de luna plină. Călcam toţi în neştire, ameţiţi de fumegarea aceea nevăzută de miresme care ne învăluia tot mai puternic cu cât ne înfundam în pădurea de cocotieri. Poate din pricina neobişnuitei întâlniri cu Suren, poate datorită farmecului acelui văzduh lunar, eram fiecare din noi înfiorați şi turburați. Tăcerea ajunsese acum înspăimântătoare şi parcă firea întreagă încremenise sub vraja lunii şi clătinarea unei ramure ne cutremura, atât de nefirească ni se părea tresărirea şi mişcarea în această fără de pomină oprire pe loc.

—Cum să nu-ţi pierzi minţile într-o asemenea noapte, şopti târziu Bogdanof. Frumuseţea asta e prea cumplită ca să nu fie vinovată. Omul n-are dreptul să cunoască asemenea minune decât în paradis. Pe pământ, orice frumuseţe de acest fel e o ispită diavolească. Mai ales pe pământul Indiei, adăugă el, oarecum pentru sine.

Dar nu i-am răspuns. Păşeam alene, fără gânduri, fermecaţi. Nimic nu ne-ar mai fi mirat acum. Totul ni se părea cu putinţă. Şi când Van Manen ne-a oprit, cu braţul întins înainte, către apă, eram pregătiţi pentru orice minune. Ne-am apropiat totuşi cu paşi nesimţiţi, ca să vedem cum şiruri nesfârşite de raci ieşeau din lac, târându-se greoi, dar fără să se depărteze prea mult unul de altul, către rădăcina răsucită a unui palmier de curând doborât.

—Asta se întâmplă întotdeauna când se apropie luna plină, ne lămuri Bogdanof mai târziu.

IV

Câteva ceasuri în urmă, îndată după miezul nopţii, ne pregăteam de plecare. În tot timpul cinei, Bogdanof fusese melancolic, amintindu-şi că se împlinesc curând doisprezece ani de când nu mai văzuse pământul Rusiei şi douăzeci şi doi de ani de când trăia în Asia. Van Manen, dimpotrivă, nu suferea deloc de nostalgia patriei. Se împăcase demult cu gândul că moartea îl va întâmpina aici, în India, unde îşi petrecuse două treimi din viaţă. Eu nu aveam nici un cuvânt

în această discuție, căci eram mult mai tânăr și abia dacă venisem în India de doi ani.

—Ai să vezi mai târziu, îmi spunea Bogdanof.

Apoi am vorbit despre cu totul alte lucruri și când ne-am urcat în mașină, ca să pornim spre Calcutta, Bogdanof își înecase demult nostalgiile. Era și greu de rezistat de altminteri unei nopți care te silea să uiți orice legătură pământească, orice tristețe personală. Chiar și șoferul părea doborât de atâta frumusețe. Van Manen i-a amintit să mâne mai încet și am pornit.

Ca de obicei, mergeam cu farurile aprinse, deși era lună. Când m-am suit în mașină, mi-am aprins o țigară din tabachera lui Bogdanof, care nu fuma decât țigări cu tutun egiptean, comandate de el special la Aden. Am fumat-o dus pe gânduri. Van Manen povestea - pentru a nu știu câta oară - cum trebuia să te porți cu femeile erudite. Firește, din timp în timp eram dator să exclam și să-l aprob, dar făceam lucrul acesta cu o turburare crescândă. Aveam mereu impresia că mașina apucase pe un drum greșit și că ar fi trebuit de mult să ieșim în șoseaua cea mare. Nu-mi dădeam bine seama ce se întâmplă, dar mi se părea că nu mai recunosc peisajul. Impresia aceasta că rătăcisem drumul n-am primit-o brusc, ci se precizase în etape. La un moment dat, am închis ochii, ca să mă concentrez mai bine, și i-am deschis pe neașteptate. Nu recunoșteam nimic din jurul meu. Parcă ne-am fi găsit în cu totul altă parte a Bengalului, atât de ciudate îmi păreau împrejurimile.

—Dar unde ne aflăm noi aici?! întrebai eu turburat.

Tovarășii mei priviră și ei cu aceeași mirare arborii din ce în ce mai groși care se înălțau de o parte și alta a drumului.

—Cred că am luat-o greșit, spuse Bogdanof speriat, ca și cum de-abia acum și-ar fi dat seama de lucrul ăsta.

Șoferul mâna înainte, cu o suspectă nepăsare. Van Manen i-a strigat în hindustani că am rătăcit drumul.

—N-aveam cum să rătăcim, ne-a răspuns el fără să întoarcă capul. De la Budge Sahib nu mai e un alt drum...

Dar cuvintele lui nu ne-au liniștit. Nici unul din noi nu recunoștea împrejurimile, deși ne-am dat seama că șoferul nu are dreptate. Făcusem de cel puțin treizeci de ori drumul acesta și știam bine că nu mai este un altul care să iasă în șosea. Priveam năuci în toate părțile și parcă ne înfiorau singurătatea, arborii aceștia necunoscuți din jurul nostru, care-și uneau tot mai mult ramurile pe deasupra noastră, ca și cum ar fi vrut să ne cuprindă și să ne strivească.

—Mână mai repede! strigă din nou Van Manen cu oarecare nervozitate.

Farurile şi-au intensificat lumina şi noi toţi ne-am aplecat înainte, încercând să pătrundem cu privirile cât mai departe, să ghicim apropierea şoselei. Dar nu zăream decât acelaşi drum necunoscut, care se întindea la nesfârşit cât puteam vedea cu ochii.

—Mai bine să ne întoarcem! exclamă brusc Bogdanof. Mergem de o jumătate de ceas şi ar fi trebuit să ajungem în şosea după cinci, şase minute.

—Înapoi! strigă Van Manen încruntat.

Şoferul alese un loc unde putea întoarce maşina şi ascultă ordinul fără să spună o vorbă.

—S-a îmbătat, murmură Van Manen.

Dar deşi vorbise încet şi vorbise englezeşte, şoferul l-a auzit, căci i-a răspuns pe loc, cuviincios, în hindustani:

—N-am atins spirt în viaţa mea, director Sahib!

Bogdanof devenea din ce în ce mai nerăbdător, răscolind întunerecul cu privirile, făcându-şi cruce.

—*Nu înţeleg ce s-a putut întâmpla*, se minuna el. Dacă am fi luat-o în sens invers, ar fi trebuit să ne înfundăm după câteva sute de metri în *pădure sau să intrăm în eleşteu.*

—Vom vedea îndată ce s-a întâmplat, mormări Van Manen.

Încercai să-mi dau seama, după arbori, cam cât mai aveam de mers până la locul unde observasem pentru întâia oară, precis, că ne aflăm pe un drum greşit, dar nu izbuteam să identific nici un amănunt. Voii să-mi mărturisesc mirarea mea tovarăşilor, când am auzit cu toţii un ţipăt înfiorător de femeie, foarte aproape de noi. Şoferul a oprit brusc, înspăimântat. Ne-am strâns unul în altul, amuţiţi.

—Ce-a fost asta?! întrebai, în cele din urmă.

—Parcă ar fi fost înjunghiată o femeie, spuse Van Manen, pălind.

Dar nu cutezam să ne coborâm din maşină, să încercăm ceva. Nu-mi dau seama cât timp am rămas aşa, suspendaţi de groază. Nu auzeam decât zgomotul motorului şi parcă numai el ne asigura că lucrurile se petrec aievea. Deodată, la câţiva zeci de metri în faţa noastră, izbucni din nou acelaşi ţipăt de femeie, urmat de o sfâşietoare chemare în ajutor:

—*Ma'lum gelum! Banchao! Rokkhe koro!*[1]

Înţelegeam destul de bine bengaleza ca să-mi dau seama de sensul cuvintelor. Am sărit toţi din maşină, afară de şofer şi, deşi nu zăream

[1] Mor! Mă prăpădesc! Ajutor! Ajutaţi-mă!

nimic în direcția de unde veniseră strigătele, ne-am îndreptat alergând într-acolo. În timp ce alergam, țipetele s-au mai auzit, sugrumate, de câteva ori și parcă am mai distins câteva cuvinte: *„Babago! Babago!"* (Tată! Tată!)

Dar alergaserăm zadarnic. Nu zăream nicăieri nici o ființă omenească, nici o urmă de luptă. Van Manen, mai gras, răsufla greu în urma noastră. Bogdanof rămăsese cu fălcile încleștate, privind fix, încruntat întunerecul. Am început să cercetăm împrejurimile. Arborii ne-au cuprins deodată în umbra lor compactă, în care nu mai distingeam nimic. Lumina de lună se strecura anevoie până aici, doar dacă tresărea în câteva liane, spre vârfuri. Părându-i-se că ceva se mișcă înaintea noastră, Van Manen se opri și începu să strige:

—*Bepar ki?!* (Ce s-a întâmplat!?)

Am ascultat cu toții ținându-ne răsuflarea. De nicăieri, nici un răspuns. Pădurea părea împietrită. Și parcă nici covorul de frunze moarte pe care călcam nu tresărea sub picioarele noastre. Mergeam ca pe pâslă.

—*Bepar ki?!* mai strigă o dată Van Manen.

Apoi ne-am continuat cercetarea, temându-ne totuși să ne depărtăm prea mult de șosea. Nu știu cât a durat furișarea aceasta pe sub arbori, pregătiți să întâlnim, în orice clipă, un spectacol groaznic. Mă simțeam obosit, gândurile mi se rătăceau; aveam necontenit senzația că visez și că nu mă pot trezi din vis.

—Să ne întoarcem, spuse Bogdanof ducându-și mâna la frunte. Încep să cred că am avut cu toții halucinații...

I-aș fi putut răspunde că anevoie ar putea auzi patru oameni același țipăt înfiorător și aceleași cuvinte, exact aceleași cuvinte, dacă am fi fost cu toții pradă unei halucinații. Dar simțeam că el are dreptate și ne-am întors în șosea.

—Mult am mai umblat prin pădure! spusei eu nezărind mașina. Încotro trebuie să mergem acum?!

Ceilalți doi m-au privit cu oarecare nedumerire.

—În orice parte am fi luat-o, vorbi Van Manen, turburat, mașina trebuie să fie destul de aproape. Ia strigă-l pe dobitocul ăla!...

Am început să strig, cu toate puterile, înfiorându-mă și pe mine huietul acela prelung în singurătatea nopții. Am așteptat, apoi, în mijlocul șoselei, privind mirați în toate părțile.

—O fi pornit să ne caute, spusei eu văzând că nu răspunde.

—Dar unde e mașina? întrebă Bogdanof, anevoie descleștându-și fălcile. Doar nu ne-o fi lăsat aici, în mijlocul junglei?!...

—Nu putea pleca, ne liniști repede Van Manen. Am fi auzit motorul, căci nu ne-am depărtat prea mult de șosea... A adormit în mașină, asta trebuie să fie...

Am pornit în direcția unde știam că lăsasem mașina. Luna ne bătea acum din plin, căci drumul se deschidea tot mai larg.

—Fără îndoială că a plecat! șopti din nou Bogdanof. Ar merita să fie împușcat...

Van Manen nu se putea îndupleca să creadă una ca asta. Își ștergea cu batista, necontenit, fruntea și obrajii.

—Trebuie, în orice caz, să facem ceva, spuse el foarte încet.

—Să ne întoarcem pe jos la Budge, hotărî Bogdanof. Tot o să ajungem până dimineața...

În acea clipă ni s-a părut că zărim, nu prea departe înaintea noastră, pe partea dreaptă a drumului, un felinar care se adâncea legănându-se în inima pădurii. Ne-am privit unul pe altul, ținându-ne răsuflarea. Ni se părea destul de stranie apariția unui om cu felinarul aprins la o asemenea oră din noapte și într-un asemenea loc. Mai ales după toate câte ni se întâmplaseră. Cu toate acestea, nu știu ce necurată atracție am simțit fiecare din noi, către luminița care se afunda, repede, în junglă. Căci atunci când Bogdanof ne făcu semn să-l urmăm, nici Van Manen, nici eu nu ne-am împotrivit. În acea clipă am uitat că, nu mult înainte, sângele ne înghețase în vine auzind țipătul femeii și cuvintele ei de ajutor. Lumina era, oricum, un semn de viață. O purta un om care se îndrepta, fără îndoială, către o locuință sau către șoseaua pe care o căutam și noi.

Am pornit, cât am putut de repede, să-l ajungem.

V

Pătrunzând în pădure, i-am pierdut urma după câteva minute. Mergeam toți trei aproape unul de altul, eu în față - ca cel mai tânăr - și Van Manen lângă mine. Nu știu datorită cărei stranii certitudini înaintam fără teamă pe sub arbori care ne-ar fi înspăimântat cu un ceas mai înainte. Jungla, atât de terifiantă pentru orice alb, mai ales în miezul nopții, ni se părea acum lipsită de primejdie. Nu ne gândeam nici la șerpi, nici la lighioane speriate și nu mai simțeam acea teroare care te cuprinde, în India, îndată ce te trezești singur în adâncul unei păduri.

—Nu se mai vede nimic, vorbi Van Manen cu o sfârșeală tragică

în glas.

N-am răspuns nici unul din noi. Continuam să înaintăm, aproape fără să ne mai dăm seama; simțeam doar că nu ne putem opri acolo, în mijlocul pădurii, că trebuie să mergem mereu înainte, oricât de absurdă ar fi părut hotărârea noastră.

—Probabil că el a apucat pe o cărare pe care noi n-am găsit-o, spuse Bogdanof.

—Își cunoștea în orice caz drumul, adăugai eu. Căci a dispărut prea repede...

Cred că ne înfundam tot mai rău în pădure; liane groase începeau să ne atingă creștetele și picioarele ni se afundau tot mai adânc în așternutul de frunze moarte, ferigi și mușchi. Dar o îndărătnicie oarbă ne mâna necontenit în aceeași direcție. Nici unul din noi nu simțea dorința să se întoarcă sau să încerce alt drum. Stăruiam, cu toate piedecile, înaintând anevoie, aproape tăindu-ne calea prin desișul fără sfârșit dinaintea noastră.

—Cred că iarăși începe să se vadă lumina, exclamă deodată Bogdanof.

Ne-am oprit, cu răsuflarea tăiată, ca să privim. De data aceasta, foarte aproape de noi, se zărea o lumină turbure, care în nici un caz nu putea fi opaițul pe urmele căruia porniserăm noi câtva timp înainte. Ne-am îndreptat, cu toate puterile de care mai eram în stare, către ea. De-abia după câteva minute de mers ne-am dat seama că ne apropiem de marginea pădurii și că lumina pe care o zărisem era reflexul unei vetre de jăratec. Înainte de a o ajunge însă, am observat că luminile se înmulțesc și că nu prea departe de noi, pe mâna stângă, se ridica o clădire destul de ciudată, înconjurată cu un zid cenușiu de piatră.

—Probabil că am ajuns de partea cealaltă, de miazănoapte, a lui Serampore, spuse Van Manen. Dar cum Dumnezeu am rătăcit până aici?!...

Ni se părea destul de ciudat că nu întâlneam pe nimeni lângă vetrele cu jăratic. E drept că în cele mai multe jăraticul era pe sfârșite; totuși, nu zăream nicăiri picior de om. Eram prea obosiți însă ca să mai cercetăm împrejurimile, și ne-am îndreptat către casă.

—Oricine o locui aici, hindus sau musulman, trebuie să ne găzduiască, spuse Van Manen.

Pornise el înainte, pe de o parte pentru că vorbea cel mai bine din noi limba bengaleză, pe de altă parte pentru că numele lui era destul de cunoscut în întreg Bengalul sau măcar numele Societății Asiatice, al cărei bibliotecar era. Când am ajuns în fața porții, ne-a ieșit înainte

un bătrân. Nu părea prea surprins de prezența noastră, la un asemenea ceas de noapte, în fața casei acesteia atât de adânc ascunsă în junglă.

—Cine-i stăpânul tău? îl întrebă Van Manen.

Bătrânul rămase câteva clipe nemișcat, ca și cum n-ar fi auzit cuvintele. Van Manen îl întrebă din nou, aproape strigând. Că și cum s-at fi trezit dintr-un somn lung, bătrânul șopti:

—Nilamvara Dasa...

—Mi se pare un nume cunoscut, spuse Bogdanof.

—Cam arhaic, i se păru lui Van Manen. N-am auzit niciodată de el la Calcutta... Apoi, întorcându-se către bătrân: Du-te și trezește pe stăpânul tău și spune-i că Van Manen Sahib și cu alți doi sahibi au avut un accident și-i cer găzduire pentru noaptea asta...

A trebuit să repete de trei ori cuvintele, până bătrânul s-a hotărât să se îndepărteze.

—Trebuie să fie surd de tot, crezu Bogdanof.

Și cu toate acestea, aveam un sentiment ciudat că visul meu continuă și că nu izbutesc încă să mă trezesc. Focurile acelea părăsite, casa aceasta curios înconjurată de pădure din trei părți, bătrânul care parcă nu înțelegea ce-i spuneam, în orice dialect îi vorbea Van Manen -, toate mă turburau, neliniștindu-mă. Nu știu cât a trecut până ce s-a întors bătrânul, cu un felinar în mână. Parcă timpul rămăsese suspendat și trăiam numai fragmentar, doar în anumite episoade.

—Stăpânul vă poftește, spuse bătrânul.

Poate că a vorbit prea încet, poate că eram eu prea obosit sau pricepeam încă destul de greu bengaleza, dar mai mult am ghicit sensul cuvintelor lui decât le-am înțeles.

—Ce ciudat vorbește, îi spusei lui Van Manen.

—Are un accent rural, îmi răspunse el. Până te deprinzi cu el...

Casa părea destul de veche, așa cum rareori se mai întâlneau prin părțile acestea ale Bengalului, unde cotropirile musulmanilor fuseseră îndeosebi necruțătoare în tot veacul XVIII. Am pătruns într-o curte interioară, pe jumătate pietruită, în colțurile căreia creșteau câțiva *ficus religiosa*, acel arbust sacru atât de venerat de hinduși. De aici se vedeau destul de bine cele dintâi încăperi, foarte largi, cu ferestrele zăbrelite; erau, fără îndoială, odăile bărbaților. Am avut impresia că suntem așteptați; câteva făclii fuseseră aprinse, în afară de multe alte lămpi cu ulei și opaițe, a căror licărire sfioasă o distingeam mai ales pe scările care duceau către apartamentele femeilor. Am fost poftiți într-o sală cu lespezi de gresie roșie pe jos, unde ne-a întîmpinat un bărbat între două vârste, cu o figură foarte palidă, cu privirile

înțepenite și care ne-a vorbit de la început în bengaleză.

—Vă rog să așteptați aici câteva clipe, până vi se vor pregăti odăile pentru odihna de noapte.

L-am înțeles anevoie, căci vorbea și el o bengaleză destul de stranie, așa cum o întâlnisem eu, până atunci, numai prin cărți. De obicei, un bengalez cultivat sau de un oarecare rang social își întâmpină oaspeții europeni în englezește. În afară de anumite cazuri, el ar considera o insultă să i se adreseze un străin în limba bengaleză; asta înseamnă că-l consideră un biet țăran sau o slugă. Cu atât mai ciudată mi se părea, deci, primirea gazdei noastre. Van Manen însă, care vorbea perfect bengaleza, nu s-a lăsat intimidat de această ciudățenie și a cerut voie să se așeze pe un jilț, continuând în același timp, să scuze intrarea noastră, la un asemenea ceas. Nilamvara asculta pierdut parcă în gândurile lui și, după ce Van Manen și-a sfârșit scuzele, a rămas în picioare, privindu-ne pe rând, ca și cum nu-i venea a crede că ne are în față. N-a scos multă vreme nici un cuvânt și tăcerea aceasta ne apăsa, ne turbura până la panică.

—S-a întâmplat un accident stupid, spuse Bogdanof în englezește, nemaiputând răbda privirile lui de gheață.

Dar parcă nici nu-l auzise. Continua să ne privească, tresărind uneori din tot trupul. Bogdanof se apropie cu un pas și repetă cuvintele cu un glas mai puternic. Gazda noastră a încercat să zâmbească și i-a răspuns, tot în șoaptă.

—*Ami imreji bujhte parchi na.*[1]

Mi s-a părut foarte ciudată mărturisirea aceasta. Până și băieții de școală înțelegeau englezește; să nu fi urmat Nilamvara nici o școală modernă, ci numai învățătura ortodoxă pe care o poate deprinde într-un *thol*? Dar tot atât de ciudată mi s-a părut vorbirea lui; cuvintele le pronunța cu totul diferit de cum eram eu obișnuit să le aud și, mai ales, le rostea cu o dificultate a cărei natură nu o puteam defini. Fiecare vorbă o scotea parcă în urma unui efort considerabil, deși nu ne dădeam seama de el.

—Curând odăile pentru odihna de noapte vor fi pregătite măreților voastre, adăugă el după o lungă pauză, zâmbind ca în vis.

De data aceasta îl privi cu atenție pe Van Manen. Începuse și el să fie turburat de rostirea arhaică a lui Nilamvara și poate de privirile lui rătăcite. Acum, că îl puteam vedea mai bine, Nilamvara ni se părea într-adevăr straniu. Greutatea cu care se mișca, tresăririle acelea neînțelese care îi scuturau trupul la răstimpuri, ca prins de friguri,

[1] Nu înțeleg englezește.

sticlirea nefirească din ochi, pumnii pe care îi păstra necontenit încleştaţi - toate acestea începeau acum să ne atragă atenţia. Felul lui de a ne privi era cu desăvârşire ciudat. Aveam uneori senzaţia că e împins de o forţă nevăzută, fără ajutorul căreia ar înţepeni, zâmbind foarte stins, în faţa noastră.

Şi apoi, nu înţelegeam ce se întâmplă în casa aceasta, destul de luminată şi totuşi, pentru urechile noastre, pustie. Un asemenea eveniment - apariţia a trei străini în plină noapte - nu rămâne niciodată netrecut în seamă într-o casă indiană. Ne aşteptam să vedem umbre agitându-se în preajma noastră, să zărim siluete feminine spionându-ne la colţuri sau dinapoia zăbrelelor, să auzim acele şoapte înăbuşite ale slujnicelor trezite din somn, paşii lor moi pe lespezile din curte.

—Curând odăile pentru odihna de noapte vor fi pregătite... începu Nilamvara, pentru a treia oară, aceeaşi frază.

Şi cu toate acestea nimeni nu venea să ne anunţe că odăile sunt pregătite. Am fi voit să ne retragem nu din pricina oboselii - eram prea turburaţi de toate întâmplările ca să nu ne fi pierit somnul -, ci ca să scăpăm de prezenţa istovitoare a gazdei noastre. Deodată, Van Manen ne privi şi ne spuse în englezeşte.

—Dar n-am întrebat nimic de femeia aceea al cărui ţipăt l-am auzit în şosea...

Într-adevăr, tocmai lucrul acesta nu i-l spusese. Îi vorbise de accidentul nostru, minţind că maşina se defectase şi că şoferul a rămas s-o păzească, dar nu pomenise nimic de strigătele de ajutor auzite cu un ceas înainte. Nici unul dintre noi nu-şi dădea seama cum am putut rămâne atâta timp în faţa acestui om - care fără îndoială ştia ceva - fără să-l întrebăm, fără să-i mărturisim adevărul. Amintirea strigătelor din pădure ne-a turburat din nou acum. Eu, cel puţin, am avut impresia că m-am trezit brusc din somnul în care căzusem îndată ce începusem urmărirea luminiţei aceleia - şi am simţit că mi-e din nou teamă. Aş fi vrut să facem ceva, măcar acum, după ce pierdusem atâta timp preţios. Femeia aceea poate şi-a dat duhul, iar noi străbătusem o bucată bună din junglă ca să cerem găzduire la casa lui Nilamvara Dasa. Ce vrajă necurată ne luase la toţi minţile şi ne pironise acolo, atât timp, în faţa unui om care repeta din zece în zece minute aceleaşi cuvinte?...

—Spune-i, poate ştie despre ce e vorba, îl sfătui Bogdanof pe Van Manen.

Aşa cum se odihnea pe jilţul de lemn, Van Manen începu să

povestească, anevoie stăpânindu-şi nervozitatea. Dar de la cele dintâi cuvinte, gazda noastră îşi acoperi faţa cu palmele, gemând. Ne-am apropiat toţi de el.

—Lila, Lila! gemea.

Apoi a borborosit câteva cuvinte fără înţeles pentru mine.

—Ce spune? ce spune?! l-am întrebat noi, cu aprindere, pe Van Manen.

—Nu-l înţeleg nici eu, ne răspunse el.

Apoi întrebă din nou în bengali.

—Ce s-a întâmplat?! Cine era?!

Aceleaşi gemete şi aceleaşi cuvinte neînţelese, din care desprindeam doar numele de Lila şi câte un strigăt de durere.

—Cred că era fata lui, ne mărturisi Van Manen. Dar nu înţeleg ce vrea să spună; vorbeşte prea repede...

—De bună seamă că au omorât-o... şopti Bogdanof. Dar cum a aflat de asta?!... Şi, dacă ştia, de ce nu ne-a spus nimic până acum?!...

Van Manen nu mai îndrăzni să-l întrebe. Rămaserăm amuţiţi, neştiind dacă trebuie să ne retragem fără să-i spunem sau să aşteptăm întoarcerea bătrânului, care ne pregătea, de atâta vreme, odăile.

—Cum de nu i-a putut veni nimeni în ajutor?! exclamă deodată Van Manen. Căci doar nu era singură; femeile nu ies niciodată singure aici şi cu atât mai puţin la miezul nopţii...

În clipa aceea bătrânul intră în cameră şi se apropie cu paşi obosiţi de noi.

—Iat-o! O aduc; e acolo!... ne spuse el foarte încet, ridicând braţul.

Am sărit cu toţii la uşă. Mi s-a părut că era plină de umbre curtea şi câţiva oameni îmbrăcaţi ciudat, cu turbane, duc o năsălie de ramuri. Dar n-am distins nimic. N-am auzit nimic, nici un bocet, nici un strigăt. M-am întors speriat, simţind că în apropierea mea trecuse cineva. L-am zărit pe Nilamvara depărtându-se anevoie, ca şi cum fiecare pas pe care l-ar fi făcut ar fi întrecut cu mult puterile lui.

—Nu putem rămâne aici, şopti Bogdanof. Nu poţi cere găzduire unui om căruia i-a fost asasinată fiica sau soţia...

—Da, e mai bine să mergem, spuse Van Manen.

Am fi vrut să vestim cuiva plecarea noastră şi să cerem încă o dată scuze gazdei, dar nu mai era nimeni în curte. Bătrânul dispăruse şi el, ca intrat în pământ. Bogdanof s-a îndreptat cel dintâi spre poartă şi nici n-a mai îndrăznit să-şi arunce ochii înapoi. Am privit cu uşurare vetrele cu jăraticul pe jumătate stins, care ne-au întâmpinat în

poiana din faţa casei.

VI

Oboseala am început s-o simt câtva timp în urmă, când ne depărtasem de casă şi urmam liziera pădurii. A fost la început ca o uşoară ameţeală, apoi o sleire treptată şi de-abia am mai găsit puteri să mă rezem de un trunchi, ca să nu alunec doborât la pământ.

Nu înţelegeam ce se petrece cu mine. Nu-mi dădeam seama dacă am rămas singur sau dacă cei doi tovarăşi mă aşteaptă să-mi viu în fire. Nu ştiu cât am stat aşa, rezemat de trunchi, dar când m-am trezit, începuse să se lumineze de ziuă. Mă simţeam încă vlăguit, fără nici un gând, fără nici o amintire precisă de toate cele câte se întâmplaseră.

Spre mirarea mea, am descoperit curând pe cei doi tovarăşi aşezaţi în iarbă la câţiva metri depărtare de locul unde mă oprisem. Van Manen parcă dormita, cu capul rezemat în palme; Bogdanof era pe jumătate întins pe pământ. Cu greutate m-am apropiat de ei.

—Ce s-a întâmplat? întrebai, încercând să zâmbesc. Cum de am rămas aici?!

Mă priveau şi ei turburaţi şi m-au înfiorat cearcănele pe care le avea Bogdanof, fruntea lui palidă, ochii care rămăseseră fixaţi într-ai mei, fără să înţeleagă.

—Cred că ne-a doborât oboseala pe câteşitrei, vorbi el în cele din urmă. M-am aşezat şi eu lângă ei, abia târându-mi picioarele. Parcă aş fi zăcut săptămâni de-a rândul, atât mă simţeam de slab. Ochii mi se împăienjeneau după cel mai mic efort. Îmi dădeam totuşi seama că se luminase de ziuă şi iarba era umedă de rouă. Am mai rămas câtva timp aşa, fără să scoatem o vorbă. Dar tovarăşii mei, îndeosebi Van Manen, care încă îşi păstra capul în palme, mi se păreau atât de zdrobiţi, încât m-am simţit dator să fac ceva. M-am ridicat anevoie şi am început să privesc, cu toată luarea-aminte de care eram în stare, în jurul meu. Nu mi se părea atât de necunoscute locurile. Pădurea era rară pe aici; doar câţiva palmieri mai bătrâni, salcâmi înalţi şi tufe bine mirositoare. Am început să înaintez cu multă prudenţă şi după vreo zece paşi am distins, destul de aproape de noi, drumul care se desprindea din şoseaua cea mare şi se îndrepta spre bungaloul lui Budge. Descoperirea aceasta mi-a dat puteri. Am strigat, întorcând capul către tovarăşii mei.

—Suntem aproape de bungalou!

Vestea i-a zguduit, fără îndoială, căci ne închipuisem că ne aflăm pe undeva la miazănoapte de Serampore. L-am văzut pe Bogdanof cum se ridică anevoie şi întinde mâna lui Van Manen. Am vrut să alerg spre ei, ca să-i ajut, dar de la cel dintâi pas mai grăbit am simţit pământul învârtindu-se cu mine. A trebuit să mă opresc ca să-mi vin în fire. Curând, cei doi tovarăşi se apropiaseră. Van Manen avea obrajii supţi, pleoapele întunecate şi privirile lui erau ale unui om care nu înţelege ce se petrece cu sine. Răsufla greu şi gura o ţinea necontenit deschisă. Mâinile lui Bogdanof tremurau întruna. Îşi rotea ochii, nevenindu-i să creadă că într-adevăr suntem aproape de bungaloul lui Budge.

—Am rătăcit probabil toată noaptea, spusei eu ca să le dau curaj. Şoferul trebui să fie de partea cealaltă a pădurii, căutându-ne...

Când auzi de şofer, sângele îi dogori obrajii lui Van Manen. Nu-şi putu stăpâni o înjurătură cumplită, aşa cum niciodată nu crezusem că e în stare să rostească. În orice caz, înjurătura aceasta ne învioră puţin. Am ieşit în drum şi am pornit agale către bungalou.

—Nu-mi dau încă bine seama ce s-a întâmplat cu noi, vorbi târziu Van Manen. Ce stranie oboseală...

Curând răsări soarele. Lumina puternică ne trezi de-a binelea şi începurăm să grăbim paşii. De altfel, n-am avut de mers decât vreo jumătate de ceas până la bungalou. Am zărit cu mirare maşina noastră aşteptându-ne în faţa verandei. Şoferul dormita. În curte roboteau câteva slugi, care au înlemnit când ne-au văzut intrând - desfiguraţi de oboseală, cu hainele jupuite, cu pantofii prăfuiţi. Van Manen s-a îndreptat de-a dreptul către şofer şi a început să-l lovească, înjurându-l. Buimăcit, bietul om nici nu încerca să se apere. Îşi pusese doar braţul la ochi şi gemea.

—De ce-ai fugit, bestie?! urla Van Manen. Dacă ne rătăceam prin junglă şi ne rămâneau oasele pe acolo?!

Slugile se adunaseră toate lângă maşină, încremenite. Aproape că nu le venea să creadă că Van Manen loveşte şi înjură cu adevărat, el care era renumit prin generozitate şi blândeţe.

—Am scăpat într-adevăr ca prin minune, vorbi Bogdanof, în hindustani, ca să-l înţeleagă slugile şi să înţeleagă furia lui Van Manen. Măgarul ăsta ne-a lăsat în drum şi a fugit, s-a întors acasă...

—Am rătăcit toată noaptea, spusei şi eu.

Oamenii ne priveau uluiţi. Cei care sosiseră mai târziu îşi purtau ochii de la şofer la noi fără să înţeleagă nimic.

—Dar el v-a aşteptat toată noaptea aici, îndrăzni în cele din urmă paznicul bungaloului.

Ceilalţi prinseră curaj.

—A fost aici! Nu s-a mişcat de aici!

La început, nu ne-am dat bine seama ce vor să spună. Am înţeles că şoferul, văzând că noi nu ne mai întoarcem din pădure, s-a înapoiat la bungalou şi ne-a aşteptat în faţa verandei până dimineaţă. Van Manen îl învinuia tocmai că-şi pierduse atât de repede răbdarea pe drum şi se întorsese. Cum îşi închipuia el că vom face noi tot drumul acela, noaptea, pe jos?!

—Dar n-a plecat de aici! stărui paznicul. Am stat de vorbă până târziu şi nu s-a mişcat de aici...

—Eu mă miram tocmai că director Sahib nu mai porneşte la drum! exclamă şoferul.

De data aceasta am simţit cum mi se urcă tot sângele în obraji. Toţi oamenii aceştia au să creadă că am băut prea mult şi nu ne mai aducem aminte de ce am făcut.

—Ce vrei să spui?! interveni Bogdanof. Cum nu te-ai mişcat de aici?! N-am plecat noi, cu toţii, pe la unu noaptea, şi apoi am rătăcit drumul şi am auzit un ţipăt de femeie în pădure?!

Şoferul şovăi, căutând buimăcit în toate părţile ajutor. Nu îndrăznea să se apere spunând adevărul. Dar când Van Manen începu să răcnească, amintindu-i de tot ce-am vorbit, când ne-am dat seama că am rătăcit drumul, şoferul se hotărî să vorbească.

—N-am plecat deloc, director Sahib! Maşina nu s-a mişcat din curte...

—E adevărat, aşa a fost, întăriră ceilalţi.

Van Manen îşi pierdu din nou răbdarea.

—Cu alte cuvinte, ne faci pe noi mincinoşi!

—Poate aţi luat o altă maşină, încercă să se scuze şoferul. Căci, uitaţi-vă, aşa cum am spălat-o de aseară, aşa a rămas, curată!...

Van Manen se întoarse spre noi.

—E nebun! Au înnebunit toţi aici!... Haideţi în casă...

Am găsit-o deschisă, lucru care nu s-ar fi cuvenit, căci îndată după plecarea noastră paznicul era dator să încuie toate încăperile.

—Montează o piesă de teatru cu ajutorul paznicului şi al servitorilor, spuse Bogdanof îndată ce am rămas singuri. Probabil că ne credea pe toţi beţi...

—Are s-o plătească în orice caz destul de scump! mormăi Van Manen scoţându-şi haina şi lăsându-se să cadă într-un fotoliu de paie.

Mă simții obligat să adaug și eu ceva. Căci mi se păruse că surprind o lumină sarcastică în ochii câtorva dintre servitori când le-am spus că am petrecut noaptea rătăcind prin junglă. Gândul că ne socotise atât de beți, încât să-și îngăduie să-și bată joc de noi, mă exaspera.

—În orice caz, mi s-a părut suspect alibiul cu mașina curată, așa cum pretinde că o lăsase aseară, spusei. E un amănunt care trădează premeditarea...

Răcoarea din casă, oboseala cu care luptasem greu în ultimele ceasuri ne-au făcut să punem capăt discuției și, după ce ne-am spălat, ne-am întins fiecare în paturile în care obișnuiam să dormim și foarte curând ne-a cuprins somnul.

VII

Ne-a trezit Budge, sosit mult înainte de apusul soarelui pentru o vânătoare de câteva ceasuri. Nu părea prea încântat că ne găsește încă aici. Când venea pentru vânători scurte, nu-i plăcea să întâlnească prieteni. S-a mirat că ne găsește atât de obosiți.

—V-ați cam pierdut capul azi-noapte, spuse el, adresându-se îndeosebi lui Van Manen.

Simții din nou cum îmi dogorăsc obrajii. Aceeași jenă am surprins-o pe fața lui Bogdanof.

—Șoferul tău e un criminal! începu aprig Van Manen.

Și se pregăti să-i povestească întâmplarea. Dar de la primele cuvinte Budge anevoie își mai putea stăpâni zâmbetul.

—Șoferul spune că nici n-ați plecat, îl întrerupse el. Și așa spun și ceilalți, de altfel...

—Probabil că sunt înțeleși, interveni Bogdanof cu severitate. Așteaptă să vezi ce s-a întâmplat până la urmă...

Enervat, Van Manen își continuă povestirea. Din când în când, îl completam și noi cu amănunte a căror precizie începeau să-l tulbure pe Budge.

—Dar nu înțeleg cum v-ați putut rătăci, îl întrerupse el din nou pe Van Manen. Alt drum nu mai e... Vă puteți convinge de altfel singuri.

—Dragă prietene, stărui Van Manen, noi îți spunem cum s-au întâmplat lucrurile. Explicația o s-o căutăm noi pe urmă...

Și iar își reluă firul povestirii; cum, văzând că nu mai ieșim în șosea, i-a strigat șoferului să întoarcă.

—Nu vă mai aduceţi aminte ce vedeaţi de-a stânga şi de-a dreapta drumului? întrebă Budge.

I-am explicat eu ce fel de arbori vedeam şi cât mi se păreau de înalţi. Budge se ridică de pe scaun.

—Dragii mei, iertaţi-mă, dar nicăiri în districtul ăsta nu se găsesc asemenea arbori. În afară de pădurea de palmieri pe care o vedeţi acolo - ne arată el cu braţul întins spre eleşteu - în toată regiunea nu sunt decât eucalipţi, cocotieri şi salcâmi. Acest *Urwald* de care-mi vorbiţi nu există prin partea locului...

—Şi cu toate acestea, nici unul din noi n-a visat, se apără Bogdanof.

—Dar de ce nu vrei să asculţi până la sfârşit?! întrebă Van Manen.

Budge ridică din umeri şi se aşează din nou pe scaun. Van Manen îşi continuă povestirea. Când ajunse la episodul cu ţipătul care ne înfiorase pe toţi, Budge începu să zâmbească. Dar după ce Van Manen povesti mai departe, începu să dea semne de nerăbdare. De câte ori voia însă să întrerupă, interveneam noi, rugându-l să aştepte sfârşitul. Îi era însă foarte greu să se stăpânească. Sărea de pe scaun la fiecare amănunt pe care îl precizam noi.

—Vă bateţi joc de mine! izbucni el în cele din urmă, când Van Manen îi descrise casa lui Nilamvara Dasa. Nu există nici un fel de casă ascunsă în junglă prin toată partea locului. Iar de numele ăsta n-am auzit până acum. Asta e o farsă!...

Începu să se agite prin odaie, încercând să izbucnească în hohote de râs, ca să ne dovedească tăria lui, singurul care nu se lasă păcălit de farse. Dar nouă nu ne venea deloc să râdem. Pe de o parte, eram turburaţi de cele ce ne repetase Budge - lucruri pe care le ştiusem şi noi de altminteri; că nu există o asemenea casă etc. - iar pe de altă parte, eram exasperaţi de neîncrederea lui, de ideea lui ridicolă că voim să-i facem o farsă.

—Îţi dau cuvântul meu de onoare că nu-ţi mai vorbesc niciodată dacă mai afirmi că *asta* e o farsă, rosti cu solemnitate Van Manen. Dacă vrei, ia-ne pe fiecare deoparte şi supune-ne aceluiaşi interogatoriu. Te vei convinge că *am văzut* toţi acelaşi lucru. E greu de întocmit o farsă care să nu fie descoperită când ajungi la amănunte. Şi nici de halucinaţie nu poate fi vorba, pentru că *eu* am stat pe scaun în casa lui Nilamvara şi oamenii ăştia m-au văzut cum stau pe scaun şi m-au auzit cu urechile lor povestindu-i ce ţi-am povestit şi eu ţie adineauri...

—Şi desigur că nici el nu te-a crezut, încercă încă o dată să glumească Budge.

—Dimpotrivă, îi răspunse tăios Van Manen. Ştia şi el de asasinarea acelei femei şi a început să geamă acoperindu-şi faţa...

Bogdanof şi cu mine ne-am grăbit să-i întărim spusele, adăugând că nu-i înţelegeam cuvintele, că am distins doar numele de Lila. Budge ne privi încruntat şi, de data aceasta, nu mai adăugă nici un comentariu. Îi făcu doar semn lui Van Manen să continue. Şi pentru întâia oară, Van Manen a putut să povestească, ajutat numai de precizările noastre. Când sfârşi şi începu să explice cum ne-am trezit amorţiţi în marginea pădurii şi cum ne-am dat seama că ne aflăm destul de aproape de bungalou, Budge se ridică solemn din scaun şi, după o pauză, în care timp părea că-şi cântăreşte bine cuvintele, vorbi cu emfază:

—Vă dau cuvântul meu de onoare că de când trăiesc în India, n-am mai auzit o asemenea întâmplare. Ştiu şi eu destule întâmplări misterioase şi absurde, dar asta le întrece pe toate. Căci doară cunosc Seramporul ca pe Calcutta şi am vânat cincizeci de mile împrejur şi n-am întâlnit niciodată nici urmă de casă, aşa cum spuneţi voi. Ca să vă convingeţi că spun adevărul, îmbrăcaţi-vă şi haideţi cu maşina să cercetăm... Mai avem trei, patru ceasuri până ce se face întunerec...

Ne-am privit, Van Manen, Bogdanof şi cu mine, oarecum turburaţi. Dacă într-adevăr fuseserăm victimele unei iluzii?! Dar ne aminteam cu atâta preciziune întâmplarea noastră, ştiam cât fusese de calmă noaptea trecută - când nici unul din noi nu băuse mai mult whisky decât s-ar fi cuvenit - încât nu ne puteam îndoi că totuşi stătuserăm aievea de vorbă cu Nilamvara Dasa. Van Manen sări din pat, cu hotărâre.

—Hai să mergem! ne spuse. Dar mergem cu maşina ta, se adresă lui Budge. Căci pe măgarul acela de şofer îl spintec dacă mai dau ochii cu el. Pretinde că nici nu s-a mişcat de aici...

—Ăsta e lucrul care mă intrigă cel mai mult, spuse Budge. Chiar admiţând că voi aţi fi fost bine îmbătaţi - ceea ce eu, mă grăbesc să adaug, nu susţin -, nu înţeleg cum aţi ajuns în junglă fără să vă vadă şoferul sau oricare altul din servitori. Ei mărturisesc că nu s-au culcat, ci au aşteptat ordinele voastre.

—Atunci cum de nu şi-au dat seama că odăile sunt goale?! întrebă Van Manen. Cine a stins lămpile?! N-a intrat nimeni, până dimineaţa, ca să pregătească ceaiul sau să vadă dacă nu lipseşte ceva?!

Budge rămase îngândurat. Întrebările lui Van Manen îl

turburaseră. Fără îndoială că şoferul şi servitorii ştiau ceva, destul de straniu, dacă încearcă să-l ascundă cu atâta abilitate.

—Ancheta o voi face eu mai târziu, spuse el. Deocamdată, să ne convingem că nu există nici drumul, nici casa, nici oamenii întâlniţi de voi azi-noapte.

Am început să ne îmbrăcăm în grabă. Când m-am privit în oglindă, m-am speriat de paloarea feţei şi de adâncimea cearcănelor. Figura întreagă îmi era devastată ca după o cumplită suferinţă. Coborând spre maşină, am văzut curtea plină de oameni. Toţi servitorii şi alţi câţiva ţărani în drum spre Serampore se adunaseră să ne vadă. Ca să găsesc neapărat ceva de vorbit până ce ne aflam toţi loc în maşina lui Budge, m-am adresat lui Van Manen:

—Nu i-ai spus că l-am întâlnit şi aseară pe Suren Bose, şi tot pe liziera pădurii.

Amănuntul acesta păru că face asupra lui Budge o impresie uluitoare. Ne privi pătrunzător, ca şi cum ar fi fost supărat pe noi că nu-i spusesem mai înainte de întâlnirea aceasta.

—S-ar putea ca lucrurile să nu fie totuşi atât de simple, spuse Budge în şoaptă, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi.

L-am întrebat ce vrea să spună, dar s-a mulţumit să mormăie, în timp ce maşina pleca, fără să mai adauge un singur cuvânt. Părea preocupat de un gând pe care nu voia să ni-l mărturisească...

VIII

Câteva clipe în urmă i-am cerut lui Bogdanof una din ţigările lui comandate special la Aden. Trăgând primul fum, mi-am adus aminte - cu o precizie aproape dureroasă - de ţigara pe care mi-o aprinsesem cu o seară înainte, puţin timp după plecarea noastră. I-am atras atenţia lui Budge asupra acestui amănunt, dar el a dat din cap fără să-mi răspundă. În acea clipă mi-a fulgerat gândul că, judecând după timpul cât îmi fumasem eu ţigara în noaptea trecută, aş putea preciza, cu o minimă aproximaţie, când mi-am dat seama pentru întâia oară că am rătăcit drumul. Van Manen se uita mereu înapoi. Se întreba dacă nu cumva am fi putut apuca noi prin altă parte. Dar a trebuit să recunoască ceea ce i se spusese de mai multe ori: că drumul de maşină se termină la bungalou, iar ceea ce pare o continuare a lui e doar un drum de căruţe care se înfundă în eleşteu.

Maşina, de data aceasta, mergea destul de încet. Recunoşteam

peisajul de atâtea ori străbătut şi atât de deosebit de pădurea din noaptea trecută. Pădurea pe care o zăream noi acum era departe; ea se alinia alături de şoseaua cea mare care venea de la Calcutta; acolo, într-un anumit loc uşor de identificat, zărisem noi pe Suren Bose. Dar de pe drumul care duce la bungalou, pădurea pare destul de depărtată; arborii întâlniţi pe aici sunt răzleţi şi de esenţe felurite.

Tot privind de-a dreapta şi de-a stânga noastră, am ajuns în şosea şi eu încă nu-mi sfârşisem de fumat ţigara. Mi-am mărturisit nedumerirea tovarăşilor mei. Budge a poruncit şoferului să întoarcă şi de data aceasta am mers foarte încet.

—Îţi mai aduci aminte locul unde te-ai trezit azi-dimineaţă? mă întreabă Van Manen.

Cu oarecare şovăieli, l-am descoperit, puţine minute în urmă. Era cam la vreo cinci sute de metri de drumul spre bungalou, în direcţia pădurii. Am coborât cu toţii din maşină şi i-am dus acolo. Apropiindu-mă, am recunoscut arborele de care mă rezemasem eu în neştire.

—Aici v-am găsit pe amândoi, mă adresai lui Van Manen şi Bogdanof. Şi cred că veneam din direcţia asta, arătai eu spre pădure.

—Atunci e foarte simplu, socoti Budge. Trebuie să găsim urmele pe care le-aţi lăsat.

Într-adevăr, un ochi priceput putea descoperi, ici şi colo, pe covorul de frunze moarte, apăsarea greoaie a piciorului unui european. Şoferul lui Budge, pe care se părea că cercetarea asta îl interesa îndeosebi, începu să le urmărească. Înaintă aşa vreo cincizeci de metri, dar apoi urmele păreau că părăsesc pădurea şi se îndreaptă într-un loc deschis, unde se pierdeau. Nu mai înţelegeam nimic. Nu ne aminteam să fi străbătut vreun câmp deschis, în afară de cel din faţa casei lui Nilamvara, care se afla înconjurat din trei părţi de pădure.

—Nu ne rămâne altceva de făcut decât să străbatem pădurea, spuse Budge. O cunosc destul de bine, am bătut-o din toate părţile şi vă asigur că nici urmă de casă nu veţi găsi în ea. Feriţi-vă însă de şerpi...

—Dar azi-noapte am umblat în inima junglei şi nu ni s-a întâmplat nimic, spuse Van Manen.

—Prin pădurile unde aţi colindat voi azi-noapte şerpii de mult nu mai muşcă, răspunse misterios Budge.

Am mers aşa cam vreo jumătate de ceas şi n-am descoperit nici măcar o colibă. Van Manen începea să obosească.

—Dacă vreţi, putem continua, vorbi Budge. Deşi vă repet că

pădurea se întinde, aşa cum o vedeţi, încă vreo câteva leghe.

—Inutil să ne mai obosim, spuse Bogdanof. *Simt* că nu asta este pădurea de azi-noapte.

—Alta nu mai este, îl întrerupse Budge.

Ne-am întors dezamăgiţi din drum. Van Manen privea rătăcit în toate părţile, nevenindu-i să creadă.

—Dacă vom fi ajuns astă-noapte, fără să ştim, la miazănoapte de Serampore? întrebă el.

Budge grăbi pasul şi-i răspunse peste umeri:

—Haidem la Serampore!...

Cu maşina, am ajuns acolo în vreo zece minute. Dar ne-am dat seama că, oricum am fi greşit drumul, nu puteam trece de Serampore decât intrând în şoseaua cea mare, care venea de la Calcutta. Peste câmp era cu neputinţă de ajuns.

—Să ne oprim la Chatterjî, spuse Budge. El poate ne va lămuri...

Budge, care cunoştea pe toată lumea, avea şi la Serampore un prieten, pe acest Chatterjî, negustor de iută. Locuia aproape de marginea orăşelului. L-am găsit acasă.

—Voi să întrebaţi de casa şi oamenii aceia ca şi cum aţi fi auzit de ei, ne atrase atenţia Budge. Nu cumva să creadă Chatterjî că aţi visat urât şi vreţi să vă bateţi joc de el...

Chatterjî era un om care ştia foarte multe. Dar de o asemenea casă în mijlocul junglei nu auzise nici el. Când Van Manen i-a povestit însă de Nilamvara Dasa şi de fiica sau soţia lui, Lila, asasinată în chip misterios într-o noapte, a holbat ochii la noi.

—Cine v-a spus lucrurile astea?! întrebă el turburat.

—Un prieten pretinde că a stat cu el de vorbă chiar în noaptea când i-a fost omorâtă copila, minţi Van Manen.

—Dar lucrurile acestea s-au întâmplat acum vreo sută cincizeci de ani! exclamă Chatterjî. Nilamvara Dasa a fost unul din cei mai renumiţi vaishnava din Bengal şi tânăra lui soţie, Lila, a fost într-adevăr ucisă de un şef de bandă musulman, care se îndrăgostise de ea şi voise s-o răpească. Astea sunt lucruri care au intrat demult în legendă.

—Nu ştii cumva unde locuia acest Dasa?! întrebă Budge.

—Locuinţa lui a fost demult nimicită, împreună cu toate vilele hinduşilor, prin 1810, preciză Chatterjî. Dar nu poate să fie prea departe de Serampore. El era un om foarte bogat de altfel şi avea mai multe locuinţe. Soţia lui a fost răpită tocmai când se întorcea, cu prea puţini însoţitori, din oraş spre reşedinţa lor de vară. Unul din aceşti

însoțitori, se spune, a scăpat și a dat de veste, iar la apropierea lui Dasa, tâlharul a omorât-o.

Am amuțit, privindu-ne unul pe altul. Budge stărui, întrebându-l dacă nu mai există vreun Nilamvara Dasa prin împrejurimi.

—Nu cred să mai fie vreunul cu același nume, ne lămuri Chatterjî. Era o familie nobilă, care s-a stins la începutul veacului trecut. De altfel, nu se mai numește astăzi nimeni Dasa; numele modern e Das.

Tăcu și rămase și el mirat de nedumerirea înfiorată care ne cuprinse pe toți. Își rotea ochii de la unul la altul, necutezând să ne întrebe și neînțelegând ce se petrece cu noi.

—Prietenul d-voastră o fi auzit de Nilamvara din poveștile care circulă pe aici despre el, vorbi în cele din urmă Chatterjî. Căci, cum vă spuneam, amintirea lui s-a păstrat încă, deși înnegurată în legendă. S-au adunat multe balade în care se pomenește de răpirea și uciderea Lilei...

Van Manen se ridică brusc de pe scaun și se îndreptă spre Budge.

—Haideți să mergem! spuse el. M-a răzbit oboseala...

Ne-am luat seara bună de la Chatterjî și am plecat de-a dreptul spre Calcutta. Ne simțeam, într-adevăr, foarte obosiți. Câtva timp, n-a vorbit nici unul din noi. Apoi Van Manen s-a întors spre Budge și i-a spus:

—Cred că înțelegi acum de ce nu trebuie să vorbești nimănui de întâmplarea asta...

Budge a dat din cap gânditor.

—Am fost, cum se spune, pradă unei halucinații diavolești, șopti Bogdanof.

—Dacă ar fi fost numai o halucinație... îl întrerupse Budge.

Am rămas iarăși tăcuți, cu privirile plecate.

—Nu înțeleg de ce Suren Bose a voit neapărat să ne facă martorii unei asemenea orori, spuse Van Manen. Are să-mi fie greu, acum, să-i mai dau mâna...

—Poate că, fără să vrem, am dat noi peste el, îmi mărturisii și eu gândul.

—În orice caz, mi se adresă Van Manen, lucrurile acestea rămân de acum înainte între noi. Dacă îl întâlniți pe Bose și nu puteți să-l evitați, purtați-vă așa ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat...

IX

Nici unul din noi nu s-a mai întors în Serampore. Bogdanof a zăcut câtva timp bolnav de friguri, Van Manen se făcuse posomorât, iar Budge a renunțat să-și mai petreacă *week-end*-urile la bungaloul său. Câteva luni în urmă am aflat, de altfel, că l-a vândut pe un preț de nimic.

Împrejurări care n-au nici o legătură cu povestirea de față m-au silit să părăsesc pe neașteptate Calcutta și să-mi caut liniștea într-o mânăstire din Himalaya apuseană, în regiunea Hardwarului. Pe Suren Bose l-am întâlnit o singură dată după întâmplarea de la Serampore. Am pălit văzându-l, dar nu l-am putut evita. Am avut o convorbire destul de monotonă, el întrebându-mă, ca de obicei, despre studiile mele, eu răspunzându-i distrat. Totuși, nu s-a putut opri să nu zvârle o săgeată în Van Manen.

—Bătrânul nostru prieten bea prea mult pentru clima Bengalului, îmi spuse el, rostind în deplină cunoștință de cauză o calomnie.

N-am știut ce să-i răspund - pentru că făgăduisem să nu pomenesc nimănui și cu atât mai puțin lui Suren Bose, de întâmplarea din Serampore.

Dar, multe luni după statornicirea mea în Himalaya, la Rishikesh, mi-am călcat totuși cuvântul și i-am mărturisit lui Swami Shivananda, omul cu care mă înțelegeam cel mai bine din întreaga mânăstire, întâmplarea aceasta extraordinară. Era și greu de altfel să nu i-o mărturisesc, pentru că el însuși studiase și practicase cu mulți ani înainte *tantra*, și de la el nădăjduiam să aflu dezlegarea atâtor taine pe care mintea mea crudă nu le putea pătrunde. Acest Swami Shivananda era de altfel un bărbat interesant din toate privințele. Fusese medic în Singapore, fusese căsătorit și avea doi copii și într-o bună zi a părăsit totul și a plecat să-și caute - cum spunea el - mântuirea într-o mânăstire din Himalaya. Cândva poate voi scrie eu viața într-adevăr prodigioasă a acestui medic-ascet, care parcursese India întreagă cu piciorul, participase la toate sărbătorile religioase ale tuturor sectelor și studiase toate filozofiile în căutarea liniștii sufletului său. Își găsise această liniște într-o colibă pe malul Gangelui, la Rishikesh, unde se statornicise cu vreo șapte ani înainte de venirea mea acolo. Se statornicise e un fel de a vorbi -, căci șase luni pe an se afla pe drumuri, fie urcând spre culmile înzăpezite ale Bhadrinathului, fie

coborând spre Pondichéry sau Rameshvaram.

Într-o seară, pe când ne plimbam amândoi în susul fluviului, printre stâncile care încep să se prăvălească din munți chiar la capătul de miazănoapte al Rishikeshului, i-am destăinuit întâmplarea la care fusesem fără voia mea părtaș. Îl vizitasem ca de obicei, îndată după cină, în coliba lui și porniserăm apoi spre Lakshmanjula, agale, ținându-ne cât puteam mai aproape de malul apei. După ce mi-a ascultat povestirea, și-a întors zâmbind capul către mine și m-a întrebat:

—Și ai găsit vreo explicație întâmplării acesteia neobișnuite?!

I-am răspuns că încercasem mai multe explicații, dar nici una din ele nu mă mulțumea pe deplin. De un lucru eram sigur: că toate câte ni s-au întâmplat se datorau, firește, faptului că noi ne apropiasem prea mult, fără să ne dăm seama, de locul unde Suren Bose împlinea, în noaptea aceea, un ritual secret.

—Nu înțeleg cum am fi putut noi, continuai eu, din bungaloul lui Budge, unde ne aflam, să-i turburăm prin apropierea noastră ritualul cutremurător pe care-l începuse. Poate că zona sacră creată pentru un asemenea ritual - care angaja, fără îndoială, forțe magice excepționale și care implica, probabil, un decor terifiant și obscen în același timp - poate că zona aceasta cuprindea o arie foarte vastă. În orice caz, fie că am plecat cu mașina cu adevărat și am *trecut* prin zona rituală sau ne-am apropiat prea mult de ea; fie că n-am plecat deloc, cum susțin șoferul și toți ceilalți servitori ai bungaloului, fapt este că am intervenit, într-un chip sau altul, în bunul mers al meditației lui Bose. Și atunci, pentru a nu fi turburat, Bose ne-a zvârlit, prin puterile lui oculte, într-un alt *spațiu* și un alt *timp*, ne-a proiectat, cu alte cuvinte, în episodul care avusese loc cu vreo sută cincizeci de ani în urmă, în apropierea Seramporului, și am devenit, aproximativ, martorii asasinării tinerei soții a lui Dasa...

Îl privii pe Swami Shivananda și mi s-a părut că surprind un foarte discret zâmbet pe buzele lui.

—Cred că un asemenea lucru e posibil, stăruii eu. Cred că cineva înzestrat cu puternice virtuți oculte te poate scoate din *prezent*, îți poate anula condiția ta actuală și te poate proiecta oriunde în univers. Dar ceea ce mă nedumirește este un alt amănunt...

Swami Shivananda își întoarse râzând capul către mine și-mi apucă mâna.

—Oare numai acest „alt amănunt" te nedumirește în toată întâmplarea pe care mi-ai povestit-o?!

—Ca să fiu sincer, mărturisii eu, sunt o sumă de amănunte secundare pe care nu le pot înțelege. Bunăoară, nu știu exact dacă noi am plecat aievea cu mașina sau am trăit o iluzie chiar de la început, chiar înainte de a părăsi bungaloul. Dacă am pleca aievea, atunci nu-mi dau seama când ne-a surprins vraja; probabil după câteva minute de la plecarea noastră, îndată ce ne-am apropiat, să zicem, de zona sacră a ritualului și meditației lui Bose. Dar atunci, ce s-a întâmplat cu șoferul? A fost și el vrăjit o bucată de vreme și apoi și-a revenit, a văzut că noi nu mai suntem în mașină și s-a întors la bungalou, pregătindu-se să joace teatru și înțelegându-se cu ceilalți servitori să spună că nici nu s-a mișcat din fața verandei?! Sau a fost vrăjit și s-a întors din drum fără să-și dea seama, și-a reluat locul în fața verandei și s-a deșteptat din vrajă fără să-și amintească nimic din tot ce făcuse?! Astea ar fi posibilitățile primei ipoteze - că noi am plecat aievea din bungaloul lui Budge. Dar am mai încercat și o a doua ipoteză: că n-am plecat deloc, că am avut doar iluzia unui început de drum cu mașina și că, de fapt, vraja ne-a cuprins chiar în timpul când ne aflam în bungalou. Am rațional astfel: fie că Suren Bose *simțea* apropierea noastră și atunci, pentru a ne îndepărta de locul terifiantului său ceremonial, ne-a vrăjit, fie că prin simpla împlinire a acestui ritual secret s-au dezlănțuit forțe care ne-au proiectat, fără intenția lui expresă, într-un alt spațiu și timp, rămâne deschisă posibilitatea că noi toți am fi putut fi „fermecați" chiar înainte de a ne sui în mașină. Dar atunci cum să-mi explic neparticiparea celorlalți - a servitorilor - la vrajă? Cum să-mi explic faptul că eu am simțit că se petrece ceva straniu mult timp după ce mi-am aprins țigara, în mașină, și numai după ce m-am convins că nu recunosc peisajul?! Atunci, *cum am plecat noi* din bungalou?! Pentru că nu mai încape nici o îndoială că *am plecat*, am rătăcit drumul prin junglă, ne-am întors pe un drum prăfuit, cu hainele murdare și sfâșiate. Dovada cea mai bună au fost urmele pe care le-a descoperit a doua zi șoferul lui Budge. Dar și aceste urme mă încurcă foarte mult; ele nu se afundă în pădure, după cum era de așteptat, ci se pierd în câmp, iar noi nu ne amintim să fi străbătut alt câmp decât cel din fața casei lui Nilamvara Dasa...

Swami Shivananda mă asculta cu atenție, dar fața îi era luminată de același zâmbet blând și iertător.

—Raționezi, în orice caz, ca un detectiv, îmi spuse el râzând din nou.

—Și raționez astfel pentru că am o teorie specială a miracolului,

răspunsei eu, iar întâmplarea de la Serampore n-a fost un miracol, ci jocul unor forţe magice de esenţă inferioară, demoniacă.

—*Tantra* nu cunoaşte calificative morale pentru forţele magice de care vorbeşti, mă întrerupse el. Se aseamănă, în această privinţă, cu fizica d-voastră, cu concepţiile europene asupra caracterului obiectiv al forţei.

Eram dornic să aflu însă de la el dezlegarea întâmplării acesteia şi nu mă simţeam deloc dispus să-l ascult vorbind despre asemănările sau deosebirile dintre *tantra* şi ştiinţa europeană. Aşa că l-am întrerupt.

—Oricare ar fi adevărul în privinţa *plecării* noastre din bungalou, nu acesta e lucrul care mă nedumireşte cel mai mult. Ci amănuntul pe care eram gata să ţi-l mărturisesc adineauri şi pe care am să ţi-l spun acum. Înţeleg foarte bine că am fost proiectaţi în afară din timpul şi spaţiul actual şi am devenit martorii unei crime întâmplate acum o sută cincizeci de ani chiar prin acele locuri. Pădurea pe care am văzut-o noi de la un moment dat era pădurea *de atunci*; vastă, cu arbori mari şi venerabili, care fără îndoială că au fost tăiaţi în decursul secolului trecut. Casa lui Nilamvara era, de asemenea, o casă din secolul XVIII, una din vilele pe care am aflat că le avea el în apropierea Seramporelui şi care a fost în urmă rasă de pe faţa pământului. Oamenii pe care i-am zărit acolo, ducând pe năsălia de ramuri trupul tinerei Lila, erau tot aşa, îmbrăcaţi ca în secolul XVIII, cu turbane şi şalvari, cum nu se mai poartă acum în Bengal. Toate acestea le înţeleg foarte bine. Şi n-aş fi avut nici o nedumerire dacă noi, cei trei, ne-am fi trezit că *asistăm* la asasinarea Lilei şi la jalea casei lui Dasa. Dar noi *am auzit* numai ţipetele tinerei fete şi, deşi am alergat în toate părţile, *n-am văzut* pe nimeni; nici pe ea, nici pe cei care o răpiseră. Şi apoi, acolo unde nu mai înţeleg nimic este intrarea noastră în casa lui Dasa. Ar fi firesc ca noi, cum spuneam, să asistăm la jalea lui de acum o sută cincizeci de ani; atât şi nimic mai mult. Dar n-a avut loc o simplă repetare a evenimentelor întâmplate acum o sută cincizeci de ani, ci au intervenit elemente noi, create de prezenţa noastră în acea casă. Noi i-am vorbit lui Dasa şi el ne-a răspuns. I-a răspuns chiar lui Bogdanof că nu înţelege englezeşte. Lucrurile acestea nu se întâmplaseră însă acum o sută cincizeci de ani. Deci nu *asistam* pur şi simplu la o scenă demult întâmplată, ci *interveneam* în această scenă, modificând-o prin prezenţa noastră, de care eroii luaseră cunoştinţă, şi prin întrebările noastre, la care ei ne răspundeau. E adevărat, cele două personaje, bătrânul servitor şi Nilamvara, ni se

păreau nefiresc de înțepenite. Dacă aș fi aflat de la Chatterjî că amândoi muriseră în aceeași noapte când a fost asasinată Lila, aș fi înțeles că noi am avut în față imaginea lor spectrală, așa cum arătau ei în clipa morții. Dar Dasa a mai trăit după moartea soției și e de presupus că și servitorul lui a mai trăit câtva timp. Deci imaginea cunoscută de noi în noaptea aceea nu era cea pe care au avut-o când au murit, mulți ani în urmă. Atunci, cum să-mi explic înțepeneala lor de spectre? Episodul la care am asistat noi, uciderea Lilei, nu presupunea rigiditatea lor cadaverică. Așadar, noi *n-am retrăit exact* o întâmplare de acum o sută cincizeci de ani, ci am fost proiectați ca martorii unui eveniment de acum o sută cincizeci de ani, eveniment pe care însă *l-am modificat.* Dar asta e într-adevăr dincolo de orice margine a înțelegerii omenești; căci dacă mintea mea poate accepta ipoteza că, datorită unor anumite forțe necunoscute, sunt în stare să anuleze timpul și să asist la un eveniment trecut, aceeași minte refuză să accepte că e posibil să modific structura și înfățișarea unui asemenea eveniment trecut. Accept ipoteza că aș putea asista la bătălia de la Waterloo, însă nu pot accepta că aș putea asista la bătălia de la Waterloo văzând în același timp cum Napoleon iese biruitor...

Swami Shivanada începu să râdă și-mi luă brațul.

—Tot raționamentul d-tale e foarte frumos, însă e cu desăvârșire greșit, îmi spuse el. Dar nu vrei să ne plimbăm puțin? mă întrebă brusc, îndemnându-mă.

L-am urmat, depărtându-ne de malul Gangelui și urcând încet poteca spre pădure.

—Și e greșit, continuă el, pentru că acordă oarecare *realitate* întâmplărilor, fie aceste întâmplări trecute, prezente sau viitoare. Dar nici o întâmplare din lumea noastră nu e *reală*, dragul meu. Tot ce se petrece în cosmosul acesta e *iluzoriu.* Și moartea Lilei, și jalea soțului ei, și întâlnirea dintre voi oamenii vii, și umbrele lor, toate acestea sunt iluzorii. Iar într-o lume de aparențe, în care nici un lucru și nici un eveniment nu e consistent, nu își are realitatea lui proprie, oricine e stăpân pe anumite forțe, pe care *voi* le numiți oculte, poate face orice vrea. Evident, nici el nu creează nimic *real*, ci numai un joc de aparențe.

—Nu înțeleg, mărturisii eu confuz. Toate lucrurile pe lumea aceasta sunt iluzorii, admit, dar chiar și iluziile acestea au anumite legi ale lor, care le acordă o aparență de consistență.

—Iluziile și aparențele se supun la legile de care vorbești numai pentru cel care *crede* în aceste legi, continuă Swami Shivananda. Dar

se pare că Suren Bose, şi poate nu numai el, nu credea în „legile" care conduc universul de iluzii şi aparenţe...

Văzând că eu rămân cu privirile în pământ, încă neconvins de argumentele lui, îmi strânse mai puternic braţul şi mă îndemnă.

—Haide, am să-ţi explic...

În acea clipă simţii brusc dogorându-mi obrajii şi răsuflarea aproape mi se opri în piept. M-am clătinat şi fără îndoială aş fi căzut jos, dacă nu mă susţinea braţul ferm al lui Swami Shivananda. Mi se părea că mă trezesc în altă lume. Răcoarea nopţii himalayene dispăruse ca prin farmec, lăsând loc nopţii calde, umede a ţărilor de sud. Nu-mi dădeam bine seama ce se petrece cu mine şi ridicai cu teamă privirile din pământ.

Am pălit văzând în jurul meu o pădure imensă. Swami Shivananda mă silea să merg, cu paşi repezi, fără să-mi vorbească. Dar deodată am recunoscut împrejurimile şi am zărit jăraticul în vetrele părăsite şi am văzut, nu prea departe în faţa noastră, casa lui Nilamvara. Tot sângele mi s-a scurs din obraji şi, cu toată rezistenţa tovarăşului meu, mi-am smuls braţul din strânsoare şi am căzut la picioarele lui.

—Asta n-o mai pot îndura, Swami! am strigat. Trezeşte-mă! Lucrul ăsta nu-l mai pot îndura a doua oară!...

Nu mai ştiu ce a urmat. Când m-am deşteptat a doua zi, în *kutiar-ul* meu, soarele se înălţase demult şi apele verzi ale Gangelui mi s-au părut nespus de blânde, fără asemănare de limpezi şi odihnitoare.

[1940]

UN OM MARE

Pe Eugen Cucoaneş îl cunoscusem încă din primele clase de liceu, dar nu ne împrietenisem niciodată. În Universitate îi pierdusem urma. Aflasem doar că se înscrisese la Politehnică. Întâlnindu-l o dată întâmplător într-o tutungerie, câţiva ani mai târziu, îmi spusese că îşi luase diploma şi dobândise un post, neaşteptat de bine retribuit, într-un oraş din Ardeal. Nu l-am mai văzut de-atunci. Care nu mi-a fost deci mirarea când, într-un amurg peste măsură de trist din iulie 1933, mă trezesc cu el intrând în camera mea de lucru. Firește, l-am recunoscut îndată, dar mi s-a părut schimbat; chiar acei cinci, şase ani care trecuseră de la ultima noastră întâlnire nu dedeau cu totul seama de neaşteptata schimbare a înfăţişării lui.

—Ştii că am început să cresc! îmi mărturisi el brusc, înainte de a fi avut timpul de a-i pune vreo întrebare. Întâi nu mi-a venit să cred, dar m-am măsurat şi m-am convins că aşa e: de vreo săptămână, am crescut enorm. Peste şase, şapte centimetri... Eram cu Leonora pe stradă şi am observat deodată amândoi. Şi azi-dimineaţă, diferenţa era şi mai mare...

Străbătea în glasul lui o uşoară neliniște. Şi nu-şi găsea locul; când aşezându-se pe speteza unui fotoliu, când pornind de la un capăt la altul al biroului, plimbându-se nervos, cu mâinile la spate. Am observat că nu ştia cum să-şi mai ascundă mâinile şi am înţeles; manşetele îi ieşeau exagerat în afară, oricât se trudea el să-şi tragă necontenit mâneca hainei.

—Trebuie să le trimit pe toate la croitor, să le dea drumul, vorbi el surprinzându-mi privirile.

Încercai să-l liniştesc, amintindu-i că în liceu se tot plângea că va rămâne scund. Mă întrerupse din nou.

—Dacă aş fi crescut şi eu ca oamenii, într-un an, doi... Dar aşa, *în câteva zile!...* Ce să-ţi spun, a început să-mi fie frică. Tare mi-e teamă să nu fie o boală a oaselor...

Şi pentru că vedea că nu ştiu ce să-i spun, schimbă vorba...

—Am trecut pe la tine aşa, într-o doară, să văd dacă n-ai plecat cumva în vacanţă... Căci, ştii, am fost mutat la Bucureşti şi suntem mai mult sau mai puţin vecini. Eu mi-am găsit un mic apartament pe strada Lucaci...

Mi-a lăsat numărul casei şi mi-a spus orele când îl pot găsi. Apoi mi-a strâns mâna şi a plecat.

Uşor de închipuit nedumerirea mea în toată săptămâna aceea. Nu era medic prieten pe care să nu-l caut şi căruia să nu-i povestesc cazul lui Cucoaneş. Cum era de aşteptat, el însuşi se dusese a doua zi la un specialist în tuberculoză osoasă, să-şi facă examenele necesare. Tot ce-a putut afla a fost că, deocamdată nu e vorba de tuberculoză osoasă, ci de un fenomen, cum se exprimase doctorul, macranthropic, cunoscut, se înţelege, în analele medicinei, dar de data aceasta cu un ritm cu totul neobişnuit. Într-adevăr, neobişnuit: căci, vizitându-l pe Cucoaneş, a treia zi, înainte de cină, oră când îmi spusese că-l găsesc negreşit acasă, m-am speriat intrând în odaie; prietenul meu mă întrecea acum cu cel puţin cincisprezece centimetri. Şi crescuse cu totul proporţionat; devenise cum se spune, un bărbat înalt şi bine făcut. Hainele i se potriveau atât de prost încât, de ruşine Cucoaneş îşi scosese vestonul şi îmbrăcase un halat de baie, căruia îi descususe şi lungise mânecele. Şi zădarnic îşi lăsase pantalonii să-i atârne; abia îi ajungeau până deasupra gleznei, iar când se aşeza pe scaun, i se ridicau simţitor, dându-i un aer mizer de om sărman în hainele altuia.

—Ei, ce veşti?! întrebai cu jumătate de glas, ca să rup tăcerea care se prelungea în neştire. Ce spune doctorul?

—Macranthropie! răspunse cu o stranie linişte Cucoaneş.

—Splendid! exclamai. Asta înseamnă că ai să ajungi un „om mare"... Nici nu e aşa de rău!...

—Ai cam ales rău momentul dacă ai voit să faci o glumă, mă întrerupse Cucoaneş.

Apoi se ridică de pe scaun şi începu să se plimbe. Văzându-mă că scot pachetul să-mi aprind o ţigară, se apropie şi îmi ceru şi el una.

—Dar de când ai început să fumezi? întrebai ca să spun ceva.

—Uite acum... Poate că mi-o face bine...

Ţigara aceea, în orice caz, nu i-a făcut bine, şi a zvârlit-o după numai câteva fumuri, pe care nu ştia cum să le înghită fără să se înece.

Dar, puține minute în urmă, mi-a cerut o a doua țigară și pe aceasta a fumat-o până la carton cu neîndemânare, dar înverșunat.

—... M-am măsurat înainte de a veni tu, începu deodată Cucoaneș cu o obosită nedumerire în glas. Uite aici, la ușa asta. Și, de azi-dimineață de la nouă, am crescut mai bine de un centimetru. Înțelegi ce-nseamnă asta?! Cresc văzând cu ochii!...

—Poate mănânci prea mult, încercai eu o timidă consolare. Sau poate mănânci feluri care îți sunt interzise. Probabil că trebuie să eviți calciul...

—Și calciul, și fierul, și vitamina B, și cam toate celelalte vitamine, toate îmi sunt interzise, izbucni Cucoaneș. N-am mâncat nimic de aseară, în afară de o felie de pâine uscată și un ceai cu puțin zahăr. Ca să nu-mi mai bat capul cu regimul, am suprimat toate felurile. Le-am suprimat pur și simplu...

—Ei și?! îl întrebai, văzându-l că tace deodată.

—Mor de foame! Îmi vine amețeală de foame, dar de crescut, cresc înainte, cresc mereu, crește-mi-ar numele de nu s-ar mai auzi!...

Începeam să mă simt de prisos.

—Am să mai trec să te văd, îi spusei întinzându-i mâna.

Am venit de atunci în fiecare seară. În fața casei lui începuseră să se adune, încă de a treia zi, grupuri de curioși, căci se aflase de strania lui boală, și aproape nimeni nu voia să creadă decât văzând cu proprii lui ochi. Cum prietenul meu nu mai ieșea din casă, curioșii se mulțumeau cu veștile șoptite de vecini. Singurele informații le putea da bucătăreasa, dar fiecare le amplifica după măsura imaginației lui.

—Ei, cum stăm? îl întrebai, două seri în urmă, intrând în camera de dormit a lui Cucoaneș.

—Azi-dimineață, doi metri și doi; la prânz, doi și cinci; astă-seară, doi și opt!...

—Imposibil! exclamai.

—Nimic nu-i imposibil în natură, rosti Cucoaneș cu o falsă cordialitate. Pentru mama-natură, nimic nu-i imposibil! Ia privește!!...

Și, sărind brusc din pat, își întinse cât putu brațele în fața mea răsturnând capul pe spate, ca și cum ar fi vrut să imite o monstruoasă paiață. Mi-am ascuns cum am putut surpriza. Cucoaneș părea parcă mai mare chiar decât cei 2 metri și opt centimetri pe care mi-i anunțase.

—Este, cum se spune, un caz unic nu numai în analele medicinei, adăugă el pe același ton debil sardonic, ci unic chiar pentru capacitatea de înțelegere a științei moderne. Profesorul pretinde că

posed o glandă dispărută în pleistocen, o glandă pe care mamiferele doar ar fi încercat-o şi apoi, zice el, ar fi abandonat-o pentru că mai mult le încurca. Cred şi eu că le încurca!...

Avea în glas o mocnită disperare. Desfăcu un nou pachet cu ţigări şi se trânti în pat, încovrigându-se ca să poată încăpea întreg.

—M-au chemat toată ziua la facultate, m-au chemat la clinică să-mi facă o nouă radiografie, m-a chemat Profesorul chiar acum pe seară, la cabinetul lui, pentru un nou examen... Nu m-am dus. Ce sens ar mai avea? Nu mai mă pot ajuta cu nimic. Recunosc, îl interesează cazul meu, dar mi-e cu desăvârşire indiferent ce-i interesează pe ei. Pentru progresul ştiinţei, mi-au spus. Mi-e perfect indiferent progresul sau regresul ştiinţei. Pe mine mă interesează un singur lucru: *să mă vindec!* Şi văd că nu pot...

—De unde ştii! îl întrerupsei. De-abia au început cercetările. Tu singur recunoşteai adineauri că e vorba de un caz unic în analele medicinei. Nu ţi se poate găsi leacul de la o zi la alta.

—În ce mă priveşte, dacă nu l-au găsit până acum, ar putea să nici nu-l mai găsească. Pentru că tot nu mai sunt om în rândul oamenilor, cu doi metri şi opt centimetri. Asta, acum un ceas. Leacul lor, dacă îl vor găsi şi mi-l vor trimite mâine dimineaţă, m-ar opri la peste doi metri şi cincisprezece. Nu mai mă interesează. Nu mai mă interesează dacă nu mă voi mai putea plimba niciodată alături de Leonora pe stradă!...

Brusc începu să plângă. Ţinea încă ţigara între buze, când începuse să plângă; la început, doar câteva lacrămi apoi, ochii îi clipiră sub şiroaie şi faţa i se umezi toată.

—Să stai aici în pat, să ştii că acum o săptămână şedeai tot aici, în acelaşi pat şi că în săptămâna aceasta s-a întâmplat un lucru pe care nu-l înţelegi, pe care nu-l înţelege nimeni, care te scoate din rândul oamenilor şi îţi interzice să te mai plimbi pe stradă cu femeia pe care o iubeşti; pur şi simplu îţi interzice să te plimbi pe stradă cu ea, să ieşi cu ea în lume, pentru că nu vrei să o faci ridicolă... Nimic nu s-a schimbat, în aparenţă, nici un dezastru, nici o moarte şi totuşi acum suntem despărţiţi, *trebuie* să ne despărţim, pur şi simplu, pentru că *nu se poate altfel!*... E îngrozitor!...

Simţeam că orice consolare ar fi fost de prisos şi tăcui, privind în pământ. Dar, deodată, ca şi cum i-ar fi fost ruşine de slăbiciunea lui, Cucoaneş izbucni în râs şi-şi trosni degetele. Mi se părea că râsul lui e cu totul schimbat, începând să nu mai semene a râs omenesc, căpătase o rezonanţă ciudată, de copac care trosneşte, de pădure îndoită de

vânt. Continuai să tac, prins de presimțiri funeste.

—Dar cea mai amuzantă e povestea cu gazetarii, rosti Cucoaneș cu un zâmbet. Întâi m-am supărat pe Profesor, pentru că de la el s-au aflat toate. Dar acum mi-a trecut supărarea. Fiecare își face meseria, așa cum l-a lăsat Dumnezeu. În fond și reporterul e om și el trebuie să trăiască, așa cum trăim și noi, inginerii. Dar e amuzant cum au pătruns aici, la mine, ca să mă măsoare...

De fapt, întâmplarea nu era chiar atât de hazlie pe cât se silea Cucoaneș să o judece. Aflându-se de macranthropia lui extraordinară, gazetarii îl așteptau la clinică și la facultate ca să-l fotografieze, dar medicii îl ascundeau întotdeauna, pe cât puteau. Până ce doi dintre reporteri au izbutit să pătrundă în apartamentul lui, dându-se drept asistenții Profesorului, veniți cu rezultatele ultimei radiografii, și l-au fotografiat. Evident, Cucoaneș a avut destul timp ca să le spargă aparatele și să-i prăvălească pe scări în jos.

—Îmi pare rău acum, că și ei, săracii, sunt oameni nevoiași și le-am luat pâinea de la gură. Dar am să-i despăgubesc. Am să le trimit banii la redacție. Tot nu mai am ce face cu ei acum...

Într-adevăr, după câte îmi spunea, aproape că nu mai avea ce face cu banii. Nu mânca mai nimic și parcă și foamea începuse să-l lase. După o ceașcă de ceai, se simțea sătul o zi întreagă. Iar hainele, zădarnic și-ar fi comandat, pentru că o săptămână în urmă nu l-ar mai fi încăput. Se hotărâse să poarte un fel de halat enorm, pe care și-l potrivise cu ajutorul unui croitor din cartier, și care cel puțin îl acoperea. Nimeni nu avea voie să intre la el în cameră în afară de Leonora, de mine și de Profesor. Înțelesei, după agitația care-l cuprinsese câteva minute în urmă, că logodnica lui trebuia să sosească și mă retrăsei.

În seara următoare, grupul de curioși se mai rărise. Ploua cu găleata. Doar câțiva reporteri, adăpostindu-se în fața gangului, se încăpățânau să aștepte. Îl găsii mai liniștit decât îl lăsasem, așezat de-a curmezișul patului și fumând.

—Ei? întrebai eu. Cum te mai simți?

—Ce-ai spus?... vorbește mai tare!... Parcă am început să nici nu mai aud bine...

—Întrebam cum te mai simți, repetai eu, apropiindu-mă și ridicând glasul.

—Destul de bine... Doi metri douăzeci și trei... Dar asta a fost cam de multișor... Nu mai mă măsor!...

Și, după o scurtă pauză, adăugă încet:

—S-a sfârşit cu mine, mă, băiatule!...

Vorbea cu destulă linişte, dar parcă împăcarea asta îl durea şi mai profund. Figura începuse să i se schimbe. Nu puteam preciza ce s-a schimbat pentru că proporţiile se păstraseră întocmai, dar începea să nu mai fie el însuşi. Observai asta privindu-i lung capul şi aveam impresia că-l văd printr-o lupă; era întocmai aşa cum îl cunoşteam de ani de zile şi totuşi nu mai era el.

—Ai zis ceva? întrebă brusc. Te-am rugat să vorbeşti mai tare. Parcă aud din ce în ce mai prost...

—Te întrebam ce mai spune doctorul...

Prietenul meu mă privi cu mirare, apoi izbucni într-un râs amar:

—Spune că ar trebui să intru la el în clinică.

—Poate că e o idee bună, adăugai fără convingere. Să stai necontenit sub controlul lor.

—Vorbeşte, dragă mai tare! izbucni enervat.

Repetai, aproape strigând, fiecare cuvânt.

—Eu nu ştiu ce-i asta cu mine, rosti el îngândurat. Nu înţeleg de ce aud din ce în ce mai prost...

—Ar fi trebuit să întrebi pe Profesor, spusei apăsând pe fiecare cuvânt. De când ţi se pare că nu mai auzi?...

—De azi-noapte... Şi e curios, că aud totuşi *altceva*, aud unele sunete foarte bine... Adică, nici nu ştiu dacă sunt sunete... În sfârşit, aud *alte* lucruri...

—Ce fel de lucruri?

—Nu ştiu cum să-ţi spun... E foarte greu de explicat... Am uneori impresia că mi-am pierdut minţile, dar, aşa e, aud lucruri stranii... Mi se pare că aud mereu bătutul de ceasornic, dar nu e exact un ceasornic, parcă ar fi *altceva*, care bate regulat, ca un puls, şi bate în toate locurile deodată... Uite, bunăoară, în scaunul acesta... Şi totuşi bate într-un puls cu totul altul decât bate biroul... Dar nu e puls, e *altceva*, nu ştiu cum să-ţi spun...

—Asta e foarte interesant, îl întrerupsei eu. Anumite practici oculte...

—Te rog să nu-mi mai vorbeşti de nici o practică ocultă! izbucni el. Nu mă interesază. Este o imensă farsă toată povestea asta cu ştiinţele oculte. Pe mine mă interesează un singur lucru: să fiu ca înainte. Nu vreau să mă singularizez! Nu vreau să mi se întâmple mie lucruri extraordinare! Să se întâmple astea celor care *le vor* şi le caută! Eu nu vreau să aud sunete ciudate, chiar dacă ele au pentru tine o importanţă extraordinară. *Nu vreau*, pur şi simplu nu vreau!...

Aşteptai să-i treacă mânia, privind gânditor în pământ. Ce i-aş fi putut spune altceva? Singura consolare pe care i-aş fi putut-o dărui ar fi fost să-i spun că ceea ce i se întâmplă lui se aseamănă cu anumite rezultate ale tehnicilor medievale indiene dar, firește, toate acestea îi erau perfect indiferente. Nu avea nici o curiozitate să pătrundă în noua lume care se deschidea simțurilor lui straniu amplificate. Nu-l interesa să vadă lumea de la înălțimea macranthropiei lui şi, în fundul sufletului, îi dădeam dreptate.

—Te rog să mă ierți, adăugă câteva clipe mai târziu. Am fost nedrept... Tu voiai să mă ajuți... Ştiu că nu mă poți ajuta şi ştii şi tu asta, dar ai încercat să mă consolezi... Îmi pare rău, mă... Mai ales că vreau să te rog să-mi faci un mare serviciu.

Se opri, neîndrăznind parcă să-şi mărturisească gândurile. Apoi se apropie de mine şi mă întrebă:

—Tu mă auzi bine? Vreau să spun, normal? Eu am impresia că vorbesc destul de tare... Dar poate mă înşel...

Adevărul era că vorbea mai puțin tare ca de obicei, dar suficient ca să-l înțeleg, fără nici un efort.

—Am să te rog să-mi faci un mare serviciu, spuse, privindu-mă adânc în ochi. Dar am să te rog să nu mă refuzi, ci să faci întocmai cum îți voi spune eu. N-o să am timp să-ți explic de ce şi cum. Îți dai şi tu singur seama că... Dar în sfârşit, n-are nici un sens să mă pierd în generalități... Am să te rog să ai grijă de Lenora... Vreau să spun...

Se opri câteva clipe, privindu-mă cu o intensitate care mă ameţea. Parcă ar fi încercat, pentru ultima oară, să-şi pecetluiască buzele, să-şi îngroape taina.

—...În sfârşit, să ai grijă de ea!...

Îşi trecu brusc mâna pe obraz şi pe frunte.

—E curios, am uneori impresia că mi s-au schimbat şi simțurile... Doamne ferește!... Parcă aş începe să aiurez!...

Se încruntă, trudindu-se parcă să înțeleagă zvonuri numai de el desluşite. Dar se scutură repede, trecându-şi din nou mâna pe frunte, apăsându-şi ochii.

—...Asta voiam să te rog, reîncepu cu un alt glas, asta voiam să te rog în primul rând: să mă ajuți să dispar... Nu, nu mă întrerupe! Ascultă-mă până la sfârşit. Nu-ți cer să colaborezi la o sinucidere, pentru că dacă aş fi vrut să mă sinucid, mi-ar fi fost destul de simplu. Dar, fie că n-am încă destul curaj, fie dintr-o absurdă încăpățânare a mea, nu am de gând să-mi pun capăt zilelor. În fond, am şi eu măcar dreptul ăsta: *să văd ce e în stare să-mi facă* mama-natură, până unde e

în stare să meargă. O să mai cresc, şi iar o să mai cresc, dar până când? Vreau să văd măcar asta: limita macranthropiei. Şi, de aceea, nu mă omor. Dar nici de trăit în oraşul ăsta, printre oamenii ăştia, nu mai pot trăi. Vreau să dispar. Să mă ascund. Să scap de ziarişti, de doctori, de specialişti, de vecini, de cunoscuţi. Şi m-am gândit că pentru asta am să am nevoie de ajutorul tău... M-am gândit să mă ascund undeva în munţi, bunăoară în Bucegi... Să-mi fac acolo o cabană sau să repar vreuna părăsită şi să trăiesc ca un sihastru...

—Dar ai să mori de foame, singur, în creierul munţilor...

—Nu, deocamdată mâncarea nu e o problemă. Am să-mi iau, pentru orice eventualitate, câteva kilograme de pesmeţi, nişte conserve, puţin ceai... Dar, îţi repet, deocamdată nu mănânc şi nici nu mai mi-e foame... Singura greutate are să fie găsirea cabanei şi hainele... Uite, halatul ăsta e tot ce pot lua cu mine... L-am făcut larg şi fără nici o formă. Restul hainelor îmi sunt inutile. Şi cu toate acestea va trebui să-mi iau haine groase pentru munte. M-am gândit să cumpăr mai multe pături, de tot felul, şi să iau cu mine o pereche de foarfeci şi o sculă de cusut. Sau, poate, nici măcar nu va fi nevoie de asta. O duzină de ace de siguranţă îmi vor fi de ajuns. Dar de pături şi cearceafuri voi avea nevoie... Şi am să te rog pe tine să mi le cumperi... Asta, chiar mâine dimineaţă, cel mai târziu până la ora prânzului, pentru că la două după-amiaza aş vrea să plec...

—De ce numaidecât la două?...

Şovăi câtăva vreme, să-mi spună, să nu-mi spună. În cele din urmă se hotărî.

—Pentru că mâine, la patru, plănuisem cu Leonora să fugim împreună. Să fugim tot în munţi... Să ne căsătorim, firește, în faţa lui Dumnezeu, că altfel n-avem cum şi să trăim împreună într-o cabană... Dar, apoi m-am gândit că n-am dreptul să fac asta. Nu-i pot năpăstui tinereţea din cauza mea... De aceea m-am hotărât să dispar mâine, înainte de sosirea ei... Şi apoi, cum va voi Dumnezeu... E tânără, îşi va reface viaţa...

Înţelesei după efortul cu care rostise ultimele fraze cât de mult îl duruse hotărârea luată, dar înţelesei, de asemenea că ar fi zadarnică orice încercare de a i-o schimba. Dacă aş fi refuzat să-i fiu complice, probabil că ar fi încercat să fugă singur şi ar fi fost prins înainte de a ajunge în munţi şi cine ştie ce ar fi fost în stare să facă atunci, în deznădejde. Pe de altă parte aşa cum m-am grăbit să i-o spun, plecarea a doua zi după-amiază era cu totul riscantă cu atâţia gazetari la poarta lui şi cu strada plină de curioşi. Fuga n-ar fi putut avea loc

decât noaptea şi în nici un caz direct de la locuinţa lui. Trebuia găsită o maşină de piaţă destul de încăpătoare pentru noi doi şi pentru păturile şi merindele cumpărate.

—Mai bine o camionetă închisă, îşi dădu părerea Cucoaneş. Oferi câteva mii de lei mai mult şoferului şi discreţia e asigurată o săptămână, două. Exact de ce-avem noi nevoie...

Am rămas înţeleşi că tot ce voi cumpăra a doua zi, le voi depozita la mine. El va trimite un bilet Leonorei spunându-i că fuga e amânată pentru câteva zile, iar pe seară voi veni eu să-l iau cu un taxi, lăsând reporterilor a înţelege că ne ducem la clinică. El mă va aştepta pregătit şi va coborî îndată, ca să nu dăm timp curioşilor să ne urmărească cu altă maşină. La căderea nopţii, vom fi în faţa casei mele, unde ne va aştepta camioneta.

—Să fie aşa cum zici, rosti Cucoaneş. Şi acum am să te rog să mă laşi. Mai am o serie de socoteli de încheiat şi mici lucruri de pus la punct. Nu vreau să se spună că las în urma mea o tinereţe dezordonată... Şi vreau să-i scriu şi Leonorei... pentru mai târziu...

*

De-abia după ce am ajuns acasă mi-am dat seama că mă gândisem la toate, afară de lucrul cel mai important: locul unde se va adăposti prietenul meu. Îmi vorbise de o cabană în munţi, dar trebuia găsită această cabană şi trebuia să ajungem la ea înainte de a se lumina bine de ziuă, ca să nu atragem atenţia. Planul nostru părea copilăresc: să coborâm în zori din camionetă şi să începem a urca în munte cu o duzină de pături în spinare, cu merinde, fără să ştim încotro ne îndreptăm, riscând ca prietenul meu să se oprească după câteva sute de metri, pentru că era nemâncat de o săptămână şi, mai ales, pentru că va trebui să urce, aproape sigur, în ciorapi, neştiind dacă îi voi putea găsi o pereche de ghete pe măsura lui în cele şase ore cât aveam timp să caut...

Şi cu toate acestea fuga nu mai putea fi amânată. Trebuia, cu orice risc, să plecăm a doua zi seara. Numai că, ştiind că nu puteam spera în găsirea imediată a unei cabane goale, care ne-ar fi aşteptat acolo, în munte, ferită de oameni, parcă înadins pregătită pentru noi, trebuia să ne mulţumim cu mai puţin. Bunăoară, cu un cort pe care Cucoaneş l-ar fi putut aşeza într-o văgăună mai ascunsă, departe de orice cărare. Acolo îşi va putea adăposti păturile şi alimentele, până când va avea

uneltele cu care să-şi ridice singur o cabană pe măsura lui şi unde va voi el. Firește, aceste scule de tâmplărie nu le puteam cumpăra în aceeaşi dimineaţă, când trebuiau găsite şi cumpărate atâtea alte lucruri de mai urgentă necesitate. O noapte, două, prietenul meu va fi silit să doarmă pe o saltea improvizată şi acoperit doar cu pături, sub cort. Uneltele şi tot ce va mai fi nevoie, le voi aduce eu după câteva zile.

Lucrurile s-au întâmplat întocmai. Când m-am dus să-l iau la ora fixată, Cucoaneş era atât de agitat, încât nici n-am avut timp să-i explic de ce am fost silit să modificăm planul alcătuit cu o seară înainte. Mă aştepta cu creştetul aproape de tavan, frângându-şi mâinele în halatul lui uriaş din care i se desprindeau, viguroase, picioarele înfăşurate în stranii petece de postav, legate între ele cu cea mai groasă sfoară. Inutil să-l mai fi întrebat „cum se mai simte". Arăta, poate, de trei metri, iar îmbrăcămintea lui sumară, mâinele enorme şi păroase, figura pe care barba de câteva zile o întunecase şi o adâncise îi dădeau aerul unui profet de spaimă apocaliptică. Nu-l puteai privi fără teamă, căci atât ochii lui, supţi, fosforescenţi, cât şi dinţii mari pe care şi-i dezgolea la fiecare început de zâmbet depăşeau cu mult gradul de anormalitate pe care suntem învăţaţi s-o suportăm la o fiinţă umană.

—Trebuie să plecăm cât mai repede! îl auzii şuierând.

Mai mult ghicii cele ce-mi spuse, pentru că sunetele pe care le scotea îşi pierduseră intensitatea şi precizia lor omenească, începând să semene cu exploziile infra-fonice, cu şuierul, şoaptele şi gemetele familiare în lumea naturală; acum păreau un susur îndepărtat de pârâu, acum căderea unei cascade, acum vântul deasupra unui lan de grâu sau, vijelios, încovoind ramurile într-o înaltă pădure. Am fost, de atunci, tot mai atent la straniile modulări şi răbufniri ale vocii prietenului meu, pentru a putea ghici cuvintele pe care se trudea să le rostească. Vorbirea i se alterase surprinzător în mai puţin de 24 de ore. Uneori, sunetele pe care le emitea aveau stridenţa unor complicate cutii în care metalul, lemnul şi oasele ar fi fost fără noimă încleiate împreună. Asemenea sunete mă îngrozeau. Nu cutezam să-l mai privesc atunci, aşteptând să se întâmple un miracol, să se întâmple ceea ce ştiam sigur că nu se mai poate întâmpla: să-l aud, adică, grăind cu vechea, cunoscuta lui voce dinainte, cea omenească. Dacă era agitat, Cucoaneş vorbea aproape incomprehensibil. Teribile siflante, neverosimile palatale, asemenea unor pocnituri de monstruoase dopuri în pântecul unei umede, stâlcite viori, şuierături şi triluri guturale, uneori atât de joase, încât le credeai smulse cine ştie

cărui obiect din lumea lucrurilor moarte - un birou mişcat din loc, o ladă uriaşă trasă pe pământ, căzătura unui sac cu nisip -, nazale, atrofiate, strangulate brusc de convulsive înecăciuni, toate acestea se urmau, câteva zeci de secunde, întrerupte pe alocuri doar de pauze în care se auzea un uşor sforăit.

—Trebuie să plecăm, că vine Leonora! strigă din nou Cucoaneş, strângându-şi pudic halatul în jurul coapselor.

Dar ghicind din înspăimântata mea mirare cât de anevoie îl înţeleg, rămase o clipă derutat, cu braţele în aer, privindu-mă lacom, aşteptând din partea mea un semn că tot ce-a ghicit e numai o părere, că încă îl aud şi îl pot înţelege că, oricât de singulară e soarta lui, totuşi a mai rămas, între noi doi, o posibilitate de comuniune şi înţelegere.

—Ţi-am cumpărat o pereche de cizme, numărul cel mai mare pe care l-am găsit! îi strigai eu. Altminteri, cu obiectele astea n-ai să poţi face mai mult de un kilometru.

Mă asculta încruntându-se, cu un vizibil efort de a mă înţelege. Cred că a reuşit. Dar probabil i se părea atât de comică încercarea mea de a schimba vorba, încât izbucni în râs şi, îndreptându-şi braţul asupră-mi, mă bătu prietenește pe umăr. Mă cutremurai. Mâna lui mi se părea grea, rece, inumană. Simţind-o, am avut impresia că sunt prins de un monstru, şi lătratul înghiţit de clăbuci al râsului lui amplifică până la absurd impresia că trăiesc un coşmar. M-am smuls cu un fior de sub mângâierea lui şi m-am îndreptat spre uşă. Eu trebuia să cobor cel dintâi ca să nu atragem atenţia curioşilor. Când am deschis uşa, Cucoaneş a mai privit o dată în cameră. Şi-a luat ultimele pachete de ţigări de pe măsuţă - şi cu câtă greutate, parcă i-ar fi fost degetele îngheţate - şi a ieşit. Atunci am văzut că avea în mâna dreaptă un plic mare, probabil cu mai multe scrisori şi acte, pe care mi l-a dat, arătându-mi prin semne - căci se temea să mai spună ceva - că e foarte important. Plicul era adresat Leonorei.

Inutil să amintesc peripeţiile fugii noastre. Ele au fost copios povestite de întreaga presă şi oricâte exagerări s-ar fi strecurat în acele faimoase reportaje, versiunea este totuşi veridică în liniile ei mari, pentru că se întemeiază pe mărturisirile celor doi şoferi, al taxiului care ne-a dus la mine acasă şi al camionetei în care am mers toată noaptea. Am avut norocul să scăpăm de urmărirea reporterilor în mai puţin de o oră. Dar cât a fost de penibilă cursa pe care am făcut-o atunci, Cucoaneş abia făcându-şi loc, chircit în fundul maşinii, neîndrăznind să scoată un singur cuvânt nu cumva să-l sperie pe şofer

care, tremurând cu broboane de sudoare pe frunte, își încleștase mâinile pe volan și nu mai privea decât înaintea ochilor terorizat până la urmă de apariția teribilă a prietenului meu, când se îndreptase spre el cu amândouă mâinele ținându-și halatul și clătinând mașina sub primul lui pas. De-abia târziu, pe seară, când ne aflam la adăpost în camionetă, feriți de privirile curioșilor, a început să vorbească din nou Cucoaneș. Vorbea totuși, încet, șoptit, și aproape nu înțelegeam ce spune. Clătinam mereu din cap, ca să nu-l descurajez, însă aveam uneori impresia că nu-l păcălesc, că e perfect lucid și-și dă seama că tot ce spune el, eu nu mai pot înțelege, dar nu se putea îndura să renunțe la vorbă, la această ultimă posibilitate de a comunica cu o ființă vie.

Șoferul camionetei, avertizat de tot ce publicaseră gazetele în ultimele două zile, nu părea înspăimântat; dimpotrivă, rolul important pe care-l juca în fuga noastră îl măgulea și ne-a dat chiar o seamă de sfaturi utile. Am ajuns la 4 dimineața pe muntele Păduchiosul, acolo unde, în principiu, trebuia să se ascundă Cucoaneș câteva zile până când mă voi fi întors cu sculele necesare ridicării cabanei. Mașina s-a oprit la o cotitură din toate părțile împădurită, muchie bine aleasă între mai multe văi, cu nesfârșite hățișuri și viroage, având nu prea departe un izvor al cărui susur molcom îl auzeam deslușit. Luna încă nu apusese și am putut examina pe îndelete locul. Când s-a coborât Cucoaneș și, ca să-și dezmorțească oasele, s-a întins deodată, cât era de vast, trosnindu-și încheieturile, ridicându-se puțin pe vârfuri și dându-și cu voluptate capul înapoi, pe ceafă, valea a hăuit de geamătul lui și noi doi am amuțit, privindu-l cum se desfășoară și crește, turtind parcă zarea munților cu spinarea lui uriașă și mânecele suflecate ale halatului.

—...E bine!... E bine!... am deslușit noi dintr-o lungă și vorace cascadă de sunete, gemete, șuierături.

Imediat a căutat în punga pe care tot timpul și-o ținuse la îndemână și a scos un pachet nedesfăcut de țigări. L-a scofâlcit câteva clipe între degete, apoi mi l-a întins, ostenit. A trebuit să-i rup eu hârtia și să-i desfac foița poleită de deasupra. Degetele lui Cucoaneș începeau să-i fie inutile pentru asemenea treburi prea mărunte. Putea, totuși, apuca încă destul de bine țigara și putea folosi cu oarecare facilitate bricheta. Mi-am dat însă seama de dificultatea pe care o avea Cucoaneș ca să fumeze când, după ce a tras, cu sete, câteva fumuri, a încercat să păstreze țigara între buze. Avea un aer rătăcit, țigara aceea minusculă în colțul gurii lui enorme parcă stătea să cadă,

şi la fiecare tresărire a buzelor zvâcnea şi ea, parcă asemenea unui resort. De altfel, Cucoaneş nu apuca să înghită decât câteva fumuri, pentru că acestea erau de ajuns să istovească ţigara până aproape de cotor. Va trebui să-i aduc altfel de ţigări, îmi spuneam privindu-l, poate trabuce, sau o comandă specială de la Regie, făcută pe măsura gurii lui...

—E bine!... îl ghiceam iarăşi şuierând.

Dar, de data aceasta, încerca din toate puterile să facă înţelese şi celelalte cuvinte pe care, cu infinită grijă, se trudea să le repete, fără să reuşească niciodată, după cuviinţă.

—...*Borx!*... mi se părea că aud. *Borx... bretinx... cretinx... tues... tues...*

—Vorbeşte mai rar! îi strigai pe cât îmi îngăduiau puterile.

—...*E birne!* reîncepu. *Borx!... Borx borbruli! Borx borbruli!...*

Urmă o nouă cascadă de râs, al cărei ecou amplificat de vale mă copleşi cu o sacră teroare. Cel puţin, înţelesei, Cucoaneş se simte într-o excelentă dispoziţie, dacă ar continua măcar să audă cuvintele noastre! El, însă, între hohote de râs, repeta întruna: *Borx borbruli!...* Transcriu de altfel cu totul aproximativ sunetele pe care le auzeam, aşa cum obişnuim să transcriem prin *pfiu!* şuieratul unui glonte, sau prin alte semne alfabetice ciocănitul într-o uşă, spargerea unui cristal, căderea unei bombe. *Borx* este însă numai pe departe asemănător sunetelor pe care le emitea întruna modificându-le de altfel, în aşa chip încât, câteva minute în urmă, mă întrebam dacă ele se referă la acelaşi cuvânt iniţial. Şi, deodată, am înţeles: *Vox populi!* Strigându-i, îl văzui că se luminează şi, plecându-se puţin, zâmbind, îmi puse mâna pe umăr. Reluă atunci cu mai multă vigoare: *Borx... bretinx... kretinx(?) tues...* Nu mi-era greu să ghicesc că se referă la o altă locuţie care începea tot prin *vox*. Şi strigai: *Vox clamantis in deserto?!* Dădu din cap, transfigurat de bucurie. Şi, depărtându-se de noi, din câţiva paşi ajungând pe movila din faţa maşinii, ridică braţele spre cer alcătuind o spăimântătoare imagine profetică, şi începu să vorbească, să urle, să cheme, să cânte, adresându-se de-a dreptul văilor şi munţilor, fără să ne mai privească. „Acum se apropie sfârşitul!" îmi aduc aminte că mi-a spus, că *am simţit* mai mult. Dar, pentru că vedeam că şoferul amuţise, pălind, neputându-şi smulge privirile de pe haina umflată de vântul dimineţii, a prietenului meu, m-am suit în camionetă şi am început să descarc poverile. Am muncit aşa, şoferul şi cu mine, vreo 10 minute, în care timp Cucoaneş continua să se adreseze pădurilor şi cerului. Poate că se roagă, îmi spuneam; sau

poate blestemă. Cine putea şti!...

M-am îndreptat spre movilă şi am început să-l strig din răsputeri. Cu greu m-a auzit. S-a coborât, copilăreşte, şi-a aplecat genunchii şi şi-a apropiat urechea de obrazul meu. I-am spus, răcnindu-i, că toate lucrurile au fost coborâte din maşină, că trebuie să căutăm locul pentru cort, undeva în hăţişuri, căci noi nu vom mai avea mult timp de pierdut. Camioneta trebuie să ajungă înainte de prânz în Bucureşti. Eu aveam mai multe lucruri necesare de cumpărat, ca să mă pot întoarce cât de curând într-una din nopţile următoare. El mă va aştepta, începând de a doua noapte, la anumite ore, undeva în apropierea locului acestuia. Îi voi face semn cu o lanternă şi îl voi chema de asemenea cu un claxon puternic. I-am vorbit aşa vreo cinci minute, până am simţit o mare istovire, căci ţipam fiecare cuvânt, repetându-l de nenumărate ori când clătina din cap că nu înţelege. Atunci, prietenul meu m-a îmbrăţişat, ridicându-mă ca pe un copil în braţe, şi mi-a spus o seamă de cuvinte, din care, cum mă temeam, n-am înţeles aproape nimic. L-a bătut pe şofer pe spate şi toţi trei, încărcaţi, am pornit în vale. Am ales un loc făcut parcă anume pentru vizuina unui singuratec. Un început de luncă, prinsă între urcuşul aspru al coamei împădurite şi vâlceaua prăpăstioasă de deasupra izvorului. Cucoaneş ne-a făcut semn că nu are nevoie de ajutorul nostru ca să-şi ridice cortul. Mi-a dat doar mai multe pachete de ţigări să i le desfac. Apoi s-a aşezat pe o piatră, şi-a tras pulpana halatului deasupra genunchiului care se dezgolise, şi a început să cânte un cântec pe care atunci îl înfiripa, din singurătatea lui, din singurătatea muntelui.

*

Abia după ce am ajuns acasă, istovit după încă cinci ceasuri de maşină şi am parcurs ziarele din dimineaţa aceea, mi-am dat seama că prietenul meu devenise senzaţia zilei, lăsând în urmă chiar cele mai importante evenimente politice. Fotografia lui - din vremuri normale sau din primele zile ale macranthropiei - era publicată pe prima pagină, însoţite de reportaje asupra misterioasei lui dispariţii, de articole şi interviuri din lumea medicală. Cazul era, desigur, unic, dar nu peste puterile de explicaţie ale ştiinţei, declarase în faţa reprezentanţilor presei decanul Facultăţii de Medicină. Corespondenţii streini telegrafiaseră cu câteva zile înainte articole senzaţionale, care stârniseră, pretutindeni, cel mai mare interes. Mai

mulţi reporteri celebri îşi anunţaseră venirea în România ca să cunoască şi să intervieveze pe „macanthrop".

Pe seară, am telefonat la numărul indicat de Cucoaneş şi i-am dat întâlnire Leonorei, spunându-i că am să-i comunic lucruri importante. Nu o cunoscusem până atunci şi am rămas surprins întâlnind-o. Avea o frunte mată şi părul de un nobil, întristat roşu şi nasul drept, din alt veac, iar ochii ireverenţios de deschişi, ochi în faţa cărora te simţeai întotdeauna intimidat. A deschis cu o greu stăpânită frenezie plicul pe care i l-am întins şi şi-a zvârlit ochii pe prima pagină dintr-o lungă scrisoare. Dar cum, probabil, lectura ei era anevoie de suportat sub privirile unui strein, a împăturit scrisoarea şi a băgat-o în geantă, începând să răsfoiască, absentă, celelalte hârtii. Era, bănuiesc, un testament, mai multe acte oficiale, un teanc de bancnote şi câteva fotografii.

—Unde e? mă întrebă brusc, împingând toate hârtiile în plic.

I-am explicat, codindu-mă, că sunt legat de făgăduinţele pe care i le făcusem dar că, deocamdată, se află mai bine acolo unde e decât în oricare altă parte. M-a ascultat privindu-mă neîncrezătoare în ochi.

—Cât e de mare acum?! mă întrerupse ea cu un gest de nerăbdare.

—Greu de spus. În zori, parcă ar fi avut trei metri jumătate, parcă mai mult...

Închise ochii şi-şi muşcă buzele, fără să scoată un singur cuvânt.

—Şi ce e mai grav e că nu mai poate vorbi... Aproape că nu se mai înţelege ce spune...

—Eu îl înţeleg! exclamă Leonora cu pasiune. Îl înţeleg oricum ar fi! Îl cunosc. Ghicesc tot ce spune. Îl ghicesc după buze, din ochi...

Rămase câteva clipe cu privirile pierdute în lacrămi, apoi îmi întinse mâna.

—Data viitoare merg şi eu cu dumneata. Îţi telefonez mâine dimineaţă.

M-am supus. În fond, îmi spuneam, fata are deplină dreptate. Oricât de mult ar suferi Cucoaneş văzând-o şi despărţindu-se apoi, definitiv, de ea, încă şi mai mult ar suferi dacă s-ar despărţi aşa cum se despărţise, fără să o vadă. Marea greutate va fi să vorbească împreună. Va trebui un alt mijloc de comunicare; poate o tablă neagră, de şcoală, pe care să scriem, şi el, şi noi, cu cretă. Mi-am însemnat şi acest lucru pe care trebuia să-l cumpăr şi, odată ajuns acasă, am adormit zâmbind, cu gândul la fericirea lui Eugen.

N-am putut pleca a doua seară şi nici în seara următoare. Unele lucruri nu le găseam; altele, bunăoară bocancii uriaşi pe care-i

comandasem, nu erau încă gata. De altfel, şoferul camionetei nu era liber decât a treia seară, şi în nici un caz nu voiam să introduc pe *altcineva în secretul nostru. Astfel că n-am putut pleca* decât a patra noapte de la despărţirea mea de Cucoaneş. Plouase în ajun şi o bună bucată din drum l-am făcut înaintând destul de încet, aşa că, în loc de a ajunge pe Păduchiosul înainte de 3 dimineaţa cum ne propusesem, am ajuns abia la patru. Se luminase bine când am oprit maşina la locul ştiut. Şoferul a început să claxoneze prelung. Toţi trei rămăseserăm în maşină, emoţionaţi, neîndrăznind să ne privim unul pe altul. Şi, deodată, dintr-un loc de unde nu ne aşteptam, se ridică alene, plictisit, Cucoaneş. Leonora îşi sugrumă un ţipăt. Prietenul meu era într-adevăr de nerecunoscut. Halatul îi rămăsese fără îndoială mic - căci aşa cum ni se desfăşura părea că are 6-7 metri şi pieptul lui se lăţise ameţitor, totul crescând în aceleaşi proporţii cu înălţimea - şi atunci îşi acoperise coapsele cu câteva pături prinse la nemereală între ele, alte două pături şi le purta pe umeri, iar în picioare nu mai avea nimic, pânzele cu care se înfăşurase descheindu-se şi el nemaipridídând să le întocmească la loc, cu degetele acelea enorme care nu mai puteau cuprinde decât bolovani şi trunchiuri de copaci. Anevoie aş putea reda impresia pe care mi-a lăsat-o apariţia lui extraordinară, deasupra şanţului şoselei. Când şi-a ridicat umerii din vale, părea Neptun înălţându-se printre talazuri. O asemenea teroare sfârşea prin a te amuţi. Nu mai era spaimă propriu-zisă, ci o stranie mirare, care te scotea din timp, proiectându-te într-o aurora mitologică. Aşteptai să-l vezi ridicând tridentul neptunic sau asmuţind fulgerele, ca Iupiter - şi tot ce ar fi urmat nu te-ar fi minunat mai mult decât propria lui apariţie . Barba îi crescuse prodigios în aceste ultime zile, schimbându-i cu desăvârşire figura, transformându-i-o în teofanie. Capul - cu totul normal pentru proporţiile trupului - devenea totuşi peste putinţă de privit îndată ce începea să râdă sau să vorbească, pentru că atunci îşi arăta dinţii, şi întunericul gurii, şi limba de balaur. De altfel, la cel dintâi sunet pe care îl scotea, te cutremurai trăgându-te înapoi, căci aveai impresia că a provocat acel sunet într-un chip nefiresc, mişcându-şi umerii sau trosnindu-şi degetele sau huruind în coşul pieptului. Mă simt cu totul incapabil să evoc acele sunete. Nu pot spune că semănau cu vreunul din nenumăratele *suspine, gemete, pocnituri şi şuierături* pe care le auzisem în natură şi cu toate acestea ele evocau ceva, ceva dintr-un domeniu incert de vis, de febre şi spaime animale şi numai această involuntară evocare te copleşea cu teroarea ei, fascinându-te, suspendând pentru atâtea

cutremurătoare clipe sentimentul prezentului.

Este probabil că prietenul meu îşi dădea foarte bine seama de magia sunetelor pe care le scotea, pentru că s-a ferit tot timpul, pe cât a putut, să ne vorbească. Dând însă cu ochii de Leonora, la început, când am coborât din camionetă, a înălţat braţele goale către cer, izbucnind într-un chiot cataractic, care ne-a împietrit. A făcut apoi câţiva paşi şi, cu oarecare greutate, a îngenunchiat lângă noi, zâmbind. A îngenunchiat şi şi-a plecat totodată spinarea, ca să se poată apropia mai bine de noi, nereuşind, totuşi, decât să-şi reducă la jumătate statura, continuând să ne întreacă cu cel puţin un metru. Atunci i-am strigat, înălţându-mă către urechea lui:

—Ea a vrut să vină! Ea a vrut!!...

Cred că nu m-a înţeles şi m-am grăbit să scot tabla neagră, pe care i-am scris, cu imense majuscule, aceleaşi cuvinte. Când i-am ridicat tabla, să le citească, a privit literele şi a clătinat din cap, zâmbind. Apoi cu infinită grijă şi-a apropiat mâinele de Leonora bâjbâind, neîndrăznind să o apuce, a ridicat-o, ca pe un prunc, şi a aşezat-o pe camionetă. Aşa, o putea privi mai bine şi o putea mângâia fără să rişte să o strivească.

—Eugen, Eugen! îi şoptea Leonora, încleştându-şi amândouă mâinile de pumnul lui.

Fără îndoială că nu mai auzea nimic, dar nici nu simţea nevoia să audă. Era fericit c-o poate privi foarte aproape de el şi că-i poate vorbi. Pentru că, deşi sunetele pe care le scotea erau foarte stinse, el îi vorbea: mişca încet buzele, temându-se să încerce mai mult. Auzeam la răstimpuri suspine şi hârâituri ca din coşul pieptului; erau şoaptele lui de îndrăgostit.

—Ce putem face acum? Ce mai putem face?! strigă deznădăjduită Leonora, izbucnind în plâns.

—Mai tare! îi spusei eu. Mai tare şi foarte aproape de ureche!...

Leonora îşi repetă de mai multe ori întrebarea dar, deşi Cucoaneş îşi apropiase urechea de ea, nu înţelese mai nimic, pentru că se mulţumi să ridice din umeri şi să zâmbească cu o infinită, resemnată tristeţe. Se aplecă şi ridică tabla neagră. Anevoie izbuti să apuce între degete bucata de cretă. Totuşi, răbdător fără să se descurajeze, căznindu-se ca un copil la primele litere, scrise cu majuscule de-a curmezişul tablei: *E bine.*

—În ce sens e bine? strigai eu. Te simţi mai liniştit? Vezi lumea cu alţi ochi? Vezi lucruri pe care noi nu le putem vedea?...

La toate aceste întrebări, strigate cu o supremă încordare şi mai

mult ghicite, se mulţumi să zâmbească şi să-mi arate, cu un braţ ridicat visător, cerul. Reluai întrebările.

—Spune-ne, totuşi, ce vezi, ce simţi, ce înţelegi! Spune-ne dacă există Dumnezeu şi ce-ar trebui să facem ca să-l cunoaştem şi noi! Spune-ne dacă viaţa continuă după moarte şi cum să ne pregătim pentru ea. *Spune-ne ceva!* Învaţă-ne!...

Prietenul meu îmi arată atunci din nou cele scrise pe tablă şi, cu o izbucnire de bucurie, ridică braţele către cer şi începu să ne vorbească. Răsunau văile la cuvintele lui. Era ca prevestirea unei furtuni, tremurau copacii şi se plecau crengile. Leonora închisese speriată ochii şi noi toţi ne făcuserăm parcă mai mărunţi decât păream că suntem. Dar în mine, cu toată teroarea, stăpânea dorinţa de a ajunge până la el şi a afla tainele pe care el le cunoştea acum. Am aşteptat să înceteze şi am scris pe tablă o altă întrebare: „Ce este *acolo*?" Am scris cu majuscule ca să poată ceti cu mai multă uşurinţă. Eugen păru puţin plictisit de stăruinţele mele, dar deschizând palma ca să-i dau bucata de cretă, se aşeză din nou la lucru. După câteva minute, îmi arată: „*Totul este!*" Înălţă braţele către cer, îndreptându-le apoi către pământ, către munţi şi văi. Mă arătă pe mine, zâmbind, o arătă pe Leonora, pe şofer, apoi bătu vesel camioneta cu latul mâinii şi începu să râdă. Îl priveam tustrei, în neştire. Văzându-ne cum stăm acolo, nepricepuţi, se depărtă de noi şi rupse dintr-un copac o creangă. Apoi, cu atenţie, smulse din ea trei rămurele verzi şi ni le întinse pe rând, la fiecare. Le-am luat cu mare teamă, parcă am fi ghicit, ca prin vis, că ni se dezvăluie o cutremurătoare taină. Şi am rămas toţi trei cu ramura verde în mâini, privindu-l. Cucoaneş a început atunci din nou să râdă, peste măsură de înveselit de buna noastră cuviinţă. Dar râzând, Leonora se chirci de frică şi el îşi întinse mâinile ca s-o mângâie. O ridică încet pe palme, aşa cum iei o stauetă pe care vrei să o vadă cât mai multă lume şi o înalţă în văzduh ca s-o poată privi. Leonora se apucase cu amândouă mâinile de braţele lui, speriată. (Căci, aşa cum mi-a mărturisit mai târziu, o speriase îndeosebi figura logodnicului ei, pe care acum o putea vedea foarte de aproape; i se părea că gura lui stă gata s-o înghită, iar ochii lui o fascinează de moarte.) Ca şi când n-ar fi observat groaza iubitei, Cucoaneş o atrase cu luare-aminte către pieptul lui, păstrând-o ca pe o păpuşă şi legănând-o. Dar când şi-a apropiat şi mai mult faţa, îmbâcsind-o în barba lui, voind s-o sărute, Leonora a dat un ţipăt şi şi-a acoperit ochii. Credeam că a leşinat, căci pălise şi trupul îi atârna moale în braţele logodnicului.

De data aceasta Cucoaneş a înţeles. A aşezat-o cu luare-aminte pe camionetă - de unde, ajutat de şofer, am coborât-o îndată - şi ne-a făcut semn că putem pleca. Figura i se împietrise. Nici măcar un zâmbet nu-i mai înviora ochii şi buzele nu i s-au mai deschis de-atunci. I-am strigat că avem lucruri pentru el în camionetă - unelte, merinde, bocanci. N-a vrut să asculte, iar când, crezând că n-a înţeles ce-i spun, am început să descărcăm lucrurile din camionetă, s-a supărat şi ne-a ameninţat cu braţul că le va azvârli pe toate în vale dacă nu vrem să le luăm cu noi. Ca o ultimă încercare, i-am scos bocancii. I-a apucat nervos şi i-a azvârlit de nu s-au mai zărit, pe deasupra pădurii.

—E inutil! îmi şopti Leonora. E mai bine să plecăm... E sfârşitul...

I-am făcut semn cu mâna că ne ducem şi el ne-a urat drum bun fâlfâindu-şi braţul multă vreme deasupra capului. L-am lăsat acolo, în mijlocul şoselei, cu soarele care-l lovea deasupra, ca pe un munte.

*

L-am mai văzut apoi, pentru ultima oară, două săptămâni în urmă. Câte s-au întâmplat în aceste două săptămâni, campania de presă împotriva doctorilor care l-au lăsat să scape şi a poliţiei care nu izbutea să-l găsească, premiul oferit de bizarul miliardar sudamerican pentru cei care îl vor prinde viu şi i-l vor arăta, poterele organizate în Bucegi şi apoi dizolvate dintr-un înalt ordin, pe motivul că o fiinţă umană nevinovată nu poate fi gonită ca o fiară sălbatecă -, toate acestea sunt încă destul de proaspete în memoria cetitorilor ca să mai fie nevoie să le reamintesc. Din când în când ajungeau zvonuri la Sinaia sau la Predeal că macranthropul a fost zărit lângă un izvor sau coborând dintr-o pădure, dar zvonurile acestea erau atât de contradictorii, amănuntele care se dădeau atât de fantastice (că era asemenea unui munte, că avea mai multe braţe şi mai mulţi ochi, că rostogolea stânci uriaşe în vale, că ar fi fost văzut cum mânca de viu un bivol etc.), încât lumea începea să se îndoiască de autenticitatea vedeniilor. Singurele indicii dincolo de orice îndoială asupra existenţei prietenului meu în Munţii Bucegilor şi Piatra Craiului erau trunchiurile de copaci rupte şi urmele trecerii lui prin vreo pădure mai măruntă. De altfel, aşa cum declarau toţi cei care pretindeau că îl zăriseră, el nu umbla decât în timpul nopţii, ziua rămânând ascuns prin cine ştie ce coclauri. Nu s-au găsit nici un alt fel de urme. Cortul

şi lucrurile transportate de noi dispăruseră ca prin farmec. La valea unde îl lăsasem ultima oară, au mai venit nenumăraţi cercetători - căci şoferul fusese destul de precis în declaraţiile făcute ziariştilor -, dar fără să mai găsească ceva, nici măcar urma unui foc de găteje.

Două săptămâni în urmă, la căderea nopţii, mă aflam în maşina unui prieten pe şoseaua care duce de la Moroieni spre uzina electrică de la Dobreşti. Trecusem de sanatoriul Moroieni, când, în dreptul uneia din nenumăratele cotituri prin care şerpuieşte şoseaua, un grup de oameni ne-a făcut semne să oprim. La lumina lunii am ghicit o neasemuită groază întipărită pe figurile lor. Erau muncitori care se întorceau de la lucru şi toţi îşi ţineau târnăcoapele şi lopeţile bine strânse în mâini, ca şi cum s-ar fi pregătit de o deznădăjduită luptă cu moartea.

—E arătarea, domnule, e arătarea în pădure! izbuti să vorbească unul dintre ei.

—Mişcă pădurea întruna, spuse un altul. E arătarea, uriaş cum n-a mai fost! E Uciga-l-Crucea, el e!

În acea clipă, trosni nefiresc pădurea şi o revărsare de pietre şi pietriş începu să se scurgă din toate părţile în şosea. Am încremenit cu toţii. Oamenii se înghesuiră în jurul maşinii, cu târnăcoapele ridicate. Şi, dintre copaci, încovoiat în două ca să se ascundă şi ferindu-şi capul de vârfurile lor înalte, ieşi fără teamă prietenul meu Cucoaneş. Era cu totul gol, în afară de păturile zdrenţuite pe care şi le înnodase după cum se pricepuse în jurul coapselor. Când, o dată ajuns în şosea, îşi îndreptă trupul, părea de trei ori mai înalt decât îl văzusem ultima dată. (Dar asupra înălţimii lui, părerile s-au dovedit în urmă extrem de împărţite; tovarăşul meu pretindea că n-are mai mult de 15 -16 metri; eu înclinam către 20-22, iar unii dintre muncitori socoteau că trece chiar de 30 de metri.) Îşi păstrase aceeaşi perfectă proporţie a trupului, ceea ce îl făcea să semene a om, în pofida monstruoaselor lui dimensiuni. Doar barba îi crescuse prodigios, căzându-i valuri pe nesfârşitul lui piept. Călca fără să privească şi fără îndoială că ne-ar fi strivit dacă nu ar fi zărit farurile aprinse ale maşinii. Ca şi cum luminile acestea i-ar fi amintit de ceva încă important pentru el, s-a oprit o clipă şi şi-a aplecat puţin fruntea către noi. Dar în clipa următoare a ridicat din umeri şi şi-a văzut de drum. A coborât valea şi a început să urce lin, fără grabă, coama dealului despădurit din faţă. Curând a ajuns pe creastă şi îl puteam urmări, argintat în bătaia lunii, cum se profilează pe cerul clar, cu barba în vânt, ca o apariţie de sfârşit de lume.

Aceasta a fost tot. Şi aceasta a fost, cred, ultima oară când Eugen Cucoaneş a fost văzut aievea de către un grup de oameni care nu mai puteau fi învinuiţi, ca atâţia alţii, de năluciri. Luni de zile după aceea Cucoaneş a fost căutat pretutindeni. Ştirile care se auzeau despre el s-au dovedit cu totul incontrolabile. În luna octombrie, se spunea, ar fi fost zărit de un grup de ţărani care se întorceau de la câmp către miezul nopţii, pe Bărăgan; paşii lui se aflau după mărturia unora, la distanţe de 40-50 de metri. Dar, cum se întâmpla, urmele acestor paşi erau întotdeauna şterse de ploaie, căci Cucoaneş nu umbla decât pe vreme ploioasă (poate tocmai pentru a i se şterge urmele; poate fiindcă se temea să nu calce oamenii aflaţi la treburi şi umbla la ceasuri din noapte şi pe vreme rea, când ştia că toţi ceilalţi se odihnesc). Către sfârşitul aceleiaşi luni, ar fi fost zărit la nord de Constanţa, îndreptându-se către mare. Unii mărturiseau chiar că l-ar fi văzut intrând în mare şi înotând, dar aşa cum a dovedit ancheta întreprinsă câteva zile în urmă, mărturisirile acestea erau cu totul lipsite de temei. Şi, curând după aceea, nu s-a mai ştiut nimic de Eugen Cucoaneş.

Cascaes, februarie 1945

DOUĂSPREZECE MII DE CAPETE DE VITE

Omul înălță sticla goală în aer și, clătinând-o cu înțeles, făcu semn cârciumarului să-i mai aducă vin. Apoi scoase o batistă colorată din buzunarul hainei și începu să se șteargă, absent, pe frunte. Era un bărbat între două vârste, bine legat, aproape gras, cu o față rotundă, congestionată, fără expresie.

Cârciumarul se apropiase târându-și ușor piciorul.

—Dacă n-au venit până acum, nu mai vin, spuse așezându-i carafa în față. E aproape douăsprezece...

Omul îl privi zâmbind, răsucind nedumerit batista colorată între degete.

—Nu mai vin! repetă cârciumarul rar, apăsând cuvintele.

Ca și cum de-abia atunci l-ar fi auzit, omul își căută nervos ceasul, își lăsă capul pe ceafă și privi minutarele de departe, lung, încruntându-se, silindu-se să nu clipească.

—Douăsprezece fără cinci, rosti el încet, parcă n-ar fi îndrăznit să-și creadă ochilor.

Cu un gest scurt, neașteptat, desprinse ceasul din lanțul gros, de aur, care-i atârna de curea. Îl întinse cârciumarului cu un zâmbet complice.

—Ia ține-l în mână! Ce zici? Cât crezi că face?

Cârciumarul îl cântări mult timp în amândouă mâinile, nehotărât.

—E greu, vorbi el târziu. Parcă nici n-ar fi de aur. E prea greu ca să fie de aur!...

—E ceas împărătesc! L-am cumpărat la Odessa. A fost al țarului...

Și pentru că celălalt, după ce se minunase câteva clipe, clătinând impresionat din cap, dăduse să se întoarcă la tejghea, îl reținu,

prinzându-i brațul.

—Eu sunt Gore, spuse. Ia un pahar și vino să bei cu mine. Iancu Gore, om de încredere și de viitor; așa-mi spun mie prietenii...

Un camion supra încărcat trecu prin fața cârciumii, făcând să-i tremure singura fereastră care mai avea geam. Gore își rezemase bărbia în palmă, zâmbitor. Urmărea cu interes mișcările cârciumarului. Îl văzu cum își alege un pahar de sub tejghea, și îl clătește mult, cu grijă, ridicându-l necontenit în dreptul ochilor. Cu el în mână, cârciumarul se îndreptă spre masă, fără grabă, târându-și piciorul. Când își turnă tăcut, concentrat, din carafa cu vin, Gore îl întrebă, coborând glasul:

—Cunoști pe unul Păunescu?

—Domnul Păunescu de la Finanțe? făcu cârciumarul.

Își umpluse paharul și-l adusese în fața buzelor; dar se oprise brusc, parcă în ultima clipă și-ar fi amintit ceva.

—De la Finanțe, întări Gore.

Cârciumarul dădu repede paharul peste cap. Apoi își șterse mustețile cu dosul mânecii.

—Sta aici lângă noi, la numărul 14, dar s-a mutat acum. S-a mutat după bombardament, adăugă clipind ironic din ochi. Cică ar fi avut ordin de la minister...

Și iar clipi cu înțeles. Dar Gore nu-l văzu. Întinsese mâna, la întâmplare, pe masă, și dăduse de batista colorată. Începu din nou să-și șteargă fruntea și obrajii, absent, aproape cu silă.

—Nu mi-a spus nimic, vorbi deodată. Mi-a spus că dacă oi avea nevoie de el, să nu-l caut la minister, ci să vin direct aici, în strada Frumoasei. Dar la numărul 14 nu mai stă nimeni. E pustiu...

—S-a mutat după bombardament, repetă cârciumarul, reîntorcându-se încet spre tejghea. Câtă omenire a mai murit și atunci!...

Doi șoferi intrară posomorâți, fără să spună un cuvânt și se așezaseră la masa de lângă fereastra care își mai păstrase încă geamul. Gore își privi din nou ceasul, ținându-l cât mai departe.

—Douăsprezece și zece, oftă el cu gravitate.

—Nu mai vin, spuse cârciumarul. Am scăpat și pe ziua de astăzi. Ne-a ajutat Dumnezeu și Maica Domnului și am scăpat...

Gore își băgă repede ceasul în buzunarul vestei, bătu înviorat cu palma în masă și strigă:

—Plata, meștere, că suntem grăbiți!...

Apoi, cu un efort scurt, se ridică de pe scaun, își luă pălăria și se

apropie șovăitor de tejghea.

—Avem treburi. Suntem grăbiți! spuse el de mai multe ori, foarte tare, ca și cum s-ar fi adresat tuturor.

Numără câteva bancnote și, fără să mai aștepte restul, întinse mâna cârciumarului și i-o strânse cu vigoare.

—Ai să mai auzi dumneata de mine, îi spuse. Ai să mai auzi de lancu Gore.

Ajungând în stradă, îl întâmpină căldura dulce a amiezii de mai. Mirosea a trandafir sălbatec și a moloz. Gore își îndesă pălăria pe cap și porni cu pasul agale.

—Pezevenghiul! șuieră el printre dinți când trecu prin dreptul casei de la numărul 14.

Era o casă modestă, de mahala, cu tencuiala crăpată în mai multe locuri.

—Escrocul! Mă poartă cu vorba și dumnealui își aranjează evacuarea. Poltron și escroc! Mi-a mâncat trei milioane și a șters-o, să se pună la adăpost. Mă lasă aici, singur sub bombardament!

Grăbi deodată pasul, furios, dar după ce ajunse la capătul străzii, se opri brusc, înjură de mai multe ori și se reîntoarse aproape alergând. În dreptul numărului 14 își scoase pălăria și-și propti palma întreagă pe butonul soneriei. Rămase așa multă vreme cu pălăria într-o mână, cu cealaltă rezemată de sonerie, ascultând sunetul care se întorcea parcă de foarte departe, revenindu-i solitar și sinistru din casa pustie. Simți cum i se adună picăturile grase de sudoare pe sprâncene, dar nu se îndura să-și ia mâna de pe buton, să se șteargă. Era mâniat.

—Atunci se auzi, stridentă, neverosimilă, sirena. Gore presimți că i se vor înmuia picioarele și ridică deznădăjduit privirile. Cerul era de un albastru spălăcit, cu câțiva nori alburii alunecând la întâmplare, ca și cum nu s-ar fi hotărât încotro s-o apuce. „Sunt nebuni! a trecut de douăsprezece, ce i-a apucat?" se trezi el gândind. Începu să-și caute, tremurând, batista și și-o trecu în neștire pe față. I se păru că aude glasuri în casele vecine, uși trântite și un țipăt ascuțit de femeie tânără.

—Ionică! strigă femeia. Unde ești Ionică?

Gore își zvârli pe furiș privirile în toate părțile, apoi își plecă hotărât bărbia spre piept și o porni la fugă în susul străzii. Cu un ultim geamăt, prelung, speriat, sirena se stinse. „Șase mii de capete de vită, de cea mai bună calitate, se trezi Gore gândind. Am și permisul de export. Doar să aprobe Ministerul de Finanțe"... În acea clipă zări, lipit de un gard, binecunoscutul afiș cu un deget arătător vopsit în

negru: *La 20 de metri adăpost antiaerian.* Simți cum îi năvălește din nou sângele în obraji și se porni mai tare pe fugă. Când ajunse în fața portiței și o deschise, auzi, foarte aproape, fluieratul scurt al unui sergent.

Condus de afișul cu degetul vopsit în negru, Gore se îndreptă către un fel de pivniță-subsol din fundul curții. Pe ușă scria cu litere mari: *Adăpost pentru zece persoane.* „N-avu timp să se umple, o să găsesc loc", își spuse Gore și deschise ușa. Era o odăiță cu ciment pe jos și cu fereastra tencuită. Un bec murdar atârna de tavan; o căldare cu apă și câțiva saci cu nisip se aflau așezați lângă pereți. În mijlocul odăii, două bănci de lemn. Un bătrân și două femei îl priviră intrând, fără curiozitate.

—Bună dimineața! spuse Gore răsuflând greu, dar silindu-se totuși să zâmbească. Grozav am fugit, adăugă începând să-și șteargă obrazul cu batista. Credeam că nu mai vin azi. Dacă n-au venit până la douăsprezece, credeam că nu mai vin...

—Eu vă spun că nu e alarmă adevărată, vorbi bătrânul cu un glas neașteptat de gros. Am auzit azi-dimineață la radio: se fac exerciții aeriene. S-a anunțat și aseară. E un exercițiu!...

Vorbind, se aprindea văzând cu ochii. Era un bătrân demn cu o figură încă frumoasă; avea un păr bogat, cărunt, aproape alb și, clipind neîncetat, ochii păreau că-i înoată în lacrimi. Una din femei întoarse capul și-l privi enervată. Putea fi o femeie bătrână, dar nu i se ghicea vârsta. Avea fața lătăreață, pătată și o gură mare, aproape diformă, cu dinți veștezi și neregulați. După ce-i aruncă o privire lungă, batjocoritoare, se întoarse brusc către vecina ei.

—Coniță, eu nu mai stau! Nu-mi place aici, în pivniță. De azi-dimineață mi se tot bate ochiul stâng. E semn rău...

—Elisaveto! încercă s-o întrerupă cealaltă.

—... Eu zic să ne întoarcem în casă, coniță, continuă femeia vorbind tot mai repede. E mai bine la noi în casă. Eu zic că...

—Elisaveto, ridică deodată glasul cealaltă, nu mă enerva, că mi se urcă sângele la cap și iar mi se face rău!...

Femeia părea de vreo 50 de ani; era uscățivă și avea nasul lung și ochii reci, spălăciți. Era îmbrăcată sobru și totuși cu cochetărie; își tot potrivea, nervoasă, un șal roz-pal în jurul gâtului. Gore înțelese îndată că este o femeie de condiție și, salutând de mai multe ori din cap își ceru voie să se așeze pe banca din față, alături de bătrân. Dar nici una din femei nu-i răspunse la salut.

—Eu sunt din Pitești, începu el puțin încurcat. Am venit pe aici

cu treburi. Douăsprezece mii de capete de vită, de cea mai bună calitate. Avem şi permis de export, avem tot ce ne trebuie... Unu-i Gore, Iancu Gore! adăugă coborând puţin glasul şi privindu-i pe toţi pe rând, cu un zâmbet viclean luminându-i faţa.

Dar parcă nimeni nu l-ar fi ascultat. Îl priveau cu o neverosimilă indiferenţă, ca şi cum n-ar fi fost acolo, lângă ei. Elisaveta îşi făcea necontenit cruci, murmurând o rugăciune.

—Ai adus sărurile? întrebă enervată stăpâna.

Femeia dădu din cap, dar îşi continuă în şoaptă rugăciunea.

—Nu te mai ruga atât, că tragi a rău! exclamă cucoana.

Gore tocmai voia să-şi facă o cruce, dar se răzgândi.

—Poate avem noroc şi se duc mai departe, spre Ploieşti, spuse el. Poate au trecut pe-aici doar ca să ne sperie. Pe ei îi interesează Ploieştiul. Sondele, petrolul...

Nu-i răspunse nimeni. Bătrânul părea că se mânie din nou.

—Am auzit cu urechile mele, azi-dimineaţă, la radio că se vor face exerciţii de apărare antiaeriană, începu el.

Apoi sări brusc de pe bancă şi se apropie de uşă. Plecă uşor capul, ascultând. Gore îşi scoase ca din întâmplare ceasul, îl cântări lung în palma dreaptă, apoi îl trecu în palma stângă. Cu paşi uşori, bănuitori, bătrânul se reîntoarse în mijlocul odăii.

—E ceas împărătesc, i-l arătă Gore. L-am cumpărat de ocazie, la Odessa. A fost ceasul ţarului... la să-l luaţi în mână: o să vă speriaţi!...

Voi să-l desprindă din lanţul lui gros, de aur, când bătrânul, care parcă nici nu-l auzise, se adresă doamnei:

—Aţi mai avut veşti de la Păunescu, stimată madam Popovici? întrebă el cu un zâmbet sarcastic.

—Ce-ţi pasă dumitale? sări deodată, înţepată, Elisaveta. Mai bine ai fi plătit chiria!...

—Elisaveto, te rog nu te amesteca, o întrerupse stăpâna.

Apoi aruncă o privire scurtă bătrânului şi ridică din umeri fără să scoată un cuvânt. Brusc emoţionat, Gore continuă să-şi cântărească ceasul prefăcându-se că nu ascultă.

—Eu v-am atras atenţia că nu e om serios, vorbi bătrânul. Am şi eu relaţiile mele. M-am informat, să nu credeţi dumneavoastră...

Gore simţi cum îl cuprinde furia. Dacă Păunescu ar fi fost cinstit, dacă ar fi fost om de cuvânt, i-ar fi scos demult aprobarea de la Finanţe, pentru care îi avansase deja trei milioane. Şi acum ar fi fost cu marfa la frontieră: şase mii de capete de vită. Câştig net: patruzeci de milioane. Nu şi-ar mai fi pierdut timpul la Bucureşti, nu l-ar mai fi

prins bombardamentul...

—Îl cunoaşteţi pe Păunescu? se adresă el bătrânului, nemaiputându-se stăpâni. Pe Păunescu de la Finanţe?

Bătrânul se mulţumi să ridice din umeri, zâmbind fără să-l privească.

—Dacă nu l-oi cunoaşte nici eu! spuse. În sfârşit, eu mi-am făcut datoria şi v-am prevenit la timp...

—Îl cunoaşteţi bine? Ce fel de om e? întrebă în şoaptă Gore.

Ca şi cum nu l-ar fi auzit, bătrânul trecu pe lângă el şi se reaşeză pe bancă. „Sunt nebuni!" îşi spuse Gore. Întoarse capul şi scuipă, apoi îşi şterse gura cu batista.

—Coniţă, eu nu mai stau! exclamă Elisaveta sărind ca arsă în picioare. Iar a început să mi se bată ochiul!...

—Eşti nebună! spuse madam Popovici apucând-o de braţ.

Gore îşi făcu cruce şi iar scuipă, întorcând din nou capul.

—Dacă e exerciţiu, dumneata de ce ai venit?! se adresă Elisaveta bătrânului, cu un glas aspru, ascuţit, aproape ţipând. Şi de ce stai? Ai venit numai ca să ne faci nouă în necaz!...

În acea clipă, Gore auzi semnalul de încetare a alarmei şi se ridică de pe bancă.

—Am scăpat! strigă.

—Locuiesc şi eu în casă şi după lege am dreptul la acest adăpost, răspunse bătrânul cu demnitate.

—Bogdaproste că am scăpat! spuse Gore făcându-şi cruce. Apoi se adresă bătrânului: Aţi avut dreptate. N-a fost bombardament. Nu s-a auzit nici un tun. Şi ce-a durat?... Îşi scoase repede ceasul şi-l privi, de departe, încruntându-se: N-a durat nici cinci minute!

—Ai să mă înnebuneşti cu atâtea rugăciuni! şopti madam Popovici, zgâlţâind-o de braţ pe Elisaveta.

Gore îi cuprinse pe toţi dintr-o singură privire şi zâmbi.

—Poate că ţi-a ascultat Dumnezeu rugăciunile şi de-aia n-a fost bombardament, exclamă înveselindu-se.

Dădu să plece, dar în faţa uşii mai rămăsese câteva clipe nehotărât, privindu-i pe rând. Bătrânul îşi pironise ochii în tavan.

—Tot mai staţi? întrebă Gore. Nu v-a fost de-ajuns?

Dar pentru că nimeni nu se hotăra să-i răspundă, deschise brusc uşa.

—Mama voastră de nebuni! spuse el, printre dinţi, din prag.

De-abia târziu, în stradă, îşi dete seama că-l orbise lumina soarelui şi că umblase în neştire, fără să se uite unde calcă. Escrocul

de Păunescu! Simțea că din cauza lui îi pierise bucuria. „Șase mii de capete de vită, își amintea el necontenit, cu exasperare. Câștig net, patruzeci de milioane. M-a legat la ochi. Și-a bătut joc de mine. L-a păcălit pe Iancu Gore!"... Grăbi pasul, dar nu izbuti să-și potolească mânia. Umbla cu pălăria în mână, ștergându-și absent obrazul. Și, deodată, se trezi în dreptul casei de la numărul 14. Se opri o clipă, apoi scuipă, peste gard, până departe în curte.

—Hoților! strigă.

Își înfundă pălăria pe cap și se îndreptă spre cârciumă. Regăsi cu plăcere răcoarea umedă dinlăuntru. Se așeză pe același scaun pe care stătuse cu o jumătate de ceas înainte. Când dădu cu ochii de el, cârciumarul îi zâmbi.

—Servim și masa, spuse.

—Adu întâi niște vin și două pahare, comandă Gore.

Și începu să aștepte nerăbdător, bătând cu degetele în masă. Când își umplură amândoi paharele, Gore îl întrebă:

—Ia spune, meștere, ce fel de om e Păunescu? Ce știi despre el?

Cârciumarul își goli cu oarecare silă paharul, plescăindu-și limba de mai multe ori.

—S-a mutat după bombardament, începu el.

—Bine, asta știu, îl întrerupse Gore. Mi-ai mai spus-o. Te întrebam dacă-l cunoști bine. Am auzit că e cam escroc. A escrocat lumea...

Cârciumarul așeză paharul pe tavă și clătină din cap.

—N-am auzit, spuse. Nu prea venea pe la noi...

—Îți spun eu, îl întrerupse din nou Gore.

Și iar îl copleși gândul: „Șase mii de capete de vită. Aș fi fost acum la frontieră"...

—Și-ți mai spun ceva, continuă aprinzându-se. Îți mai spun că nimeni nu se joacă cu Iancu Gore. Ține minte de la mine. Aicea-s parale serioase. Douăsprezece mii de capete de vită. Avem permis, avem tot ce ne trebuie. Eu nu mă las escrocat, ca nebuna aia de madam Popovici...

Cârciumarul tresări și ridică mirat privirile.

—De unde știți de madam Popovici? întrebă. Cine v-a spus?

—Treaba mea cine mi-a spus, făcu Gore cu un mare zâmbet misterios. Vorba e că eu nu sunt prost ca madam Popovici...

—Săraca madam Popovici, Dumnezeu s-o ierte! șopti cârciumarul și-și făcu evlavios o cruce mare, pe tot pieptul.

Gore îl privi lung, nedumerit, dar cu asprime.

—Ce te-a apucat? se răsti el deodată. De ce-ți faci cruce?

—Uite c-au trecut patruzeci de zile de când s-a prăpădit în bombardament și nu i-a făcut nimeni pomană, spuse cârciumarul cu o subită oboseală în glas.

Gore se trase puțin înapoi și-l privi pe sub sprâncene, încruntat.

—Atunci nu-i ea, spuse cu hotărâre. Eu îți vorbesc de una, madam Popovici, femeie de condiție bună, ca la cincizeci de ani. O cucoană cu nasul lung. Are o servitoare, cam nebună și ea, Elisaveta...

—Săraca Elisaveta! zâmbi trist cârciumarul. O cunosc de când a venit din Constanța, poate să fie doisprezece, treisprezece ani. De când a rămas văduvă madam Popovici. I-am cunoscut pe toți. Veneau aici, serile, când aveam grădină...

—Ei, și ce-i cu ea? îl întrerupse nervos Gore.

—S-a prăpădit și ea în bombardament. Atunci, la 4 aprilie, știți dumneavoastră, când s-a crezut că e exercițiu, că se anunțase și la radio...

—Fugi, domnule, că n-a murit! îl întrerupse Gore. Îți spun eu. Le-am văzut adineauri, le-am auzit vorbind eu, cu urechile mele...

Cârciumarul clătină din cap, zâmbind neîncrezător.

—Atunci n-au fost ele, Dumnezeu să le ierte, spuse. A căzut bomba chiar pe adăpost, în fundul curții. Casa s-a dărâmat și ea, a dat-o jos puterea aerului, dar bomba a căzut în plin pe adăpost. Nu s-a mai găsit nimic... Câtă omenire a mai murit și atunci, adăugă parcă cu teamă, scăzând glasul.

Gore îl ascultase încruntându-se, cu gura puțin căscată. Își scoase tăcut batista din buzunar și începu să se șteargă nervos pe față.

—Ascultă, meștere, începu el grav. Dumneata vrei să-ți bați joc de mine. Crezi că dacă am băut adineaori doi litri de vin, pe nemâncate, mi-am pierdut mințile. Dar dumneata nu mă cunoști pe mine. Eu, dacă vinul e bun, îți beau și o vadră. Vino la Pitești, ca să-ți spună lumea cine e Iancu Gore. Eu sunt om de multe milioane, meștere. Îmi pare rău că m-am încurcat cu escrocul ăla de Păunescu. Că eram în regulă, aveam tot ce ne trebuie...

Cârciumarul îl asculta intimidat, încercând să zâmbească.

—Poate ați confundat-o cu cineva, încearcă el să se scuze.

—Dacă îți spun că le-am auzit adineauri, pe madam Popovici și pe Elisaveta, certându-se cu chiriașul...

—Cu domnul judecător? îl întrerupse speriat cârciumarul. Cu domnul Protopopescu? Ați aflat-o și p-asta?!

—Erau acolo în adăpost, și am înțeles despre ce era vorba. Nu-i

plătise chiria!

Cârciumarul îl privi lung.

—Dar ce căutați în adăpost? întrebă el târziu, ca să schimbe vorba.

—Nu că mi-a fost frică, dar când am auzit adineauri alarma, am intrat și eu, ca toată lumea, în adăpost. Așa sunt ordinele...

—Azi n-a fost nici o alarmă, șopti cârciumarul și plecă vinovat privirile.

Gore bătu câtva timp cu degetele în masă, încercând să se stăpânească.

—Ce-aveți de mâncare pe ziua de azi? întrebă el deodată.

—Varză cu carne.

—Adu-mi o porție dublă...

Cârciumarul trecu în dosul tejghelei, apoi dispăru în bucătărie. Gore își aminti de crucile pe care și le făcuse speriat și începu deodată să râdă.

—Mama voastră de nebuni! șuieră el printre dinți.

Un grup de muncitori intră chiar atunci și-l priviră o clipă cum râde singur. Apoi se așezară la masa din dreptul ferestrei care mai avea geam și începură să vorbească între ei. Cârciumarul se întoarse cu o farfurie mare, fumegândă, pe o tavă, și o jumătate de pâine.

—Am scăpat și pe ziua de azi, domnu Costică! spuse unul din muncitori. Un rând de țuici...

—A fost doar un exercițiu, vorbi Gore întorcând capul. N-a ținut nici cinci minute. Căci s-ar fi anunțat la radio. Dacă aș fi știut, nici nu intram în adăpost...

Cârciumarul se întoarse la tejghea și umplu cu grijă păhărușele de țuică.

—Dumnealui spune că a fost alarmă, vorbi el deodată, prinzând curaj.

—Exercițiu! strigă Gore cu oarecare greutate, căci avea gura plină.

—N-a fost, spuseră mai mulți deodată. Exercițiu a fost săptămâna trecută. Azi n-a fost nimic...

—...Spune că a văzut-o și a auzit-o pe madam Popovici și pe Elisaveta, de la casa mare cu grilaj, continuă cârciumarul. Și pe domnul judecător Protopopescu, chiriașul lui madam Popovici. Acolo unde a căzut bomba chiar pe adăpost...

Oamenii își îndreptară pe rând privirile către Gore, care mânca grăbit și spornic, reținându-și anevoie mânia.

—Am lucrat acolo o săptămână întreagă, ca să curățim strada, spuse cu dezgust unul din muncitori. Nu rămăsese decât grilajul în picioare...

—A confundat cu cineva, vorbi altul.

Gore își întoarse scaunul ca să-i poată privi mai bine. Își șterse gura și obrazul cu șervetul, apoi îl trânti enervat pe masă.

—Cine ține prinsoare cu mine pe-o damigeană de țuică?! spuse ridicându-se hotărât în picioare.

—Ce fel de prinsoare? întrebă cineva.

—Să v-arăt adăpostul, și apoi să vă arăt pe madam Popovici și pe Elisaveta, continuă Gore. Mă duc eu în casă și le explic că am pus rămășag și o rog să vină la ușă, sau măcar la fereastră și să vă vorbească.

Câțiva începură să râdă.

—E cam departe spuse unul din muncitori.

—Vedeți că n-aveți curaj? strigă triumfător Gore.

—Ba eu țin prinsoarea, vorbi un tinerel, sculându-se și dându-și grăbit peste cap păhărețul cu țuică. Am lucrat la numărul 74, la casa cu grilaj...

Gore îl așteptă în mijlocul încăperii, zâmbind, și-i strânse mâna cu amândouă palmele, ca să vadă toți că s-a prins rămășag. Apoi, grăbit, se reîntoarse la masă își luă pălăria și se îndreptă spre ieșire. Câțiva muncitori se ridicară gălăgioși de la masă și-l urmară.

—Să pui de cafea, că ne-ntoarcem îndată! strigă Gore, din prag, cârciumarului.

Afară căldura i se păru neobișnuită. Deși era mijlocul lui mai, i se păru că trotuarul dogorea ca în timpul verii. Grăbi totuși pasul, încruntat, și când trecu prin dreptul casei lui Păunescu, nici nu ridică ochii s-o privească. Oamenii îl ajunseră repede, dar văzând că nu scoate un cuvânt, îl lăsară să meargă singur înainte. Vorbeau între ei, râzând pe înfundate. După vreo cinci minute, tinerelul făcu câțiva pași înainte și-l prinse de braț.

—Am ajuns! îi spuse.

Gore se opri și zvârli o privire repede peste umăr, spre casă. Un grilaj de fier în formă de lance se menținea încă prins într-o temelie lată de ciment. Din casă nu mai rămăseseră decât scările de piatră de la intrare: câteva pietre care se pierdeau într-o masă informă de cărămizi, bârne și moloz.

—Nu-i asta, spuse Gore clătinând din cap, și dădu să pornească mai departe.

—Aici e numărul 74, vorbi tinerelul. Casa cu grilaj...

—Nu mă priveşte, spuse Gore întunecat. Eu am făcut rămăşag că-ţi arăt pe madam Popovici. Veniţi cu mine, adăugă. Nu mai e mult...

Şi o porni din nou. Dar după câţiva paşi începu să privească în toate părţile, dezorientat. Aerul mirosea a fum şi a moloz. Trotuarul era spart în mai multe locuri şi pe anumite distanţe nici nu se mai cunoştea. Pe toată partea aceasta câţiva zeci de metri în susul străzii nu mai rămăsese nici o casă în picioare. Se vedeau doar, din loc în loc, câte un zid rezemat în bârne sau câte o frântură de scară interioară, suspendată curios deasupra ruinilor. Gore îşi îndreptă enervat privirile de partea cealaltă a străzii. Acolo mai erau case neatinse, dar aproape nici una nu mai avea geamuri. Ferestrele erau pe jumătate astupate cu scânduri prinse în cuie.

—A fost un covor de bombe, spuse cineva.

Gore o porni repede înainte, şi grupul îl urmă bine dispus. După câteva minute, tinerelul îl prinse iar de braţ.

—S-a terminat cu strada Frumoasei, îi spuse. Asta-i strada Grădinilor. La capăt, e staţia de tramvai...

—Ce-mi pasă? şuieră furios Gore.

Şi mai făcu câţiva paşi. Apoi se opri, triumfător, în dreptul afişului cu un deget arătător vopsit în negru. Degetul arăta direcţia din care veniseră. Cu litere mari sta scris: *Adăpost antiaerian la 100 de metri.* Cineva adăugase cu un creion chimic: Strada Frumoasei numărul 74.

—Acolo e, unde v-am oprit eu, spuse tinerelul după ce, peste umărul lui Gore, citi afişul.

Gore întoarse capul şi privi încă o dată strada pustie pe care venise. Întâlni aceleaşi ruini, aceleaşi grămezi de cărămizi şi moloz, din care se desprindea stingher câte-un drug încovoiat. Toate acestea, înţelese el, din cauza escrocului de Păunescu. Ar fi fost, acum, la frontieră, cu şase mii de capete de vită...

—Mama voastră de nebuni! şopti el.

Şi voi să treacă drumul. Dar oamenii strigară după el, râzând:

—Hei, domnul, damigeana!... Aşa ne-a fost vorba?!

Câteva secunde îşi continuă mersul fără să se întoarcă. Dar tinerelul puse palmele la gură şi-i strigă din toate puterile:

—Aţi plătit cârciumarului? Sau vreţi să-i trageţi şi lui chiulul?

Se opri deodată, cu obrajii dogorind, şi se întoarse hotărât spre ei.

—Voi nu ştiţi cine e Gore, le spuse de departe, scoţându-şi

portmoneul. N-ați auzit de Iancu Gore, om de încredere și de viitor... Dar o să auziți, adăugă. O să auziți de Iancu Gore...

Și începu să numere nervos bancnotele, silindu-se să zâmbească. Un copil trecu atunci drumul. O femeie tânără îl zări de departe și începu să-l strige:

—Ionică! Unde mi-ai fost, Ionică? Te caut de un ceas, diavole!...

Paris, decembrie 1952

FATA CĂPITANULUI

Ca de obicei, se adunaseră toţi pe marginea râpei ca să privească încrucişarea trenurilor. Îndată ce acceleratul de Braşov ieşea din gară, întâlnea personalul care cobora leneş dinspre Băicoi. Amândouă locomotivele fluierau deodată, prelung şi atunci Năsosu le striga:

—Ascultaţi ecoul!

Dar nu-l auzeau toţi şi nu-l auzeau întotdeauna. Acum ştiau că acceleratul încă nu ajunsese în gară şi aşteptau. Mai erau doar câteva minute. Li se păreau lungi şi aproape nimeni nu avea chef de vorbă. Aici, pe deal, soarele nu asfinţise încă, dar în vale se lăsase demult seara şi Prahova îşi pierduse luciul ei argintiu, căpătase o culoare vânătă, de apă adâncă şi rea.

—A intrat în gară! anunţă deodată Năsosu.

Atunci se auziră paşi repezi înapoia lor, ca şi cum cineva ar fi coborât alergând pe cărăruie, apoi un glas răguşit de fată:

—Brânduş, strigă ea de departe, a venit ordonanţa de la domnul căpitan!...

Un băiat de vreo 12-13 ani, pistruiat şi roşcovan, cu părul crescut ţeapăn ca o perie, întoarse plictisit capul. Avea ochii foarte mari, neaşteptat de adânci şi de negri.

—Nu te duce, mă, spuse Năsosu, că acum iese trenul din gară.

Băiatul rămase o clipă nehotărât. Apoi ridică din umeri, scuipă şi, îndesându-şi mâinile în buzunarele pantalonilor, porni agale pe cărăruie. Când ajunse în şosea auzi fluieratul locomotivelor şi se opri să asculte, dar ecoul nu răzbătea până aici.

Ordonanţa îl aştepta pe bancă, în faţa casei. Când îl zări apropiindu-se, îşi dădu capela pe spate şi zâmbi.

—Hai, musiu, pas alergător, că se supără domnul căpitan! strigă

el.

Dar băiatul nu grăbi pasul. Mergea liniştit, cu mâinile în buzunare, privind vag în faţa lui. Curând, soldatul îşi potrivi cu un gest grăbit capela şi o porni singur înainte. Umblau aşa, la zece paşi unul de altul, pe cărarea de la marginea şoselei, printre muşeţel şi tufe mici, prăfuite, de pelin. În dreptul vilei cu clopoţei la balcon, ordonanţa se opri şi întoarse capul.

—Ţi-e frică? îl întrebă când băiatul fu lângă el.

—Mie? făcu Brânduş, zâmbind cu milă.

Apoi ridică din umeri şi scuipă.

—Atunci, hai mai repede, că ne aşteaptă domnul căpitan.

Dar nici de data aceasta băiatul nu grăbi pasul şi ordonanţa se resemnă să meargă agale, alături de el. După câtva timp îşi duse mâna la capelă, să şi-o potrivească din nou, şi şopti:

—Pas alergător, că ne-a văzut...

Căpitanul îi aştepta în faţa porţii, în cămaşă şi bretele, fumând nervos. Era un bărbat între două vârste, mărunţel, aproape gros, cu picioarele prea scurte. Avea faţa rotundă, sprâncenele ciupite şi părul rar din creştet şi-l adunase şi lipise pe frunte parcă ar fi încercat, zadarnic, să-şi construiască o expresie sarcastică şi oarecum feroce.

—Valentin, strigă el peste umăr, poţi să te dezbraci!

Când Brânduş intră în curte, de pe pridvor coborî alergând un băietan oacheş, cu părul negru, lins pe cap. Era în chiloţi de baie şi aducea două perechi de mănuşi de box. Ca şi cum nu l-ar fi văzut, Brânduş se îndreptă spre cişmeaua din fundul curţii şi începu să-şi tragă cămaşa din pantaloni. O împături cu grijă şi-o aşeză pe buturuga de lângă cişmea. Apoi, cu aceleaşi gesturi line, măsurate, îşi scoase espadrilele şi-şi şterse mult timp picioarele în iarbă. Apoi îşi sumese cât putu mai sus pantalonii scurţi. Căpitanul îi strigase de câteva ori:

—Hai, musiu, mai repede, că ne-apucă noaptea!

Pusese deja mănuşile lui Valentin şi acum aştepta jucându-se nerăbdător cu cealaltă pereche. În cele din urmă, Brânduş se apropie zâmbind de el şi întinse amândouă mâinile deodată, cu un gest teatral, nepotrivit, parcă ar fi aşteptat să i se pună cătuşe. De lângă poartă, unde rămăsese de strajă, soldatul urmărea curios preparativele.

—Atenţie! strigă deodată căpitanul. Apropiaţi-vă privindu-vă drept în ochi şi strângeţi-vă mâna cavalereşte!

În timp ce băieţii se îndreptau unul spre altul păşind ţeapăn, stângaci, privindu-se cu severitate şi încercând să nu clipească, se auzi din nou vocea căpitanului, brusc sugrumată de emoţie:

—Pregătiți formulele! Pronunțați corect, nu vă bâlbâiți!

Băieții ajunseseră unul în fața celuilalt și, prinzându-și anevoie amândouă mâinile înmănușate, le clătinară de câteva ori, cu grijă, nu cumva să le alunece mănușile înainte de comanda următoare.

—Proclamați formulele! continuă căpitanul, parcă și mai emoționat. Ascultați comanda mea și provocați-vă! Unu, doi, trei!...

—*Virtuoso!* proclamă rar, aproape silabisind, Valentin. Hafiz!

—Opriți! strigă căpitanul ridicând brațul drept și făcând un pas spre ei. Care-i formula ta? se adresă băiatului.

—*Virtuoso!* răspunse intimidat Valentin. *Virtuoso* și Hafiz.

—Ce-i cu el? Nu te-am mai auzit până acum.

—E un poet persan.

—Da' de unde-l știi??

—Mi l-a povestit Agripina.

—Bine, făcu căpitanul clătinând din cap. La loc comanda. Trei pași înapoi, înaintați, proclamați formulele și provocați-vă! Unu, doi, trei!...

—*Virtuoso!* Hafiz! strigă cât putu mai clar Valentin.

Apoi începu să aștepte și, după câteva clipe, întoarse încurcat capul spre taică-său. Brânduș nu spusese nimic; își dusese doar amândouă mănușile la gură, probabil ca să-și ascundă zâmbetul lui lung și neînțeles.

—Hei, musiu, formula! strigă căpitanul. Spune și tu ceva. Spune un cuvânt, oricare, insistă el. Așa e regula jocului... Zi, mă, un cuvânt, ce dracu?! că doar n-oi fi mut!...

—Nu pot, șopti târziu Brânduș. Nu pot s-o spun. E un secret.

Brânduș știa ce are să urmeze. Ca în fiecare seară, căpitanul se va apropia de el, îi va pune mâna pe umăr, îl va ruga; apoi va încerca să-i trezească amorul propriu, numindu-l incult, mârlan, mitocan; în cele din urmă, exasperat se va trage câțiva pași înapoi și va urla: „Fără proclamații, atacul!"... De data aceasta însă, căpitanul nu insistă. Zâmbi cu înțeles și privi spre Valentin. „Să faci cum te-am învățat eu!" îi spuse. Apoi se dădu încet înapoi, cu același zâmbet misterios pe figură și așteptă, pregătindu-se să savureze pe îndelete surpriza lui Brânduș. Dar pentru că i se păru că Brânduș îl privește ironic, strigă deodată:

—Atacați!...

Ca de obicei, Brânduș porni cu capul înainte, fără gardă, ținându-și pumnii lângă umeri, parcă mănușile ar fi fost două mici ghiulele cu care ar fi trebuit să execute mișcări de gimnastică.

Valentin îl aşteptase concentrat, înţepenindu-şi genunchii. Îl lovi cu pumnii unul după altul, dar parcă fără putere, căci Brânduş nu se clătină. Rămase în faţa lui, zâmbind, privindu-l în ochi, provocator.

—Atacaţi! strigă căpitanul.

Valentin se trase un pas înapoi, ca să poată lovi cu toată puterea şi când îl văzu pe Brânduş apropiindu-se din nou îi repezi pumnul drept peste gură.

—Apără-te! strigă căpitanul. Ţine garda!

Dar Brânduş continuă să zâmbească, cu pumnii bine lipiţi de umeri, cu capul puţin dat pe spate, ca şi cum ar fi aşteptat o comandă care întârzia peste măsură de mult. Înfuriat, Valentin se propti în faţa lui şi începu să-l lovească din ce în ce mai repede, scrâşnind din dinţi, suflând greu.

—Ţine garda! strigă din nou, desperat, căpitanul. Valentin, nu te pripi! Adu-ţi aminte ce ţi-am spus!... Brânduş, apără-te!...

Câteva clipe, Valentin rămase nemişcat, dar cu pumnii gata să lovească, respirând adânc şi cu privirile înfipte în ochii lui Brânduş, care continua să zâmbească. Deodată, ca şi cum ar fi auzit comanda mult aşteptată, Brânduş îşi întinse braţele cât putu mai larg, le încordă o clipă nemişcate, apoi le ridică în sus, le lipi de corp, le repezi înainte.

—Brânduş, ţine regulile, că altminteri opresc *match*-ul! ameninţă căpitanul.

Valentin reîncepu atacul, parcă mai dezordonat ca înainte, lovind la nemereală, uneori cu amândoi pumnii deodată. Pierzându-şi răbdarea, căpitanul sări între ei şi-i despărţi. Apucă de mână pe Brânduş şi-l trase deoparte, spre cişmea.

—Ascultă Brânduş, începu el cu un glas scăzut, aproape emoţionat, aşa ne-a fost vorba? Să-ţi baţi joc de mine şi de familia mea?! Ascultă aici, stărui el, punându-i mâna pe umeri şi silindu-l să-l privească, ascultă-mă că eu îţi vreau binele. Vreau să te formez pentru viaţă, pentru viaţa modernă. Trebuie să-ţi intre o dată în cap că la box, ca şi în toate celelalte sporturi moderne, eşti obligat să respecţi regulile jocului. M-ai înţeles?

—Da, domnule căpitan! rosti cu gravitate Brânduş, privindu-l cuminte în ochi.

Încurajat de purtarea blândă şi ascultătoare a băiatului, căpitanul continuă pe un ton mai familiar, aproape intim:

—E şi în interesul tău, şi-mi faci şi mie o plăcere. Ţi-am spus că am şi eu slăbiciunea asta: îmi place să fiu instructor şi arbitru sportiv.

Dar nu aşa, cu oricine, ci cu copiii mei. Pentru că, nu ştiu dacă ţi-ai dat seama, eu am modificat regulile *match*-ului, le-am făcut mai cavalereşti. Comenzile: „Pregătiţi! Provocaţi!" sunt invenţia mea. Ai înţeles?

—Da, domnule căpitan, repetă tot atât de grav Brânduş.

—Bravo! exclamă căpitanul bătându-l pe umăr. Acum, să te văd!...

Dar îndată ce Valentin reîncepu atacul, Brânduş renunţă la gardă şi se mulţumi să eschiveze loviturile trăgându-se înapoi, sărind în lături sau întinzând amândouă braţele şi încercând să-şi ţină adversarul la distanţă. Căpitanul privea lupta cu un zâmbet descurajat întârziind în colţul buzelor. Din fericire, zări curând un băiat căţărat de gardul grădinii şi, fără să se întoarcă, făcu semn cu mâna ordonanţei:

—Marine, îi şopti, biciuşca!

Ordonanţa se plecă să-şi ia nuiaua şi se repezi pe poartă. În clipa următoare, copiii se risipiră luând-o la goană spre biserică, chiuind. Soldatul scuipă amuzat, îşi trase capela pe ceafă şi rămase de pază în faţa porţii, întorcând la răstimpuri capul să urmărească lupta.

—L-a podidit sângele! exclamă el deodată şi scuipă din nou, cu furie, printre dinţi, cât putu mai departe în faţa lui.

Cu mâinile atârnate de bretele, exasperat, aproape deznădăjduit, căpitanul privea cum fecioru-su lovea în neştire pe Brânduş. Tot atât de nepăsător ca la începutul luptei, Brânduş zâmbea însângerat între lovituri, întinzând doar din timp în timp amândouă braţele, ca să-şi depărteze adversarul şi să-şi poată scuipa sângele care i se prelingea din nas.

—Opriţi! exclamă deodată căpitanul. Destul pentru azi!

Palid, cu dinţii strânşi, aproape tremurând, Valentin privea faţa însângerată a lui Brânduş. Căpitanul se apropiase şi îi scotea nervos mânuşile.

—Duceţi-vă amândoi şi vă spălaţi, le spuse cu o profundă amărăciune în glas.

Brânduş îşi aşeză faţa sub cişmea şi lăsă apa să-i curgă peste ochi, pe gură, pe nas. Din când în când se trăgea în lături ca să-şi scuipe sângele. După câtva timp, căpitanul se îndreptă spre el.

—Azi îţi dau o sută de lei, deşi nu meriţi, îi şopti furişându-i bancnota în palmă. Îţi dau mai mult, ca să te încurajez. Dar dacă nici data viitoare nu ţii regula jocului, nu-ţi mai dau decât cincizeci de lei. Şi dacă te încăpăţânezi să nu lupţi, am să caut pe altcineva. Ai înţeles?

—Da, domnule căpitan, spuse Brânduş, privindu-l cu simpatie şi respect, neîndrăznind să-şi şteargă sângele care continua să i se prelingă din nas.

Căpitanul ar fi vrut parcă să mai adauge ceva, dar se răzgândi şi se depărtă încurcat. Venise şi Valentin şi se spălau acum amândoi, Brânduş ţinându-şi cât putea mai mult capul sub robinet, Valentin luând apă în pumni şi zvârlindu-şi-o pe faţă, pe braţe, pe piept. Se auzi deodată vocea ordonanţei, strigând din stradă:

—Domnule căpitan, vine conița şi domnişoarele!...

Căpitanul îşi căută plictisit ceasul în micul buzunar secret de sub centură, acolo unde îl ascunsese înainte de *match.*

—Fugi de adu-mi tunica! strigă el.

Apoi, întorcându-se către băieţi, adăugă, silindu-se să dea cuvintelor un ton oarecare:

—Grăbiţi-vă, să nu vă vadă cucoanele. Să nu vadă sânge, că sunt sensibile.

Brânduş se îmbrăcase tăcut şi acum îşi netezea părul ud cu dosul palmei. Când întâlni ochii lui Valentin, zâmbi deodată neaşteptat de blând şi făcu un pas spre el:

—Agripina e sora ta? îl întrebă în şoaptă. Aia care a rămas repetentă, nu e aşa?

Valentin împietri îmbujorat, cu cămaşa în mână.

—Nu e adevărat! făcu el târziu, cu un mare efort.

—A rămas repetentă! spuse Brânduş, cu acelaşi zâmbet nefiresc de blând pe buze.

Apoi, fără să mai aduge ceva, fără să salute, se îndreptă spre portiţa din fundul grădinii, o deschise şi porni încet, cu mâinile în buzunare, continuând să zâmbească. Se prefăcu că nu vede ceata de băieţi care se luaseră după el. Câtva timp îi auzi, destul de departe în urma lui, batjocorindu-l.

—L-a bătut de l-a stins! L-a umplut şi azi de sânge!...

Brânduş recunoscuse glasul Năsosului şi se înveseli deodată. Se opri şi scuipă de mai multe ori în şanţ, încercând să scape de gustul sângelui care-i stăruia încă în gură. Apoi, îşi continuă drumul, cu pasul şi mai leneş, aşteptând să audă glasul Năsosului. Trebuia să mai spună: „Bătea la el băiatul căpitanului de parcă bătea la nuci! Îl plesnea cu mănuşa de-i săreau scântei din ochi!" Lui Brânduş îi plăcea expresia asta „îi săreau scântei din ochi" şi zâmbea cu o secretă satisfacţie de câte ori o auzea. Şi tot Năsosu mai spusese odată: „l-a fulgerat Valentin o tangentă de l-a năucit!"... Îi plăcuse şi

expresia, deşi nu înţelegea prea bine ce voia să spună. Dar Năsosu n-o mai folosise de mult.

Trecuse de vila cu clopoţei şi se miră că nu mai aude nimic în urma lui, dar nu întoarse capul să privească. Mergea alene, cu mâinile în buzunare, oprindu-se la răstimpuri să scuipe în şanţ. Nu se mai auzeau acum decât greierii. Şi deodată înţelese de ce nu-l mai strigase nimeni. Ghicise pasul greu şi pripit al ordonanţei, apoi îl auzi strigând de departe:

—Hei, musiu!

Se opri şi întoarse încet capul. Marin alerga spre el.

—A dat ordin domnul căpitan să stai pe loc, spuse apucându-l de braţ. Să stai pe loc şi să-l aştepţi, că vine şi dumnealui acuşica.

—Dă-mi drumul, spuse Brânduş, încercând să-şi elibereze braţul.

—Nu, musiu! Aşa a dat ordin...

—Nu-ţi fie teamă, că nu fug, îl întrerupse Brânduş. Eu ştiu ce vrea domnul căpitan. Dă-mi drumul!

—Nu, musiu, făcu soldatul clătinând din cap.

Apoi tăcură amândoi, aşteptând în marginea şoselei. Târziu, îl văzură pe căpitan. Călca nervos, cu picioarele lui scurte şi privea tot înainte, încordat, parcă nu i-ar fi zărit încă. Se opri lângă ei şi răsuflă adânc.

—Marine, întoarce-te acasă şi spune coniţei să nu se impacienteze, că nu întârzii mai mult de un sfert de ceas.

După ce soldatul dispăru, se apropie mai mult de Brânduş.

—Cine ţi-a spus că Agripina a rămas repetentă? îl întrebă el în şoaptă. Întâi şi întâi că nu e adevărat, e o calomnie. Dar cine ţi-a spus?

—Nu mi-a spus nimeni, vorbi calm Brânduş. Asta e de la mine. Ştiam că nu e adevărat, dar am spus-o aşa, ca să văd ce-are să facă Valentin...

—Brânduş, îl întrerupse căpitanul, tu eşti un mare pezevenghi! Tu faci pe prostul ca să-ţi baţi joc de mine şi de familia mea, dar să nu crezi că eu am să înghit la infinit afronturi şi aluzii de la un mucos ca tine. Întâi şi întâi, cum îţi închipui tu că eu, căpitanul Lopată, am să cred că ţi-a venit să spui aşa, deodată, din senin, din iarbă verde, că fata mea a rămas repetentă? De unde una până la alta? De ce să-ţi vină tocmai lucrul ăsta în minte, că fata mea a rămas repetentă? De ce tocmai chestia asta cu repetenţia? Ce-ai înlemnit aşa? strigă el văzând că Brânduş îl priveşte drept în ochi, fără să spună nimic. Răspunde!

—Mă gândeam ce să vă răspund, începu Brânduş cu gravitate, şi tocmai m-aţi întrerupt când mă gândeam...

Căpitanul îl apucă de braţ şi-l scutură de câteva ori, dar începură să se audă voci în susul şoselei, parcă un grup gălăgios ar fi ieşit dintr-o curte şi căpitanul, cu un efort, se stăpâni.

—Eu îţi vorbesc prieteneşte, reîncepu el coborând din nou glasul, poţi să ai toată încrederea în mine. Nu-ţi fie frică, n-am să-ţi fac nimic.

—Nu mi-e frică, spuse Brânduş, dar nu ştiu cum să vă explic. Ca să puteţi înţelege, ar trebui să cunoaşteţi un secret al meu şi asta mă gândeam când m-aţi întrerupt: cum să vă spun secretul?

Căpitanul îl privi adânc, silindu-se parcă să-i ghicească gândul. Două perechi tinere se îndreptau spre ei, vorbind tare.

—Am şi eu secretele mele, începu brusc căpitanul, cu un glas mai nuanţat, în care răzbătea chiar şi simpatie, dar toate sunt în legătură unul cu altul, dacă înţelegi ce vreau să spun. Bunăoară, nu ştiu dacă ai băgat de seamă, astă seară, în timpul *match*-ului, aveam un secret cu Valentin. Îl învăţasem mai dinainte cum să-ţi aplice un *swing* cu stânga, urmat de o directă cu dreapta, ca să te facă *knock-out*. Dar vezi că secretul ăsta era în legătură cu *match*-ul.

Se întrerupse ca să-şi aprindă o ţigară şi trase lung primul fum. Perechile treceră pe lângă ei, continuând să vorbească.

—Aşa sunt secretele, reluă căpitanul după ce grupul se depărtase, întotdeauna sunt în legătură unul cu altul. Dar ce-au a face secretele personale cu Agripina? De unde ţi-a venit ţie să spui că Agripina a rămas repetentă? Ai mai spus asta la cineva?

—Nu. N-aş fi putut s-o spun, pentru că ştiam că nu e adevărat. Am spus aşa, în glumă, ca să văd ce are să facă Valentin. Poate s-ar fi supărat şi ar fi sărit la mine şi atunci ne-am fi apucat la bătaie, dar de-adevăratelea, fără mănuşi...

—Ah! exclamă căpitanul, parcă ar fi început să se dumirească. Înţeleg ce vrei să spui. Ai vrut aşa, ceva, ca un fel de idee, ca să-l provoci pe Valentin, să-l înfurii...

—Da, făcu Brânduş.

—Ai vrut să-l insulţi.

—Da.

—Dar cum ţi-ai permis tu, un mârlan din Breaza, să-mi insulţi familia?, izbucni căpitanul, mâniindu-se din nou. Dacă te-auzea cineva? Te-auzea cineva din stradă şi mâine toată lumea bună ar fi aflat că Agripina a rămas repetentă?

—Nu putea să audă, se apără Brânduş. Am vorbit foarte încet, ca să mă audă numai el, Valentin.

—Aveai ce-aveai cu el, că te snopise la box...

—Da.

Câtva timp nu se auziră decât greierii. Căpitanul tăcuse şi se scărpina nervos şi dezorientat la ceafă.

—Eşti al dracului, reîncepu el târziu. Eşti un individ curios şi-al dracului. Când ai mănuşile în mână, nu te aperi, îl laşi pe Valentin să te umple de sânge şi după aceea când eu, arbitrul, am proclamat demult sfârşitul *match*-ului, tu îmi insulţi familia şi vrei să te iei la bătaie cu pumnii, ca haimanalele de pe maidan...

Brânduş tăcea, continuând să-l privească.

—Dar cum paştele mă-si te-ai gândit tocmai tu la asta, că Agripina, fată cultă, a rămas repetentă? Cum ţi-o fi venit ţie tocmai lucrul ăsta în cap? De ce n-ai inventat altceva?

Se opri câteva clipe, apoi izbucni deodată, ridicând ameninţător braţul:

—Să nu te prind că mai spui la cineva, că te omor în bătaie! Te bat cu cravaşa, de te las lat! Te las lat! repetă cât putu mai rar.

*

A doua zi către apusul soarelui, Brânduş nu se mai opri la râpă să privească încrucişarea trenurilor. Porni pe şosea, şi după câtva timp apucă la întâmplare o cărăruie şi începu să urce dealul. Înainta după obiceiul lui, fără grabă şi totuşi spornic, cu mâinile în buzunarele pantalonilor, concentrat. Curând pătrunse într-un luminiş şi se aşeză pe iarbă. Fuseseră vilegiaturişti pe aici. Locul era plin de jurnale şi hârtii unsuroase şi Brânduş le privi pe fiecare cu atenţie, ca şi cum ar fi vrut să şi le întipărească în minte. Când soarele se retrase şi de aici, se ridică brusc şi plecă mai departe, spre costişa primăriei, unde se cosise de curând fânul. Dar se auzi deodată strigat din urmă: „Hei, băieţaş" şi întoarse capul. La vreo zece paşi, o fată îi făcea semn cu mâna s-o aştepte. Era blondă, aproape palidă şi foarte înaltă, uscăţivă, cu braţele neaşteptat de lungi. Când se apropie de el, Brânduş observă că are ochii albaştri, dar atât de şterşi, încât păreau decoloraţi. Gura îi era curios desenată, buza de jos lungă, subţire şi discretă, iar cea de sus robustă şi cărnoasă, dându-i un aer de peşte rar, exotic. Era, de asemenea, curios îmbrăcată: rochia, de o nedefinită culoare roz-gălbuie, părea mult prea scurtă şi avea mânecile prea lungi. Brânduş o privi fără să se turbure, apoi îi zâmbi şi-şi continuă drumul.

Fata grăbi pasul şi câteva clipe în urmă îl ajunse şi-l prinse de braţ.

—Sunt Agripina, spuse. Am vrut să te cunosc personal.

Îi lăsase braţul şi acum îl privea adânc în ochi, cu milă şi totodată sarcastic, aproape provocator.

—Ştiam că te bate Valentin la box în fiecare seară, adăugă, te umple de sânge şi pe urmă îţi dă căpitanul şaizeci de lei...

—Ieri mi-a dat o sută de lei, o întrerupse Brânduş, zâmbind mai mult pentru sine, cu o discretă satisfacţie.

—Îţi dă şaizeci sau o sută de lei, pe urmă te trimite acasă, continuă Agripina. Am vrut să te cunosc personal, să văd ce fel de exemplar uman eşti... Dacă nu înţelegi toate cuvintele, adăugă ea repede, fă-mi un semn, ridică două degete în sus, ca la şcoală, şi atunci mă opresc să-ţi explic ce vreau să spun cu alte cuvinte, pe înţelesul tuturor...

—Ai rămas repetentă! făcu deodată Brânduş.

Fata îl privi curios, cercetător, şi zâmbi cu o infinită ironie.

—Ai ghicit, începu ea târziu. De aceea voiam să te cunosc, să-mi spui şi mie cum ai ghicit. Pentru că ăsta e un secret de familie. Nu e un secret personal, dacă înţelegi ce vreau să spun. Secretele mele personale mi-e indiferent dacă le află lumea. Întreg Buzăul ştie că am fost de trei ori îndrăgostită, dar că de-abia acum iubesc întâia oară cu adevărat, pentru că el, logodnicul meu, e departe, e chiar foarte departe în timp şi spaţiu vreau să spun. Ai ghicit, probabil, că e vorba de un om care a murit demult. Un om? exclamă ea cu o bruscă gravitate, ca şi cum s-ar fi trezit deodată pe scenă şi ar fi încercat, în ultima clipă, să-şi schimbe glasul. Un om ca toţi oamenii? Oh, nu! băieţel, un poet, un geniu, un luceafăr! Pe el mi l-am ales logodnic. De-abia acum iubesc cu adevărat. O ştie toată lumea în Buzău. Nu e un secret de familie, ca accidentul meu şcolar, bunăoară. Cum ai aflat de el? întrebă regăsind glasul precis, aproape răutăcios, pe care-l folosesc câteodată fetele când vorbesc între ele pe stradă. Cunoşti pe cineva în Buzău? Ţi-a scris vreun prieten din Buzău?

—Nu, răspunse Brânduş.

—Dacă ţi-aş spune că trebuia să mergem la băi la Călimăneşti cum mergem în fiecare an, şi că mama a schimbat programul în ultima săptămână, căci Călimăneştiul e plin de buzoieni şi onoarea familiei ar fi fost ameninţată? N-o cunoşti pe mama! exclamă ea. Ah, băieţel, ce păcat că nu citeşti cărţi adevărate, vreau să apun cărţi de poezii sau romane... Mama e de-acolo, dintr-o carte adevărată, dintr-un roman. Căpitanul, tatăl meu, e şi el, în felul lui, un personaj de roman, pentru

că, întâi şi întâi, e o victimă a familiei şi, poate chiar a societăţii. El n-a voit să se facă ofiţer. Şi n-a voit nici să fie tatăl nostru, dacă înţelegi ce vreau să spun, n-a voit, adică, să se căsătorească sau, şi mai precis, n-a voit s-o ia pe mama. Am aflat asta de când aveam cinci ani. Nu era un secret, i-o repeta mama în fiecare duminică, la sfârşitul mesei, în timp ce tata făcea cafeaua. Nu i-o mai spune acum, adăugă repede scăzând tonul, făcându-l mai confidenţial, nu i-o mai spune pentru că, de mulţi ani, are altceva de spus. Îi aminteşte, între altele, că a căzut de trei ori la examenul de maior şi că va ieşi la pensie căpitan, va îmbătrâni căpitan... Dar toate astea sunt secrete de familie, n-ar fi trebuit să ţi le spun. Probabil că ai să le repeţi, şi mâine are să le afle toată Valea Prahovei.

—Nu, o întrerupse Brânduş. Dacă e un secret, n-am să-l spun la nimeni.

Agripina îl privi lung, cu un început de simpatie.

—Ce păcat că nu citeşti cărţi! exclamă ea. Semeni cu Valentin şi cu sora noastră, Eleonora. Amândoi sunt premianţi.

—Nu, făcu Brânduş ridicând din umeri. N-am fost niciodată premiant. N-am memorie, adăugă, întorcând capul şi scuipând.

Agripina îl apucă de mână şi-l trase după ea.

—Haide să stăm pe iarbă, îi spuse. Probabil că nu cunoşti cuvântul „bucolic", continuă cu o urmă de regret, şi totuşi cu ironie, în glas. Noi ne aflăm acum într-un peisaj bucolic. Iar dacă eşti pretenţios, poţi spune chiar „peisaj arcadian". Să te înveţi să-ţi placă cuvintele, Brânduş. Să iubeşti cuvintele. Să-ţi îmbogăţeşti necontenit vocabularul... Apoi, fără să-i lase timp să spună ceva, întoarse capul brusc şi-l întrebă: Cum ai ghicit că am rămas repetentă?

Brânduş ridică din umeri. Părea încurcat.

—Nu pot să-ţi spun, pentru că e un secret al meu...

Fata căzu pe gânduri, visătoare.

—Îmi place de tine, Brânduş, începu ea târziu. Dacă ai fi avut cinci, şase ani mai mult, dacă ai fi avut şaptesprezece ani, ca mine, probabil că m-aş fi îndrăgostit de tine. Îmi place de tine că ai secrete şi totuşi n-ai memorie. Dar, mai târziu, trebuie să-ţi descoperi şi puţină nebunie. La optsprezece ani, când ai să fii înalt şi frumos, voinic, aşa cum sunt băieţii de optsprezece ani, mi-ar plăcea să te ştiu cu o aripă nevăzută pe umerii tăi, umbra nefirească şi fatală a nebuniei. Atunci ai umbla prin lume cu fruntea melancolică şi părul răvăşit, cu tâmplele larg descoperite, cu ochii puţin închişi, dar numai foarte puţin închişi...

Vorbea din ce în ce mai înfrigurată, împreunându-şi mâinile, depărtându-le brusc, oprindu-şi-le nervos pe genunchi şi privindu-le oarecum speriată, parcă i-ar fi fost frică să le vadă începând deodată să tremure singure.

—Oh, Brânduş, ce frumos ai să fii! exclamă ea cu entuziasm, strivindu-şi palmele în iarbă. Dar să ai şi aripa nebuniei! Să fii sarcastic şi demoniac, să insulţi, să provoci la duel, să rupi logodnele cu fetele prea bogate, prea frumoase şi inculte. Brânduş, băieţelul meu! să nu cumva să aud că ţi-au plăcut incultele şi premiantele! Înainte de a le iubi, să le pui întrebări: filozofie, vocabular, poezie, în primul rând poezie. Să le întrebi... să le întrebi: „Dumitale, domnişoară, îţi place Rilke? Îţi place Hölderlin?" Şi, dacă nu-ţi răspund, să nu le săruţi... Oftă şi zâmbi lung, dar copleşită parcă de tristeţe. Şi, totuşi, probabil că ai să devii şi tu nătâng şi nesărat ca toţi ceilalţi. Ai să plângi îndrăgostindu-te şi ai să rămâi romantic pur, byronian. N-ai să mai faci nebunii decât când ai să te îmbeţi. Ar fi oribil! Nebunie la plural, construită cu acuzativul! Nebunie colectiv condiţionată!...

Se opri, parcă obosită dintr-o dată şi-l privi dezamăgită şi totuşi fără să-l mai vadă.

—Eu ştiu la ce te gândeşti, începu târziu Brânduş. Ţi-o fi povestit Valentin ce făcea motanul nostru şi poate ai crezut că sunt nebun. Dar şi ăsta e un secret al meu, adăugă zâmbind.

Agripina întoarse capul spre el, încruntându-şi uşor sprâncenele.

—Nu înţeleg ce vrei să spui.

—Ţi-o fi povestit Valentin de motanul nostru, continuă Brânduş cu aceeaşi linişte în glas, ţi-o fi repetat ce le povestisem într-o seară, când coboram cu băieţii de pe munte. Dar n-a înţeles, pentru că nu le-am spus tot. A crezut, poate, că ce le povesteam eu se întâmplase acum, căci şi acum avem un motan şi-l cheamă tot Vasile. Dar ăsta era secretul meu: nu le-am spus că ce le povesteam se petrecea când eram mic. Aveam atunci cinci ani.

—Tot nu înţeleg, îl întrerupse Agripina. Vorbeşte clar. Nu te fâstâci, că nu eşti la examen.

—Nu mă fâstâcesc, dar credeam că ştii de la Valentin. Credeam că ţi-a povestit el întâmplarea cu motanul şi de aceea vorbeai adineauri de nebunie, că, pasămite, eu n-aş fi fost în toate minţile dacă am putut vedea motanul băgându-şi labele în cazan şi scoţând rufele una câte una...

—Brânduş, copilul meu! strigă Agripina cu severitate.

Concentrează-te înainte de a vorbi, exprimă-te clar, în propoziții scurte, gramatical exacte: subiect, predicat și toate celelalte care mai urmează. Eu nu prea le știu, adăugă repede, oarecum în paranteză, pentru că mie nu mi-a plăcut niciodată gramatica. Dar tu ești băiat, te pregătești să înfrunți lumea cu o aripă de nebunie fâlfâind pe umerii tăi, tu trebuie să fii clar, gramatical impecabil, căci altminteri nebunia nu mai e interesantă.

—Dacă mă întrerupi mereu, n-am să pot să-ți explic. Văd că Valentin nu ți-a povestit nimic de motanul nostru Vasile...

—Ei bine, ce-i cu el? întrebă Agripina.

—*Când aveam cinci ani*, începu Brânduș, rostind rar cuvintele, parcă ar fi vrut să sublinieze, când aveam cinci ani l-am văzut o dată pe Vasile cum a intrat pe fereastră și a sărit pe plita fierbinte. Era acolo cazanul ăl mare pentru rufe. L-am văzut pe Vasile cum și-a băgat laba în apa clocotită și a început să scoată rufele, una câte una. Le-am povestit asta. Și le-am mai povestit și altele: cum se cățăra Vasile pe coșuri, se cobora pe horn în bucătărie și se lăsa cu capul în jos pe jăratec, căci lui nu-i era frică de foc. Doar ce-i scăpărau ochii și stuchea deasupra jărateculuí.

—Băiețel! exclamă Agripina, apucându-l de braț, și trăgându-l ușor spre ea. Tu ești o minune, ești un caz extraordinar! Tu trăiești în folclor, dacă înțelegi ce vreau să spun...

—N-ai ascultat, o întrerupse Brânduș, desprinzându-și brațul din mâna Agripinei. Ți-am spus că tocmai ăsta era secretul meu, că toate câte le povesteam eu se întâmplaseră când aveam cinci ani și ei nu știau. Ei, băieții, credeau că s-au întâmplat acum. De aceea or fi crezut poate că sunt nebun. Dar mie nu-mi pasă, adăugă ridicând din umeri. Eu știu ce știu.

Agripina îl privi o clipă pătrunzător, parcă ar fi încercat, cu un suprem efort, să-i ghicească gândurile, apoi își întoarse capul spre munte și zâmbi melancolică.

—Păcat că m-ai întrerupt, spuse coborând glasul, ca și cum și-ar fi vorbit sieși. Eram inspirată. Simțeam că ți-aș fi putut spune lucruri extraordinare, ți-aș fi vorbit de mituri și legende, ți-aș fi revelat sensul existenței tale nedesprinse încă din fabulosul folcloric.. Nu-i nimic dacă nu mă înțelegi acum. Mai târziu, la optsprezece ani, ți-ai fi adus aminte că ai întâlnit o fată nemaivăzută și nemaiauzită, că ai întâlnit pe Agripina și atunci ai fi înțeles...

Se înserase și Brânduș își zvârlea din când în când privirile spre munte. Agripina își strânsese picioarele sub ea și-și trase cât putu mai

mult rochia peste pulpe.

—Păcat! adăugă ea aproape cu tristeţe. Ai trecut pe lângă o revelaţie şi-ai închis ochii, n-ai vrut s-o primeşti.

—Eu ţi-am vorbit limpede şi pe înţeles, făcu Brânduş, dar nu m-ai ascultat. Ţi-am spus că astea se întâmplau când aveam cinci ani; se întâmplau când eram mic, când eram copil. Acum se întâmplă altele şi mai frumoase, dar nu ţi le pot spune. Toate câte mi se întâmplă mie, şi numai mie, sunt secretele mele. Nu le pot spune.

—Eşti fantastic! exclamă deodată Agripina prinzându-şi mâinile pe deasupra genunchilor. Credeam că singura ta aventură de care îţi vei aduce aminte toată viaţa va fi întâlnirea cu mine. De mult voiam să-ţi fac surpriza asta: să te smulgi din masa indivizilor de duzină, să evadezi din cotidian şi banalitate întâlnindu-te cu Agripina. De două săptămâni te urmăream de departe, te adulmecam şi te reconstituiam, descusându-l în fiecare seară pe Valentin, îţi dam târcoale fără să mă vezi, ca să te înţeleg, să înţeleg de ce nu vrei să te aperi la box, de ce te laşi bătut în fiecare seară de Valentin şi apoi plătit de căpitan. Aveai un secret şi nu-l ştiam, nu-l înţelegeam. Ascundeai o taină, aşa cum ascund şi eu. De aceea mă interesai: erai un personaj. Meritai s-o întâlneşti pe Agripina, să ai şi tu o aventură fantastică. Pentru că, băieţel, strigă însufleţindu-se deodată, eu nu sunt aşa cum mă vezi, eu sunt cu totul şi cu totul altfel decât toate celelalte fete - eu sunt inspirată, sunt o făptură nemaivăzută şi nemaiauzită... Şi deodată, aseară, i-ai spus lui Valentin... Şi asta mă exasperează, că nu pot înţelege cum ai ghicit tu că am rămas repetentă. Spune drept, ţi-a scris cineva din Buzău?

Brânduş nici nu se mai obosi să-i răspundă. Continua s-o privească oarecum absent.

—Pentru că, băieţel, continuă ea emoţionată, tu nici măcar nu poţi bănui cum am fost eu răsfăţată în şcoală, nici prin gând nu-ţi trece cât şi cum am fost de precoce. Cunoşteam pe toţi poeţii lumii, şi la opt ani ştiam pe dinafară *La chute d'un ange*. Mi se spunea Iulia Hasdeu. Şi apoi s-a întâmplat ceva, Brânduş! exclamă apucându-l din nou de braţ. S-a întâmplat evenimentul. Nu-l ştie nimeni, şi chiar dacă l-ar şti, nu l-ar putea înţelege. E inexprimabil, ai să înţelegi mai târziu ce vrea să spună cuvântul acesta. E cu adevărat o taină; nu mi-a fost revelată decât mie, şi mi-a fost revelată printr-un act gratuit, un act de har. Evident, am fost pedepsită; m-au lăsat repetentă şi asta s-a aflat la Buzău, dar numai asta s-a aflat, căci cauza adevărată, cauza cauzelor, *evenimentul* e incomprehensibil celorlalţi... Dar ceea ce mă

exasperează e faptul că încă nu înțeleg cum l-ai ghicit tu, dacă într-adevăr ai ghicit, și nu ți-a scris cineva din Buzău. Fii sincer și mărturisește: ți-a scris cineva?

—S-a făcut târziu, spuse Brânduș, zvârlindu-și încă o dată privirile spre munte. Trebuie să mă duc.

—Ah, băiețel! exclamă Agripina cu un alt glas. Mai târziu, când am să scriu toate romanele și nuvelele pe care le am în cap, am să scriu o nuvelă și cu noi doi cum stăm noi acum în iarbă, la căderea nopții și ție începe să ți se facă frică și te uiți pe furiș spre pădure...

—Nu mi-e frică, spuse zâmbind Brânduș.

—Te rog, nu mai mă întrerupe când îți povestesc! strigă cu severitate Agripina. Nu-ți dai încă seama, dar ți-e frică. Și când s-o întuneca de-a binelea, ai să mori de frică, ai să mă rogi din ochi să-ți dau drumul, să te duci acasă.

—Nu e adevărat, încercă Brânduș s-o întrerupă.

—Dar eu n-am să te las, am să te țin aici până la miezul nopții. Căci în nuvela asta, Brânduș, eu sunt o fată rea, un fel de vrăjitoare, îmi place să chinui băieții de la țară iar la oraș sunt și mai rea; la oraș, scriu scrisori anonime căci sunt invidioasă pe fetele frumoase și bogate, pe fetele care au succes, căci în nuvela mea, mie, fata căpitanului, îmi place amorul. Grozav îmi place amorul...

Se opri deodată, aproape istovită, și-și trecu mâna pe frunte.

—Am deja scris în cap un ciclu întreg, zeci și zeci de romane și nuvele. Ciclul *Fata căpitanului*. Eu sunt asta: Agripina, fata căpitanului Lopată. Le-am scris în fel și fel de stiluri. În fiecare nuvelă sau roman sunt alta, nu mai semăn cu cea dinainte. Mă schimb și totuși rămân aceeași: Agripina. Prima nuvelă am scris-o în stil romantic, gen Pușkin. Începea așa: „În urbea noastră X, pe strada Principatele Unite chiar lângă Grădina Publică, se mutase prin anii 193... o familie ciudată și care a devenit curând de pomină: familia căpitanului Lopată"...

—S-a făcut târziu, trebuie să mă duc, spuse Brânduș, încercând din nou să se ridice.

—Nu pleca! îl opri Agripina, întinzând repede mâna și apucându-i brațul. Nuvela asta am scris-o demult. Am mai compus de atunci vreo sută, deși nu le-am așternut pe hârtie cum spunea primul meu profesor de română. Dar cu tine am să scriu altfel. Am să scriu o poveste fantastică. Pentru că, recunoaște, ni se întâmplă ceva fantastic, trăim amândoi o aventură extraordinară. Tu aveai, și ai încă, un secret, și eu mă dădeam de ceasul morții să-l descifrez; și deodată, tu, băiețel de la

țară, desculț în espadrilele tale murdare, ne descoperi nouă, familia căpitan Lopată, cel mai sinistru secret familial. Dar am să mă răzbun, Brânduș! În nuvela mea am să te chinui, am să te sperii. Am să șuier ca vrăjitoarele din *Macbeth*: „Coadă de șopârlă, hî! hî! hî! Limbă de năpârcă!... hî! hî! hî!"... Nu e așa că ți-e frică? Așa cum suntem acum, singuri în pădure, și-ar putea să răsară vreo arătare, vreun strigoi...

—Nu mi-e frică, făcu Brânduș. Dar trebuie să plec. E târziu.

—De ce trebuie să pleci? îl întrebă Agripina apropiindu-și mult capul de al lui. Crezi cu adevărat că sunt o vrăjitoare? Sunt atât de urâtă și de rea? Ți-e frică de mine? Răspunde, ți-e frică de mine?

—Nu.

—Ți-e frică de gura mea de broască mare și lacomă, de dinții mei lungi și ascuțiți, de dinții aștia urâți și neodihniți, gata să se repeadă în tine, să te sfârtece și să te fărâme, să te înghită bucățică cu bucățică? Răspunde, ți-e frică?

—Nu. Dar trebuie să mă duc...

—Atunci e mai grav! exclamă Agripina cu o umbră de teroare în glas. Nu ți-e frică de mine, dar ți-e milă. Ți-e rușine să stai cu mine noaptea, pentru că sunt urâtă. Spune drept, nu-i așa că sunt urâtă? Îți plac și ție fetele frumoase, ca la toți proștii, și eu sunt urâtă, am picioare lungi și subțiri și n-am pe vino-ncoace, sunt un fel de sperietoare. Știu, știu, băiețel, sunt extraordinar de urâtă, dar am altceva, altceva, pe care nu-l are nici cea mai frumoasă fată din lume. Am sânge de zână și de vrăjitoare în vinele mele. Poate am fost ursită să fiu așa cum sunt, urâtă, ca să fugă proștii de mine. Dar iubitul meu va ști să mă recunoască. Băiatul care mă sărută o dată nu mai mă poate uita. Cine mă sărută mă vede dintr-odată așa cum sunt: zână prefăcută în cenușăreasă. Dacă ai avea câțiva ani mai mult, m-ai săruta și tu și atunci ți-ar cădea solzii de pe ochi și m-ai vedea așa cum sunt în realitate, zâna zânelor, minunea minunilor. Te-aș învăța cum să mă iubești, cum să mă strângi în brațe și ți-aș arăta stelele una după alta cum numai eu știu să le arăt, și ți-aș revela poeții lumii, te-aș învăța cuvinte rare și neștiute... Brânduș, exclamă ea patetic, strângându-i brațul și trăgându-l încet spre ea, te-aș învăța cum să pronunți cuvintele grele și nestemate, cuvinte grecești și persane...

—Dă-mi drumul! făcu deodată Brânduș, încercând să se ridice.

—Te-aș învăța să rostești: apodictic, choeforic, șalimar...

—Dă-mi drumul! strigă Brânduș cu o voce gravă, aproape amenințătoare...

Și cu un gest brusc, se desprinse din strânsoarea ei și sări în

picioare.

—Vorbeşti de un ceas. Vorbeşti întruna, aşa cum vorbesc fetele, cuvinte multe şi neînţelese, cuvinte femeieşti. Degeaba mi le-ai spus şi mi le-ai repetat. Nu vreau să le învăţ. N-am nevoie de ele. Eu ştiu ce ştiu; n-am nevoie de altceva.

O privea cum rămăsese la picioarele lui, în iarbă, cu rochia prea scurtă, cu capul plecat pe genunchi şi zâmbi.

—Credeai că d-aia mă uit spre pădure, că mi-ar fi frică. Dar eu priveam pentru că se înnoptează şi mai am de mers trei ceasuri. La noapte rămân pe munte. Are să iasă luna abia după miezul nopţii şi vreau să rămân acolo, în vârf, s-o văd cum răsare. Ziceai că mi-e frică! exclamă mâhnit şi scuipă în lături. Dacă mi-ar fi fost frică, nu l-aş fi lăsat pe Valentin să mă umple de sânge. L-aş fi doborât cu un singur pumn. Dar voiam să-i dovedesc şi lui că nu mi-e frică de durere, că pot îndura oricât, că ar putea să mă bată şi cu biciul, şi tot n-aş scrâşni din dinţi. Eu mă oţelesc întruna, mă învăţ cu relele, mă tot pregătesc. Căci eu nu sunt ca ceilalţi, eu sunt copil găsit. Eu n-am să fiu om de rând, eu am să ajung o dată foarte mare, mai mare ca Alexandru Machedon. Am să stăpânesc într-o zi lumea toată. Eu ştiu ce ştiu. De aceea nu fac ca ceilalţi. Eu dorm noaptea pe munte şi nu mi-e frică, şi mă urc în copaci fără să mă simtă paserea, şi într-o zi am să-mi pot da drumul pe râpă fără să mă vatăm. Eu sunt un copil găsit, eu n-am părinţi de rând ca ceilalţi.

—Brânduş, Măria ta! strigă deodată Agripina, cuprinzându-i genunchii. Poate-i fi os de domn...

—Degeaba îţi baţi joc de mine, făcu Brânduş zâmbind, că tot nu mă supăr. Eu m-am învăţat cu batjocura şi cu răutatea, nu mă supăr şi nici nu mă înveselesc, ca ceilalţi.

—Măria ta, începu patetic Agripina, lasă-mă să te mângâi şi să-ţi sărut mâinile, să ştiu că am mângâiat şi eu fecior împărătesc!...

—Vorbeşti întruna, o întrerupse Brânduş, vorbeşti prea mult. De aceea se feresc băieţii de tine. Le vorbeşti cât în lună şi-n soare, şi băiatul fuge. Nu te înţelege întotdeauna şi crede că îţi baţi joc de el, şi începe să se ferească de tine. Aşa s-a întâmplat cu toţi: fug de tine, că le vorbeşti prea mult şi prea frumos.

Tăcu şi o privi din nou cu milă. Agripina îi lăsase genunchii şi mîinile îi atârnau acum obosite în iarbă. Nu cuteza să-şi ridice capul.

—Dacă te podideşte plânsul, să plângi, continuă Brânduş, căci tu eşti fată, tu poţi plânge, nu e ruşine. Cu mine e altceva, adăugă. Întâi, eu sunt băiat şi băieţii nu plâng. Şi-apoi, eu sunt copil găsit, nu sunt ca

ceilalți. Și-acum m-am dus, adăugă târziu, că am de mers trei ceasuri. Noapte bună!

Începu să urce cărarea. O auzea cum plânge, dar nu întoarse capul; își continuă drumul înaintând, după obiceiul lui, cu pasul lin și spornic, cu mâinile în buzunarele pantalonilor, concentrat.

Täsch, iulie 1955

O FOTOGRAFIE VECHE DE 14 ANI...

Cu patru ani înainte i se întâmplase acelaşi lucru: găsise biserica pe neaşteptate, când începuse să-i fie teamă că se rătăcise. O clădire cuminte şi fără vârstă, întru nimic deosebită de casele dimprejur. Era atâta lume, încât se oprise lângă uşă, dezorientat.

De data aceasta, biserica era goală. Dar zări un uşier lângă altar şi se îndreptă spre el în vârful picioarelor.

—Numele meu e Dumitru, începu el zâmbind. Nu cred că vă mai aduceţi aminte de mine. Am fost pe aici acum patru ani. Ca să vă spun drept, venisem din greşeală, adăugă după o scurtă şovăire, coborând glasul. Credeam că are să fie un festival al asociaţiilor culturale baltice. Soţia mea e letonă. Ştiam că o să-i facă mare plăcere aflând că am traversat jumătate de oraş ca să asist la un festival balt. Şi, ce să vă spun, am fost impresionat de cum am intrat: toată sala asta plină de lume, şi doctor Martin vorbind de la pupitru. Vorbea înflăcărat şi sincer, ca un profet...

—Un festival al asociaţiilor culturale baltice, spuse uşierul clipind din ochi. Parcă mi-aduc aminte...

—Dar vedeţi, tocmai asta e frumuseţea, adăugă Dumitru zâmbind din nou. Festivalul avusese loc cu o săptămână mai înainte, şi eu nu ştiusem. Mă înşelasem cu o săptămână. Citisem afişul şi nu observasem data. Mare e puterea lui Dumnezeu! exclamă cu gravitate. Venisem pentru festival şi când colo, aici, în sala asta, predica doctor Martin. Predica şi făcea miracole.

—Parcă mi-aduc aminte, vorbi din nou uşierul. Un festival al asociaţiilor baltice, al tuturor asociaţiilor baltice. A fost foarte frumos. Conferinţe, coruri, dansuri... Îmi aduc aminte...

—Îmi pare rău că nu l-am văzut şi eu, începu Dumitru după o

pauză. Confundasem datele şi am venit o săptămână mai târziu. Dar cum vă spuneam, aşa s-a întâmplat minunea: dintr-o greşeală de dată. Chestie de o săptămână.

—Îmi aduc foarte bine aminte, reluă uşierul. Coruri şi grupuri de copii cu clopoţei... Ba nu, mă înşel. Copiii ăştia cu clopoţei, despre care vorbesc, au fost aici cu o altă ocazie. Tot un festival...

—Şi acum, îl întrerupse Dumitru, pentru că m-au adus din nou treburile pe aici, m-am gândit să trec să-l văd şi să-i mulţumesc. Pe doctor Martin, vreau să spun...

Uşierul clătină hotărât din cap.

—Dânsul n-a fost la festival. Poate vreţi să spuneţi doctor Williams. Dânsul se ocupă de lucrurile astea, întruniri şi festivaluri. Veniţi cu mine, adăugă îndreptându-se spre o uşă laterală. Să nu plece, că tocmai acum s-a terminat consiliul...

Ajunşi în coridor, uşierul grăbi brusc pasul.

—Nu că aş avea ceva contra, începu Dumitru ţinându-se după el, dar, vedeţi, eu venisem pentru doctor Martin. Marele predicator şi taumaturg. Venisem să-i mulţumesc pentru miracol...

Uşierul se opri şi întoarse mirat capul.

—Pentru miracol? repetă el. Atunci nu-i doctor Williams. Dumnealui e cu activitatea socială şi culturală. Trebuie să fie doctor Taubes. Dar dânsul nu vine la birou decât dimineaţa...

—Dar doctor Martin? întrebă sfios Dumitru. Eu pe el voiam să-l văd.

—Nu mi-l aduc aminte, făcu uşierul, scărpinându-se distrat pe creştet. Ce fel de om e?

—Ah, începu Dumitru cu fervoare, întinzând larg braţul, e ca un profet! Înalt, frumos, cu sprâncenele negre şi groase şi nişte ochi înflăcăraţi. Vorbeşte cu foc şi inspirat.

—Nu ştiu cine ar putea fi, făcu uşierul. Poate cineva din comitet. Haideţi cu mine, că acum s-a terminat şedinţa. Vă spune doctor Williams cine e...

Intrând, se fâstâci deodată şi rămase lângă uşă, răsucind pălăria în mână. În jurul unei mese lungi se aflau vreo zece bărbaţi. Câţiva întoarseră într-o doară capetele spre uşă, apoi îşi văzură de treabă. Dar cum Dumitru continua să tacă, curând simţi toţi ochii aţintiţi asupra-i. Aproape fără să-şi dea seama, făcu un pas înainte şi începu:

—Nu ştiu care dintre dumneavoastră îşi mai aduce aminte de mine, căci au trecut de-atunci patru ani. În această sfântă biserică s-a îndurat Dumnezeu de Thecla şi de mine şi a făcut un miracol. Venisem pentru

festival, când, deodată, văd cum încep miracolele. Bolnavi de tot felul stăteau în rând, care mai de care mai bolnav - bolnavi de inimă, de astmă, de reumatisme - şi prin rugăciune şi concentrare se vindecau unul după altul, se vindecau văzând cu ochii.

Cineva de la masă se plecă spre doctor Williams şi-i şopti:

—Asta a fost, desigur, la 8 februarie.

Dar doctor Williams parcă nici nu l-ar fi auzit. Rămăsese cu ochii aţintiţi asupra lui Dumitru, silindu-se să-l înţeleagă, să ghicească ce voia să spună, să ghicească mai ales anumite cuvinte sub pronunţia stâlcită de emoţie.

—Când mi-a venit şi mie rândul şi mi-a pus mâna pe frunte, am simţit ca un foc arzând în locul inimii. Dar nu era vorba de mine. Eu nu sufeream de nimic, eu venisem aici pentru festival. Dar Thecla suferea de astmă, suferea de copilă, n-o putuse vindeca nici un doctor din lume. „Nu e pentru mine, i-am spus, e pentru soţia mea, Thecla. Suferă îngrozitor de astmă. Puteţi face ceva pentru ea?" „Eu nu pot face nimic, mi-a răspuns. Dar Dumnezeu e atotputernic. Ai vreun lucru de-al ei?" „Am o fotografie", i-am spus. Şi am scos fotografia asta...

Dumitru aşează pălăria pe covor, căută în portmoneu şi scoase o fotografie. Apoi făcu câţiva paşi către masă, ţinând fotografia în aşa fel ca s-o poată vedea toţi.

—Aşa a făcut şi el atunci, în biserică. Şi a strigat: „Femeia asta tânără şi frumoasă suferă şi se ofileşte. E departe de noi. Cât de departe?" m-a întrebat. „Să cam fie la două mii de mile", i-am răspuns. Şi atunci, doctor Martin şi-a împreunat mâinile...

—Stai un moment! l-a întrerupt doctor Williams. De unde ştii că era Martin? Cine ţi-a spus?

Vorbise nervos, aproape cu severitate şi Dumitru amuţi încurcat.

—Cine ţi-a vorbit de Martin? De unde ştii că era el? întrebă pe neaşteptate un bărbat cu desăvârşire chel, care fumase până atunci îngândurat, cu capul rezemat de speteaza scaunului şi ochii pe jumătate închişi.

—Toată lumea din biserică ştia că e doctor Martin, spuse Dumitru, prinzând curaj. Ilustrul predicator şi taumaturg. Doctor Martin, cel care vindecă prin concentrare şi rugăciune şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, face miracole în atâtea sfinte biserici...

—Nu putea fi el, îl întrerupse doctor Williams. El n-avea nici o putere. Nici n-a stat mult pe la noi.

—Doctor Martin, stărui Dumitru. Cel care vorbea înflăcărat ca un

profet şi aplica telepatia la credinţă.

—Ar fi mai bine să-i spunem adevărul, vorbi cu gravitate cineva de lângă fereastră.

Dumitru întoarse capul spre el, aşteptând.

—Prietene, începu doctor Williams împreunându-şi mâinile şi apropiindu-le o clipă de faţă, ca şi cum ar fi vrut să se roage. Căile Domnului sunt nepătrunse, dar trebuie să afli adevărul. Aşa-zisul doctor Martin nu era nici doctor în teologie şi nici n-avea vreo putere taumaturgică. Mai mult: nu era un om cinstit şi cu frica lui Dumnezeu...

—Nu cred! strigă deodată Dumitru.

Dar îi fu ruşine de strigătul lui, care împietrise pentru o clipă întregul grup, şi tăcu brusc, roşind.

—A fost o mare încercare pentru noi toţi, vorbi domnul de lângă fereastră. Acest zis Martin ne-a compromis campania de vindecare prin rugăciune.

—Pregătisem o campanie pe scară întinsă, adăugă doctor Williams zâmbind amar. Dar, evident, când a izbucnit scandalul cu Mrs. Blith...

—A încercat să-i stoarcă o mare sumă de bani, explică domnul de lângă fereastră.

—O sumă considerabilă, continuă doctor Williams. Această Mrs. Blith avea o singură fată şi fata era paralitică.

—Paralizie infantilă, preciză cineva.

—A fost o mare lovitură pentru biserică, reluă doctor Williams. A fost arestat şi, la proces, a recunoscut tot.

—Drept să vă spun, asta mi-a plăcut, vorbi un tânăr foarte palid, cu ochelari fumurii. La proces s-a comportat ca un adevărat creştin. Duguy ăsta...

—Numele lui adevărat este Dugay, îl întrerupse cineva. E de origine canadian.

—Îl cheamă Duguy, continuă tânărul. Asta o ştiu pertinamente. La proces a recunoscut tot. Exact ca un adevărat creştin, care-şi recunoaşte cinstit păcatele. M-a impresionat. Şi-apoi, aţi văzut ce-a făcut pe urmă, după ce-a ieşit din închisoare?

—Atunci nu e el! strigă Dumitru plecându-se brusc şi ridicându-şi pălăria de pe covor. Eu vă vorbesc de unul doctor Martin, predicator şi făcător de minuni.

—Era un escroc! izbucni doctor Williams, pierzându-şi răbdarea.

—Dar a dat dovadă de mare curaj moral, reîncepu tânărul. Un

altul nu s-ar fi întors, direct din închisoare, la locul crimei. Locuieşte, după cum ştiţi, în acelaşi cartier cu Mrs. Blith.

—Ca să nu plătească chirie, îl întrerupse acela care spusese că e de origine canadiană, locuieşte la un văr de-al lui, n-are nici un merit.

—Îndrăzneşte totuşi să dea ochii cu oamenii pe care i-a indus în eroare, stărui tânărul. Are forţă morală.

—Dar unde dă ochii cu ei? Unde-i întâlneşte? La bar, la „Three Hundred".

—Barul îl ţine un cumnat al lui, preciză cineva. De fapt, lucrează acolo o parte din zi pentru haine şi mâncare.

—Nu ştiu ce face, interveni doctor Williams, încercând să pună capăt discuţiei, şi nici nu vreau să-l judec. Nu frecventez barurile. Dar cei care l-au întânit la „Three Hundred" mi-au spus că l-au găsit, dacă nu beat de-a binelea, în orice caz foarte pe-aproape... Şi atunci, în acest caz...

—Daţi-mi voie să adaug şi eu un cuvânt, îl întrerupse Dumitru, apucându-şi pălăria cu amândouă mâinile şi lipind-o strâns de piept. Vreau să adaug şi eu un cuvânt, să-mi spun, cum se spune, şi eu cuvântul. De emoţie, pierdu şirul şi începu să vorbească la întâmplare, într-o englezească tot mai greu de urmărit. Şi eu şi soţia mea, Thecla, îi vom rămâne toată viaţa recunoscători. Când am văzut atunci, în biserică, adunarea aceea de oameni îngenunchind, plecându-şi capetele şi rugându-se pentru Thecla, atunci, pot spune că, în sfârşit, *am înţeles*. Am înţeles toate câte s-au întâmplat, de la început şi până în ziua cununiei. Căci a fost, pot spune, o căsătorie din dragoste. Eram amândoi săraci, iar eu vorbeam prost englezeşte. Eram un biet refugiat, n-apucasem încă să prind toată subţirimea limbii engleze. Eu sunt de la Dunăre. Am trecut Dunărea înot, aşa am putut să scap de-acolo: înotând. Vorbeam foarte prost, şi totuşi ne înţelegeam. Ea, Thecla, era cultivată, fusese şi la colegiu. Pot spune că ea m-a învăţat să vorbesc corect englezeşte. Şi pentru că ne iubeam atât de mult, ne-am căsătorit. Dar ea, Thecla, suferea de astmă. În fiecare zi, absolut în fiecare zi, atacuri după atacuri. Doctor Martin mi-a spus: „Du-te liniştit acasă şi mulţumeşte lui Dumnezeu pentru marea lui îndurare. Soţia dumitale a fost vindecată!"... Şi cum mi-a spus asta, *am ştiut* că aşa a fost. De aceea nici n-am voit să telefonez. *Ştiam* că a fost vindecată. De ce să-l ispitesc pe Dumnezeu îndoindu-mă de atotputernicia lui? Numai după ce m-am întors acasă, la vreo zece zile după aceea, la vreo zece zile după ce intrasem în această sfântă biserică, crezând că vin la un festival, am văzut că vindecarea asta e

numai o părticică din miracol. De-abia acum începea minunea minunilor...

Se opri o clipă, privind fericit spre masă, un zâmbet neobişnuit luminându-i faţa.

—De aceea vreau să vă spun, reîncepu, şi-mi cer iertare că îndrăznesc să vă spun asta dumneavoastră, oameni cu carte, luminaţi şi buni creştini, dar totuşi trebuie să vă spun că acest doctor Martin făcea minuni. Credeţi-mă! Vă jur pe ce am mai scump. Dumnezeu era cu el!...

*

Nu i-a fost greu să-l recunoască, deşi se schimbase mult în aceşti patru ani. Era mai slab, părul aproape cărunt, fruntea brăzdată, doar sprâncenele rămăseseră negre şi ochii păstraseră încă, deşi uneori aburită de scurte absenţe, sticlirea de altădată. Citea, la o masă de lângă fereastră, cu un pahar de bere în faţa lui şi un teanc de reviste şi ziare alături, pe canapea.

—Bună seara, doctore Martin, spuse Dumitru cu solemnitate şi se aplecă puţin din umeri. Nu vă mai aduceţi aminte de mine...

Celalt ridică ochii din ziar şi-l privi distrat.

—Nu, spuse. Îmi pare rău. De altfel, adăugă după o clipă, numele meu nu e Martin. Mă numesc Dugay.

—Eu sunt Dumitru. E un nume cam greu de pronunţat. Dar, ştiţi, eu sunt de origine român... Staţi, o să vă arăt ceva, poate că acum o să vă aduceţi aminte...

Pregătise această mişcare înainte de a intra la „Three Hundred". Scosese fotografia din portmoneu şi o ţinea la îndemână în buzunarul hainei. Cu un gest brusc i-o întinse.

—Frumoasă fată, spuse fără interes Dugay, aşezând fotografia pe masă. Nu s-a schimbat deloc. Cred că făcea parte din cor la Syracuza...

—Nu, nu cântă, îl întrerupse blajin Dumitru. E soţia mea, Thecla. La două mii de mile de aici. Dar dacă aşa cum e astăzi, este, pot spune, datorită dumneavoastră... Dacă-mi daţi voie, am să stau niţel pe scaun, adăugă sfios. Sunt cam obosit. Toată ziua cu treburi...

Îşi scoase batista şi-şi şterse fruntea. Dugay îl privi din nou, de astă dată lung, concentrat, apoi apucă paharul pe jumătate plin şi-l dădu peste cap.

—Eu mai beau o bere, spuse. Îmi ții tovărășie?

Și fără să aștepte răspunsul, se ridică și se îndreptă spre bar. Se întoarse după câteva minute purtând o tavă cu două sticle de bere și două pahare.

—Mă servesc singur pentru că sunt oarecum de-al casei, spuse începând să umple paharele.

—Știu, făcu Dumitru zâmbind. Am aflat de la biserică.

—De la care biserică?

—Biserica Mântuirii. Fusei pe-acolo, să mă interesez de adresa dumneavoastră.

—Biserica Mântuirii, repetă Dugay, zâmbind amar. Frumos nume. Mi-au trebuit doi ani ca să înțeleg numele ăsta...

—Venisem pentru festival, începu Dumitru. Biserica era ticsită și la pupitru vorbeați dumneavoastră. Ați vorbit ce-ați vorbit și pe urmă ați început să faceți minuni.

—Adevărul era că avea un nume foarte frumos, îl întrerupse Dugay visător. Biserica Mântuirii... Poate că nici după doi ani de teologie nu-l înțeleg. Dumneata înțelegi ce vrea să spună asta: Biserica Mântuirii?

—După cât mă duce pe mine capul, asta vrea să spună: acea sfântă biserică unde Dumnezeu se îndură și mântuiește oamenii.

—Dar cum? dar cum? întrebă Dugay, cuprins parcă de-o bruscă fervoare. Cum de se poate mântui cineva într-o biserică? Dumnezeu s-a retras din lume, a dispărut. Pentru noi, oamenii, e ca și mort. Putem spune, fără urmă de nelegiuire, că Dumnezeu a murit, pur și simplu, pentru că nu mai e cu noi, nu ne mai este accesibil. S-a retras, s-a ascuns undeva. Acel „undeva" nu face parte din lumea noastră, e ceva pe care filozofii îl numesc transcendent. Dar pentru noi, oamenii, transcendența e o formă a morții. Deci, dacă Dumnezeu a murit pentru noi, cum de mai poate omul să se mântuiască într-o biserică?...

Câtva timp, Dumitru se trudise să-l urmărească, încruntându-se, dar obosi repede. Pe nesimțite, fața i se lumină din nou. Apucă voios paharul și-l duse la buze.

—Să vă dea Dumnezeu noroc, doctore Martin, spuse. Noroc și sănătate. Dar degeaba încercați să mă speriați dumneavoastră, cum că Dumnezeu ar trage să moară. Nu mă las nici eu așa ușor păcălit de o glumă...

Dugay sorbi din pahar, apoi încercă să-și privească tovarășul. Dar parcă efortul i se păru prea mare, pentru că își coborî repede privirile pe masă, le opri o clipă asupra fotografiei, apoi le lăsă să se piardă în

gol.

—Ce spuneai? întrebă el târziu. Parcă spuneai ceva de Dumnezeu...

—Spuneam că nu mă păcăliți cu una, cu două, repetă Dumitru, silindu-se să pronunțe cât mai corect. Că doară am fost și eu acolo, la Biserica Mântuirii, când făceați miracole. Am avut și eu probe. Uitați-vă la fotografia asta, și arătă apropiindu-și degetul de ea, dar cu mare grijă, nu cumva s-o atingă. Uitați-vă bine la ea, repetă coborând glasul. .Asta e cea mai bună dovadă că Dumnezeu a fost cu dumneavoastră acum patru ani, acolo în biserică. Uitați-vă bine la ea, insistă.

Dugay apucă fotografia și o apropie mult de ochi, parcă s-ar fi descoperit deodată miop.

—Înțeleg ce vrei să spui. Vrei să spui că omul, *în el însuși,* e cea mai bună dovadă a existenței lui Dumnezeu, că omul e făcut după chipul și asemănarea Domnului. Așa e?

Dumitru oftă cu tristețe.

—Păcat că nu vă mai aduceți aminte... Dar, firește, ați făcut atâtea miracole. Sute, mii de oameni pe care îi vindecați prin concentrare și credință. Cum să-i mai țineți minte pe toți?

—Da, e adevărat, vorbi Dugay, așezând fotografia pe masă. Mi-am cam pierdut memoria. Eram aproape sigur că fata aceasta făcea parte din corul de la Syracuza. Dar asta e altă poveste. Să ne întoarcem la chipul și asemănarea lui Dumnezeu. De acord. Omul oglindește imaginea lui Dumnezeu. Acum, uită-te bine la el, la om, nu la Dumnezeu. Uită-te la el: îl găsești așa de viu? Nu-l vezi cum se descompune?... Nu, nu te uita la fotografie, spuse observând că Dumitru rămăsese cu ochii ațintiți asupra chipului soției. Uită-te la oamenii din jurul dumitale... Nu, domnule, exclamă acoperind fotografia cu palma, nu-ți vorbesc de imaginea asta, de soția dumitale.

—Dar tocmai de ea era vorba, se apără Dumitru. Fotografia asta, așa cum o vedeți, e cea mai bună dovadă că Dumnezeu a fost cu dumneavoastră când ați făcut miracolul...

Dugay rămase o clipă cu privirile pierdute către bar, apoi apucă resemnat paharul cu bere și sorbi îndelung.

—Suntem chit, începu el târziu. Nu te înțeleg și nu mă înțelegi. Să o luăm deci de la început. Cum spuneai că te cheamă?

—Dumitru. E cam greu de pronunțat.

—Bun. Suntem siguri măcar de un lucru. Dumneata ești Dumitru. Și fata asta din fotografie e soția dumitale și *nu* face parte din corul de

la Syracuza.

—Nu. Thecla nu cântă.

—Perfect. Şi acum, spune-mi, te rog, unde intervine Dumnezeu? Pentru că, dacă am înţeles un lucru în puşcărie, dacă am înţeles ceva din cele o sută de volume de teologie pe care le-am citit acolo, în puşcărie, am înţeles asta: că Dumnezeu *nu* intervine în lume. Aş mai spune ceva, dar nu îndrăznesc s-o spun: că bine face că nu intervine, pentru că lunga lui absenţă, politica lui de neintervenţie în istorie mai poate însemna şi altceva: că pur şi simplu Dumnezeu s-a retras definitiv, adică, într-un cuvânt: *a murit*...

—Doamne fereşte, exclamă Dumitru, făcându-şi speriat cruce. Să nu vorbiţi aşa doctore Martin, să nu vorbiţi nici în glumă, că e mare păcat!...

—Atunci, despre ce altceva să vorbesc? întrebă Dugay. Asta e singura problemă vitală, singura care mai are sens. După ce-am stat în puşcărie şi m-am *trezit,* vreau să spun: am descoperit că am acces la misterele teologiei, numai problema asta mi se pare vrednică de a fi discutată.

Dumitru îl asculta cu mare atenţie.

—Aţi făcut şi pe acolo miracole, prin puşcărie? întrebă el deodată.

—Miracole? se miră Dugay, înălţându-şi încet fruntea. Dar cine a vorbit de miracole?

—Miracole prin concentrare şi rugăciune, explică Dumitru. Aşa aţi făcut la Biserica Mântuirii. Eram acolo, am văzut cu ochii mei. Oameni de toate vârstele, suferind de tot felul de boli, şi-i vindecaţi pe rând, cât aţi bate din palme...

—Bine, dar pentru asta *am plătit,* îl întrerupse Dugay vorbind rar şi subliniind apăsat cuvintele. Asta a fost *înainte*. Şi pentru toate păcatele mele de-atunci am plătit. Am stat doi ani la puşcărie şi când am ieşit, am fost zvârlit la gunoi. Azi nu mai sunt nimic. Nu mai am nici o identitate. Dacă n-ar fi fost teologia care să mă ţină în lume, aş dispare în neant. M-aş topi... Şi dumneata îmi aminteşti de ce-a fost *înainte*, când, în inconştienţa şi turpitudinea mea, pretindeam că vindec oamenii...

—Îi vindecaţi cu ajutorul lui Dumnezeu, precizează Dumitru. Prin concentrare şi rugăciune...

Dugay îl privi adânc, apoi apucă paharul, îl umplu şi bău cu sete.

—În fond, ce vrei dumneata de la mine? întrebă el târziu.

—Venisem să vă mulţumesc pentru tot ce-aţi făcut pentru noi. Că

suferea de copilă şi s-a vindecat, n-ar fi fost nimic...

—Cine suferea?

—Thecla, soţia mea, spuse Dumitru arătând fotografia.

Dugay o apucă din nou şi o privi lung, intens, cu exasperare.

—Este îngrozitor să-ţi pierzi memoria! exclamă. Mi-e peste putinţă să mi-o amintesc.

—Păi n-aţi văzut-o niciodată, explică Dumitru. Ea nu era în biserică. Rămăsese acasă, la două mii de mile. Vă adusesem doar fotografia. Acum, ce e mai frumos e că fotografia asta era *veche*, era de cel puţin zece ani. O vedeţi, aici pare o fată de optsprezece, nouăsprezece ani, iar când aţi vindecat-o avea aproape treizeci.

—De ce suferea?

—Astmă. De când era copilă. Atacuri în fiecare zi, în fiecare zi.

—A fost sugestie, îl întrerupse Dugay enervat. Vindecare prin sugestie. Asta fac de altfel şi doctorii...

—Da, dar ce e mai frumos, zâmbi misterios Dumitru, este că fotografia aceasta era *veche de zece ani*... Nu ştiu dacă mă înţelegeţi...

—Nu, făcu Dugay. Îmi pare rău... E drept, sunt cam obosit...

—Nu, nu! se scuză Dumitru. Vina e a mea. Când vorbesc de lucrurile acestea, de ce s-a întâmplat cu noi, de cum s-a îndurat Dumnezeu de noi, într-un cuvânt, când îmi amintesc de ce s-a întâmplat acum patru ani, acolo în Biserica Mântuirii, îmi cam pierd firul. Nu-mi găsesc cuvintele...

—Lucio! strigă Dugay înălţând braţul, Lucio!...

De la bar, întoarse leneş capul un tinerel cu barbă neagră, rară, îmbrăcat în *corduroy* şi flanelă. Zărindu-l pe Dugay, ridică resemnat din umeri şi se apropie încet de masa lui cu un pahar pe jumătate plin în mână.

—Ia, vino încoace, să ne dai o mână de ajutor, îl îmbie Dugay. Tu cum înţelegi problema asta? În aparenţă, ar fi vorba de o fotografie. Dar parcă un fel de stranie divinaţie îmi spune că ar fi vorba şi de altceva.

Lucio se aşează pe scaun, apucă fotografia şi se lăsă mult pe spate, privind-o. După un răstimp, puse fotografia pe masă, luă paharul şi-şi îndreptă îngândurat privirile spre Dumitru. Dar se răzgândi repede, lăsă paharul şi apucă din nou fotografia, ţinând-o acum cu amândouă mâinile, parcă i-ar fi fost teamă să n-o scape.

—Era veche de zece ani, începu Dumitru. Dar mie îmi plăcea, pentru că, aşa cum arăta acolo, eu n-o văzusem niciodată...

—De ce vorbeşti la trecut? îl întrerupse Lucio, ridicându-şi ochii

din fotografie.

Dumitru tăcu încurcat, clipind des din ochi.

—De ce spui: *îmi plăcea, arăta, era?* stărui Lucio. De ce nu spui: *îmi place, arată, este?...*

—Ah! se lumină Dumitru. Înţeleg ce vreţi să spuneţi. Zic *îmi plăcea,* vorbi el silindu-se să pronunţe cât mai corect, pentru că tocmai povesteam d-lui doctor Martin cum s-a întâmplat miracolul de acum patru ani. Vorbeam deci, de ce s-a întâmplat *acum patru ani.* Îi spuneam că acolo, la Biserica Mântuirii, venisem cu fotografia asta. Şi-mi plăcea, pentru că *era veche de zece ani.* Thecla arăta aşa cum n-o văzusem eu niciodată: arăta copilă de optsprezece, nouăsprezece ani...

—Dar tot aşa arată şi acum, în fotografia asta, îl întrerupse Lucio. De ce vorbeşti, atunci, la trecut? *Aici,* în fotografia *asta,* timpul n-a trecut. Fata *asta,* din fotografie, n-a îmbătrânit.

—Păi tocmai asta vreau să spun şi eu domnului doctor Martin! spuse Dumitru cu o expresie de triumf luminându-i faţa. Voiam să-i spun că aşa cum arăta în fotografia asta, eu n-o văzusem niciodată, şi tocmai de aceea îmi plăcuse atât de mult, că era, aş putea spune, o necunoscută pentru mine, o copilă de optsprezece, nouăsprezece ani cu care nu mă întâlnisem niciodată, şi nici n-aş fi putut să mă întâlnesc, chiar dacă aş fi voit, căci pe timpul când ea avea optsprezece, nouăsprezece ani, eu încă nu ajunsesem în America... Dar că *după* miracol, adică acum patru ani, mai exact: câteva luni *după* miracolul de la Biserica Mântuirii, ea, Thecla, a început să semene cu fotografia asta, care *acum,* când vă vorbesc, *e veche de paisprezece ani!...* Vasăzică: atunci, în biserică, aveam la mine o fotografie veche de zece ani şi cu această fotografie *veche de zece ani* a făcut doctorul Martin miracolul, iar acum, când vă vorbesc, este aceeaşi fotografie, dar *e veche de paisprezece ani!* Vasăzică, chiar presupunând că s-a vindecat de astmă prin sugestie, dar ce facem cu fotografia? Pentru că atunci, deja atunci, acum patru ani, *era o fotografie veche de zece ani!* Înţelegeţi ce vreau să spun? întrebă el cu un suprem efort.

Lucio îl ascultase fascinat şi continua să zâmbească, clătinând visător din cap, când Dugay îi puse mâna pe umăr.

—Să-ţi spun eu ce-am înţeles, începu cu un glas tremurat. Am înţeles că niciodată nu voi putea spune: Acum am plătit destul şi am scăpat; sunt un om liber, fără trecut. Cine spunea că trecutul e mort, era un idiot. Uite-l aici, lângă noi, viu şi mustrător. Am crezut că de

Biserica Mântuirii se leagă numai întâlnirea cu Mrs Blith, întâlnire care a însemnat totodată moartea şi învierea mea căci doar de-atunci, din puşcărie, mă consider *om* - om de nimic, dar totuşi *om.* Dar iată că la Biserica Mântuirii s-a mai întâmplat ceva: acolo a intrat odată omul acesta, Dumitru.

—Venisem pentru festival, se scuză Dumitru. Festivalul asociaţiilor baltice. Încurcasem datele...

—Da, este întocmai aşa cum îţi spune el! exclamă aproape patetic Dugay. *A venit acolo din greşeală!* Se poate lăuda cineva că are mai mult nenoroc ca mine?... Crezusem şi sperasem că trecutul era mort, că o dată ce plătisem pentru întâlnirea mea cu Mrs. Blith, tot ce se lega de Biserica Mântuirii fusese iertat sau uitat. Dar iată că omul acesta, Dumitru, a venit din lumea largă... De unde ai venit, Dumitru? îl întrebă întorcându-se spre el.

—De la Dunăre, din România. Am trecut Dunărea înot şi am fugit...

—A venit de la Dunăre şi într-o bună zi a nemerit în Biserica Mântuirii. A venit acolo cu fotografia asta... adăugă, ridicând fotografia de pe masă.

—Suferea îngrozitor de astmă, îndrăzni Dumitru să-l întrerupă.

—Cu fotografia asta! exclamă Dugay înălţând-o deasupra capului. Iar eu am făcut un miracol cu fotografia asta. Eu, escroc religios, actor de mâna a cincea, orator de întruniri serale, eu am făcut un miracol cu o fotografie!...

—Walt, A.B., Junior! strigă Lucio, făcând semn unui grup de la bar. Veniţi, că am intrat în teologie...

—Poţi să-ţi baţi joc de mine, că o merit, continuă Dugay cu un zâmbet amar, privind cum şirul de tineri se îndreaptă spre el, cu paharele în mână. O merit cu vârf şi îndesat. Credeam că se scapă uşor, cu doi ani de puşcărie şi degradare civică. Credeam că trecutul e mort, aşa cum e mort idolul pe care-l numim Dumnezeu şi care n-are nimic de-a face cu Dumnezeul adevărat, pe care-l vom întâlni într-o zi, când va voi El, şi fără ştirea noastră, şi atunci o să vedeţi ce teologie o să ne mai înveţe *El*! Dar Dumitru acesta îmi dovedeşte că nici trecutul nu e mort, nici Dumnezeul Bisericii Mântuirii şi al celorlalte biserici. Băieţi, exclamă el cu dezamăgire, adresându-se grupului întreg, mă urmăreşte nenorocul! Voiam să scriu o doctrină a lui Dumnezeu construită exclusiv pe eschatologie. N-a scris-o nimeni, n-o găsiţi la nici unul din marii teologi ai timpului. Şi atunci apare Dumitru cu fotografia asta, spuse apucând din nou fotografia şi

arătând-o grupului, cu fotografia soției lui, bolnavă de astmă și pentru că i-au dispărut atacurile de astmă, proclamă un miracol și mă face responsabil de el! Se putea mai mare nenorocire?

Unul din tineri întinse brațul și-i luă fotografia. Dugay își sprijini coatele pe masă, își prinse capul în palme și închise ochii.

—Da, dar vedeți, v-am spus că n-a fost numai astma, îndrăzni Dumitru să rupă tăcerea. V-am spus că fotografia *era veche de zece ani*...

—Eu tot nu înțeleg de ce numești asta nenoroc, vorbi Junior. A fost o vindecare prin sugestie. Ai mai făcut și altele, și i se poate întâmpla orișicui. Ce-are a face asta cu eschatologia sau chiar cu existența sau inexistența lui Dumnezeu?

Dugay deschise ochii și-l privi mirat, ca și cum nu s-ar fi așteptat să-l audă tocmai pe Junior vorbind astfel. Junior își scosese pipa din gură și o învârtea acum încet între degete așteptând.

—Atunci n-ai înțeles nimic! izbucni Dugay. Nu vezi că nu mă pot libera de trecut? Atâta vreme cât omul acesta crede în mine *cel de-atunci,* atâta vreme cât e convins că escrocul care eram atunci putea face miracole, nu sunt liber. Îl port în spate. E un cadavru pe care-l port în spate. Cu Mrs. Blith lucrurile sunt clare: știe că eram un escroc, și am plătit ca să afle asta. Dar Dumitru crede că i-am vindecat soția...

—N-ați făcut-o singur, Dumnezeu era cu dumneavoastră...

—Îl vedeți? Am să-l port cu mine în cârcă până se va convinge de contrariu. Dar cum să-l conving de contrariu? Sunt un om de nimic, dar sunt totuși un om. Pot să doresc să i se îmbolnăvească din nou soția numai ca să se convingă și el că n-a fost nici un fel de miracol?

Dumitru încercă să râdă, dar nu izbuti. Își trecu, încurcat, palma peste buze.

—Dacă aș crede în diavol, continuă Dugay, i-aș putea spune că miracolele sunt lucrarea diavolului. Dar nu cred în diavol...

Dumitru încercă din nou să râdă. Apucă paharul și-l goli dintr-o înghițitură.

—Degeaba vă trudiți dumneavoastră, doctor Martin, să mă duceți în ispită. Acum că sunt cam obosit vorbesc prost englezește, dar să nu mă credeți mai necopt decât sunt... V-am spus că fotografia asta era veche de zece ani.

O căută din ochi și o descoperi la capătul mesei, în mâna lui Walt.

—Așa cum arăta Thecla acolo, eu n-am văzut-o niciodată. Dar iată că s-a îndurat Dumnezeu și l-am întâlnit pe doctor Martin. Și

Dumnezeu prin doctor Martin cu o mână i-a luat astma...

—O clipă de atenţie! făcu cineva de la bar bătând din palme.

Luminile se stinseră, şi în mijlocul sălii apăru o fată tânără în pantaloni negri. Se aplecă spre microfon şi anunţă:

—*Cântec simplu*, după un poem de E.M. Forster.

—Cu o mână i-a luat astma, repetă Dumitru coborând glasul, iar cu cealaltă a făcut-o să semene cu ea însăşi...

—Şşt! se auziră câteva glasuri de la mesele vecine.

—*Silly old Boney.*

Sat on his Pony... cânta fata.

—A făcut-o să semene cu ea, *din fotografie*, şopti Dumitru.

Lucio îi puse mâna pe umăr şi se plecă spre urechea lui:

—Ascultă acum, şopti, că ce vine acum e foarte frumos.

—*Sat on his Pony,* cânta fata,

Eating his Christmas Pie...

*

Fotografia trecea de la o masă la alta.

—A cunoscut-o la un festival balt, explica fetelor de lângă el un tânăr cu figura rotundă şi cu ochii foarte depărtaţi unul de altul, dându-i aerul de păpuşă exotică. Era bolnavă de astmă şi s-au căsătorit chiar în săptămâna aceea. S-au căsătorit la Biserica Mântuirii, unde vorbea Dugay. Dar n-am înţeles bine care a fost rolul lui Dugay în toată povestea asta, de ce e atât de catastrofat Dugay...

Îl urmări cum trece printre mese, în haină albă imaculată de barman, purtând tava într-un chip curios, parcă ar fi ţinut-o rezemată de umăr. Încercă să-i facă semn, dar Dugay nu-l văzu.

—A cunoscut-o la un festival balt, spuse una din fete întorcându-se şi întinzând fotografia cuiva de la masa vecină.

—Care e el, bărbatul? întrebă cealaltă fată.

—Nu-l poţi vedea bine acum, că doarme. E acela care doarme cu capul pe masă, lângă Lucio...

—Dar pare bătrân pe lângă ea, spuse prima fată. Ea arată o copilă...

—Nouăsprezece ani, preciză tânărul. Apoi ridică mâna în sus şi strigă: Dugay!...

Dugay se apropie agale şi se trânti extenuat pe scaunul liber din faţă.

—Ce se întâmplă? întrebă tânărul. Cine e tipul?

—Am să-l port toată viaţa în spate, spuse Dugay cu o voce uscată, sugrumată parcă de emoţie. Am să duc toată viaţa un cadavru în spate... Adio doctrina lui Dumnezeu, adio noua eschatologie...

—Dar de ce? De ce zici că-l porţi în spate? întrebă una din fete.

Dugay înalţă obosit braţele în aer, apoi le lăsă să cadă, cu o expresie de amară resemnare. Câteva clipe în urmă, cu un efort, se ridică de pe scaun şi începu să aşeze sticlele goale pe tavă.

—Mai am ceva de adus aici? întrebă.

Dar nu aşteptă răspunsul şi se îndreptă spre bar, cu tava săltând uşor, cadenţat, lângă umăr.

—Mă duc să văd despre ce este vorba, spuse tânărul sculându-se brusc şi strivindu-şi ţigara în scrumieră. Dumitru dormea liniştit, cu capul rezemat pe mâna stângă, pe marginea mesei.

—Ia, spune, Lucio, cine e tipul? Ce e cu el?

—E de la Dunăre, începu Lucio visător. A abandonat Natura şi s-a îndreptat spre Cultură. A venit la noi, la semantică, sociologie şi zen. S-a smuls brusc din braţele călduţe, dolofane, ale lui *Mutter Natur*...

—Fals! îl întrerupse Junior. N-are nimic de-a face cu *Mutter Natur*. E creştin. S-a născut creştin şi aşa a rămas. Cunoscuse Spiritul, mărturisise întruparea Logosului. Era, într-un fel, pe drumul mântuirii.

—Poate că era, vorbi A. B., dar rămăsese în urmă. Pe drumul mântuirii vreau să spun. Întârziase cam mult. Poate două, trei secole, poate mai mult.

—Cu alte cuvinte, era un întârziat pe drumul mântuirii, reluă Lucio zâmbind melancolic. Perfect. Formula e perfectă. Întârziase cam mult. Dar din fericire pentru el, a intervenit Istoria, forţa asta în care se întrupează Spiritul universal şi iată-l că trece Dunărea şi ajunge până aici, printre noi, în primele linii ale avangardei culturale: semantică, sociologie şi zen...

Dumitru se trezise şi, după ce ascultă câteva clipe, încercă să caute cu ochii pe Dugay, prin mulţime. Dar ameţi repede şi-şi prinse capul în mâini.

—Sunt foarte obosit, spuse. Ce mi-aţi dat de băut, că de-abia pot ţine ochii deschişi...

—Da, spuse Junior. Ni l-a adus Istoria. Este, putem spune, un dar surprinzător al Istoriei.

—Dar de ce spuneţi că întârziase pe drumul mântuirii? întrebă

unul din tinerii care se aşezaseră de curând în jurul mesei.

—Pentru că n-avea acces la o limbă universală, explică Lucio. Cum să faci cultură cu interjecţii arhaice şi vocabular de parohie danubiană? Şi atunci, cum să te mântui dacă n-ai acces la spiritul universal, dacă nu posezi o limbă universală? Dar, din fericire pentru el, procesul de transfigurare prin cultură a început. Mai cu forţa, mai cu binişorul, prinde din ziare şi de la televiziune o limbă universală, limba americană. Începe să muşte din ea, să mestece şi să înghită până ce se umple bine cu ea. Şi acum, limba aceasta universală, limba americană, e în el, undeva în pântecele, în pieptul şi sângele lui. O simţi că e acolo. Simţi că prietenul nostru a început să se transfigureze, că are Spiritul universal în el. Dar procesul de transfigurare nu e terminat. Pentru că, vedeţi nu izbuteşte să exprime misterele. Şi atunci, la ce bună limba universală, limba aceasta americană, dacă nu putem exprima misterele? Şi prietenul nostru ne-a trezit curiozitatea cu un mister pe care nu-l putem pătrunde, pentru că el, Dumitru, nu-l poate exprima. După câte îmi dau eu seama, e vorba de o fotografie care, simultan, e veche de zece sau paisprezece ani. Acum în ceea ce mă priveşte, misterul acesta al simultaneităţii mă pasionează.

—Dar unde e fotografia? strigă deodată Dumitru după ce se căutase febril în buzunare. Unde e fotografia Theclei?...

—N-avea nici o grijă, îl linişti Lucio, e aici, undeva. Circulă pe la mese...

Dumitru încercă anevoie să se ridice.

—Stai, nu te mişca, îi făcu semn unul din tineri, că mă duc eu s-o caut...

Cele două fete se apropiară de masă, trăgându-şi scaunele.

—Ai aflat ceva? întrebă una din ele.

Tânărul ridică din umeri.

—N-am prea înţeles. Ca de obicei, au discutat filozofie...

În acea clipă a apărut Dugay cu tava goală şi se trânti extenuat pe scaun.

—Doctor Martin! exclamă fericit Dumitru. Fotografia!... Că vreau să le explic şi dumnealor...

Dugay oftă adânc, apoi apucă la întâmplare un pahar de pe masă şi-l goli.

—Ce trebuie să mai aduc aici? întrebă. Că după ce-o începe dansul, nu mai pot ajunge până la voi...

—Şase sticle, spuse A.B. după ce numără cu degetul pe cei din

grupul lui.

—Doctor Martin, fotografia! Să nu uitați fotografia, stărui Dumitru rostind cuvintele cu mare dificultate.

Îl urmări pe Dugay îndepărtându-se cu tava încărcată lângă umăr, apoi se plecă puțin peste masă și se adresă uneia din fete:

—Dar ce mi-au dat de băut, că de-abia mai pot ține ochii deschiși?

Fata îl privi amuzată, zâmbi și ridică din umeri.

—Sunt foarte obosit, continuă Dumitru frecându-și tâmplele. Și-mi pare rău că domnii aceștia au s[illegible] cadă că nu știu ce vorbesc... Și eu le vorbesc adevărul.

Se pregătea să-și rezeme iar capul de masă, când tânărul se întoarse cu fotografia și i-o întinse. Dumitru o apucă cu mâna tremurându-i și o arătă încă o dată tuturor celor din jurul mesei. Apoi, zâmbind misterios, o așeză cu atenție în portmoneu.

—De acum nu v-o mai arăt, spuse. Dar ați văzut cum avea părul, vreau să spun ce fel de coafură avea atunci, adică acum paisprezece ani. Așa are și acum. Și de-atunci nu s-a mai schimbat. A rămas așa. Dar așa cum n-o văzusem eu niciodată. Cum era la nouăsprezece ani...

Încercă să zâmbească, își duse mâinile la frunte și tăcu încurcat multă vreme.

—Sunt cam obosit. Mi-e foarte greu să vă explic. Dar și acesta a fost miracol. Că a devenit așa cum eu n-o văzusem niciodată. Și de-atunci nu s-a mai schimbat...

—Eu știu ce vrea să spună, începu brusc Junior. Vrea să spună că după ce-a fost vindecată prin miracol, soția lui și-a tăiat din nou părul așa cum îl purta la nouăsprezece ani. E adevărat? îl întrebă. Asta voiai să spui?

Dumitru clătina adormit din cap.

—*Cum n-o văzusem niciodată*, murmură el.

—Dar poate că toate astea înseamnă altceva, vorbi Lucio gânditor. Poate că ce vrea să spună este că, după ce s-a vindecat de astmă, soția lui *a întinerit*. A început să semene cu cea care era la nouăsprezece ani. E adevărat? îl întrebă. Asta voiai să spui?

Un zâmbet beatific lumină din nou figura lui Dumitru.

—La câteva luni după miracol, începu el rostind cuvintele cu mare greutate.

Se întrerupse, își scoase portmoneul și începu să caute înfrigurat.

—Era veche de 10 ani și la câteva luni după miracol...

În cele din urmă găsi fotografia și o mai arătă ținând-o anevoie

deasupra capului.

—Uitați-vă bine la ea, spuse încercând zadarnic să pronunțe corect. Așa era acum paisprezece ani. Și așa a început să arate acum aproape patru ani, la câteva luni după miracol. Așa cum eu n-o văzusem niciodată...

—Dar dacă e așa cum spune el, vorbi din nou Lucio, înseamnă că soția lui a întinerit cu zece ani.

—Cu paisprezece ani! îl întrerupse Dumitru. Paisprezece ani fără câteva luni.

—Și atunci într-adevăr *a fost* un miracol, continuă Lucio fascinat. Și acum Dugay afirmă că el n-are nici un amestec în treaba asta...

—Are! îl întrerupse din nou Dumitru. Dumnezeu a fost cu el!

—Atunci, pentru că într-adevăr *este* un miracol, nu există decât o singură explicație: miracolul l-a săvârșit prietenul nostru Dumitru.

—Dumnezeu! protestă Dumitru ridicând mâna dreaptă în sus. Dumnezeu prin doctor Martin...

—Deci, acest prieten al nostru, Dumitru, este un făcător de minuni. Un sfânt!

Dumitru protestă ridicând amândouă brațele în aer.

—Dumnezeu! strigă el.

—Este deci un nou sfânt, continuă Lucio. Un nou Sfânt Dumitru.

—Nu luați în deșert numele lui Dumnezeu, încercă să spună Dumitru.

Dar după primele cuvinte, sala începu să se învârtă cu el și-și rezemă capul pe masă.

—Să nu i se facă rău, spuse cineva punându-i mâna pe umăr.

Dar Dumitru întinse ușor brațul pe masă, împingând paharele, și toți înțeleseră cu ușurare că adormise.

Lucio se îndreptă spre microfon.

—O clipă de atenție, vă rog, începu el. Și vă mai rog ceva: să nu aplaudați. Căci ați putea să-l treziți... O clipă de atenție, deci. Prieteni, am rarul, excepționalul privilegiu să vă anunț că avem un sfânt printre noi.

În sală se făcu deodată tăcere.

—Un făcător de minuni este un sfânt. Or, prietenul nostru Dumitru, pe care reflectorul are să vi-l arate într-un moment, nu numai că și-a vindecat soția de astmă, dar a întinerit-o cu zece ani. Sau cu paisprezece ani, după o altă versiune. Acest nou sfânt, Sfântul Dumitru, este omul pe care vi-l arată acum reflectorul...

Câțiva se ridicară de la mesele din fund și veniră până în mijlocul

sălii, ca să-l vadă mai bine.

—După cum vedeți, doarme. De aceea, vă rog, nu-l treziți aplaudându-l. Doarme, nu pentru că a băut prea mult, ci pentru că este peste măsură de obosit. Vine de foarte departe. Vine tocmai de la Dunăre. Și l-am ostenit și noi cu întrebările. Voiam să-l descoasem, să aflăm în ce împrejurări paisprezece ani sunt cam tot atâta, dacă nu mai puțin, decât zece ani.

Se auziră câteva râsete, dar în clipa următoare Dugay se apropie de Lucio și-i luă microfonul.

—De ce vă bateți joc de el, că nu v-a făcut nimic. Dacă crede în idoli și în năluci nu e vina lui...

Reflectorul se schimbă brusc și-l scăldă în lumină, dar Dugay nu se intimidă. Cu tava în mână, foarte palid, privea peste mese, parcă ar fi așteptat pe cineva să răsară deodată, acolo, lângă ușă.

—...E vina noastră, care am știut de Dumnezeul adevărat și nu l-am mărturisit. Așa cum e Dumitru, cu credința lui naivă, idolatră și vană e mai aproape de Dumnezeul adevărat decât noi toți. Și tot el are să-l vadă cel dintâi, când Dumnezeul adevărat își va arăta din nou fața nu în biserică, nici în universități ci se va arăta pe neașteptate, deodată, aici între noi, poate pe stradă, poate într-un bar, dar noi nu-l vom recunoaște și nu vom mărturisi pentru El...

Dumitru se trezise și-l privea cu nesaț, toată fața luminată de un zâmbet.

—Vorbește doctor Martin, șopti. Vorbește înflăcărat și sincer, ca un profet...

Chicago, aprilie 1959

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE/5

DOMNIŞOARA CHRISTINA / 10

ŞARPELE / 133

SECRETUL DOCTORULUI HONIGBERGER / 218

NOPŢI LA SERAMPORE / 261

UN OM MARE / 297

DOUĂSPREZECE MII DE CAPETE DE VITE / 318

FATA CĂPITANULUI / 330

O FOTOGRAFIE VECHE DE 14 ANI... / 348